

مأخذ شناسی رجال تبعه

رسول طلائیان

نیشنل ایجوکیشنل سوسائٹی

طلاتيان، رسول، ١٣٣٨ -

مأخذ شناسى رجال شيعه / مؤلف: رسول طلاتيان . - قم: دار الحديث، ١٤٢٣ ق = ١٣٨١ .
٣٦٨ ص .

ISBN : 964 - 7489 - 06 - 4

٢٠٠٠٠ ريال

كتاب نامه: ص ٣٦٥ - ٣٦٨ .

١ . حديث - علم الرجال - كتاب شناسى . الف - عنوان .

٢٩٧/٢

BP ١١٤ / ط ٨ م ٢١٣٨١

مآخذ شناسی رجال شیعه

رسول طلائیان

مأخذشناسی رجال شیعہ

تألیف: رسول طلائیان

نمونہ خوانی متن: محمود سیاسی، مصطفیٰ اوجی، محمد محمودی

تایپ و صفحہ آرائی: فخرالدین جلیلوند

ناشر: سازمان چاپ و نشر دارالحدیث

چاپ: اول، ۱۳۸۱ هـ. ش - ۱۴۲۳ هـ. ق

چاپخانه: دارالحدیث

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۰۰۰ تومان

قم، میدان شهداء، خیابان معلم، نبش کوچه ۱۲، پلاک ۱۲۵

تلفن: ۰۲۵۱ ۷۷۴۰۵۴۵ - ۰۲۵۱ ۷۷۴۰۵۲۳ - ۰۲۵۱ ۷۷۴۰۵۲۳ ص. پ: ۳۷۱۸۵/۴۴۶۸

شابک: ۹۶۴-۷۴۸۹-۰۶-۴ ISBN: 964-7489-06-4

فهرست مطالب

۷سخنی با خواننده
۹مقدمه
۱۳تالیفات رجالی: قرن اول و دوم هجری
۱۵تالیفات رجالی: قرن سوم هجری
۲۳تالیفات رجالی: قرن چهارم هجری
۴۷تالیفات رجالی: قرن پنجم هجری
۶۱تالیفات رجالی: قرن ششم هجری
۶۵تالیفات رجالی: قرن هفتم هجری
۶۹تالیفات رجالی: قرن هشتم هجری
۷۵تالیفات رجالی: قرن نهم هجری
۷۹تالیفات رجالی: قرن دهم هجری
۸۵تالیفات رجالی: قرن یازدهم هجری
۱۲۳تالیفات رجالی: قرن دوازدهم هجری
۱۴۵تالیفات رجالی: قرن سیزدهم هجری
۱۸۳تالیفات رجالی: قرن چهاردهم هجری و معاصرین
۳۰۱مقالات رجالی

۳۳۱	فهرست‌ها
۳۳۳	نمایه پدیدآورندگان
۳۴۵	نمایه کتاب‌ها و مقالات
۳۶۵	کتاب نامه

سخنی با خواننده

از دیرباز، عالمان حدیث‌پژوه در حوزه شناخت و ارزشیابی احادیث، تمام تلاش خود را به کار گرفتند و آنچه را که در توان داشتند و با اصول و مبانی حدیث‌پژوهی سازگار بود، به علاقه‌مندان به سنت نبوی و ولّوی تقدیم کردند. بحث از روایان احادیث معصومان، یکی از شاخه‌های مهم علم حدیث شمرده می‌شود که دانشیان بسیاری در این موضوع، قلم زده‌اند. برخی، اسامی روایان از معصومی را گرد آورده‌اند و برخی روایان تمام معصومان را. عده‌ای با هدف تعیین طبقات ایشان، و عده‌ای با هدف معرفی مؤلفان و تألیفات حدیثی، و عده‌ای با هدف بیان جرح و تعدیل روایان، تألیف رجالی ارائه داده‌اند، و جمع بسیار دیگری با استفاده از منابع اصلی دانش رجال، به ساده‌سازی استفاده از اطلاعات آن منابع، همت گمارده و معجم‌ها و جوامع رجالی را سامان داده‌اند. همه این تلاش‌ها در جهت عشق به سنت و محفوظ داشتن آن از دست تحریف‌کنندگان و دروغ‌پردازان بوده است و خود، شاهدی بر نظارت و دقت مستمر این عالمان بر احادیث و نقل آنهاست.

سیر تألیف در این موضوع، از همان قرون اولیه ظهور اسلام، آغاز شد و تا عصر حاضر، ادامه داشته و دارد. آشنایی با این سیر تاریخی می‌تواند بسیاری از شبهات (در این موضوع) را پاسخ گوید و به بسیاری از آنها مجال طرح ندهد. از جمله آن‌که اصول اولیه رجال شیعی، یعنی کتاب‌های رجال الکنتی،

الفهرست و الرجال شیخ طوسی و رجال النجاشی، همه در قرن چهارم و پنجم هجری تألیف شده‌اند و اکثر راویان و مؤلفانی که در این کتاب‌ها از آنها یاد شده، معاصر با این بزرگان نبوده‌اند. پس ایشان چگونه اطلاعات خود را درباره این راویان به دست آورده‌اند و مستندشان چه بوده است؟

با توجه به شناسایی منابع اصیل شناخته شده که از قرن اول و دوم تا قرن چهارم هجری تألیف شده‌اند - و بالغ بر حدود ۱۲۰ عنوان تألیف‌اند - روشن می‌شود که این بزرگان با استفاده از منابع کتبی و شفاهی معتبر که به ایشان رسیده، اطلاعات ذی قیمت خود را در اختیار آیندگان نشان گذارده‌اند. همچنین برخی شباهت دیگر، از این راه، پاسخ داده شده و یا قابل دفع است.

آنچه اینک در پیش روی شماست، معرفی و شناسایی تألیفات رجالی شیعه است که به ترتیب تاریخی و بر اساس تاریخ وفات مؤلفان آنها سامان یافته و خواننده با پیگیری سیر این تألیفات می‌تواند به تحولات و شیوه‌های تألیف در این علم، دست یابد. به عبارت دیگر، این مجموعه در واقع تاریخ صامت دانش رجال را در طول پانزده قرن، ارائه می‌دهد.

همچنین از آن جا که گزارش مختصری از محتوای هر کتاب، در حدّ توان، ارائه شده، مقایسه و مسیریابی محتوایی این تألیفات نیز میسر شده است.

این مأخذشناسی، در مرکز تحقیقات دار الحدیث و به اهتمام فاضل محترم، جناب آقای رسول طلائیان فراهم آمده است که ضمن تشکر صمیمانه از زحمات ایشان، آرزوی توفیق روز افزون برایشان داریم.

مدیر گروه رجال

محمد کاظم رحمان ستایش

مقدمه

تحقیق و پژوهش، فرایند شناخت منابع و استفاده از آنها در دستیابی به اندیشه‌ها و افکار جدید است. از این رو، بهره برداری صحیح از تألیف‌های هر علم، نیاز ضروری پژوهشگر است و برآوردن این نیاز در اولین قدم، نیاز به فهرست و اطلاع از منابع و تحقیقات آن دانش دارد تا در هر زمان، بحث‌های علمی دوباره از نو آغاز نشوند و تحقیقات جدید با نوآوری توأمان گردند. پژوهش در دانش رجال نیز از این قاعده پیروی می‌کند.

از آن جا که علم رجال، بحث از روایان اخبار و شناخت شخصیت و احوال ایشان را بر عهده دارد، لذا ارتباط ناگسستنی با تاریخ دارد و این ارتباط، موجب می‌شود که پژوهشگران این علم، دائماً با منابع قدیمی و تحلیلگران این منابع، ارتباط جدی داشته باشد.

به همین منظور، «مآخذشناسی رجال شیعه» فراهم آمد که به معرفی توصیفی - تحلیلی تألیفات رجالی از دوره پیدایی این علم تا زمان حاضر پردازد.

شایان ذکر این که در قرن حاضر، مرحوم شیخ آقا بزرگ تهرانی نیز کتاب **مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال** را در همین راستا تألیف کرد و مورد استفاده بسیار محققان در این حوزه قرار گرفت و ما نیز در اثر حاضر، از این کتاب بسیار

استفاده کرده‌ایم؛ لیکن این کتاب با همه محتوای ارزشمند و محققانه‌اش دارای اشکال‌هایی چند است:

اول آن که دانش رجال و تراجم (شرح حال نگاری) در این اثر خلط شده‌اند و تمامی شرح حال‌ها، اگر چه مربوط به شخصیت‌های غیر راوی بوده‌اند، در حوزه تألیف‌های رجالی داخل شده‌اند.

دوم آن که گاه تألیف‌های حدیثی و غیر رجالی در موضوع این کتاب، وارد شده‌اند.

سوم آن که گزارش کتاب‌ها غالباً بیش از آوردن نام آنها نیست.

گذشته از اینها تألیف‌های رجالی پس از مرحوم تهرانی و مقاله‌ها و تحقیق‌های جدید نیز مورد نیاز محققان است که در تکمیل کار محقق تهرانی به آنها نیز پرداخته‌ایم.

شیوه کتاب حاضر

در این کتاب کوشیده‌ایم تألیف‌هایی که محور اصلی آنها در زمینه‌های مختلف رجالی باشد، گزارش شوند. از این رو، تألیف‌های موجود در این موضوعات را آورده‌ایم: کلیات علم رجال، شرح حال مستقل راویان، کتب رجالی‌ای که بر اساس طبقات یا فهرست و یا مشیخه تألیف شده‌اند، جوامع رجالی و معجم‌ها، رساله‌های مستقل در قواعد رجالی، ضبط اسامی، اصطلاحات رجالی، ترتیب و تنظیم و اضافات و حواشی کتب معجم رجالی، منظومه‌های رجالی و تاریخ رجال.

نکته شایان ذکر این که شناسایی این موضوعات در سه قرن اول، بر اساس نام کتاب‌ها بوده است؛ چه آن که غالب کتاب‌ها تنها در فهرست‌ها نام برده شده‌اند و اصل آنها اینک در دست نیست.

تنظیم این مآخذشناسی بر اساس تاریخ وفات مؤلفان است و تألیف‌ها و آثار باقی‌مانده از هر قرن، به صورت جداگانه و هر یک در فصلی مستقل، ارائه شده است.

در معرفی توصیفی هر اثر، نام و شهرت مؤلف، تاریخ وفات وی، نام اثر، مشخصات ناشر و تاریخ نشر و تعداد جلد‌ها و صفحه‌ها گزارش شده است.

کوشیده‌ایم چاپ‌های مختلف از یک کتاب را که دارای خصوصیت‌های مستقل است، معرفی کرده، امتیازهای هر یک را گوشزد نماییم.

همچنین تألیف‌هایی که نسخه خطی آنها در کتاب‌خانه‌های شناخته شده ایران موجود است، مشخص کرده‌ایم (که خوانندگان گرامی می‌توانند توصیف دقیق این نسخه‌ها را در کتاب یا نرم افزار فهرستگان نسخه‌های خطی حدیث شیعہ مشاهده نمایند)؛ اما با این همه، موارد بسیاری هم وجود دارند که نه چاپ شده‌اند و نه نسخه‌ای خطی از آنها در کتاب‌خانه‌های مشهور ایران یافت شده است و تنها نام آنها در منابع کتابشناسی قدیم و جدید، ذکر شده است. این موارد را نیز به استناد منبع شناسایی آن آورده‌ایم. در معرفی تحلیلی هر اثر نیز اطلاعات موجود از آن ارائه شده و محتوای آن تا حد امکان، تشریح شده است.

گفتنی است که برخی از کتاب‌ها با دو یا چند عنوان مختلف، معرفی یا چاپ شده‌اند که برای رفع اشتباه، اسامی مختلف یک اثر را تا آن‌جا که تشخیص داده‌ایم، در ذیل معرفی تحلیلی آورده‌ایم.

در بخش پایانی کتاب، مجموعه مقالاتی را که در موضوع‌های رجالی گذشته یا شیوه شناسی منابع رجالی تألیف شده‌اند، شناسانده‌ایم. امیدواریم که این زحمت متواضعانه، نزد ارباب تحقیق و پژوهش مقبول افتد و ایشان را به کار آید.

در خاتمه از برادر بزرگوار حجة الاسلام محمد کاظم رحمان ستایش که در ارائه طرح و اجرای آن، در همه مراحل این حقیر را یاری نمود و در پدید آمدن این اثر، سهم بسزایی داشته‌اند، تشکر و امتنان قلبی خود را ابراز داشته، از خداوند موفقیت ایشان را در تمام مراحل زندگی خواهانم.

رسول طلائیان

قم - تابستان ۱۳۸۱

تألیفات رجالی قرن اول و دوم هجری

ابن ابی رافع، عبیدالله (ق ۱).

۱. تسمیة من شهد مع أمير المؤمنين عليه السلام.

الفهرست، ص ۳۰۶ (ش ۴۶۸).

مؤلف، کاتب امیر مؤمنان علیه السلام بوده است و در کتاب خود، فهرست اسامی شهدای جنگ‌های جمل، صفین و نهروان را آورده است. محقق تهرانی، وی را اولین مؤلف در علم رجال به شمار آورده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۸۳)، این کتاب را با عنوان رجال ابن ابی رافع و نیز با عنوان رجال عبیدالله بن ابی رافع (ج ۱۰، ص ۱۳۰) و نیز با عنوان ذکر شده در الفهرست شیخ طوسی (ج ۴، ص ۱۸۱، ش ۸۹۸) فهرست نموده است.

ازدی، لوط بن یحیی (م ۱۵۱ ق).

۲. رجال ابی مخنف لوط.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۴۲.

شرح حال این مؤلف در رجال النجاشی (ص ۳۲۰، ش ۸۷۵) آمده است؛ اما نام کتاب رجالی وی در فهرست آثار این مؤلف، نیامده است.

مُبَشَّر، محمد - حبیب (م ۱۵۸ ق).

۳. رجال حبیب.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۰۸.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۷) این کتاب را با عنوان رجال محمد هم فهرست نموده است.

برقی، ابو عبد الله محمد بن خالد (زنده در ۱۸۳ ق).

۴. کتاب الرجال.

الفهرست، ابن الندیم، ص ۲۷۶.

ابن ندیم آورده است که این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی راویان از امیر مؤمنان علی علیه السلام است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۰، ش ۲۰۶)، این کتاب را با عنوان رجال البرقی الکبیر و نیز با عنوان کتاب من روی عن علی امیر المؤمنین علیه السلام (ج ۲۲، ص ۲۲۷، ش ۸۶۱۷) فهرست نموده است.

تألیفات رجالی

قرن سوم هجری

سائب کلبی، هاشم بن محمد (م ۲۰۶ ق).

۵. رجال أبي المنذر هاشم بن محمد بن سائب الكلبی.

الذريعة، ج ۱۰، ص ۱۵۹ (ش ۲۸۵).

در رجال النجاشی (ص ۴۳۴، ش ۱۱۶۶)، در شرح حال این مؤلف، فهرست آثار

وی آمده است؛ اما عنوان این کتاب در این فهرست، موجود نیست.

کتانی، عبد الله بن جبلة (م ۲۱۹ ق).

۶. كتاب الرجال.

رجال النجاشی، ص ۲۱۶ (ش ۵۶۳).

سید حسن صدر در تأسیس الشيعة می گوید که این، اولین کتابی است که در

رجال، تألیف شده است و محقق تهرانی می گوید که اولین مؤلف رجال در اسلام،

عبیدالله بن ابی رافع، کاتب امیرمؤمنان است.

شیخ طوسی در الفهرست (ص ۳۰۰، ش ۴۵۴)، نام این کتاب را در فهرست آثار

این مؤلف آورده است.

محقق تهرانی در الذريعة (ج ۱۰، ص ۸۴، ش ۱۵۴)، این کتاب را با عنوان

رجال ابن جبلة الكتانی و نیز با عنوان رجال عبد الله (ج ۱۰، ص ۱۲۷) معرفی

نموده است.

واقدی، محمد (۱۳۰ - ۲۰۷ ق).

۷. رجال محمد بن عمر الواقدی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۴۷.

ابن فضال، حسن بن علی (م ۲۲۴ ق).

۸. کتاب الرجال.

رجال النجاشی، ص ۳۴ (ش ۷۲).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۸۹، ش ۱۶۵)، این کتاب را با عنوان رجال

ابن فضال الکبیر فهرست نموده است و اشاره می نماید که ظاهر آن است که این

کتاب، نزد نجاشی موجود بوده است.

سزاد بجلی، حسن بن محبوب (۱۴۹ - ۲۲۴ ق).

۹. رجال ابن محبوب.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۹۰ (ذیل ش ۱۶۶).

۱۰. المشیخة.

الفهرست، ص ۱۲۲ (ش ۱۶۲).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۱، ص ۶۹، ش ۳۹۹۵) و ابن شهر آشوب در معالم

العلماء (ص ۳۳، ش ۱۸۲) نام این کتاب را آورده اند.

۱۱. معرفة رواة الأخیار.

معالم العلماء، ص ۳۳ (ش ۱۸۲).

محقق تهرانی در مصنفی المقال (ص ۱۲۸) از این کتاب نام برده است.

رواجینی، عباد بن یعقوب (م ۲۵۰ ق).

۱۲. المشیخة.

الفهرست، ص ۳۴۳ (ش ۵۴۲).

شیخ طوسی در الفهرست، ضمن شرح حال این شخصیت آورده است که وی، عامی

مذهب است و از مشیخه وی، نقل قولی آورده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۱، ص ۷۰، ش ۳۹۹۷) نام این کتاب را فهرست نموده است.

یعقوب بن شبیة (۱۸۰ - ۲۶۲ ق).

۱۳. تسمية من روى عن أمير المؤمنين عليه السلام من أصحابه.

الفهرست، ص ۵۰۹ (ش ۸۱۰).

نجاشی و شیخ طوسی، وی را از عامه دانسته‌اند. در رجال النجاشی (ص ۴۵۱، ص ۱۲۱۸) در شرح حال وی، ذکری از این تألیف نیامده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۶۰)، این کتاب را با عنوان رجال یعقوب بن شبیة فهرست نموده است.

رازی، ابو زرعه (۲۰۰ - ۲۶۴ ق).

۱۴. ذکر من روى عن جعفر بن محمد عليه السلام من التابعين وقاربهم.

رجال النجاشی، ص ۱۰ (ش ۷).

این کتاب، مشتمل بر فهرست راویانی است که از امام جعفر صادق عليه السلام روایت نقل کرده‌اند.

در رجال النجاشی در شرح حال ابان بن تغلب، از این کتاب نقل قول شده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۲، ش ۱۷۴)، این کتاب را با عنوان رجال ابی زرعه الرازی و در (ج ۱۰، ص ۳۷، ش ۱۹۶) با عنوان موجود در رجال النجاشی فهرست نموده است.

برقی، احمد بن محمد بن خالد (م ۲۷۴ یا ۲۸۰ ق).

۱۵. رجال البرقی. تحقیق: جواد قیومی اصفهانی، قم: مؤسسة القیوم، ۱۴۱۹ ق، ۱۹۰ ص، اول / تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۴۲ ش.

این کتاب در قسمت اول کتاب الرجال ابن داوود، آمده است.

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی راویان هر یک از معصومان عليهم السلام است که به ترتیب اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله تا اصحاب امام حسن عسکری عليه السلام تنظیم شده است. دسته بندی اسامی راویان هر یک از معصومان عليهم السلام، بر اساس حروف الفبا تنظیم

شده‌اند و در فهرست اسامی اصحاب هر یک از ائمه علیهم‌السلام، در ابتدا اصحابی که امام سابق را درک کرده‌اند، آورده شده است و در پایان، اسامی زنان راوی از معصومان علیهم‌السلام.

در آخر کتاب، فهرست اسامی دوازده نفر از منکران ابوبکر، آورده شده است. محقق در مقدمه، زندگی‌نامه مؤلف و فهرستی از مشایخ و راویان وی را آورده است. در رجال النجاشی (ص ۷۶، ش ۱۸۲)، این کتاب با عنوان کتاب الطبقات و در الفهرست شیخ طوسی (ص ۵۱، ش ۶۵) با عنوان کتاب طبقات الرجال آمده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۹، ش ۲۰۵)، این کتاب را با عنوان رجال البرقی الصغیر و نیز با عنوان‌های کتاب الطبقات (ج ۱۵، ص ۱۴۵، ش ۹۷۲) و طبقات الرجال (ج ۱۵، ص ۱۴۷، ش ۹۷۹) فهرست نموده است.

۱۶. کتاب التاریخ.

الفهرست، ص ۵۱ (ش ۶۵).

مرحوم نجاشی در رجال النجاشی (ص ۷۶، ش ۱۸۲)، نام این کتاب را در فهرست آثار این مؤلف آورده است.

۱۷. کتاب الرجال.

رجال النجاشی، ص ۷۶ (ش ۱۸۲).

اشعری قمی، محمد بن احمد بن یحیی (م ۲۸۰ ق).

۱۸. مناقب الرجال.

الفهرست، ص ۴۰۸ (ش ۶۲۳).

شیخ طوسی در الفهرست، کتاب نوادر الحکمة را از جمله آثار این مؤلف شمرده است که مشتمل بر چند کتاب از جمله مناقب الرجال است. در رجال النجاشی (ص ۳۴۸، ش ۹۳۹)، در شرح حال این مؤلف، به کتاب نوادر الحکمة اشاره شده است؛ اما نامی از کتاب مناقب الرجال آورده نشده است. محقق تهرانی، کتاب مناقب الرجال را در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۲) با عنوان رجال محمد بن احمد بن یحیی الأشعری و نیز با عنوان مناقب الرجال (ج ۲۲، ص ۳۲۶، ش ۷۲۹۸) هم فهرست نموده است.

علوی عقیقی، احمد بن علی بن محمد (م ۲۸۰ ق).

۱۹. کتاب تاریخ الرجال.

رجال النجاشی، ص ۸۱ (ش ۱۹۶).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۳، ص ۲۵۳، ش ۹۴۰) این کتاب را با عنوان تاریخ الرجال و نیز با عنوان رجال العقیقی (ج ۱۰، ص ۱۳۱) هم فهرست نموده است. ابن شهر آشوب در معالم العلماء (ص ۱۳، ش ۶۳)، نام این کتاب را در فهرست آثار این مؤلف آورده است.

مروزی بغدادی، عبد الرحمان بن یوسف بن سعید خراش (م ۲۸۳ ق).

۲۰. الجرح و التعديل.

شذرات الذهب فی أخبار من ذهب، ج ۲ (ص ۱۸۴).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۸۴، ش ۱۵۴)، این کتاب را با عنوان رجال ابن خراش و نیز با عنوان رجال عبد الرحمان (ج ۱۰، ص ۱۲۵) و نیز در مستدرکات الذریعة (ص ۲۵۲، ش ۱۲۶۵) با عنوان الجرح و التعديل، فهرست نموده است.

جرجانی، احمد بن داوود (زنده در قبل از ۲۹۸ ق).

۲۱. معرفة الرجال.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۲۵۷ (ش ۴۹۱۵).

در رجال النجاشی (ص ۴۵۴، ش ۱۲۳۱) نام این مؤلف با عنوان «ابو یحیی الجرجانی» و بدون معرفی این کتاب، آمده است. شیخ طوسی در الفهرست (ص ۷۹، ش ۱۰۰)، شرح حال این مؤلف را با عنوان «احمد بن داوود الفزازی» ذکر کرده و در آخر آورده است: «ذکره الکشی فی [کتابه فی] معرفة الرجال» که ظاهراً از این عبارت مشخص نمی‌شود که این مؤلف، کتابی با عنوان معرفة الرجال داشته است.

نخعی انباری، علی بن حکم (ق ۳).

۲۲. رجال علی بن حکم.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۳۵.

محقق تهرانی در الذریعة، این کتاب را با عنوان رجال علی بن الحکم معرفی نموده است.

در کتاب لسان المیزان، شرح حال بعضی از رجال شیعه از این کتاب نقل شده است، مانند: شرح حال حسان بن ابی عیسی صیقلی (ج ۲، ص ۲۲۹، ش ۲۳۹۹) با عنوان مصنفی الشیعة و در شرح حال ابراهیم بن سنان و ابراهیم بن عبد العزیز (ج ۱، ص ۱۶۴، ش ۱۷۵ و ص ۱۷۶، ش ۲۱۸) با عنوان رجال الشیعة.

ابن حجاج، ابو عبد الله (ق ۳).

۲۳. من روی الحديث من آل اعمین.

رسالة أبی غالب الزراری، ص ۱۲۷.

در رسالة أبی غالب الزراری که مؤلف، آن را برای نوه اش در معرفی خود و خاندان اعمین نوشته، آورده است که ابو عبد الله بن حجاج، از راویان حدیث است. وی کتابی را که در بردارنده مشخصات شصت نفر از راویان حدیث از آل اعمین است، تألیف کرده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۸، ش ۲۲۶)، این کتاب را با عنوان رجال أبی عبد الله الحجاج، معرفی نموده است.

ابن فضال، علی بن حسن بن علی (۲۰۶- ق ۳).

۲۴. کتاب الرجال.

الفهرست، ص ۲۷۲ (ش ۳۹۲).

مرحوم نجاشی در رجال النجاشی (ص ۲۵۷، ش ۶۷۶)، از این کتاب نام برده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۰، ش ۱۶۶)، نام این کتاب را با عنوان رجال ابن فضال الصغیر، فهرست نموده است.

بلخی، نصر بن صباح (ق ۳).

۲۵. معرفة الناقلين.

رجال النجاشی، ص ۴۲۸ (ش ۱۱۴۹).

در رجال الکشی، از این کتاب، نقل های بسیاری آمده است.

علامه تهرانی در الذریعة (ج ۲۱، ص ۲۶۱، ش ۴۹۴۵) از این کتاب نام برده و این کتاب را با عنوان رجال الشيخ أبي القاسم نصر بن صباح البلخي (ج ۱۰، ص ۱۵۶) هم فهرست نموده است.

جراذینی، علی بن عباس (ق ۳).

۲۶. الممدوحین و المذمومین.

الرجال لابن الغضائری، ص ۷۹، ش ۹۵.

این کتاب را احمد بن حسین بن عبید الله غضائری در ذیل نام این مؤلف، آورده است.

کاهلی، جعفر بن عبد الرحمان (ق ۳).

۲۷. النوادر عن الرجال.

رجال النجاشی، ص ۱۲۶ (ش ۳۲۶).

محقق تهرانی در کتاب مصفّی المقال (ص ۱۰۶) متذکر شده است که از میان نوادر بسیاری که فهرست آنها موجود است، تنها «نوادر أبان بن محمد البجلي» و «نوادر جعفر بن عبد الرحمان الكاهلی» مقید به «عن الرجال» شده‌اند و این به جهت شباهت این دو کتاب با مشیخه است. وی نیز در الذریعة (ج ۲۴، ص ۳۴۸، ذیل ش ۱۸۶۸) این کتاب را با عنوان النوادر عن الرجال فهرست نموده است.

کرخی، محمد بن عبد الله بن مهران (ق ۳).

۲۸. الممدوحین و المذمومین.

رجال النجاشی، ص ۳۵۰ (ش ۹۴۲).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از رجال ممدوح و مذموم است.

علامه تهرانی در الذریعة (ج ۲۲، ص ۲۲۴، ش ۶۷۹۰) از این کتاب نام برده و نیز این کتاب را با عنوان رجال محمد بن عبد الله بن مهران الكرخی (ج ۱۰، ص ۱۴۵) هم فهرست نموده است.

مستعطف، عیسی بن مهران (ق ۳).

۲۹. کتاب المحدثین.

الفهرست، ص ۳۳۲ (ش ۵۲۰)؛ رجال النجاشی، ص ۲۹۷ (ش ۱۰۷).
 محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۰، ص ۱۴۷، ش ۲۳۲۳)، این کتاب را با عنوان کتاب
 المحدثین و در کتاب مصنفی المقال فی مصنفی علم الرجال (ص ۳۴۵)، این کتاب را با
 عنوان المحدثون و نیز با عنوان رجال أبی موسی عیسی بن مهران المستعطف (ج ۱۰،
 ص ۱۳۹) فهرست نموده است.

یقظین، محمد بن عیسی بن عبید (ق ۳).

۳۰. کتاب الرجال.

رجال النجاشی، ص ۳۳۳ (ش ۱۹۶).

شیخ طوسی در الفهرست (ص ۴۰۲، ش ۶۱۲) شرح حال این مؤلف را بدون ذکر نام
 این کتاب، آورده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۱، ش ۱۷۱)، این کتاب را با عنوان رجال
 ابن یقظین و نیز با عنوان رجال الشیخ أبی جعفر محمد بن عیسی الیقظینی فهرست
 کرده است.

تألیفات رجالی قرن چهارم هجری

اشعری قمی، سعد بن عبدالله (م ۲۹۹ یا ۳۰۱ ق).

۳۱. طبقات الشیعة.

رجال النجاشی، ص ۴۰۴ (ش ۱۰۷۱).

در رجال النجاشی (ص ۴۳۶، ش ۱۱۷۰)، در شرح حال «هیثم بن عبد الله»، از این کتاب با عنوان الطبقات، و در شرح حال محمد بن یحیی معینی [مغیثی]، (ص ۴۰۴، ش ۱۰۷۱) با عنوان طبقات الشیعة معرفی نموده است؛ اما در شرح حال این مؤلف در رجال النجاشی (ص ۱۷۷، ش ۴۶۷)، و الفهرست شیخ طوسی (ص ۲۱۵، ش ۳۱۶)، نام این کتاب، در فهرست آثار این مؤلف نیامده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۸)، این کتاب را با عنوان رجال سعد بن عبد الله الأشعری و نیز با عنوان طبقات الشیعة (ج ۱۵، ص ۱۵۱، ش ۹۹۵) فهرست نموده است.

۳۲. مثالب رواة الحديث.

الفهرست، ص ۲۱۵ (ش ۳۱۶)؛ رجال النجاشی، ص ۱۷۷ (ش ۴۶۷).
محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۹، ص ۷۵، ش ۴۰۳) این کتاب را فهرست نموده است.

۳۳. مناقب رواة الحديث.

الفهرست، ص ۲۱۵ (ش ۳۱۶)؛ رجال النجاشی، ص ۱۷۷ (ش ۴۶۷).
محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۲، ص ۳۲۷، ش ۷۳۰۳) این کتاب را فهرست نموده است.

دهقان کوفی، حمید بن زیاد (م ۳۱۰ ق).

۳۴. الفهرست.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۱۶۲.

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی مؤلفان با ذکر تألیفات آنهاست. در رجال النجاشی (ص ۲۳۲، ش ۶۱۵ و ص ۲۵۷، ش ۶۷۵)، در شرح حال عبید الله بن احمد بن نهبیک و علی بن ابی صالح محمد، ملقب به «بُزرج»، از این کتاب نقل قول‌هایی آمده است.

۳۵. کتاب الرجال.

رجال النجاشی، ص ۱۳۲ (ش ۳۳۹).

این کتاب، مشتمل بر شرح حال راویان حدیث از شیعه و اهل سنت است. شیخ طوسی در الفهرست (ص ۱۵۵، ش ۲۳۸)، شرح حال این مؤلف را آورده است؛ اما به نام هیچ یک از آثار این مؤلف، اشاره ننموده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۳، ص ۲۵۳، ش ۹۴۱) این کتاب را با عنوان تاریخ الرجال و نیز با عنوان رجال حمید النینوایی (ج ۱۰، ۱۱۴) فهرست نموده است.

۳۶. من روی عن الصادق علیه السلام.

رجال النجاشی، ص ۱۳۲ (ش ۳۳۹).

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی راویانی است که از امام جعفر صادق علیه السلام روایت نقل کرده‌اند. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲، ص ۲۲۷، ش ۶۱۸۰) این کتاب را با عنوان من روی عن ابی عبد الله الصادق علیه السلام فهرست نموده است.

بلخی، ابوزید احمد بن سهل (۲۳۴ - ۳۲۲ ق).

۳۷. رجال ابی زید البلخی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۹۲ (ش ۱۷۵).

علامة تهرانی آورده که نام این کتاب، الأسماء والکئی والألقاب است.

کلینی، محمد بن یعقوب (م ۳۲۸ یا ۳۲۹ ق).

۳۸. کتاب الرجال.

رجال النجاشی، ص ۳۷۷ (ش ۱۰۲۶).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۳، ش ۲۱۹) این کتاب را با عنوان رجال ثقة الإسلام الکلینی و نیز با عناوین رجال الکلینی (ص ۱۴۱) و رجال الشیخ محمد بن یعقوب الکلینی (ص ۱۴۸) فهرست نموده است.

صولی شطرنجی، محمد بن یحیی (زنده در ۳۳۰ ق).

۳۹. رجال ابی بکر محمد بن یحیی بن العباس الصولی الشطرنجی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۴۸.

جلودی، عبد العزیز بن یحیی (م ۳۳۲ ق).

۴۰. کتاب المحدثین.

رجال النجاشی، ص ۲۴۰ (ش ۴۶۰).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۰، ص ۱۴۷، ش ۲۳۲۲) این کتاب را با همین عنوان، فهرست نموده است.

۴۱. من روی عن علی رضی الله عنه من الصحابة.

رجال النجاشی، ص ۲۴۰ (ش ۶۴۰).

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی صحابیانی است که از امیر مؤمنان روایت نقل کرده‌اند.

در رجال النجاشی (ص ۲۴۰، ش ۶۴۰)، نام این کتاب در فهرست آثار این مؤلف آمده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۵، ش ۲۲۳)، این کتاب را با عنوان رجال الجلودی و نیز با عنوان رجال الشیخ عبد العزیز ابی عبد الله (ج ۱۰، ص ۱۲۵) و با عنوان موجود در رجال النجاشی (ج ۲۲، ص ۲۲۷، ش ۶۸۱۶) فهرست نموده است.

همدانی کوفی، احمد بن محمد (ابن عقده) (۲۴۹ - ۳۳۳ ق).

۴۲. کتاب التاریخ و ذکر من روی الحدیث.

رجال النجاشی، ص ۹۴ (ش ۲۳۳).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی راویان موثق، غیر موثق و ضعیف شیعه و سنی است؛ لیکن مؤلف، موفق به تکمیل کتاب نشده است.

شیخ طوسی در الفهرست (ص ۶۸، ش ۸۶)، با دو عنوان کتاب تاریخ، ذکر من روی الحديث من الناس کلهم العامة والشیعة وأخبارهم فهرست نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۳، ص ۲۲۳، ش ۸۱۶)، این کتاب را با عنوان تاریخ ابن عقده فهرست نموده است.

۴۳. تسمیة من شهد مع أمير المؤمنين علیه السلام.

رجال النجاشی، ص ۹۴ (ش ۲۳۳).

این کتاب، در شرح حال راویان از معصومان علیهم السلام و همچنین در شرح حال شیعیانی که از اصحاب حدیث‌اند، تألیف شده است.

در رجال النجاشی در شرح حال ابن عقده، به نام این کتاب، اشاره شده است.

محقق تهرانی در مصفی المقال (ص ۲۰)، از این کتاب با عنوان تسمیة من شهد حروب علی من الصحابة والتابعین و در الذریعة (ج ۲۲، ص ۲۲۹، ش ۶۸۲۶) با عنوان من شهد حروب أمير المؤمنين علیه السلام، و نیز با عنوان تسمیة من شهد مع أمير المؤمنين علیه السلام (ج ۴، ص ۱۱۸، ش ۸۹۹) فهرست کرده است.

۴۴. کتاب الرجال.

رجال النجاشی ص ۹۴ (ش ۲۳۳).

این کتاب، در خصوص رجال اصحاب امام صادق علیه السلام تألیف شده است.

شیخ طوسی در مقدمه رجال الطوسی می‌گوید که در بیان فهرست اسامی رجال حدیث، کتابی جامع‌تر از کتاب ابن عقده در رجال امام صادق علیه السلام نیافته است و بعد از بیان اسامی رجال امام صادق علیه السلام از کتاب ابن عقده، اسامی رجالی را که وی به آنها اشاره نکرده، اضافه کرده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۸۶، ش ۱۶۰)، این کتاب را با عنوان رجال ابن عقده و نیز با عنوان من روی عن ابي عبد الله جعفر بن محمد الصادق علیه السلام (ج ۲۲، ص ۲۲۹)، فهرست نموده است.

۴۵. الشيعة من أصحاب الحديث.

رجال النجاشی، ص ۹۴ (ش ۲۳۳).

این کتاب، در شرح حال راویان از معصومان علیهم السلام و یا شیعیانی است که از اصحاب حدیث‌اند.

در رجال النجاشی در شرح حال ابن عقده، به نام این کتاب، اشاره شده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۴، ص ۲۷۱، ش ۲۵۴۹) این کتاب را فهرست نموده است.

۴۶. من روی عن الحسن والحسین علیهم السلام.

الفهرست، ص ۶۸ (ش ۸۶).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی راویانی است که از امام حسن و امام حسین علیهم السلام روایت نقل کرده‌اند.

محقق تهرانی در مصفٰی المقال (ص ۲۰)، نام این کتاب را در فهرست آثار این مؤلف آورده است.

۴۷. من روی عن زید بن علی علیه السلام.

الفهرست، ص ۶۸ (ش ۸۶)؛ رجال النجاشی، ص ۹۴ (ش ۲۳۳).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی راویانی است که از زید بن علی بن حسین علیهم السلام روایت نقل کرده‌اند.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۲، ص ۲۲۷، ش ۶۸۱۲) این کتاب را با عنوان من روی عن زید بن علی بن الحسین علیهم السلام فهرست نموده است.

۴۸. من روی عن أمير المؤمنين علیه السلام.

الفهرست، ص ۶۸ (ش ۸۶)؛ رجال النجاشی، ص ۹۴ (ش ۲۳۳).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی راویانی است که از امیرمؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام روایت نقل کرده‌اند.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۲، ص ۲۲۷، ش ۶۸۱۴) این کتاب را با عنوان من روی عن علی بن ابی طالب امیر المؤمنین علیه السلام فهرست نموده است.

۴۹. من روی عن علی علیه السلام قسیم النار.

الفهرست، ص ۶۸ (ش ۸۶)؛ رجال النجاشی، ص ۹۴ (ش ۲۳۳).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی راویانی است که روایت «قسیم النار والجنة» را از علی علیه السلام نقل کرده‌اند.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۲، ص ۲۲۷، ش ۶۸۱۵) این کتاب را با عنوان من روی عن علی علیه السلام : «قسم النار و الجنة» فهرست نموده است.

۵۰. من روی عن علی بن الحسین علیهما السلام.

الذریعة، ج ۲۲، ص ۲۲۷ (ش ۶۸۱۹).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی راویانی است که از امام سجاده علیه السلام روایت نقل کرده‌اند.

در رجال النجاشی (ص ۹۴، ش ۲۳۳) و الفهرست شیخ طوسی (ص ۶۸، ش ۸۶)، نام این کتاب در فهرست اسامی تألیف‌های این مؤلف آمده است.

۵۱. من روی عن فاطمة علیها السلام من اولادها.

الفهرست، ص ۶۸ (ش ۸۶).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی راویانی است که از حضرت فاطمه علیها السلام فرزندان ایشان، روایت نقل کرده‌اند.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۲، ص ۲۲۸، ش ۶۸۲۰) نام این کتاب را در فهرست اسامی تألیف‌های این مؤلف، آورده است.

۵۲. من روی عن أبی جعفر محمد بن علی علیهما السلام.

الفهرست، ص ۶۸ (ش ۸۶).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی راویانی است که از امام محمد باقر علیه السلام روایت نقل کرده‌اند.

در رجال النجاشی (ص ۹۴، ش ۲۳۳)، از این کتاب با عنوان من روی عن أبی جعفر علیهما السلام و در الذریعة (ج ۲۲، ص ۲۲۸، ش ۶۸۲۱) با عنوان من روی عن محمد بن علی أبی جعفر الباقر علیهما السلام یاد شده است.

قمی، محمد بن حسن بن احمد بن ولید (م ۳۴۳ ق).

۵۳. الفهرست.

رجال النجاشی، ص ۳۲ (ش ۷۱).

در رجال النجاشی در شرح حال «اسماعیل بن جابر الجعفی»، این کتاب جزو آثار این مؤلف آمده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۳)، این کتاب با عنوان رجال الشيخ أبي جعفر محمد و در مصفی المقال (ص ۴۰۴) با عنوان الفهرست هم فهرست نموده است.

خصیبی جنبلانی، حسین بن حمدان (م ۳۵۸ یا ۳۴۶ق)

۵۴. رجال الحسین بن حمدان.

ریاض العلماء، ج ۲، ص ۵۰.

این کتاب، در بیان احوال اصحاب ائمه علیهم السلام و راویان ایشان تألیف شده است.

نسخه‌ای از این کتاب، نزد مؤلف ریاض العلماء موجود بوده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۲، ش ۲۳۳) این کتاب را با عنوان رجال الحسین بن حمدان فهرست نموده است.

ابو علی کوفی، احمد بن محمد (م ۳۴۶ق).

۵۵. الممدوحین والمذمومین.

رجال النجاشی، ص ۹۵ (ش ۲۳۶).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی رجال و راویان حدیث است. در رجال النجاشی آمده که این کتاب را ابو عبد الله حسین بن عبد الله (ابن غضایری) به ما معرفی کرده است. همچنین ذکر شده که حجم این کتاب، بیشتر از کتاب الممدوحین و المذمومین تألیف ابو الحسن بن داود است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۳)، این کتاب را با عنوان رجال ابي علی الكوفي و با عنوان الممدوحین و المذمومین (ج ۲۲، ص ۲۲۴، ش ۶۷۸۸) هم فهرست نموده است.

مسعودی، علی بن حسین (م ۳۴۶ق).

۵۶. کتاب الفهرست.

رجال النجاشی، ص ۲۵۴ (ش ۶۶۵).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۴)، این کتاب را با عنوان رجال علی و نیز با عنوان رجال المسعودی (ج ۱۰، ص ۱۵۰) و فهرست المسعودی (ج ۱۶، ص ۳۹۴، ش ۱۸۴۸) هم فهرست نموده است.

قرشی کوفی، علی بن محمد بن زبیر (۲۵۴-۳۴۸ق).

۵۷. کتاب فی تراجم الرجال.

رجال الطوسی، ص ۴۳۰ (ش ۶۱۷۹).

دؤل قمی، احمد بن محمد (م ۳۵۰ق).

۵۸. کتاب الطبقات.

رجال النجاشی، ص ۸۹ (ش ۲۲۳).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۸۵، ذیل ش ۱۵۶)، این کتاب را با عنوان رجال ابن دؤل القمی و با عنوان الطبقات (ج ۱۵، ص ۱۴۵، ش ۹۷۱) فهرست نموده است.

تمیمی جعابی، محمد بن عمر (۲۸۴-۳۵۵ق).

۵۹. ذکر من روی مؤاخاة النبی لأمر المؤمنین علیه السلام.

رجال النجاشی، ص ۳۹۴ (ش ۱۰۵۵).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۳۷، ش ۱۹۸) این کتاب را با همین عنوان و در نیز با عنوان من روی مؤاخات النبی صلی الله علیه و آله لأمر المؤمنین علیه السلام (ج ۲۲، ص ۲۸۸، ش ۶۸۲۳) فهرست نموده است.

۶۰. الشیعة من أصحاب الحدیث و طبقاتهم.

رجال النجاشی، ص ۳۹۴ (ش ۱۰۵۵).

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی اشخاصی است که از دوستان و دوستان امیر المؤمنین علی علیه السلام بوده اند.

ابن ندیم در الفهرست (ص ۲۴۷) این کتاب را با عنوان ذکر من کان یتدین بمحبة أمير المؤمنین علی علیه السلام فهرست نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۴، ص ۲۷۱، ش ۲۵۵۰) این کتاب را با عنوان ذکر شده در رجال النجاشی و نیز با عنوان طبقات الشیعة (ج ۱۵، ص ۱۵۱، ش ۹۹۱) و نیز با عنوان رجال الجعابی (ج ۱۰، ص ۱۰۳، ش ۲۲۱) و رجال القاضی الجعابی (ج ۱۰، ص ۱۴۰) فهرست نموده است.

۶۱. کتاب أخبار بغداد و طبقات أصحاب الحديث بها.

رجال النجاشی، ص ۳۹۴ (ش ۱۰۵۵).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱، ص ۳۲۳، ش ۱۶۷۳)، این کتاب را فهرست نموده است.

۶۲. کتاب طرق من روی عن أمير المؤمنين عليه السلام «انه لعهد النبي الأمي إلى انه لا يُجسَى إلا مؤمن و لا يُغضَى إلا المنافق».

رجال النجاشی، ص ۳۹۴ (ش ۱۰۵۵).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۵، ص ۱۶۳، ش ۱۰۶۴)، این کتاب را با عنوان طرق

من روی عن أمير المؤمنين عليه السلام فهرست نموده است.

۶۳. من حدث هو و أبوه عن النبي.

مصنّى المقال فى مصنّى علم الرجال، ص ۴۲۰.

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی راویانی است که خودشان و پدرشان از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت نقل کرده‌اند.

محقق تهرانی می‌گوید که ذهبی در الإصابة، در شرح حال عبد الله بن ابی سفیان بن حارث بن عبد المطلب، از این کتاب نقل قول می‌نماید.

۶۴. من روی حدیث غدیر خم.

رجال النجاشی، ص ۳۹۴ (ش ۱۰۵۵).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۲، ص ۲۲۶، ش ۶۸۰۷) این کتاب را با همین عنوان، فهرست نموده است.

۶۵. من روی الحديث من بنی هاشم و موالیهم.

رجال النجاشی، ص ۳۹۴ (ش ۱۰۵۵).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی راویانی است که از بنی هاشم و اصحاب آنها روایت نقل کرده‌اند.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۲، ص ۲۲۶، ش ۶۸۰۵) این کتاب را با همین عنوان، فهرست نموده است.

۶۶. الموالی الأشراف و طبقاتهم.

رجال النجاشی، ص ۳۹۴ (ش ۱۰۵۵).

شیخ طوسی در الفهرست (ص ۴۲۴، ش ۶۵۶)، این کتاب را با عنوان کتاب الموالی و تسمیة من روی الحدیث و تحیره من العلوم آورده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۳، ص ۲۳۲، ش ۸۷۷)، این کتاب را فهرست نموده و در ذیل کلمات شیخ طوسی می نویسد از ظاهر نام کتاب مشخص می شود که کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی راویان حدیث و اسامی اشخاص متخصص در علوم مختلف، مانند: طب، نجوم و دیگر علوم است که علوم خود را بر ائمه معصومین^{علیهم السلام} ارائه می کردند و از ایشان، تأیید می گرفتند.

انباری، عبیدالله بن ابی زید (م ۳۵۶ ق).

۶۷. کتاب طرق حدیث أنت منی بمنزلة هارون من موسی.

رجال النجاشی، ص ۲۳۲ (ش ۶۱۷).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۵، ص ۱۶۲، ش ۱۰۵۶)، نام این کتاب را فهرست نموده است.

۶۸. کتاب طرق حدیث الرؤیة.

رجال النجاشی، ص ۲۳۲ (ش ۶۱۷).

۶۹. کتاب طرق حدیث الطائر.

رجال النجاشی، ص ۲۳۲ (ش ۶۱۷).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۵، ص ۱۶۲، ش ۱۰۵۷)، نام این کتاب را فهرست نموده است.

۷۰. کتاب طرق حدیث الغدیور.

رجال النجاشی، ص ۲۳۳ (ش ۶۱۷).

۷۱. کتاب طرق قسیم النار.

رجال النجاشی، ص ۲۳۲ (ش ۶۱۷).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۵، ص ۱۶۳، ش ۱۰۶۱)، این کتاب را با عنوان طرق روایة قسیم الجنة والنار، فهرست نموده است.

بلخی خراسانی، مظفر بن محمد بن احمد (م ۳۶۷ ق).

۷۲. خصال الکمال و بعض ما روی فی مناقب الرجال.

الذریعة، ج ۷، ص ۱۶۲ (ش ۱۷۸).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۵۱)، این کتاب را با عنوان رجال ابی الجیش مظفر بن محمد بن احمد البلخی هم فهرست نموده است.

ابن داوود قمی، محمد بن احمد (م ۳۶۸ ق).

۷۳. الممدوحین و المذمومین.

الفهرست، ص ۳۹۵ (ش ۶۰۴)؛ رجال النجاشی، ص ۳۸۴ (ش ۱۰۵۴).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۸۵، ش ۱۵۶)، این کتاب را با عنوان رجال ابن داوود قمی و نیز با عنوان های رجال محمد (ج ۱۰، ص ۱۴۲) و الممدوحین و المذمومین (ج ۲۲، ص ۲۲۴، ش ۶۷۸۹) فهرست نموده است.

ابو غالب زراری، احمد بن محمد بن محمد (۲۸۵ - ۳۶۸ ق).

۷۴. رساله ابی غالب الزراری و تکملتها، تحقیق: سید محمدرضا حسینی جلالی، قم:

مرکز البحوث والتحقیقات الإسلامیة، ۱۴۱۱ ق، ۳۵۶ ص (ص ۱ - ۱۸۴)، اول / رساله فی آل اعین، شرح: سید محمد علی مولوی موحد ابطحی اصفهانی، اصفهان: مطبعة ربانی، ۱۳۹۹ ق، ۱۲۰ ص (ص ۱ - ۹۴).

این کتاب، مشتمل بر نامه‌ای است که ابو غالب زراری به نوه خویش در معرفی خود و بزرگان خاندان اعین نوشته است. در ضمن معرفی آل اعین، می‌توان از لابه لای مطالب کتاب، فواید رجالی بسیاری را به دست آورد.

این کتاب، به عنوان یکی از منابع رجالی مطرح است؛ چون مؤلف، علاوه بر معرفی راویان آل اعین، راویانی را که در ارتباط با خاندان اعین هستند، معرفی کرده است.

همچنین این کتاب به عنوان یکی از منابع فهرست نگاری و کتابشناسی مطرح است؛ چون مؤلف، فهرستی از کتاب‌هایی که اجازه نقل آنها را داشته است، با ذکر مؤلف آن کتاب‌ها معرفی نموده است.

پس از ابو غالب زراری، حسین بن عبید الله غضایری، در کتاب‌ها و نوشته‌ها، به اسامی اشخاصی برخورد کرده است که مربوط به خاندان اعین هستند و در کتاب رساله ابی غالب الزراری ذکر نشده‌اند و بر همین اساس، کتاب تکملة رساله ابی غالب الزراری را در تکمیل رساله ابو غالب زراری، با ذکر نام و طریق اشخاص، تألیف نموده است.

محقق، مقدمه مفصلی در معرفی مؤلف و کتاب رساله ابی غالب الزراری آورده است و سپس بر متن کتاب، حاشیه‌های زیادی را ذکر نموده است و به عنوان تکمیل کتاب، تألیف خود با عنوان معجم الأعلام من آل أعین الکرام را در شرح حال اشخاصی که از خاندان اعین هستند، الحاق نموده است.

شیخ طوسی در فهرست (ص ۷۴، ش ۹۴) این کتاب را با عنوان کتاب الرساله إلى ابن ینه ابی طاهر فی ذکر آل أعین فهرست نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱، ص ۱۴۳، ش ۶۷۴)، این رساله را با عنوان إجازة الشیخ ابی غالب و نیز با عنوان‌های رجال ابی غالب الزراری (ج ۱۰، ص ۹۳) و رساله ابی غالب الزراری (ج ۱۱، ص ۷، ش ۳۱) فهرست نموده است.

۷۵. کتاب التاريخ.

الفهرست، ص ۷۴ (ش ۹۴)؛ رجال النجاشی، ص ۸۳ (ش ۲۰۱).
محقق تهرانی در الذریعة (ج ۳، ص ۲۲۷، ش ۸۲۵)، این کتاب را با عنوان تاریخ ابی غالب الزراری فهرست نموده است.

ابن قولویه، جعفر بن محمد (م ۳۶۹ ق).

۷۶. فهرست ما رواه من الكتب و الأصول.

الفهرست، ص ۱۰۹ (ش ۱۴۱).

در رجال النجاشی (ص ۱۲۳، ش ۳۱۸)، شرح حال این مؤلف، بدون ذکر این اثر، آمده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۶، ص ۳۷۵، ش ۱۷۴)، این کتاب را با عنوان فهرست ابن قولویه فهرست نموده است.

مرزبانی، محمد بن عمران (۲۹۷-۳۷۸ ق).

۷۷. رجال محمد بن عمران بن موسی المرزبانی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۴۷.

ابن بابویه قمی، محمد بن علی (شیخ صدوق) (م ۳۸۱ ق).

۷۸. تاریخ ابن بابویه.

رجال النجاشی، ص ۳۸۹ (ش ۱۰۴۹).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۳، ص ۲۲۲، ش ۸۱۲) این کتاب را فهرست نموده
و احتمال داده است که این کتاب، مشتمل بر شرح حال راویان عامه و خاصه بوده است.

۷۹. ذکر من لقیه من أصحاب الحديث و عن کل واحد منهم حدیث.

رجال النجاشی، ص ۳۸۹ (ش ۱۰۴۹).

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی رجالی است که دارای نقل حدیث هستند
و ظاهراً شیخ صدوق، آنها را ملاقات نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۱، ص ۷۲، ش ۴۰۰۶)، این کتاب را با عنوان مشیخة
الصدوق و با عنوان موجود در رجال النجاشی (ج ۱۰، ص ۳۷، ش ۲۰۵) فهرست
نموده است.

۸۰. الرجال المختارین من أصحاب النبی ﷺ.

رجال النجاشی، ص ۳۸۹ (ش ۱۰۴۹).

سید محسن امین در أعیان الشیعة (ج ۱۰، ص ۲۵) و محقق تهرانی در الذریعة
(ج ۱۰، ص ۸۳، در ضمن ش ۱۴۸)، نام این کتاب را در فهرست اسامی آثار این
مؤلف آورده‌اند.

۸۱. فهرست ابن بابویه.

الفهرست، ص ۲۰۱ (ش ۲۹۹-۳۰۰).

این کتاب، نزد شیخ طوسی موجود بوده است و او در الفهرست، در شرح حال
«زید النرسی» و «زید الزرّاد»، نقل قولی از این کتاب آورده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۶، ص ۳۷۴، ش ۱۴۳۸) آن را فهرست نموده است.

۸۲. مشیخة الفقیه.

منتشر شده در: [کتاب] من لایحضره الفقیه. دار صعب و دار التعارف للمطبوعات. ۴ ج (ج ۴، ۱۳۷ ص).

شیخ صدوق در کتاب من لایحضره الفقیه، برای اختصار در سند، اوایل اسناد اغلب روایات را حذف نموده است و برای رفع نقصان موجود در اسناد، در آخر همین کتاب، المشیخة را که در بردارنده طریق خود به هر یک از روایانی است که روایت را از وی نقل نموده، تهیه و تنظیم کرده است.

شرح‌های تألیف شده بر این مشیخة عبارت‌اند از:

شرح محمد تقی مجلسی اصفهانی (م ۱۰۷۰ ق).

شرح سید هاشم بحرانی توبلی اصفهانی (م ۱۱۰۷ ق) با عنوان تعریف رجال من لایحضره الفقیه.

شرح علی بن حسن خراسانی (زنده در ۱۱۱۰ ق).

شرح یاسین بلادی بحرانی (م ق ۱۲) با عنوان معین النبیة فی رجال من لایحضره الفقیه.

شرح سید عبد الله کبیر عاملی اصفهانی (م ۱۲۴۳ ق).

شرح محمد حسن بروجنی (زنده در ۱۲۵۷ ق).

شرح سید محمد حسین طباطبایی تبریزی (م ۱۲۹۴ ق).

شرح سید میرزا محمد هاشم چهار سوقی (م ۱۳۱۸ ق).

شرح میرزا یحیی مستوفی اصفهانی (م ۱۳۲۶ ق).

شرح سید حسن موسوی آل خراسان نجفی (ق ۱۴).

شرح عباس حاجیانی دشتی با عنوان نخبة المقال فی تمییز الاسناد والرجال.

شرح محمد جعفر شمس الدین.

در «ترتیب» مشیخة کتاب من لایحضره الفقیه، این کتاب‌ها تألیف شده‌اند:

ترتیب حسن بن زید الدین عاملی (صاحب معالم) (م ۱۰۱۱ ق).

ترتیب عبد الحی بن محمد یزدی (زنده در ۱۰۵۵ ق).

ترتیب فخر الدین طریحی (م ۱۰۸۵ ق).

ترتیب علاء الدین محمد گلستانه (م ۱۱۱۰ ق).

در تکمیل این مشیخه و مشیخه التهذیب و کتاب من لا یحضر، مرحوم محمد علی آل کشکول (م ۱۳ ق)، کتابی را با عنوان حدیقة النظار [الأنظار] فی مشیخه الفقیه والتهذیب والاستبصار، تألیف نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۱، ص ۷۲، ش ۴۰۰۷) این کتاب را فهرست نموده است.

۸۳. المصباح.

رجال النجاشی، ص ۳۸۹ (ش ۱۰۴۹).

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی راویان هر یک از معصومان علیهم السلام و شامل پانزده «مصباح» است:

مصباح اول، شامل اسامی رجالی است که از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت نقل کرده‌اند.

مصباح دوم، شامل اسامی زنانی است که از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت نقل کرده‌اند.

مصباح سوم، شامل اسامی راویانی است که از امیر مؤمنان علیه السلام روایت نقل کرده‌اند.

مصباح چهارم، شامل اسامی راویانی است که از حضرت زهراء علیها السلام روایت نقل کرده‌اند.

مصباح پنجم، شامل اسامی راویانی است که از امام حسن علیه السلام روایت نقل کرده‌اند.

به همین ترتیب، در بیان فهرست اسامی راویان از هر یک از معصومان علیهم السلام، یک «مصباح» آورده شده است. در مصباح پانزدهم نیز فهرست اسامی اشخاصی که دارای توقیع بوده‌اند، آورده شده است.

در رجال النجاشی، هر یک از این «مصباح»ها به عنوان یک کتاب مستقل، فهرست شده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۶)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ الصدوق محمد و نیز با عنوان المصباح (ج ۲۱، ص ۸۰، ش ۴۰۴۳) هم فهرست کرده است.

۸۴. المعرفة برجال البرقی.

رجال النجاشی، ص ۳۸۹ (ش ۱۰۴۹).

سید محسن امین در أعیان الشیعة (ج ۱۰، ص ۲۵) و محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۱، ص ۲۴۹، ش ۴۸۷۴) نام این کتاب را در فهرست کتاب‌های این مؤلف آورده‌اند.

شیبانی، محمد بن عبد الله (ابوالمفضل) (م ۳۸۷ ق).

۸۵. رجال أبي المفضل الشيباني.

الذريعة، ج ۱۰، ص ۹۴ (ش ۱۸۱).

محقق تهرانی در الذريعة (ج ۱۰، ص ۱۴۵)، این کتاب را با عنوان رجال محمد بن عبد الله فهرست نموده است.

۸۶. من روی حدیث غدیر خم.

رجال النجاشی، ص ۳۹۶ (ش ۱۰۵۹).

محقق تهرانی در الذريعة (ج ۲۲، ص ۲۲۶، ش ۶۸۰۶)، این کتاب را با عنوان من روی حدیث الغدير، فهرست نموده است.

۸۷. من روی عن زید بن علی بن الحسین علیه السلام.

رجال النجاشی، ص ۳۹۶ (ش ۱۰۵۹).

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی راویانی است که از زید بن علی بن حسین علیه السلام روایت نقل کرده‌اند.

محقق تهرانی در الذريعة (ج ۲۲، ص ۲۲۷، ش ۶۸۱۰)، این کتاب را فهرست نموده است.

ابن جندی جراح، احمد بن محمد (۳۰۵ یا ۳۰۷ - ۳۹۰ ق).

۸۸. الرواة والفلح.

رجال النجاشی، ص ۸۵ (ش ۲۰۶).

محقق تهرانی در الذريعة (ج ۱۰، ص ۸۴، ش ۱۵۲)، این کتاب را با عنوان رجال ابن الجندی و با عنوان الرواة والفلح (ج ۱۱، ص ۲۵۶، ش ۱۵۶۵) هم فهرست نموده است.

کاتب، هبة الله بن احمد (زنده در ۴۰۰ ق).

۸۹. رجال ابن البرنية.

الذريعة، ج ۱۰، ص ۸۳ (ش ۱۴۹).

آملی طبری، محمّد بن جریر (ق ۴).

۹۰. الرواة عن أهل البيت.

میزان الاعتدال، ج ۶، ص ۹۰ (ش ۷۳۱۳).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۱، ص ۲۵۶، ش ۱۵۶۴)، این کتاب را با عنوان ذکر شده و نیز با عنوان رجال الشيخ أبي جعفر محمد (ج ۱۰، ص ۱۴۳، ش ۲۶۸) هم فهرست نموده است.

ابن بابویه قمی، حسین بن حسن (ق ۴).

۹۱. الفهرست.

رجال النجاشی، ص ۱۶۷ (ش ۴۴۱).

در رجال النجاشی، در شرح حال «ربعی بن عبد الله بن الجارود» از این کتاب، نقل قول شده است.

عیایة الله قهپایی در مجمع الرجال (ج ۲، ص ۱۷۱)، در حاشیه‌ای که بر ذیل نام این مؤلف آورده، به نام این کتاب، اشاره نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۲)، این کتاب را با عنوان رجال الشيخ حسین فهرست کرده و در ضمن عنوان، به نام اصلی کتاب هم اشاره نموده است. همچنین در مصفی المقال (ص ۱۴۲)، نام این کتاب را آورده است.

ابن بطّة قمی، ابو جعفر محمّد بن جعفر بن احمد (ق ۴).

۹۲. الفهرست.

رجال النجاشی، ۳۷۲ (ش ۱۰۱۹).

مرحوم نجاشی آورده است که در کتاب فهرست این مؤلف، غلط‌های زیادی وجود دارد.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۶، ص ۳۴۷، ش ۱۷۳۹)، این کتاب را با عنوان فهرست ابن بطّة و با عنوان رجال الشيخ أبي جعفر و طبقات الرجال (ج ۱۰، ص ۱۴۳) فهرست نموده است.

آزدی کوفی، احمد بن حسین بن عبد الملك (ق ۴).

۹۳. کتاب المشیخة.

الفهرست، ص ۵۸ (ش ۷۱)؛ رجال النجاشی، ص ۸۰ (ش ۱۹۳).

شیخ طوسی در الفهرست و کتاب الرجال (ص ۴۱۵، ش ۶۰۰۸)، با بیان نام این کتاب، لقب این مؤلف را «الأودی» آورده است.

مرحوم نجاشی اشاره نموده که مؤلف کتاب، مشیخه را جمع آوری نموده و بر اساس حروف الفبای اسامی مشایخ، تنظیم نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۵)، این کتاب را با عنوان رجال الأزدی فهرست نموده و اشتبهاً نام مؤلف را با عنوان «محمد بن الحسین بن عبد الملك الأزدی الکوفی» آورده است. وی همچنین با عنوان مبوت کتاب المشیخة (ج ۱۹، ص ۵۷، ش ۲۹۵)، این کتاب را فهرست نموده است.

بجلی، ابان بن محمد (ق ۴).

۹۴. النوادر عن الرجال.

رجال النجاشی، ص ۱۴، (ش ۱۱).

مرحوم نجاشی آورده است که نام این کتاب در شرح حال «ابان بن محمد البجلی» آمده است و اشاره شده که این شخص، معروف به «سندی البزاز» است.

محقق تهرانی در کتاب مصنفی المقال (ص ۵)، متذکر شده است که از میان کتاب‌های شیعه، نزدیک به دویست کتاب با این عنوان (النوادر)، مشخص شده‌اند که موضوع آنها بیان احادیث غیر مشهور و یا احکام غیر متداول است، اما تنها النوادر ابان بن محمد بجلی والنوادر جعفر بن عبد الرحمان کاهلی، مقید به «عن الرجال» شده‌اند و این، به جهت مشیخه گونه بودن آنهاست.

این کتاب در الذریعة (ج ۲۴، ص ۳۴۱، ش ۱۸۶۸) با عنوان النوادر عن الرجال و نیز با عنوان کتاب الرجال (ج ۱۰، ص ۸۲، ش ۱۴۶) فهرست شده است.

حداد عسکری، علی بن محمد بن جعفر (ق ۴).

۹۵. من روی من نشأ من آل أبی طالب.

رجال النجاشی، ص ۲۶۲ (ش ۶۸۶).

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی راویانی است که از زنان آل ابی طالب، روایت نقل کرده‌اند.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۲، ص ۲۲۸، ش ۶۸۲۲) این کتاب را با عنوان من روی من نساء آل ابی طالب و نیز با عنوان رجال ابن ریدویه (ج ۱۰، ص ۸۵، ش ۱۵۷) فهرست نموده است.

حمیری، عبد الله بن جعفر (ق ۴).

۹۶. الفهرست.

الفهرست، ص ۲۹۴ (ش ۴۴۰).

در رجال النجاشی (ص ۲۱۹، ش ۵۷۳)، در شرح حال این مؤلف، نامی از این کتاب نیامده است؛ اما شیخ طوسی در الفهرست، در شرح حال این شخصیت، پس از بیان فهرست کتاب‌های وی می‌نویسد: «و غیر ذلك من روایاته ومصنّفاته وفهرست کتبه».

محقق تهرانی در کتاب مصفّی المقال (ص ۲۴۷) می‌گوید که منظور از تعبیر «فهرست» در این متن، فهرست کتاب‌های عبد الله حمیری نیست؛ بلکه مراد شیخ طوسی آن است که این شخصیت، دارای کتابی به نام الفهرست بوده است که مشتمل بر فهرست کتاب‌هایی است که وی از آنها روایت نقل کرده است.

دُیَلی، محمد بن وهبان (ق ۴).

۹۷. من روی عن علی امیر المؤمنین علیه السلام.

رجال النجاشی، ص ۳۹۶ (ش ۱۰۶۰).

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی راویانی است که از حضرت علی علیه السلام روایت نقل کرده‌اند.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۸)، این کتاب را با عنوان رجال محمد بن وهبان الدیلبی با عنوان ذکر شده در رجال النجاشی (ج ۲۲، ص ۲۲۷، ش ۶۸۱۸) هم فهرست نموده است.

ذُورِي وَرَاق، احمد بن عبد الله (ق ۴).

۹۸. طرق من روی رد الشمس.

رجال النجاشی، ص ۸۵ (ش ۲۰۵).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۵، ص ۱۶۳، ش ۱۰۶۳)، این کتاب را فهرست نموده است.

ربعی قیاض، علی بن حسن بن علی بن فضال (ق ۴).

۹۹. کتاب الرجال.

الفهرست، ص ۲۷۲ (ش ۳۹۲)؛ رجال النجاشی، ص ۲۵۷ (ش ۶۷۶).

زیدی بقال، عبد العزیز بن اسحاق (ق ۴).

۱۰۰. طبقات الشیعة.

الفهرست، ص ۳۴۱ (ش ۵۳۷).

ابن شهر آشوب در معالم العلماء (ص ۸۱، ش ۵۴۸)، در ذیل نام این مؤلف، به این کتاب، اشاره کرده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۵، ص ۱۵۱، ش ۹۹۱) این کتاب را با عنوان طبقات الرجال و با عنوان رجال عبد العزیز ابی القاسم (ج ۱۰، ص ۱۲۵) هم فهرست نموده است.

سمرقندی، حیدر بن محمد بن نعیم (ق ۴).

۱۰۱. رجال ابی أحمد حیدر.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۱۴ (ش ۲۳۷).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۷)، این کتاب را با عنوان رجال ابی أحمد جنید فهرست نموده است. علت اختلاف عناوین در آن است که ابن ندیم، در کتاب الفهرست خود، در شرح حال محمد بن مسعود عیاشی، این مؤلف را با عنوان «جنید بن محمد بن نعیم» آورده است؛ لیکن محقق تهرانی متذکر می شود که احتمالاً عنوان «جنید» از خطای ناسخ باشد و در کتاب های الفهرست و الرجال شیخ

طوسی، خلاصة الأقوال، رجال ابن داوود و کتاب‌های دیگر، با عنوان «حیدر بن محمد بن نعیم» آورده شده است.

شریف ابو یعلی، حمزة بن قاسم بن علی بن حسن بن عبید الله بن عباس بن علی رضی الله عنه (ق ۴).
۱۰۲. من روی عن جعفر بن محمد رضی الله عنه من الرجال.

رجال النجاشی، ص ۱۴۰ (ش ۳۶۴).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۲، ص ۲۲۷، ش ۶۸۰۹) این کتاب را با عنوان من روی عن أبی عبد الله الصادق رضی الله عنه و نیز با عنوان‌های رجال الشریف أبی یعلی (ج ۱۰، ص ۹۴، ش ۱۸۳) و رجال حمزة الشریف أبی یعلی (ج ۱۰، ص ۱۱۴، ش ۲۳۴) فهرست نموده است.

عقیقی، علی بن احمد بن علی بن محمد (ق ۴).

۱۰۳. کتاب الرجال.

الفهرست، ص ۲۸۴ (ش ۴۲۵).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۱، ش ۲۵۴)، این کتاب را با عنوان رجال العقیقی فهرست نموده و آورده است که علامه حلی در خلاصة الأقوال و نجاشی در الرجال در مواردی مانند شرح حال زیاد بن عیسی (ص ۱۷۰، ش ۴۴۹)، و ابن داوود در الرجال و شیخ ابو علی محمد بن اسماعیل در منتهی المقال با رمز «عق» از این کتاب، نقل قول‌هایی را آورده‌اند و این شخص، غیر از احمد بن علی بن محمد عقیقی است.

عمی، احمد بن ابراهیم بن مَعْلَى (ق ۴).

۱۰۴. التاريخ.

رجال النجاشی، ص ۹۶ (ش ۲۳۹).

مؤلف احتمالاً دو کتاب به نام‌های التاريخ الكبير و التاريخ الصغير تألیف نموده است و در رجال النجاشی، عنوان التاريخ برای این دو کتاب، اختیار شده و آمده است: «التاريخ و هو کتاب كبير و صغير»؛ اما شیخ طوسی در الفهرست (ص ۷۱، ش ۹۰)، هر دو عنوان را در فهرست آثار این مؤلف، با تعبیر «کتاب التاريخ الكبير، کتاب

التاریخ الصغیر» آورده است.

عیاشی، محمد بن مسعود (ق ۴).

۱۰۵. معرفة الناقلين.

الفهرست، ص ۳۹۶ (ش ۶۰۵)؛ رجال النجاشی، ص ۳۵۰ (ش ۹۴۴).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۴)، این کتاب را با عنوان معرفة الناقلين و نیز با عنوان های رجال أبی النضر العیاشی (ج ۱۰، ص ۹۴) و رجال العیاشی (ج ۱۰، ص ۱۳۹) و رجال محمد بن مسعود العیاشی (ج ۱۰، ص ۱۴۷) فهرست نموده است.

فاریابی، جبرئیل بن احمد (ق ۴).

۱۰۶. رجال أبی محمد جبرئیل.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۰۳ (ش ۲۲۰).

مؤلف، از مشایخ محمد بن مسعود عیاشی (ق ۳-۴) صاحب کتاب معرفة الناقلين است و در موارد بسیاری نقل کرده است: «حدّثنی جبرئیل بن أحمد؛ ولی به نام کتاب وی تصریح نموده است؛ اما محمد بن عمر کُشی که از شاگردان محمد بن مسعود عیاشی است، در کتاب خود تصریح کرده که: «وجدت بخط جبرئیل فی کتابه...». محقق تهرانی از این عبارت نتیجه گرفته است که جبرئیل بن احمد فاریابی، دارای کتابی در رجال بوده است که از آن، به منظور شناخت جرح و تعدیل رجال و راویان حدیث، استفاده می شده است.

کُشی، محمد بن عمر بن عبد العزیز (ق ۴).

۱۰۷. کتاب الرجال.

الفهرست، ص ۴۰۳ (ش ۶۱۵)؛ رجال النجاشی، ص ۳۷۲ (ش ۱۰۱۸).

این کتاب یکی از اصول چهارگانه رجال شیعه است که ابن شهر آشوب در معالم العلماء (ص ۱۰۱، ش ۶۷۹) و محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۱، ص ۲۶۱)، این کتاب را با عنوان معرفة الناقلين عن الأئمة الصادقین معرفی نموده اند. کتاب، مشتمل بر روایت ها و اخبار مربوط به رجال شیعه و اهل سنت است؛ لیکن دارای غلط هایی بوده است که شیخ طوسی به منظور تصحیح آن، اقدام به تألیف

کتاب اختیار معرفة الرجال نموده و آن را تلخیص کرده است. آنچه از اصل کتاب در اختیار ماست، شامل همین خلاصه‌ای است که شیخ طوسی با عنوان اختیار معرفة الرجال جمع آوری نموده است. در کتاب‌های رجال اهل سنت، مانند لسان المیزان، نقل قول‌هایی از اصل این کتاب که در اختیار معرفة الرجال وجود ندارد، آورده شده است.

محقق تهرانی در مصفٰی المقال (ص ۲۷۷) می‌گوید که لسان المیزان، از کتاب رجال الکثی با عنوان رجال الشیعة نام برده است. خود ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۷)، این کتاب را با عنوان رجال محمد بن عمر الکثی و نیز با عنوان رجال الکثی (ج ۱۰، ص ۱۴۱، ش ۲۶۲) آورده است.

از مطالب موجود در کتاب اختیار معرفة الرجال می‌توان فهمید که در زمینه رجال شیعه، روایت‌های موجود در این کتاب، تاریخ تشیع در عصر حیات ائمه معصوم، تشکیلات تشیع و فرقه‌ها و دسته بندی‌های داخلی شیعه را مشخص نموده است. همچنین روایت‌هایی که در شرح حال رجال هستند، آورده شده است.

محاربی، محمد بن حسن (ق ۴).

۱۰۸. کتاب الرجال.

رجال النجاشی، ص ۳۵۰ (ش ۹۴۳).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۲، ش ۲۶۶)، این کتاب را با عنوان رجال المحاربی فهرست نموده است.

جرجانی، ابو علی احمد بن محمد بن احمد.

۱۰۹. ذکر من روی من طرق أصحاب الحديث أن المهدي عليه السلام من ولد الحسين عليه السلام.

رجال النجاشی، ص ۸۶ (ش ۲۰۸).

مرحوم نجاشی آورده است که در این کتاب، اخبار مربوط به امام مهدی (عج) جمع آوری شده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۳۷، ش ۲۰۸)، این کتاب را با عنوان ذکر شده و نیز با عنوان رجال الشیخ ابي علی الجرجانی (ج ۱۰، ص ۹۲، ش ۱۷۹)، فهرست نموده است.

احمد بن نصر بن سعد

۱۱۰. کتاب الرجال.

إقبال الأعمال، ج ۳، ص ۸۶.

ابن طاووس (۵۸۹-۶۶۴ق) در إقبال الأعمال، از این کتاب، نقل قول آورده است و اظهار نموده که نسخه‌ای از این کتاب، نزد وی موجود بوده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۲، ش ۱۷۸)، این کتاب را با عنوان رجال أبي العباس، فهرست نموده است.

ریان، ابو نصر

۱۱۱. فهرست کتب عدوی.

رجال النجاشی، ص ۲۶۵ (ش ۶۸۹).

نجاشی در شرح حال «علی بن محمد العدوی» به این فهرست که در معرفی آثار این مؤلف آورده شده، اشاره نموده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۴، ش ۱۸۲)، این فهرست را با عنوان رجال أبي النضر و کنیه مؤلف را «ابو نضر بن الریان» آورده است.

تألیفات رجالی قرن پنجم هجری

جوهری بغدادی، احمد بن محمد (م ۴۰۱ ق).

۱۱۲. الاشتمال فی معرفة الرجال و من روی عن امام امام.

الفهرست، ص ۷۸ (ش ۹۹)؛ رجال النجاشی، ص ۸۵ (ش ۲۰۷).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی راویان ائمه علیهم السلام و بر اساس ترتیب طبقات اصحاب امامان علیهم السلام است. اسامی راویان هر یک از ائمه معصوم علیهم السلام، به طور مستقل و بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم شده است.

روش دسته بندی راویان، مانند ترتیب رجال الطوسی و رجال البرقی است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲، ص ۱۰۱، ش ۳۹۶)، این کتاب را با عنوان ذکر شده و نیز با عنوان های رجال ابن عباس الجوهری (ج ۱۰، ص ۸۷، ش ۱۶۲) و الشامل (ج ۱۳، ص ۱۳، ذیل ش ۳۱) فهرست نموده است.

۱۱۳. ذکر من روی الحدیث من بنی ناشرة.

الفهرست، ص ۷۸ (ش ۹۹)؛ رجال النجاشی، ص ۸۵ (ش ۲۰۷).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۳۶، ش ۱۹۵) این کتاب را فهرست نموده است.

قنانی کاتب، علی بن عبد الرحمان (م ۴۱۳ ق).

۱۱۴. کتاب طرق خیر الولاية.

رجال النجاشی، ص ۲۶۹ (ش ۷۰۶).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۵، ص ۱۶۳، ش ۱۰۵۹)، این کتاب را فهرست نموده است.

ابن نوح سیرافی، احمد بن علی بن عباس (م ح ۴۲۰ ق).

۱۱۵. الزیادات علی ابی العباس بن سعید فی رجال جعفر بن محمد علیه السلام.

رجال النجاشی، ص ۸۶ (ش ۲۰۹).

این کتاب در تکمیل رجال ابن عقدة - که مشتمل بر فهرست اسامی اصحاب امام صادق علیه السلام بوده - تألیف شده است.

نجاشی، این کتاب را با وصف «مستوفی» آورده است و شیخ طوسی در فهرست (ص ۸۶، ش ۱۱۷)، نام مؤلف آن را «احمد بن محمد بن نوح السیرافی، یکنی أبا العباس» و کتاب را با عنوان الرجال الذین رووا عن أبی عبد الله علیه السلام معرفی نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۲، ص ۷۶، ش ۵۱۸)، این کتاب را با عنوان الزیادات علی أخبار أبی العباس بن سعید - یعنی ابن عقدة - فی رجال جعفر بن محمد علیه السلام، فهرست نموده است.

۱۱۶. المصایح فی ذکر من روی عن الائمة علیهم السلام لكل إمام.

رجال النجاشی، ص ۸۶ (ش ۲۰۹).

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی راویان هر یک از معصومان علیهم السلام به طور مستقل است.

شیخ طوسی در فهرست (ص ۸۶، ش ۱۱۷)، در شرح حال این مؤلف، وی را «احمد بن محمد بن نوح السیرافی» معرفی نموده و نام این کتاب را در فهرست آثار وی نیآورده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۱، ص ۷۸، ش ۴۰۳۴)، این کتاب را با عنوان المصایح فیمن روی عن الائمة علیهم السلام لكل إمام، فهرست نموده است.

ابن عبدون بزّاز، احمد بن عبد الواحد (م ۴۲۳ ق).

۱۱۷. کتاب التاریخ.

رجال النجاشی، ص ۸۷ (ش ۲۱۱).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۳، ص ۲۲۳، ش ۸۱۴)، این کتاب را با عنوان تاریخ

ابن الحاشر، فهرست نموده است.

۱۱۸. الفهرست.

الفهرست، شیخ طوسی، ص ۱۳ (ش ۷).

در رجال النجاشی (ص ۸۷، ش ۲۱۱)، در شرح حال احمد بن عبد الواحد بن احمد برّاز، معروف به ابن عبدون، نامی از این کتاب نیامده است؛ لیکن شیخ طوسی در الفهرست، در شرح حال ابراهیم بن محمد بن سعید ثقفی، نام این کتاب را آورده و از آن، نقل قول دارد.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۸۴، ش ۱۵۳)، این کتاب را با عنوان رجال ابن الحاشر و نیز با عنوان رجال ابن عبدون (ج ۱۰، ص ۸۶، ش ۱۶۰) و در مصنفی المقال (ص ۱۹) با عنوان الفهرست، فهرست نموده است. شایان ذکر است که احتمال اتحاد میان این کتاب و کتاب التاریخ، وجود دارد.

علم الهدی، علی بن الحسین (مشهور به سید مرتضی) (۳۵۵-۴۳۶ق).

۱۱۹. رجال الشیعة.

لسان المیزان، ج ۲، ص ۱۲۰ (ش ۱۹۲۷).

ابن حجر عسقلانی در لسان المیزان، در شرح حال جبلة بن محمد، از این کتاب نقل قول دارد.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۳، ش ۲۵۶) این کتاب را با عنوان رجال السید علم الهدی فهرست نموده است.

کراجکی، محمّد بن علی (م ۴۴۹ق)

۱۲۰. الفهرست.

الدروع الواقیة، ص ۲۴۸.

رضی الدین علی بن موسی بن جعفر بن طاووس در الدرّوع الواقیة، از این کتاب نقل قول دارد.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۶، ص ۳۹۳، ش ۱۸۴۰) این کتاب را با عنوان فهرست الکراجکی و نیز با عنوان رجال أبی الفتح محمد بن علی بن عثمان الکراجکی (ج ۱۰، ص ۱۴۶)، فهرست نموده است.

غضایری، احمد بن حسین بن عبیدالله (نیمه اول ق ۵).

۱۲۱. تاریخ ابن الغضائری.

رجال النجاشی، ص ۷۷ (ش ۱۸۲).

این کتاب، مشتمل بر شرح حال و تاریخ وفات راویان حدیث شیعه و اهل سنت است. در رجال النجاشی، در شرح حال «أحمد بن محمد بن خالد البرقی»، از این کتاب نقل قول آمده است. محقق تهرانی آورده است که این کتاب، بعد از وفات احمد بن حسین غضایری، در اختیار نجاشی بوده است. وی در الذریعة (ج ۳، ص ۲۲۴، ش ۸۱۸) این کتاب را فهرست نموده است.

۱۲۲. تکملة رسالة أبي غالب الزراري.

چاپ شده در ضمن: رسالة أبي غالب الزراري، تحقیق: سید محمد رضا حسینی جلالی، قم: مرکز البحوث و التحقیقات الإسلامية، ۱۴۱۱ق، ۳۵۶ص (ص ۱۸۵ - ۱۹۴)، اول.

ابو غالب زراری (م ۳۶۸ق) به منظور معرفی خود و بزرگان خاندان اعین به نوه اش کتابی با عنوان رسالة أبي غالب الزراري تألیف نموده که مشتمل بر فواید رجالی، معرفی راویان آل اعین و غیر آنها و کتابشناسی است. پس از آن، حسین بن عبیدالله غضایری، در کتابها و نوشتهها به اسامی اشخاصی برخورد کرده است که به خاندان اعین مربوط اند و در این رساله ذکر نشده اند و بر همین اساس، کتاب تکملة رسالة أبي غالب الزراري را در تکمیل آن، با ذکر نام و طریق اشخاص، تألیف نموده است. این تکمله در چاپهای مختلف، پس از متن رسالة أبي غالب الزراري آورده شده است. چاپ دیگر این تکمله در ضمن کتاب رسالة في آل أعین، شرح سید محمد علی موسوی موحد ابطحی اصفهانی (اصفهان: مطبعة ربّانی، ۱۳۹۹ق) است.

۱۲۳. فهرست الأصول.

الفهرست، ص ۲.

شیخ طوسی در مقدمه الفهرست، متذکر شده است که وی دارای دو کتاب بوده که یکی از آنها فهرست در اصول بوده که از آن نسخه برداری نشده است و متأسفانه، به وسیله ورثه وی از بین رفته است.

۱۲۴. فهرست المصنّفات.

الفهرست، ص ۲.

شیخ طوسی در مقدمه الفهرست، متذکر شده است که وی، دارای دو کتاب بوده که یکی از آنها فهرست در مصنفات بوده که از آن نسخه برداری نشده است و متأسفانه، به وسیله ورثه وی از بین رفته است.

نجاشی اسدی کوفی، ابوالعباس احمد بن علی بن احمد بن عباس (۳۷۲ - ۴۵۰ق)

۱۲۵. رجال النجاشی، تحقیق: سید موسی شبیری زنجانی، قم: مؤسسه النشر الإسلامی، ۱۴۱۸ق، ۴۹۶ص، ششم.

این کتاب، یکی از چهار کتاب اصلی علم رجال است و به دلیل اعتبار آن، از دیرباز، مورد مراجعه و استناد بوده است.

نام اصلی کتاب، فهرست أسماء مصنفی الشيعة است؛ اما به رجال النجاشی مشهور شده است.

مؤلف در مقدمه مختصر خود، انگیزه‌اش از تألیف این کتاب را کلام سید مرتضی (مشهور به علم الهدی) بیان داشته که گفته است: مخالفان ما اظهار می‌دارند که شما صاحب بزرگان و تألیفاتی نیستید. به همین دلیل، مؤلف این کتاب را در بیان فهرست اسامی مؤلفان شیعه و غیر شیعه که در مورد شیعه کتاب نوشته‌اند، بر اساس ترتیب حروف الفبا، در دو جزء تنظیم نموده است. جزء اول، از حرف «الف» تا «ظ»، و جزء دوم، از حرف «عین» تا «ی» ادامه می‌یابد و به ذکر کنیه اشخاصی که به کنیه مشهورند، خاتمه می‌یابد.

شایان ذکر است که مؤلف، قبل از شروع حرف «الف»، شرح حال شش نفر از مؤلفانی را که در صدر اسلام می‌زیسته‌اند، به طور مستقل آورده است. در شرح حال مؤلفان، نام، کنیه، لقب، نسب، قبیله، محل تولد و سکونت، خاندان، طبقه، تاریخ حیات، مذهب، توثیق یا تضعیف، مدح یا ذم، تعداد احادیث و فهرست تألیف‌ها مشخص شده است.

در بیان طبقه مؤلفان، نجاشی به منظور شناخت مؤلف و تمیز وی از دیگران، امامان یا امامان و راویان مهمی را که از آنها روایت دارند، مشخص نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۶، ص ۳۷۶، ش ۱۷۴۶) این کتاب را با عنوان فهرست أسماء مصنفی الشيعة ومصنفاتهم و ابن حجر عسقلانی در لسان المیزان، با عنوان

رجال الشيعة فهرست نموده‌اند.

چاپ‌های دیگر این کتاب عبارت‌اند از:

- ۱- الرجال، تهران: مرکز نشر کتاب، ۳۶۰ ص، رقعی.
 - ۲- رجال النجاشی، تحقیق و مقدمه: محمد هادی یوسفی غروی، سنگی، رقعی.
 - ۳- بمبئی: ۱۳۱۷ ق، سنگی.
 - ۴- تحقیق: محمد جواد نایینی، مقدمه: جعفر سبحانی، بیروت: دارالأضواء، ۱۴۰۸ ق، ۲ ج.
- حاشیه‌هایی که بر کتاب رجال النجاشی نوشته شده عبارت‌اند از:
- حاشیه محمد بن حسین حارثی عاملی (شیخ بهایی) (م ۱۰۳۱ ق).
- حاشیه امیر نجم الدین (م ق ۱۱)، که با عنوان رجال الأمير نجم الدین آمده است.
- حاشیه عنایة الله قهپایی (م ق ۱۱).
- حاشیه احمد بن صالح بحرانی قطفی (م ۱۳۱۵ ق).
- حاشیه ابو الفضل نوری تهرانی کلانتری (م ۱۳۱۶ ق).
- حاشیه سید حسین طباطبایی بروجردی (م ۱۳۸۰ ق).
- حاشیه محمود دریاب نجفی.
- شرح سید محمد علی موحد ابطحی، با عنوان تهذیب المقال فی تنقیح کتاب الرجال.
- «ترتیب»های تألیف شده بر رجال النجاشی عبارت‌اند از:
- ترتیب عنایة الله قهپایی (م ق ۱۱).
- ترتیب محمد تقی خادم انصاری (م ق ۱۱).
- ترتیب داوود بن حسن بحرانی (م ق ۱۲).

طوسی، محمد بن حسن (۳۸۵ - ۴۶۰).

۱۲۶. اختیار معرفة الرجال، المعروف بـ «رجال الکشی»، تصحیح و تحقیق: حسن مصطفوی، مقدمه: محمد واعظ زاده خراسانی، مشهد: دانشکده الهیات و معارف اسلامی (کنگرة هزاره شیخ طوسی)، ۱۳۴۸ ش، ۶۱۶ + ۳۴۳ ص / تصحیح: علی محلاتی حائری، بمبئی: مصطفویة، ۱۳۱۷ ق / تصحیح و تعلیق: سید احمد حسینی، کربلا. مؤسسة أعلمی، با عنوان «رجال الکشی» / تصحیح و تعلیق: میرداماد استرآبادی، تحقیق: سید مهدی رجایی، مؤسسة آل البيت علیه السلام

لإحياء التراث، ۲ ج.

کتاب رجال الکثنی تألیف محمّد بن عمر بن عبد العزیز کشّی (ق ۴)، که معرفه الناقلین نام داشته، دارای غلط‌های زیادی بوده است و مرحوم شیخ طوسی، برای رفع این غلط‌ها آن را تلخیص نموده است. درباره اصل رجال الکثنی، نظریه‌های مختلفی وجود دارد، از جمله این که مشتمل بر عامه و خاصه بوده است و شیخ طوسی، تنها رجال خاصه را بیان کرده است.

متن کتاب، در بردارنده روایات و اخبار رجال و راویان حدیث است. اسامی رجال بر اساس اصحاب رسول اکرم و اصحاب ائمه علیهم‌السلام باب بندی نشده‌اند و حتی ترتیب الفبا در آنها مراعات نشده است؛ اما با یک سیر اجمالی روشن می‌گردد که معرفه طبقات، همراه با تقدّم و تأخر تاریخ زندگی رجال، تا حدودی مورد نظر بوده است، به طوری که با روایات منقول از بعضی صحابیان رسول اکرم و یاران حضرت علی علیه‌السلام روایت‌ها شروع می‌شوند و سپس به ترتیب، اصحاب ائمه علیهم‌السلام ذکر شده‌اند و به رجال عصر غیبت صغرا ختم می‌شود.

با بررسی روایت‌های این کتاب می‌توان تاریخ تشیع در عصر حیات ائمه معصوم علیهم‌السلام و تشکّل‌های شیعیان و فرقه‌ها و دسته‌بندی‌های داخلی شیعه را مشخص نمود. همچنین این روایت‌ها مشخص‌کننده خطّ مثنی شیعه در قبال دستگاه خلافت بنی امیه و بنی عباس است. این کتاب در شش جزء تنظیم شده است.

در مقدمه آقای محمّد واعظ زاده خراسانی درباره خصوصیت‌های این کتاب و چگونگی تصحیح آن، بحث شده است. محقق کتاب، زندگی‌نامه مؤلف و مباحثی را در ذکر نسخه‌های خطی‌ای که در تصحیح مورد مراجعه بوده‌اند، بیان داشته است و در آخر کتاب، فهرست مفصلی تنظیم و ارائه نموده است.

«ترتیب»هایی که بر این کتاب نوشته شده، عبارت‌اند از:

ترتیب سید یوسف بن محمّد حسینی عاملی (م ق ۱۰).

ترتیب محمّد بن حسام الدین جزایری مشرفی (زنده در ۱۰۴۲ ق).

ترتیب حسام الدین جزایری (ق ۱۱).

ترتیب عنایة الله قهپایی (ق ۱۱).

ترتیب داوود بن حسن بحرانی (ق ۱۲).

تعلیقات و حواشی‌ای که بر این کتاب نوشته شده، عبارت‌اند از:

تعلیقه میر محمد باقر استرآبادی (میرداماد) (م ۱۰۴۱ ق).

حاشیه‌ی عنایة الله قهپایی (ق ۱۱).

شایان ذکر است که واعظ زاده خراسانی از حسن مصطفوی نقل می‌نماید که چاپ بمبئی، دارای حدود چهار هزار غلط چاپی است.

۱۲۷. رجال الطوسی، تحقیق: سید محمد صادق آل بحر العلوم، نجف: المطبعة الحیدریة، ۱۳۸۵ ق، ۵۲۸ ص / قم: منشورات الشریف الرضی، أفتست از نسخة نجف / تحقیق: جواد قیومی اصفهانی، قم: مؤسسه النشر الإسلامی، ۱۴۱۵ ق، ۵۹۶ ص، أول.

این کتاب، یکی از چهار کتاب اصلی رجال شیعه به حساب می‌آید که مشتمل بر فهرستی از اسامی اصحاب و راویان معصومان علیهم‌السلام، شامل اشخاص امامی و غیر امامی است که در مجموع، ۶۴۲۹ مورد را شامل می‌شود.

کتاب، در سیزده باب تنظیم شده است: دوازده باب، به اصحاب و راویان از معصومان علیهم‌السلام که مستقیماً از ایشان روایت نقل کرده‌اند، اختصاص یافته است.

در این بخش، اسامی اصحاب و راویان هر معصوم، به طور مستقل و با ترتیب حروف الفبا تنظیم شده است. باب سیزدهم، شامل فهرست اسامی راویانی است که به صورت مستقیم، از معصوم علیهم‌السلام روایت ندارند. البته در این باب به نام برخی راویان نیز برمی‌خوریم که در زمره اصحاب معصومان علیهم‌السلام هم آورده شده‌اند که درباره آنها بحث‌ها و توجیهاتی از طرف علمای رجال، مطرح شده است.

مقدمه محقق، مشتمل بر معرفی مختصر کتاب‌های اصلی علم رجال و بررسی ویژگی‌های کتاب و چگونگی تحقیق آن است.

مرحوم عنایة الله قهپایی نیز ترتیب رجال شیخ الطائفة و سید حسین طباطبایی بروجردی (م ۱۳۸۱ ق) (اصلاح و مستدرک رجال الطوسی را تألیف نموده‌اند. گفتنی است در مواردی که لسان المیزان، نقل قولی از رجال الطوسی آورده است، این کتاب را با عنوان «رجال الشیعة» نام برده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱، ص ۷۳، ش ۳۶۲)، این کتاب را با عنوان کتاب

الأبواب وأخبار الرجال (ج ۱، ص ۳۲۹، ش ۱۷۲۰) ورجال شیخ الطائفة (ج ۱۰، ص ۱۲۰، ش ۳۴۶) ورجال الشيخ أبی جعفر محمد (ج ۱۰، ص ۱۴۴) فهرست نموده است.

۱۲۸. مشیخة الاستبصار.

منتشر شده در: الاستبصار. تهران: دار الکتب الإسلامية، ۱۳۶۳ ش، ۴ ج (ج ۴، ص ۳۰۳-۳۴۳)، اول.

شیخ طوسی، همچنان که در مقدمه مشیخة الاستبصار آورده است، در جلد اول این کتاب، روایت‌ها را با سند کامل، از شیخ خود تا معصوم علیه السلام بیان نموده است؛ اما در جلد دوم و سوم و چهارم، سند احادیث را از صاحب کتاب یا اصلی که روایت را از «کتاب» یا «اصل» وی اخذ نموده است، شروع می‌نماید.

پس از اتمام کتاب، به منظور رفع اشکال ارسال از روایات کتاب، اقدام به تهیه مشیخة نموده است و در آن، طریق خود را به هر یک از صاحبان «کتاب» یا «اصل»، مشخص نموده است و به این ترتیب، اختصار در اسناد نموده است.

شایان ذکر است که طریق‌های ذکر شده در مشیخة الاستبصار در بردارنده جمیع موارد اختصار در سند نیست و به منظور تکمیل، در بعضی موارد، لازم است که به کتاب الفهرست و مشیخة کتاب تهذیب الأحكام ایشان مراجعه شود.

همچنین بیان این نکته مناسب است که به طریق‌های ذکر شده مؤلف در آخر التهذیب و الاستبصار و همچنین طریق‌های شیخ صدوق در آخر کتاب من لا یحضره الفقیه، «مشیخة» می‌گویند، به این جهت که صاحبان کتاب‌ها و اصولی که در صدر اسناد روایات آمده‌اند، شیخ و استاد این مؤلفان هستند.

بر مشیخة الاستبصار، شرح‌هایی تألیف شده‌اند که عبارت‌اند از:

شرح سید حسن موسوی آل خراسان نجفی (م - ق ۱۴).

شرح عباس حاجبانی دشتی (معاصر)، به نام نخبة المقال فی تمییز الأسناد و الرجال. محمد علی آل کشکول (ق ۱۳)، در تکمیل این مشیخة و مشیخة التهذیب و کتاب من لا یحضره الفقیه، کتابی با عنوان حدیقة النظار [الأنظار] فی مشیخة الفقیه و التهذیب و الاستبصار، تألیف نموده است.

۱۲۹. الفهرست، تصحیح و تعلیق: سید محمد صادق آل بحر العلوم، قم: منشورات

الشریف الرضی، ۱۹۶ ص.

این کتاب، یکی از چهار کتاب اصلی رجال شیعه به حساب می‌آید که در بردارنده فهرستی از مؤلفان شیعه، همراه با ذکر اسامی تألیف‌های آنهاست و در مواردی که مؤلف کتاب، سندی در مورد این مؤلفان داشته، آن را متذکر شده است و در بعضی از موارد، توثیق و یا تضعیف‌هایی را بیان کرده است.

همه مؤلفانی که در این کتاب معرفی شده‌اند، از رجال شیعه امامیه هستند؛ مگر در مواردی که خود ایشان، با تعبیرهایی به آنها اشاره نموده است.

اسامی مؤلفان، بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند و بر اساس شماره گذاری کتاب بالغ بر ۸۸۸ مورد است و با توجه به اشتباه‌هایی که در شماره گذاری کتاب واقع شده است، احتمالاً رقم واقعی ۹۱۲ مورد است.

از خصوصیت‌های این چاپ آن است که محقق با توجه به غلط‌ها و نواقص الفهرست چاپ کلکته، اقدام به تصحیح اصل کتاب با مراجعه به اصول معتبر از کتاب‌های رجالی نموده و حاشیه‌هایی از کتاب‌های رجالی، حدیثی و تاریخی بر آن نوشته است.

چاپ‌های دیگر

۱. تصحیح: الویس اسپرنگر التیرولی و مولوی عبدالحق و مولوی غلام قادر، هند، ۳۸۳ ص، ۸۹۲ عنوان. در ذیل این چاپ، کتاب نضد الإیضاح، در شرح کتاب ایضاح الإشتباه، آورده شده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۴، ص ۶۶، ش ۲۷۶) این چاپ را با عنوان ترتیب فهرس شیخ الطایفة فهرست نموده و اشاره می‌نماید شخصی که اقدام بر این چاپ نموده است، در آن تصرف نموده و به آن، بعضی مطالب رجال النجاشی و رجال ابن داوود را اضافه کرده است.

تصحیح: الویس اسپرنگر التیرولی و مولوی عبدالحق و مولوی غلام قادر، به کوشش محمود رامیار، مشهد: دانشگاه مشهد (کنگره هزاره شیخ طوسی)، ۱۳۵۱ ش، ۵۴۴ ص، اول.

با نام: فهرست کتب الشیعة وأصولهم وأسماء المصنفین وأصحاب الأصول،

۲. تحقیق: سید عبد العزیز طباطبایی، قم: مکتبه المحقق الطباطبائی، ۱۴۲۰ ق، ۶۷۶ ص، اول (شامل ۹۱۲ عنوان).

محقق در آخر کتاب، فهرست‌های مفصل و مختلفی از جمله فهرست اعلام

و فهرست کتب موجود در شرح حال مؤلفان را به همراه نام آنها، با ترتیب حروف الفبا آورده است.

۳. تحقیق: جواد قیومی، قم: مؤسسه نشر الفقه، ۱۴۱۷ ق، ۳۸۱ ص، اول. با نام الفهرست.

کتاب‌هایی که بر محور الفهرست تألیف شده‌اند، عبارت‌اند از: ترتیب عنایة الله فهپایی (م ق ۱۱).

ترتیب علی بن عبد الله اصبعی (م ۱۱۲۷ ق).

کتاب معراج الکمال إلى معرفة الرجال، نوشته سلیمان بحرانی ماحوزی (م ۱۱۲۱ ق)، در شرح این کتاب تألیف شده است.

در تتمه این کتاب، کتاب‌های رجالی دیگر تألیف شده‌اند که عبارت‌اند از: الفهرست، تألیف: شیخ منتجب الدین.

معالم العلماء، تألیف: ابن شهر آشوب سَرَوِی.

در تلخیص این کتاب، نجم الدین هذلی حلّی (م ۶۷۶ ق)، کتاب تلخیص الفهرست را تألیف کرده است.

۱۳۰. مشیخة التهذیب.

منتشر شده در: تهذیب الأحکام. شرح و تحقیق: سید حسن موسوی خراسان، بیروت: دار صعب - دار التعارف، ۱۴۰۱ ق، ۱۰ ج (ج ۱۰، ۹۱ ص).

مرحوم شیخ طوسی، اسناد کتاب تهذیب الأحکام را از صاحب کتاب یا اصلی که روایت را از وی اخذ نموده است، شروع می‌نماید.

ایشان، پس از اتمام کتاب، به منظور رفع ارسال در اسناد، اقدام به تألیف مشیخة نموده است و در آن، طریق خود را به هر یک از صاحبان «کتاب» یا «اصل»، مشخص نموده است. برای تکمیل جمیع اسناد، لازم است به مشیخة الاستبصار و کتاب الفهرست مؤلف، مراجعه شود.

شایان ذکر است که عنوان موجود در کتاب، شرح مشیخة تهذیب الأحکام است و متن مشیخة، در قسمت بالای صفحات این شرح آورده شده است.

شرح‌های نوشته شده بر مشیخة تهذیب الأحکام عبارت‌اند از:

شرح علی بن حسن خراسانی (زنده در ۱۱۱۰ ق)،

شرح محمد اشرف علوی عاملی اصفهانی (م ۱۱۴۵ ق).
 شرح سید عبد الله کبیر عاملی اصفهانی (م ۱۲۴۳ ق).
 شرح محمد جعفر شریعتمدار استر آبادی (م ۱۲۶۳ ق).
 شرح محمد حسن بروجنی (زنده در ۱۲۵۷ ق)،
 شرح عباس حاجیانی دشتی، با عنوان نخبة المقال فی تمییز الاسناد والرجال.
 در تکمیل این مشیخه، مرحوم محمد علی آل کشکول (م ق ۱۳)، کتاب حدیقه
 النظار [الأنظار] فی مشیخة الفقیه والتهدیب والاستبصار را تألیف نموده است.

تغلبی، عثمان بن حاتم (ق ۵).

۱۳۱. رجال عثمان التغلبی.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۲۶۰.

عثمان بن حاتم تغلبی، استاد نجاشی بوده است، چنان که در رجال النجاشی
 (ص ۱۹۲، ش ۵۱۵) در شرح حال «سعد ان بن مسلم» آمده است: «فقال أستاذنا
 عثمان بن حاتم بن المنتاب التغلبی...».
 محقق تهرانی، از شرح حال‌های مختلفی که نجاشی از عثمان بن حاتم تغلبی نقل
 کرده است، چنین برداشت کرده که عثمان بن حاتم تغلبی، دارای کتابی در رجال
 بوده است و به همین دلیل، در کتاب مصنّفی المقال، رجال عثمان التغلبی را به این
 مؤلف، نسبت داده است.

غضایری واسطی بغدادی، احمد بن حسین (ق ۵).

۱۳۲. الرجال لابن الفضائری. تحقیق: سید محمد رضا حسینی جلالی، قم: دارالحدیث،
 ۱۴۲۲ق / ۱۳۸۰ش، ۲۰۸ص، اول.

احمد بن طاووس حلی در کتاب حلّ الإشکال، این کتاب را به همراه چهار کتاب
 رجالی دیگر، جمع آوری نمود. سپس مرحوم شیخ عبد الله شوشتری رجال
 ابن غضایری را از کتاب حلّ الأشکال استخراج نموده است و پس از آن، عنایة الله
 قهپایی در مجمع الرجال، مستخرجات استاد خود مرحوم شوشتری را آورده است.
 محقق این کتاب با استفاده از نسخه مرحوم شوشتری و ضمن مراجعه به کتاب
 مجمع الرجال، متن کتاب رجال ابن الفضائری را که مشتمل بر ۱۵۹ عنوان می‌شود،
 بازبایی نموده است. سپس محقق در بخشی با عنوان «مستدرکات»، ضمن مراجعه

به کتاب‌های رجال النجاشی، خلاصة الأقالیم علامه حلی و رجال ابن داوود، مطالبی را که از ابن غضائری نقل کرده‌اند، ضمیمه نموده است که مشتمل بر ۶۶ عنوان می‌شود. در مجموع، عناوین ذکر شده، شامل ۲۲۵ مورد است که در ذیل هر یک از اسامی، مدح و ذم راوی بیان شده است.

شایان ذکر است که حسن بن زین الدین عاملی (م ۱۰۱۱ق) در التحریر الطاووسی (ص ۵) آورده است که سید احمد بن موسی آل طاووس (م ۶۷۳ق) در حلّ الاشکال، کتاب الضعفاء و محمد تقی شوشتری در قاموس الرجال (ج ۱، ص ۴۴۱)، علاوه بر آن، کتاب الممدوحین را از تألیف‌های این مؤلف دانسته‌اند و هیچ یک از این دو کتاب، هم اکنون در دسترس نیستند و به احتمال قوی منقولات ابن غضائری - که هم اکنون در الرجال لابن الغضائری جمع آوری شده است - از محتویات این دو کتاب بوده‌اند.

مقدمه محقق، مشتمل بر شرح حال مؤلف، معرفی کتاب و بیان شیوه وی در تألیف و اصطلاحات موجود در کتاب است.

در نهایت، فهرست‌های علمی مختلفی از کتاب، آورده شده است.

قنایی، محمد بن علی بن یعقوب (ق ۵).

۱۳۳. معجم رجال ابي المفضل.

رجال النجاشی، ص ۳۹۸ (ش ۱۰۶۶).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۱، ص ۲۱۷، ش ۴۶۹۱)، این کتاب را با عنوان معجم

رجال المفضل و نیز با عنوان رجال ابي الفرج محمد بن علی بن یعقوب القنایی (ج ۱۰،

ص ۱۴۷) فهرست نموده است.

نقیب، حسن بن احمد بن قاسم (ق ۵).

۱۳۴. کتاب فی طرق الحدیث المروی فی الصحابی.

رجال النجاشی، ص ۶۵ (ش ۱۵۲).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۵، ص ۱۶۲، ش ۱۰۵۸)، این کتاب را فهرست نموده

است.

1880

Dear Mother
I received your letter of the 15th and was
glad to hear from you. I am well and
hope these few lines will find you the same.
I have not much news to write at present.
The weather here is very warm now.
I have been thinking of writing you
more often but have been so busy.
I hope to hear from you soon.
Love
John

Dear Mother
I received your letter of the 20th and
was glad to hear from you. I am well
and hope these few lines will find you
the same. I have not much news to
write at present. The weather here
is very warm now. I have been
thinking of writing you more often
but have been so busy. I hope
to hear from you soon.
Love
John

Dear Mother
I received your letter of the 25th and
was glad to hear from you. I am well
and hope these few lines will find you
the same. I have not much news to
write at present. The weather here
is very warm now. I have been
thinking of writing you more often
but have been so busy. I hope
to hear from you soon.
Love
John

Dear Mother
I received your letter of the 30th and
was glad to hear from you. I am well
and hope these few lines will find you
the same. I have not much news to
write at present. The weather here
is very warm now. I have been
thinking of writing you more often
but have been so busy. I hope
to hear from you soon.
Love
John

تألیفات رجالی

قرن ششم هجری

ابن بابویه رازی، منتجب الدین (۵۰۴- بعد از ۵۸۵ق).

۱۳۵. فهرست أسماء علماء الشيعة و مصنفیهم. تحقیق: سید عبد العزیز طباطبایی، قم: مجمع الذخائر الإسلامية، ۱۴۰۴ ق / بیروت: دار الأضواء، ۱۴۰۶ ق، ۲۴۶ ص.

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی علمای شیعه و کتاب‌های آنها از زمان شیخ طوسی تا عصر مؤلف است و از این جهت، تکمیل کننده کتاب الفهرست شیخ طوسی به شمار می‌آید.

محقق در اکثر عنوان‌ها به جهت تکمیل، تعلیقه‌هایی را همراه با ذکر نشانی ذکر کرده است.

کتاب از جلد ۱۰۵ بحار الأنوار (الاجازات) گرفته شده و با نسخه‌های دیگر، مقابله شده است.

چاپ دیگر: **الفهرست**، تحقیق: سید جلال الدین محدث أرموی، قم: کتاب‌خانه آیه الله مرعشی، ۱۳۶۶ ش، مقدمه: سید محمود مرعشی و محمد سمّامی حایری، ۵۷۱ ص.

در این کتاب، ابتدا متن کتاب الفهرست شیخ منتجب الدین آمده و پس از آن در قسمت «التعلیقات»، زندگی‌نامه بسیاری از علمای مطرح شده در متن کتاب، همراه با ذکر شماره ردیف، به طور مفصل مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

در قسمت «استدراک»، محقق نکاتی در مورد تصحیح و تکمیل بعضی از نقل قول‌ها را متذکر شده است و در آخر کتاب، فهرست‌های مختلف به طور مفصل آورده شده‌اند.

مقدمه کتاب، به بررسی زندگی‌نامه علمی محقق و منابع تصحیح کتاب پرداخته است.

شیخ بهایی (م ۱۰۳۱ ق) بر این کتاب حاشیه‌ای را نوشته است و صاحب ریاض العلماء در مواضعی نقل قول‌هایی را از آن آورده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۸۳، ذیل ش ۱۴۸)، این کتاب را با عنوان رجال ابن بابویه و نیز رجال الشیخ متجب الدین علی (ج ۱۰، ص ۱۳۶) و فهرست أسماء علماء الشيعة ومصنفهم (ج ۱۶، ص ۳۷۶) و فهرست متجب الدین (ج ۱۶، ص ۳۹۵، ش ۱۸۵۷)، فهرست کرده است.

این شهر آشوب مازندرانی، محمد بن علی (م ۵۸۸ ق).

۱۳۶. کتاب الرجال.

نامه دانشوران، ج ۳ (ص ۴۶).

محقق تهرانی اشاره می‌نماید که این کتاب، غیر از کتاب معالم العلماء است، همچنان که در نامه دانشوران بر این مطلب، تصریح شده است. وی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۸۶، ش ۱۵۹) این کتاب را با عنوان رجال ابن شهرآشوب فهرست نموده است.

۱۳۷. معالم العلماء فی فهرست کتب الشيعة وأسماء المصنفين منهم قديماً وحديثاً،

تحقیق: سید محمد صادق آل بحر العلوم، نجف: المطبعة الحیدریة، ۱۳۸۰ ق، ۱۵۵ ص، دوم/تحقیق: عباس اقبال، تهران: ۱۳۵۳ ق، ۷۴۱ ص، اول.

این کتاب، متمم کتاب الفهرست شیخ طوسی است و در معرفی علمای شیعه و کتاب‌های آنها که در کتاب الفهرست وارد نشده است و یا بعد از شیخ طوسی و تا زمان مصنف زندگی می‌کرده‌اند، تألیف شده است.

در آخر کتاب، فصلی در اسامی کتاب‌هایی که مصنفان آنها مجهول‌اند و بابتی در معرفی بعضی شعرای مداح اهل بیت علیهم‌السلام آورده شده است.

در مقدمه محقق، زندگی‌نامه مؤلف و ویژگی‌های این کتاب، مورد بحث واقع

شده است.

در چاپ اول، ۹۹۰ و در چاپ دوم، ۱۰۲۱ شرح حال آمده است.
 محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۶)، این کتاب را با عنوان رجال رشید الدین
 محمد بن علی بن شهر آشوب، فهرست نموده است.

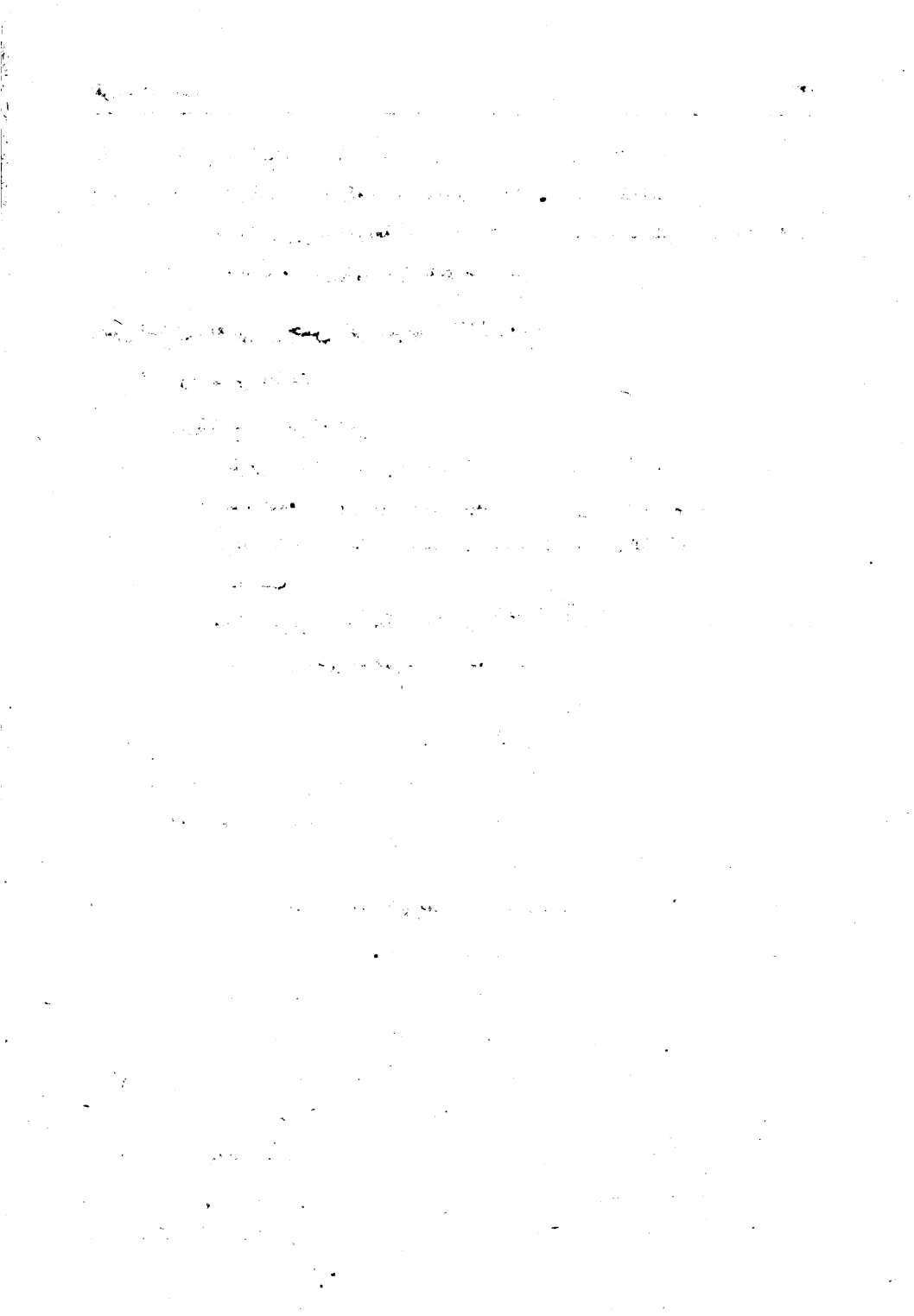
حلی اسدی، یحیی بن حسن (ابن بطریق) (۵۲۳-۶۰۰ ق).

۱۳۸. رجال ابن بطریق.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۸۳ (ش ۱۵۰).

سیوطی در کتاب بغیة الوعاة (ص ۲۲۲) در ذیل شرح حال «الحسین بن أحمد بن
 خیران البغدادی» به کتاب رجال الشیعة تألیف یحیی بن حسن بن بطریق، استناد
 کرده است و این مطلب، گویای آن است که کتاب رجال الشیعة در اختیار سیوطی
 بوده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۵۹، ش ۲۸۶) این کتاب را با عنوان رجال
 الشیخ یحیی الحلی هم فهرست نموده است.

تألیفات رجالی قرن هفتم هجری

ابن ابی طیّ الحلبی، یحیی بن حمید بن ظافر طای (۵۷۵ - ۶۳۰).

۱۳۹. الحاوی فی رجال الشیعة الإمامیة، بازسازی و تدوین: رسول جعفریان، قم: کتابخانه تخصصی تاریخ اسلام و ایران (به مناسبت سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی)، تهران: ۱۳۷۹ ش، ۹۲ ص.

یکی از روش‌هایی که در رفع بعضی از مشکلات علم رجال دارای کارایی است، مراجعه به کتاب‌های تاریخی شیعه و اهل سنت، به منظور دستیابی به متونی است که در شرح حال رجال تألیف شده‌اند و هم اکنون، در دسترس ما نیستند. کتاب الحاوی فی رجال الشیعة الإمامیة، تألیف یحیی بن ابی طیّ حلبی، با همین روش و با بازسازی و تدوین کتاب‌های مختلف، مانند: لسان المیزان، تاریخ الإسلام، سیر أعلام النبلاء، بغیة الطلب فی تاریخ حلب، الوافی بالوفیات والإصابة فی تمييز الصحابة، در معرفی هشتاد نفر از رجال شیعه، گردآوری شده است.

در ذیل اسامی رجال ذکر شده، متن‌های استناد داده شده به ابن ابی طیّ، شامل تاریخ زندگی هر فرد، راوی و مروی عنه وی و دیگر مشخصات، به همراه نشانی کامل مصدر مورد مراجعه، مشخص شده است.

تدوین‌کننده کتاب، قبل از بیان متن‌های گردآوری شده، با عنوان «موارد پژوهی و بازسازی متون مفقوده»، به جایگاه مهم و اهداف بازسازی متون مفقود و نمونه‌هایی از کارهای مهم در بازسازی متون، اشاره می‌نماید و سپس، زندگی‌نامه

ابن ابی طیّ و اقوال علما در مورد او را آورده به آثار دیگر وی اشاره کرده و همچنین به موضوع تشیع در حَلَب، پرداخته است.

محقق همچنین اسامی مختلفی را که از این کتاب مشاهده نموده، آورده است که عبارت‌اند از: رجال الشیعة، تاریخ الإمامیة، طبقات الامامیة، رواة الشیعة ومصنّفیها (فوات الوفیات، ج ۴، ص ۲۷۰)؛ الحاوی فی رجال الإمامیة (لسان المیزان، ج ۷، ص ۴۰۹)؛ تاریخ العلماء (الوافی بالوفیات، ج ۱، ص ۵۳).

محقق، بنابر آنچه که ابن حجر در لسان المیزان از معجم البلدان یا قوت - که خود در حَلَب در گذشته و با ابن ابی طیّ، دیدار داشته - عنوان کرده است، این کتاب را با عنوان الحاوی فی رجال الإمامیة آورده و معرفی نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۳، ص ۲۱۹، ش ۸۱۰)، این کتاب را با عنوان تاریخ ابن ابی طیّ و نیز با عنوان طبقات الإمامیة (ج ۱۵، ص ۱۴۷، ش ۹۷۷) فهرست کرده است.

این کتاب در مجله تراثنا (س ۱۷، ع ۱، پی ۶۵، محرّم ۱۴۲۲ق، ص ۱۰۶ - ۱۶۰) و (ع ۲، پی ۶۶ و ۶۷، ربیع الآخر - رمضان ۱۴۲۲ق، ص ۱۲۲ - ۱۶۵) با عنوان الحاوی فی رجال الإمامیة - با ترجمه عربی انتشار یافته است.

ابن طاووس حلّی، احمد بن موسی (م ۶۷۳ق).

۱۴۰. حلّ الإشکال فی معرفة الرجال.

الذریعة، ج ۷، ص ۶۴ (ش ۳۴۶).

نویسنده کتاب، روایانی را که در پنج کتاب مهم رجالی در آن عصر، شرح حال داشته‌اند، در یک مجموعه گرد آورده است. این کتاب‌ها شامل: رجال الکثی، الفهرست و الرجال شیخ طوسی، رجال النجاشی و رجال ابن الفضّاری است. متأسفانه، اصل کتاب رجال ابن الفضّاری بجز منقولات این کتاب در دسترس نیست.

شیخ حسن بن زین الدین عاملی (م ۱۰۱۱ق)، معروف به صاحب المعالم، آنچه را که مؤلف از اصل رجال الکثی در این تألیف وجود داشته است، استخراج نموده و با نام التحریر الطاوسی ارائه کرده است.

همچنین عبد الله بن حسین شوشتری، هر آنچه را که این کتاب از کتاب الضعفاء

ابن غضایری نقل کرده است، استخراج نموده و آن را الرجال الضعفاء نامیده است. متأسفانه، اصل کتاب اینک در دسترس نیست و تنها این دو استخراج از آن موجود است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۸۶)، این کتاب را با عنوان رجال ابن طاووس هم فهرست نموده است.

هَدَلِي حَلِي، نجم الدين ابوالقاسم جعفر بن حسن (م ۶۷۶ ق).

۱۴۱. تلخیص الفهرست.

الذریعة، ج ۴، ص ۴۲۵ (ش ۱۸۷۲).

این کتاب، خلاصه‌ای از الفهرست شیخ طوسی است. مؤلف در این تلخیص، تنها به ذکر اسامی مصنفان و سایر خصوصیات آنها اکتفا نموده است. ایشان، اسامی، القاب و کنیه‌ها را بر اساس حروف الفبا تنظیم نموده است و از ذکر کتاب‌ها و اسانید مؤلفان، اجتناب کرده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۴)، این کتاب را با عنوان رجال المحقق الحلّی ابی القاسم جعفر و نیز با عنوان رجال المحقق الحلّی (ج ۱۰، ص ۱۴۲) فهرست نموده است.

ابن طاووس حلّی، عبد الکریم (۶۴۸-۶۹۳ ق).

۱۴۲. الشکل المنظوم فی مصنفی العلوم.

الذریعة، ج ۱۴، ص ۲۳۳ (ش ۲۳۴۲).

این کتاب، در زمینه مباحث رجالی تألیف شده است و صاحب الذریعة می‌گوید تقی الدین حسن بن داوود حلّی، شاگرد مؤلف، گفته است کتابی از اصحاب ما مانند این کتاب نیست.

صاحب الذریعة اشاره می‌کند که موفق به دیدن این کتاب نشده است. او این کتاب را با عنوان رجال السید عبد الکریم غیاث الدین ابی المظفر (ج ۱۰، ص ۱۲۶)، هم فهرست نموده است.

تألیفات رجالی

قرن هشتم هجری

ابن داوود حلی، تقی الدین حسن بن علی (م ۶۴۷-۷۰۷ ق).

۱۴۳. کتاب الرجال (رجال ابن داوود)، تحقیق: سید محمد صادق آل بحر العلوم، قم: منشورات الشریف الرضی، ۳۱۶ ص / تحقیق: جلال الدین حسینی ارموی، دانشگاه تهران، ۱۳۴۲ ش، ۹۸ + ۵۷۳ + ۴۸ ص.
منتشر شده به همراه رجال البرقی.

این کتاب، مشتمل بر مطالب زیر است:

مقدمه در بیان ویژگی‌های کتاب، منابع و رمزهای آن و بیان طریق مؤلف به بعضی از مشایخ خود است.

کتاب، در دو قسمت تنظیم شده است:

قسمت اول، در بیان اسامی ممدوحان، شامل نام راویان موثق و مهمل، و قسمت دوم، شامل نام راویان مجروح و مجهول است.

در پایان قسمت اول، چند فایده رجالی ذکر شده که شامل مطالب زیر است:

اسامی افرادی که نجاشی درباره آنها تعبیر «ثقة» را ذکر کرده است؛

اصحاب اجماع؛

جماعتی که نجاشی آنها را در روایت‌هایشان ثقه می‌داند، اما مذهب آنها مضطرب و

غیر صحیح است؛

اشخاصی که نجاشی در شرح حال آنها تعبیر «لیس بذلك» و «لا بأس به» و یا

«قریب الأمر» را آورده است؛

اشخاصی که تعداد روایت‌های آنها مشخص است؛

اشخاصی که مشهور به کنیه‌اند.

در پایان قسمت دوم، این فواید رجالی مطرح شده است: اسامی راویانی که دارای مذهب فاسدی هستند و یا تعبیرهای «ضعیف»، «مضطرب»، «یعرف حدیثه و ینکر»، «لیس بشیء» و «مجهول» در مورد آنها ذکر شده است. نیز اسامی اشخاصی که ملعون در مذهب هستند و ثقاتی که از ضعف نقل روایت کرده‌اند. همچنین واضعان حدیث، ملعونان و اشخاصی که مشمول دعای یکی از معصومان علیهم‌السلام شده‌اند، آمده است.

در قسمت «التنبيهات»، نُه «تنبيه» ذکر شده است که در هشت تنبيه اول، خصوصیت‌های بعضی راویان، بررسی شده است و در تنبيه نهم، مشیخه شیخ طوسی و شیخ صدوق را از نظر اعتبار اسناد، منظم نموده است. محقق کتاب، زندگی‌نامه مؤلف و ویژگی‌های این کتاب را به طور مفصل، مورد بحث قرار داده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۸۴، ش ۱۵۵)، این کتاب را با عنوان‌های رجال ابن داوود الحلّی و با عنوان رجال الشیخ تقی الدین (ج ۱۰، ص ۱۰۱) آورده و در جای دیگر (ج ۱۸، ص ۶۳، ش ۶۸۸) اشاره می‌نماید که شیخ نظام الدین ساوجی در کتاب نظام الأقوال، کتابی به نام کشف المقال فی معرفة أحوال الرجال را به تقی الدین حلّی نسبت داده است و با ذکر ادله‌ای بیان می‌کند که بعید است این مؤلف، کتاب خود را با این عنوان تألیف کرده باشد.

ایشان همچنین در مصفّی المقال (ص ۱۰۱)، این کتاب را با عنوان رجال تلمیذ محقق الحلّی معرفی نموده است.

بر این کتاب حاشیه‌هایی تألیف شده که عبارت‌اند از:

حاشیه زین الدین بن علی شامی عاملی (م ۹۶۶ق).

حاشیه عبد الله بن حسین شوشتری (م ۱۰۲۱ق).

حاشیه شمس الدین محمد کشمیری (زنده در ۱۰۴۰ق).

حاشیه میرزا محمد بن سلیمان تنکابنی (م ۱۳۰۲ق).

حلی، حسن بن یوسف بن مطهر (۶۴۸-۷۲۶ ق).

۱۴۴. ایضاح الاشتباه، تحقیق: محمد الحسنون، قم: مؤسسه النشر الإسلامی، ۱۴۱۱ ق، ۳۹۲ ص، اول.

این کتاب، مشتمل بر ضبط اسامی راویان و رجال حدیث است که بر اساس حروف الفبا تنظیم شده است.

محقق، شرح حال مختصری از هر شخص را در زیر نویس آورده است و در آخر کتاب، فهرست‌های متعددی جهت تسهیل دستیابی به اطلاعات کتاب، آورده است.

در شرح این کتاب، مرحوم محمد بن محسن فیض کاشانی (م ق ۱۲)، کتاب نضد الإيضاح را تألیف نموده است.

مرحوم جعفر بن حسین موسوی خوانساری (م ۱۱۵۸ ق)، در ترتیب اسامی راویان، کتاب تمییم الإيضاح فی ترتیب ایضاح الاشتباه را تألیف نموده است.

۱۴۵. رجال العلامة الحلی، تحقیق: سید محمد صادق آل بحر العلوم، قم: مکتبه الرضی، ۱۴۰۲ ق، ۲۹۶ ص.

چاپ دوم: خلاصة الأحوال فی معرفة الرجال، تحقیق: جواد قیومی، قم: مؤسسه نشر الفقاهة، ۱۴۱۷ ق، ۵۰۷ ص، اول.

این کتاب، مشتمل بر دو قسمت و یک خاتمه است.

قسمت اول، شامل راویانی است که روایت آنها قابل اعتماد است و در نزد مصنف، ترجیح در قبول روایت آنهاست.

قسمت دوم، شامل راویانی است که روایت‌های آنها مترود و متروک شده‌اند و یا مصنف در قبول آنها توقّف کرده است.

هر یک از این دو قسمت، بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند. خاتمه کتاب، شامل ده فایدهٔ رجالی است که عبارت‌اند از:

افرادی که مشهور به کنیه‌اند؛

تمییز مشترکات؛

مراد از «عده» در کافی و کتاب‌های شیخ صدوق؛

مستثنیات ابن ولید از کتاب نوادر الحکمة؛

تاریخ میلاد حضرت مهدی (عج) و ذکر وکلای خاص آن حضرت؛
 جماعتی از مذمومان که شیخ طوسی آنها را ذکر کرده است؛
 افرادی که توفیق ائمه علیهم السلام در مدح آنها وارد شده است؛
 موارد صحیح و ضعیف در طُرُق شیخ طوسی و شیخ صدوق؛
 توهم عده‌ای بر این که مراد از حمّاد بن عیسی در مواردی که ابراهیم بن هاشم از وی
 روایتی نقل می‌کند، همان حمّاد بن عثمان است؛
 طُرُق متعدّد مصنّف به شیخ طوسی و شیخ صدوق و ابو عمر کُنی و احمد بن عبّاس
 نجاشی.

میرزا لطفعلی تبریزی شیرازی (م ۱۳۵۰ ق) در تکمیل این کتاب، مستدرک خلاصه
 الرجال را تألیف نموده است.

منظومه خلاصه الخلاصه‌ی محمّد جواد خراسانی در نظم این کتاب است.

بر این کتاب حاشیه‌هایی نوشته شده است که عبارت‌اند از:

حاشیه سید علی بن عبد الکریم حسینی نیلی نجفی (ق ۹).

حاشیه زین الدین بن علی بن احمد شامی عاملی (شهید ثانی) (م ۹۶۶ ق).

حاشیه عز الدین حسین بن عبد الصمد حارثی عاملی (م ۹۸۴ ق).

حاشیه سید محمّد بن علی بن حسینی عاملی (صاحب المدارک) (م ۱۰۰۹ ق).

حاشیه حسن بن زید الدین عاملی، صاحب المعالم (م ۱۰۱۱ ق).

حاشیه نور الله شوشتری (۹۵۵-۱۰۱۹ ق).

حاشیه سید ماجد بن هاشم بحرانی خفصی (م ۱۰۲۸ ق).

حاشیه محمّد بن حسن بن زین الدین عاملی شامی (محمّد سبط) (م ۱۰۳۰ ق).

حاشیه بهاء الدین محمّد بن عز الدین حسین عاملی (م ۱۰۳۱ ق).

حاشیه مساعد بن بدیع بن حسن حویزی (ق ۱۱).

حاشیه سلیمان بن عبد الله ماحوزی (م ۱۱۲۱ ق).

«تلخیص»‌های تألیف شده از این کتاب عبارت‌اند از:

تلخیص زین الدین شامی عاملی (شهید ثانی) (م ۹۶۶ ق).

تلخیص محمّد رضا موسوی شیرازی (زنده در ۱۳۰۰ ق) با عنوان الوجیزة فی
 الرجال.

تلخیص محمّد جواد اصفهانی (م ۱۳۱۲ ق).

تلخیص محمّد جواد حسین آبادی (ق ۱۴).

تلخیص محمّد جواد خراسانی (معاصر).

همچنین «ترتیب»هایی بر این کتاب تألیف شده که عبارت‌اند از:

ترتیب علی بن حیدر علی منعل قمی (م ق ۱۰) با عنوان نه‌ایه الأعمال.

ترتیب عزیز الله مجلسی (م ۱۰۷۴ ق).

ترتیب فخر الدین طَریحی (م ۱۰۸۵ ق).

در ترجمه این کتاب، محمّد باقر تبریزی (م ق ۱۲) ترجمه خلاصه الأقوال را تألیف نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۳)، این کتاب را با عنوان رجال العلامة الحلّی هم فهرست نموده است.

۱۴۶. کشف المقال فی معرفة أحوال الرجال.

الذریعة، ج ۱۸، ص ۶۳ (ش ۶۸۹).

این کتاب، مشتمل بر اقوالی در مورد راویان حدیث و مصنفان از متقدمان است. مؤلف، همچنین احوال متأخران و معاصران زمان خود را مورد بحث و بیان قرار داده است. شایان ذکر است که این کتاب، مشهور به الرجال الكبير است. محقق تهرانی به وجود احتمالی نسخه‌ای از این کتاب، اشاره نموده است. علامه حلّی در مقدمه خلاصه الأقوال خویش، به نام این کتاب اشاره نموده است.

حلّی حسینی دیباجی، سید تقیب تاج الدین محمّد بن قاسم بن معیه (م ۷۷۶ ق).

۱۴۷. معرفة الرجال.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۲۵۷ (ش ۴۹۱۶).

شاگرد مؤلف به نام سید جمال الدین احمد بن علی بن مهنا در عمدة الطالب آورده است که این کتاب، در معرفی احوال رجال و در دو جلد ضخیم تألیف شده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۰، ش ۱۶۹)، این کتاب را با عنوان رجال ابن معیه و نیز با عنوان رجال السید تاج الدین محمّد بن قاسم بن معیه الحلّی (ج ۱۰، ص ۱۴۷، ش ۲۷۱) فهرست نموده است.

شاگرد شهید اول (ق ۸).

۱۴۸. مشیخة الشهيد محمد بن مکی العاملی.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۷۲ (ش ۴۰۰۵).

این کتاب، مشتمل بر شرح حال مشایخ و طُرُق شهید اول، محمد بن مکی عاملی (م ۷۸۶ق) از علما و مشایخ و راویان احادیث تا معصومان علیهم السلام است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۲، ش ۲۱۵)، این کتاب را با عنوان رجال تلمیذ الشیخ الشهيد محمد بن مکی و نیز با عنوان فائده (ج ۱۶، ص ۸۸، ش ۱۵) فهرست نموده است ایشان این مشیخه را در حاشیة المستجد من الإرشاد، مشاهده کرده و نشانی داده است.

نیلی، علی بن عبد الحمید (ق ۸).

۱۴۹. جامع أشتات الرواة والروایات.

الذریعة، ج ۵، ص ۱۶۷/۴۰.

ابوطالب اعرجی در كشف المحجَّب، از سید عبد العلی طباطبایی نقل می نماید که ایشان، نسخه ای از این کتاب را که با خط مؤلف آن نوشته شده، مشاهده نموده است.

محقق تهرانی می گوید ظاهر آن است که این کتاب، غیر از کتاب رجال النیلی سید بهاء الدین علی بن عبد الکریم نیلی است.

تألیفات رجالی

قرن نهم هجری

جُعبی، شمس الدین محمّد (م ۸۷۶ یا ۸۸۶ ق).

۱۵۰. رجال الشیخ شمس الدین محمّد بن علی بن الحسن الجعبی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۴۶.

حسینی نیلی نجفی، سیّد علی بن عبد الکریم [سیّد بهاء الدین] (ق ۹).

۱۵۱. حاشیة علی خلاصة الأقوال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۸۳ (ش ۴۲۳).

این حاشیه بر کتاب خلاصة الأقوال علامة حلّی نوشته شده است.

صاحب الذریعة می نویسد که به نظر او این مؤلّف، همان سیّد بهاء الدین علی بن

غیاث الدین عبد الکریم بن عبد الحمید حسینی نیلی نجفی، صاحب کتاب رجال

النیلی است. از ظاهر کلمات ایشان مشخص می شود که این حاشیه، غیر از کتاب

رجال النیلی است، اگر چه هر دو کتاب، درباره خلاصة الأقوال تألیف شده اند.

۱۵۲. رجال النیلی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۵۷ (ذیل ش ۲۸۳).

این کتاب در بیان شرح حال رجال تألیف شده است و مؤلّف در تألیف آن، مبنای

خود را خلاصة الأقوال علامة حلّی قرار داده است و به همین جهت، آن را در دو

بخش تنظیم کرده است:

قسمت اول، در شرح حال راویانی است که مورد اعتماد و قبول علامه حلّی بوده‌اند.

قسمت دوم نیز در مورد راویانی است که مطرود و متروک‌اند و یا علامه حلّی در مورد آنها توقّف نموده است.

مؤلف، پس از بیان قول علامه حلّی در خلاصه الأقوال، اقوال علمای رجال در کتاب‌های ایضاح الاشتباه، الفهرست، رجال النجاشی و رجال ابن داوود را بر شرح حال هر راوی اضافه نموده است.

مؤلف، سپس از مرحوم جمال الدین بن اعرج تقاضا می‌کند تا ایشان، شرح حال علمای بعد از علامه حلّی را بر این کتاب اضافه نماید و به این وسیله، کتاب را تکمیل نماید. بر همین اساس، جمال الدین بن اعرج، شرح حال ۲۶ نفر از علمای موجود بعد از علامه حلّی تا زمان خود را فهرست کرده، در جای خود درج می‌نماید.

گفتنی است که صاحب ریاض العلماء، این شرح حال‌ها را در مواضع مختلفی از کتاب خود آورده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۶)، این کتاب را با عنوان رجال السید علی هم فهرست نموده است.

ابن اعرج، سید جمال الدین (ق ۹).

۱۵۳. تنجیم رجال النیلی.

الذریعة، ج ۳، ص ۳۴۱ (ش ۱۲۳۲).

کتاب رجال النیلی سید بهاء الدین حسینی نیلی نجفی، در شرح حال رجال و راویان حدیث تألیف شده است. مرحوم سید جمال الدین بن اعرج، سپس شرح حال ۲۶ نفر را در تکمیل این کتاب به آن اضافه نموده است.

محقق کَرکی (ق ۹).

۱۵۴. الفوائد الرجالیة للمحقق الکَرکی، گردآورنده: محمّد حسّون.

انتشار یافته در میراث حدیث شیعه (دفتر دوم)، دار الحدیث، ۱۳۷۴ ش، ص ۵۳۵-۵۹۳.

گردآورنده کتاب با مراجعه به کتاب‌های محقق کَرکی، بعضی از فواید رجالی آن و

دیدگاه‌های و آرای رجالی نویسنده را مشخص نموده است.

آرای محقق کزکی در دو قسمت جمع‌آوری شده که عبارت‌اند از: آرای مبانی و فواید علم رجال؛ بررسی حالات رجال حدیث.

در قسمت اول، این مباحث مطرح شده‌اند:

اقسام و احکام احادیث؛

مراسیلی که به آنها اعتماد و عمل می‌شود؛

اضطراب در احادیث؛

تسامح در ادله سنن و ...

در قسمت دوم، حالات ۲۹ نفر از رجال حدیث، مطرح شده و در بیان حالات آنها به توثیق و تضعیف و بیان آرای علمای علم رجال در مورد هر یک، اشاره شده است.

گرد آورنده در مقدمه، ویژگی‌های کتاب را بیان داشته است و در ذیل مباحث ذکر شده، نشانی مصادر مراجعه شده، مشخص شده است.

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every receipt and invoice should be properly filed and indexed for easy retrieval. This is particularly crucial for businesses that deal with a high volume of transactions.

2. The second part of the document outlines the various methods used to collect and analyze data. It describes how different types of data, such as sales figures and customer feedback, are gathered and processed to provide valuable insights into business performance. The text highlights the need for consistency and accuracy in data collection to ensure reliable results.

3. The third part of the document focuses on the application of statistical techniques to business data. It explains how these techniques can be used to identify trends, forecast future performance, and evaluate the effectiveness of various marketing strategies. The text provides examples of how statistical analysis has been used successfully in a variety of business contexts.

4. The final part of the document discusses the importance of data security and privacy. It outlines the measures that should be taken to protect sensitive information from unauthorized access and ensure compliance with relevant regulations. The text stresses that maintaining the integrity and confidentiality of data is essential for the long-term success of any organization.

5. In conclusion, the document emphasizes that effective data management and analysis are key to achieving business success. By implementing the practices and techniques discussed, organizations can gain a deeper understanding of their operations and make more informed decisions. The text encourages a continuous approach to learning and improvement in the field of data analytics.

6. The document also includes a section on the future of data analytics. It discusses emerging technologies and trends that are likely to shape the industry in the coming years. This section provides a forward-looking perspective on the field and highlights the opportunities and challenges that lie ahead.

7. Finally, the document offers some practical advice for those looking to get started with data analytics. It suggests starting with a clear goal in mind and choosing the right tools and methods for the job. The text also emphasizes the importance of ongoing education and staying up-to-date on the latest developments in the field.

تألیفات رجالی قرن دهم هجری

بیرجندی، فاضل (م ۹۳۲ ق؟).

۱۵۵. رجال الفاضل البیرجندی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۰۰ (ش ۲۰۸).

محقق داماد در حاشیه‌ای که بر کتاب رجال الکشی آورده است، از این کتاب، مطالبی را بیان نموده است.

شامی عاملی (شهید ثانی)، زین الدین بن علی (۹۱۱-۹۶۶ ق).

۱۵۶. حاشیه خلاصة الأقوال.

چاپ شده در ضمن: رسائل الشهيد الثاني، تحقیق: رضا مختاری، قم: بوستان کتاب، ج ۲، ص ۸۸۵-۱۰۸۶، اول.

این حاشیه در مورد ۳۸۷ نفر از رجال موجود در خلاصة الأقوال علامة حلی است که شامل ضبط اسامی، کنیه و القاب رجال، ترجمه الفاظ و شرح حال راویان حدیث است.

شیخ یوسف بحرانی در لؤلؤ البحرين (ص ۳) و شیخ حرّ عاملی در أمل الأمل (ج ۱، ص ۸۷) آن را با عنوان فوائد خلاصة الرجال آورده‌اند که احتمالاً منظور، همین حاشیه باشد.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۶، ص ۸۲، ش ۴۲۱) این حاشیه را با عنوان حاشیه علی خلاصة الأقوال فی علم الرجال و در مصنفی المقال (ص ۱۸۴) با عناوین تعلیقة

الخلاصة و الفوائد الخلاصة آورده است.

۱۵۷. حاشیه رجال ابن داوود.

چاپ شده در ضمن رسائل الشهيد الثاني، تحقیق: رضا مختاری، قم: بوستان کتاب، ج ۲، ص ۱۰۸۷-۱۱۰۷، اول.

این حاشیه درباره ۳۹ نفر از رجال موجود در رجال ابن داوود، شامل ضبط اسامی، کنیه و القاب رجال، ترجمه الفاظ و شرح حال راویان حدیث است.

۱۵۸. الرجال و النسب.

أمل الآمل، ج ۱ (ص ۸۷).

مرحوم شیخ یوسف بحرانی در لؤلؤ البحرين (ص ۳۵) نام این کتاب را در فهرست اسامی کتاب‌های شهید ثانی آورده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۷) عنوان رجال الشيخ زين الدين الشهيد را در فهرست آثار این مؤلف آورده است که احتمالاً منظور ایشان، همین کتاب باشد. وی در مصفٰی المقال (ص ۱۸۴) این کتاب را با عنوان ذکر شده در أمل الآمل آورده است.

۱۵۹. مختصر خلاصة الأقوال.

أمل الآمل، ج ۱ (ص ۸۷).

از نام کتاب مشخص می‌شود که محتوای آن، شامل مختصری از کتاب خلاصة الأقوال علامه حلی است.

محقق تهرانی در مصفٰی المقال (ص ۱۸۴) تذکر داده است که این کتاب، غیر از کتاب تعلیقه الخلاصتی این مصنف است که با اسامی حاشیه علی خلاصة الأقوال فی علم الرجال و فوائد الخلاصة از آن یاد شده است. وی در الذریعة (ج ۲۰، ص ۱۹۵، ش ۲۵۴۴) این کتاب را با عنوان مختصر خلاصة الأقوال فهرست نموده است. مرحوم شیخ یوسف بحرانی در لؤلؤ البحرين (ص ۳۵) این کتاب را با عنوان مختصر الخلاصة معرفی کرده است.

حارثی عاملی، عز الدین حسین بن عبد الصمد (۹۱۸-۹۸۴ ق).

۱۶۰. حاشیه علی خلاصة الأقوال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۸۲ (ش ۴۲۰).

این حاشیه بر کتاب خلاصة الأقوال علامة حلی نوشته شده است.
 محقق تهرانی آورده است که نام این حاشیه در فهرست آثار این مصنف و با عنوان
 التعليقة آورده شده است.

۱۶۱. مشایخ الشيعة.

مصنفي المقال في مصنفي علم الرجال، ص ۱۴۷.

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از مشایخ شیعه است که از علی بن ابراهیم بن هاشم
 قمی شروع می‌شود و به شیخ مؤلف، یعنی زین الدین عاملی (شهید ثانی) ختم
 شده است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را نشانی داده است.
 نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

جبلی شامی، یوسف (ق ۱۰).

۱۶۲. رجال الفاضل يوسف الجبلی الشامي.

أعيان الشيعة، ج ۱۰ (ص ۳۲۴).

این کتاب، دارای حجمی کم بوده و نزد مرحوم نوری موجود بوده است.
 مرحوم سید محسن امین در أعيان الشيعة و نیز محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰،
 ص ۱۶۰، ذیل ش ۲۸۶) احتمال داده‌اند که مؤلف این کتاب، سید یوسف بن
 محمد بن زین الدین حسینی شامی (م ق ۱۰) باشد.

حسینی عاملی، سید یوسف بن محمد (ق ۱۰).

۱۶۳. ترتيب الكشي.

الذریعة، ج ۴، ص ۶۷ (ش ۲۸۱).

مؤلف، ترتیب رجال الكشي را بر اساس طبقات اصحاب معصومان عليهم السلام تنظیم
 نموده است.

مرحوم نوری در خاتمة المستدرک آورده است که نسخه‌ای از ترتیب الكشي، نزد
 ایشان موجود است.

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

شایان ذکر است که احتمال دارد این مؤلف، همان یوسف جبلی شاملی در عنوان قبلی باشد.

۱۶۴. جامع الأقوال فی معرفة الرجال.

الذریعة، ج ۵، ص ۴۲ (ش ۱۷۴).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی و اقوال ذکر شده در مورد رجالی است که از کتاب‌های الفهرست شیخ طوسی، رجال النجاشی، خلاصة الأقوال علامة حلی، رجال الکشی و رجال الطوسی تهیه شده است. در خاتمه کتاب، مؤلف نه فایده در علم درایه و قواعد رجالی بیان داشته است. مصنف به منظور اختصار، رمزهایی را اختیار کرده که در مقدمه به آنها اشاره نموده است.

محقق تهرانی، نسخه‌هایی از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۶۰، ذیل ش ۲۸۷)، این کتاب و کتاب ترتیب الکشی را با عنوان رجال السید یوسف الزین هم فهرست نموده است. نسخه‌های خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

۱۶۵. فائدة فی ألفاظ التعديل.

الذریعة، ج ۱۶، ص ۸۷ (ح ۱۳).

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

مرعشی، سید علاء الملک (قاضی) (ق ۱۰).

۱۶۶. حاشیة علی تهذیب الأحکام.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۲۶۳.

بر اساس آنچه محقق تهرانی بیان داشته، این شرح از اول «کتاب الجهاد» تا آخر «کتاب التهذیب» است که اکثر مطالب آن در بیان احوال راویان احادیث این کتاب آورده شده است و بر این اساس، اسناد روایات آن، مورد بررسی قرار گرفته‌اند. ایشان، نسخه‌هایی از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

۱۶۷. فهرس الکافی وأبوابه وأحادیثه والجرح والتعديل لرواته.

الذریعة، ج ۱۶، ص ۳۸۶ (ش ۱۷).

مؤلف، تعداد احادیث هر باب از کتاب الکافی را مشخص کرده است. سپس روایات صحیح، حسن، موثق، قوی و ضعیف را از یکدیگر مشخص کرده و در مورد سند روایات، احوال راویان حدیث را از جهت جرح و تعدیل بیان داشته است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۱، ش ۲۵۵)، این کتاب را با عنوان رجال علاء الملک المرعشی هم فهرست نموده است. صاحب ریاض العلماء و مرحوم نوری در تعلیقه خود بر منتهی المقال، متذکر وجود این کتاب شده‌اند.

مُنْعِلِ قَمِي، علی بن حیدر علی (ق ۱۰).

۱۶۸. نهاية الآمال فی ترتیب خلاصة الأقوال.

الذریعة، ج ۲۴، ص ۳۹۲ (ش ۲۱۰۴).

مؤلف کتاب خلاصة الأقوال علامة حلّی (م ۷۲۶ ق) را بر اساس حروف الفبا تنظیم نموده است. وی در اول کتاب وعده داده است که در خاتمه، اسامی متقدمان و متأخرانی را که علامه حلّی نیاورده است، ذکر کند؛ لیکن در آخر کتاب به دلیل آن که به کتاب‌هایی که در شرح احوال این اشخاص باشد، دست نیافته، از ذکر این اسامی، عذر خواسته است.

محقق تهرانی، نسخه‌هایی از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۴، ص ۶۵)، این کتاب را با عنوان ترتیب خلاصة الأقوال فی الرجال و نیز با عنوان‌های رجال المولی علی (ج ۱۰، ص ۱۳۵) و رجال نور الدین علی بن حیدر علی المنعل القمی (ج ۱۰، ص ۱۵۷) فهرست نموده است. نسخه‌های خطّی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

تألیفات رجالی

قرن یازدهم هجری

حسینی عاملی، سید محمد (صاحب مدارك) (۹۴۶-۱۰۰۹ ق).

۱۶۹. حاشیه علی خلاصة الأقوال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۸۳ (ش ۴۲۶).

این حاشیه بر خلاصه الأقوال علامة حلّی (م ۷۲۶ ق) آورده شده است.

سید محمد حیدر، مؤلف کتاب نوح أسباب الأدب در بعضی مواضع، از این حاشیه مطالبی را نقل نموده است.

۱۷۰. رجال السید محمد.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۴۶.

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی رجالی است که در رجال الطوسی توثیق شده‌اند. مؤلف، این اسامی را به ترتیب حروف الفبا تنظیم نموده است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب کوچک را مشاهده کرده و نسخه برداری نموده است. ایشان در مصفّی المقال (ص ۴۱۳)، این کتاب را با عنوان رجال صاحب المدارك فهرست نموده است.

سکیکی موسوی حسینی، سید نجم الدین (زنده در ۱۰۱۱ ق).

۱۷۱. رجال السید نجم الدین.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۵۵ (ش ۲۸۰).

به احتمال قوی این کتاب، عنوان دیگری برای رساله و جیزه فی الرجال از همین مؤلف است که به نسخه‌ای از کتاب خلاصه الأقوال علامة حلّی (م ۷۲۶ ق) و با خط خود مؤلف، ملحق شده است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این رساله را مشاهده کرده و نشانی داده است.

عاملی، حسن بن زین الدین (صاحب معالم) (۹۵۹ - ۱۰۱۱ ق).

۱۷۲. ترتیب مشیخة [کتاب] من لایحضره الفقیه.

الذریعة، ج ۴، ص ۶۸ (ش ۲۸۳).

مؤلف، پس از نوشتن تمام متن کتاب من لایحضره الفقیه، اقدام به نوشتن مشیخة آن به عین همان صفحات نموده و سپس فهرستی از اسامی مشیخه را بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم نموده است.

صاحب الذریعة، نسخه‌های متعددی از این کتاب را در کتابخانه‌های مختلف مشاهده کرده و نشانی داده است.

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

۱۷۳. التحریر الطاووسی، تحقیق: فاضل جواهری، قم: مکتبه آیه الله العظمی المرعشی

النجفی، ۱۴۱۱ ق، ۷۴۹ ص، اول/تحقیق: سید محمد حسن ترحینی، بیروت: مؤسسة الأعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۸ ق، ۳۵۲ ص.

این اثر از کتاب حلّ الإشکال فی معرفة الرجال ابن طاووس (م ۶۷۳ ق) (که مشتمل بر اصول رجالی شیعه، شامل رجال النجاشی، الفهرست و الرجال شیخ طوسی، رجال الضعفاء ابن غضائری و رجال الکثبی بوده) اخذ شده است.

در این استخراج، تنها بر کتاب اختیار معرفة الرجال کتبی اکتفا شده است؛ زیرا اصل بقیه کتاب‌ها، بجز کتاب ابن غضائری موجودند. از آن‌جا که در کتاب اختیار معرفة الرجال، اخبار متعارض موجود است که مؤلف آن، به وجه جمع آنها اشاره نکرده است و همچنین دارای باب بندی هم نبوده، لذا ابن طاووس اقدام بر باب بندی و بررسی اخبار از حیث متن، سند و انضمام فوایدی بر کتاب الاختیار نموده است مرحوم شیخ حسن فرزند شهید ثانی مشهور به صاحب معالم نیز بر همین اساس، این قسمت را از بقیه کتاب حلّ الإشکال جدا کرده است و بر آن، نام التحریر الطاووسی را گذاشته است.

در بیان قدح و مدح بر راوی‌ها، علاوه بر کتاب‌های پنجگانه‌ای که در حل الإشکال بیان شد، از کتاب‌های رجال دیگری مانند رجال البرقی و معالم العلماء استفاده شده است. مقدمه محقق در بیان زندگی‌نامه سید احمد بن طاووس و حسن بن زین الدین عاملی و روش تحقیق در کتاب آمده است.

محقق در تعلیقه‌های خود بر کتاب، مطالب ذیل را متعرض شده است: ذکر مصادر به همراه متن شرح حال‌ها و ضبط اسامی، همراه با اشاره به تحریف‌هایی که واقع شده‌اند؛ ذکر احوال رجال در طریق و سندهای روایت‌هایی که سید بن طاووس یا شیخ حسن بن زین الدین در صحت آنها طعن و یا شککی وارد کرده‌اند؛

همچنین، اسامی اشخاصی را که بر آنها طعن وارد شده و بر اسامی آنها تصریح نشده است، با ذکر شرح حال مختصر و بیان قدح یا مدحی که در مورد آنها وارد شده، آورده و الفاظ مشکل در کتاب را شرح داده است. محقق کتاب به اختلاف نسخ با اضافه کردن عبارات در داخل متن کتاب و قرار دادن آنها در داخل پرانتز، اشاره کرده است و در مواردی که مؤلف، طریقی را ضعیف شمرده، علت آن را بیان می‌نماید.

شایان ذکر است که در چاپ دیگر با تحقیق سید محمد حسن ترحینی، تنها به تحقیق متن کتاب و مصدریابی اکتفا شده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۰)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ حسن بن زین الدین فهرست نموده است.

۱۷۴. متقی البیان، تصحیح و تعلیق: علی اکبر غفاری. قم: مؤسسه النشر الإسلامی

(التابعة) لجماعة المدرسين، ۱۳۶۲ش، ۳ج، اول/ جاوید، ۲ج.

مقدمه کتاب، دربردارنده شرح خصوصیات کتاب و بیان انگیزه مؤلف در تألیف آن است. مؤلف در مقدمه، دوازده فایده در درایه و رجال بیان کرده است که فهرست این فواید دوازده گانه عبارت‌اند از:

معنای اقسام چهارگانه حدیث؛

تذکیه و عدم تذکیه راوی به شهادت یک عادل؛

روش‌های اسناد کتب اربعه؛

مشایخ اجازة مؤلف؛

اسناد مشیخه شیخ طوسی در تهذیب الأحکام؛

تمییز مشترکات؛

اسناد مضمرة؛

دلالت کثرت روایت اجلابر وثاقت؛

تعویض اسناد یا عدول از سند روایت به سند اعلیٰ؛

«عدة» در کلام کلینی؛

«محمد بن اسماعیل» در اول اسناد الکافی.

متن کتاب، مشتمل بر دسته بندی روایات کتب اربعه حدیثی از حیث اعتبار سند از «کتاب الطهارة» تا «کتاب الصوم و الاعتکاف» و شرح اسناد و متن این روایات است.

این روایات در سه دسته «صحیح در نزد جمیع علما» با رمز «صحی»، «مشهور به صحیح» با رمز «صحرو» و «حسن» با رمز «ن» تقسیم شده‌اند و پس از ذکر عنوان «قلت»، مباحث مختلف در ارتباط با متن و سند روایاتی که از نظر مؤلف نیاز به بررسی دارند، مورد بحث قرار می‌گیرد. مباحث مطرح شده در کتاب عبارت‌اند از: بیان نوع سند، تمییز مشترکات، مضمرات، ارجاع ضمیر، تعلیق در اسناد، تحویل در اسناد، خبر موقوف، اصطلاحات، تحریفات و ویژگی‌های کتب اربعه حدیثی. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۶، ص ۳۳۸، ح ۱۵۶۷)، این فواید رجالی را به طور مستقل در ذیل عنوان الفوائد الرجالية فهرست نموده است.

۱۷۵. تعلیقات علی خلاصة الأقوال.

ریاض العلماء، ج ۱ (ص ۲۳۲).

این تعلیقه بر کتاب خلاصة الأقوال علامه حلی (م ۷۲۶ق) آورده شده است.

محقق تهرانی در مصنفی المقال (ص ۱۲۴) به این تعلیقه اشاره کرده است.

تستری [/ شوشتری]، نورالله (۹۵۵ - ۱۰۱۹ ق).

۱۷۶. حواشی خلاصة الأقوال.

الذریعة، ج ۷، ص ۹۷ (ش ۵۰۰).

این کتاب، مشتمل بر حاشیه‌ها و تعلیقه‌هایی است که شهید نور الله شوشتری بر

کتاب خلاصة الأقوال علامه حلی (م ۷۲۶ق) آورده است.

محقق تهرانی در مصنفی المقال (ص ۴۸۶) این حاشیه را با عنوان تعلیقة علی الخلاصة

فهرست نموده است.

کاشانی، مؤمن (زنده در ۱۰۲۰ ق).

۱۷۷. رجال المولی مؤمن الکاشانی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۵۱ (ش ۲۷۴).

اسامی رجال موجود در کتاب بر اساس حروف الفبا، تنظیم و مورد بحث واقع شده‌اند. محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

تستری [/ شوشتری]، عبد الله (م ۱۰۲۱ ق).

۱۷۸. حاشیة علی رجال ابن داوود.

الذریعة، ج ۶، ص ۸۷ (ش ۴۵۴).

این حاشیه بر کتاب رجال ابن داوود تقی الدین حسن بن علی بن داوود حلّی (۶۴۷-۷۰۷ ق) آورده شده است. مؤلف، این حاشیه را بر نسخه‌ای از این کتاب نوشته است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱، ص ۸۷، ش ۴۵۶)، این حاشیه را با عنوان حاشیة علی رجال تلمیذ المحقق الحلّی آورده است. این حاشیه بر یکی از نسخه‌های کتاب رجال تلمیذ المحقق الحلّی با رمز «ع. آه - سلمه الله تعالی -» نوشته شده است.

محقق تهرانی می‌گوید گمان می‌کنم که این حاشیه، متعلق به عبد الله شوشتری باشد. وی در مصفّی المقال (ص ۲۴۳) و الذریعة، دو حاشیه از مرحوم عبد الله بن حسین شوشتری با عنوان‌های حاشیة علی رجال تلمیذ المحقق الحلّی و حاشیة علی رجال ابن داوود، فهرست نموده است؛ اما احتمالاً این دو عنوان، شامل یک حاشیه‌اند؛ زیرا ابن داوود، از شاگردان محقق حلّی بوده است.

جزایری، عبد النبی (م ۱۰۲۱ ق).

۱۷۹. حاوی الأقوال فی معرفة الرجال، تحقیق: مؤسسة الهدایة لإحياء التراث، قم:

ریاض ناصری، ۱۴۱۸ ق، ۴ ج، اول.

کتاب مشتمل بر مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف در معرفی کتاب و ذکر چند فایده رجالی که عبارت‌اند از:

تعریف، موضوع و هدف از علم رجال؛

اصطلاحات جرح و تعدیل؛

تعارض جرح و تعدیل؛

شرایط حصول عدالت در راوی؛

شرایط قبول قول راوی در صورت عدول از عدل به فسق و بالعکس؛

تمییز مشترکات؛

فرقه‌های شیعه؛

بررسی کنیه بعضی از ائمه علیهم‌السلام؛

معنای کتاب، اصل و توثیقات ابن غضائری.

متن کتاب، شامل چهار فصل و یک خاتمه است که عبارت‌اند از:

فصل اول، رجال صحیح؛

فصل دوم، رجال حسن؛

فصل سوم، رجال موثق؛

فصل چهارم، رجال ضعیف.

در هر فصل، پس از ذکر اسامی هر یک از راویان حدیث، شرح حال هر شخص با ذکر مصدر مورد مراجعه بیان شده است.

در هر فصل، اسامی بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند، به صورتی که اسامی هم‌شکل در یک باب، و اسامی مختلف، تحت عنوان «باب الآحاد» گردآوری شده‌اند.

خاتمه کتاب، مشتمل بر چند فایده رجالی است که عبارت‌اند از:

اسامی راویانی که مشهور به کنیه و یا لقب‌اند؛

بررسی مباحث مطرح شده در مورد بعضی از راویان؛

توحید مختلفات؛

«عدّه» در نزد کلینی شیخ طوسی در الکافی و الفهرست؛

توقیعات؛

تاریخ ولادت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، وائمه معصوم علیهم‌السلام؛

طریق و مشیخه شیخ طوسی در دو کتاب التهذیب و الاستبصار؛

اصحاب اجماع؛

انساب به قبایل.

مقدمه محقق در زندگی‌نامه مصنف و معرفی خاندان جزایری است.

محقق در ذیل شرح حال‌ها، نشانی مصادر مورد مراجعه مؤلف را مشخص کرده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۰)، این کتاب را با عنوان رجال الشيخ عبد النبي فهرست نموده است.

تفرشی، سید امیر فیض الله (م ۱۰۲۵ ق).

۱۸۰. رجال التفرشی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۰۰ (ش ۲۱۰).

مرحوم سید نعمه الله جزایری در کتاب المقامات، در شرح حال این مؤلف آورده است که ایشان، دارای کتابی رجالی شبیه به نقد الرجال سید میر مصطفی تفرشی (زنده ۱۰۴۴ ق) است که به زودی بیان خواهد شد.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۰)، این کتاب را با عنوان رجال الأمير فیض الله فهرست نموده است.

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

استرآبادی، میرزا محمد (م ۱۰۲۸ ق).

۱۸۱. منهج المقال فی تحقیق أحوال الرجال، سنگی.

این کتاب که به رجال الکبیر شهرت دارد، مشتمل بر مقدمه، متن و خاتمه است. مؤلف در مقدمه‌ای بسیار مختصر، روش کلی خود را در تألیف کتاب، به همراه رموزی برای هر یک از معصومان علیهم‌السلام و مصادر خود، بیان داشته است.

متن کتاب، در بردارنده شرح حال رجال حدیث با استناد به کلمات علمای متقدم و متأخر شیعه و اهل سنت است. در ذیل نام بسیاری از راویان، نام مصدر مورد مراجعه در اخذ مطالب، به همراه توثیق، تضعیف، ضبط بعضی از اسامی، فهرست تألیف‌ها، تاریخ زندگی، طریق‌های ذکر شده، شامل: راوی و مروی عنه و روایاتی که از معصومان علیهم‌السلام در خصوص این شخص وارد شده، آورده شده است.

اسامی بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم شده‌اند.

خاتمه کتاب، شامل چند فایده رجالی است و بعضی از اصطلاحات موجود در اسناد کتاب‌های حدیثی، شرح حال بعضی از نواب خاص در زمان غیبت صغری،

- اسامی و شرح حال مختصر مدعیان نیابت امام زمان (عج)، اسامی و شرح حال اشخاصی که صاحب توقیع بوده‌اند، آورده شده است.
- در پایان، طریق شیخ طوسی و شیخ صدوق در مشیخه به هر یک از مشایخ این دو مؤلف که در صدر اسناد کتاب‌های التهذیب، الاستبصار و کتاب من لا یحضره الفقیه آمده، بیان شده است.
- همچنین روایات نقل شده از رجال الکثی که در بیان جریان‌ها و مذاهب مختلف به طور عام وارد شده‌اند و طُرُق علامه به شیخ طوسی و شیخ صدوق، ابو عمرو کثی و احمد بن عباس نجاشی آورده شده است.
- محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۱، ذیل ش ۲۶۰)، این کتاب را با عنوان الرجال الکبیر و نیز با عنوان‌های رجال السید المیرزا محمد و الوجیز الکبیر (ج ۱۰، ص ۱۴۵ و ج ۲۵، ص ۴۲، ش ۲۱۶) فهرست نموده است.
- حاشیه‌های مختلفی بر این کتاب نوشته شده که عبارت‌اند از:
- حاشیه مؤلف (میرزا محمد استرآبادی) (م ۱۰۲۸ ق).
- حاشیه محمد بن حسن عاملی شامی (محمد سبط) (م ۱۰۳۰ ق).
- حاشیه ابو الحسن ابو عبد الله (زنده در ۱۰۵۱ ق)، با عنوان رجال المولی اَبی الحسن.
- حاشیه نعمه الله نصیری شیرازی (زنده در ۱۰۵۱ ق).
- حاشیه علی اصغر شامی عاملی (ق ۱۱).
- حاشیه عنایة الله قهپایی (م ق ۱۱).
- حاشیه میرزا عبد الله افندی (م ح ۱۱۳۰ ق).
- حاشیه سید عبد الله جزایری شوشتری (م ۱۱۷۳ ق).
- حاشیه نصیر الدین رشتی (م ۱۲۷۰ ق) با عنوان کتاب الرجال.
- حاشیه علی حکیم نجفی (م ۱۳۰۰ ق).
- حاشیه احمد بن صالح بحرانی قطیفی (م ۱۳۱۵ ق).
- حاشیه شرف الدین علی بن محمد مرعشی تبریزی (م ۱۳۱۶ ق).
- حاشیه میرزا محمد علی مدرس چهاردهی نجفی (م ۱۳۳۴ ق).
- حاشیه سید محمد علم الهدی کابلی (م ۱۳۶۸ ق).
- حاشیه فضل الله زنجانی (م ۱۳۷۰ ق).
- حاشیه سید حسین طباطبایی بروجردی (م ۱۳۸۰ ق).

مرحوم محمد باقر وحید بهبهانی (م ۱۲۰۶ ق) در شرح این کتاب، تعلیقه‌هایی به همراه پنج فایده رجالی تألیف نموده است که تعلیقه‌های وی، مشهور به التعلیقه البهبهانیة و حاشیة علی منهج المقال است، فواید پنجگانه این تعلیقه در ابتدای این کتاب، آمده است.

در حاشیه و تکمیل این کتاب، محمد جعفر خراسانی اصفهانی (زنده در ۱۱۵۱ ق)، کتاب اِکلیل المنهج، و ابو علی محمد بن اسماعیل مازندرانی (م ۱۲۱۶ ق) در شرح و تکمیل این کتاب، منتهی المقال را تألیف نموده است.

۱۸۲. حاشیة علی منهج المقال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۲۲۶ (ش ۱۲۷۰).

این حاشیه بر کتاب منهج المقال همین مؤلف با رمز «منه ره» آورده شده است.

۱۸۳. تلخیص المقال فی معرفة الرجال، سنگی.

این کتاب که به رجال الوسیط هم شهرت دارد، در واقع، خلاصه‌ای از کتاب منهج المقال همین مؤلف است، به این ترتیب که مؤلف، به دلیل حجم زیاد کتاب منهج المقال، اقدام بر تلخیص آن نموده است. ایشان در این کتاب، از بیان بعضی از اسامی و مطالب در شرح حال رجال، اجتناب نموده است و در بیان مطالب، همان مطالب و الفاظ موجود در کتاب منهج المقال را آورده است.

در این نسخه، قبل از شروع کتاب، متن الوجیزة ی شیخ بهایی در علم درایه، آورده شده است.

خاتمه کتاب، شامل چند فایده رجالی و در بردارنده اسامی اشخاصی است که مشهور به کنیه‌اند. همچنین شامل مطالب زیر است:

«ابو جعفر»، که «سعد بن عبد الله» راوی از وی باشد؛

«عده» در اسناد کتاب‌های شیخ صدوق و شیخ کلینی؛

مباحثی در مورد بعضی از روایان حدیث؛

شرح حال امام زمان (عج) به همراه اسامی نایبان ایشان؛

توثیق صاحبان توقیع؛

مذمومان در نزد شیخ طوسی؛

صحّت طریق شیخ طوسی و شیخ صدوق در مشیخة کتاب‌های التهذیب، الاستبصار

و کتاب من لا یحضره الفقیه؛

طُرُق عَلَامة حَلّی به شیخ طوسی، شیخ صدوق، ابو عمرو کُشّی و احمد بن عباس نجاشی.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۴، ص ۴۲۰، ش ۱۸۵۲)، این کتاب را با عنوان تلخیص الأقوال فی معرفة الرجال و نیز با عنوان الرجال الوسیط (ج ۱، ص ۱۵۸) فهرست نموده است.

بر این کتاب، حواشی ای زده شده که عبارات اند از:

حاشیه مؤلف، یعنی میرزا محمد بن ابراهیم استر آبادی.

حاشیه محمد مقیم شجاعی شریف شیرازی (زنده در ۱۰۲۸ ق).

حاشیه محمد بن حسن بن زین الدین عاملی (محمد بیبط) (۹۸۰ - ۱۰۳۰ ق).

حاشیه محمد جعفر فارس آبادی (زنده در ۱۰۴۷ ق).

حاشیه نعمه الله بن قوام الدین محمد نصیری شیرازی (زنده در ۱۰۵۱ ق).

حاشیه عبد الله بن صالح سماهیجی (م ۱۱۳۵ ق).

حاشیه محمد بن هاشم تقوی لکهنوی (م ۱۳۲۳ ق).

حاشیه سید حسن بن هادی صدر الدین عاملی اصفهانی کاظمی (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴ ق).

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۱۸۴. توضیح المقال.

الذریعة، ج ۴، ص ۴۹۸ (ش ۲۲۳۳).

مؤلف در این کتاب، شرح حال راویانی را که نص بر توثیق آنها وارد شده، بیان نموده است و از بیان شرح حال راویان مهمل، اجتناب نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۵، ص ۴۲)، این کتاب را با عنوان الوجیز و نیز با عنوان‌های الرجال الوجیز (ج ۱۰، ص ۱۵۸) و الرجال الصغیر (ج ۱۰، ص ۱۲۱) فهرست نموده است.

ایشان در موارد مختلف متذکر می‌شود که به این کتاب دسترسی پیدا نکرده است؛ لیکن در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۲۱) و در کتاب مصفی المقال (ص ۴۳۰) بیان می‌نماید که در فهرس الخزانة الرضویة و فهرس کتب الحاج سید علی الايروانی فی تبریز، نام این کتاب آورده شده و با عنوان توضیح المقال معرّفی شده است.

این کتاب، کوچک‌ترین تألیف از سه کتاب رجالی میرزا محمد استر آبادی است

و به همین دلیل، به رجال الصغیر مشهور شده است. دو کتاب دیگر این مؤلف، عبارات اند از: منهج المقال، مشهور به رجال الکبیر و تلخیص الأقوال، مشهور به رجال الوسیط.

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۱۸۵. حاشیه علی تلخیص الأقوال.

الذریعة، ج ۶، ص ۴۸ (ش ۲۳۶).

این حاشیه بر تلخیص الأقوال، معروف به رجال الوسیط تألیف همین مؤلف، آورده شده است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از کتاب که این حاشیه را در برداشته است، مشاهده کرده و نشانی داده است.

بحرانی، سید ماجد بن هاشم (م ۱۰۲۸ ق).

۱۸۶. حاشیه علی خلاصة الأقوال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۸۳ (ش ۴۲۴).

این حاشیه بر کتاب خلاصة الأقوال علامه حلی نوشته شده است و مرحوم شیخ سلیمان ماحوزی در رساله خود در تاریخ علماء البحرین به آن اشاره نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۲)، این کتاب را با عنوان رجال السید ماجد، فهرست نموده است.

شجاعی شیرازی، محمد مقیم (زنده در ۱۰۲۸ ق).

۱۸۷. حاشیه علی تلخیص الأقوال.

الذریعة، ج ۶، ص ۴۸ (ش ۲۳۸).

مؤلف، این حاشیه را بر تلخیص الأقوال، معروف به رجال الوسیط میرزا محمد استرآبادی آورده است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را که دارای این حاشیه است، مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۵۱)، این کتاب را با عنوان رجال

المولی محمد مقیم هم فهرست نموده است.

عاملی شامی، محمد بن حسن بن زین الدین (محمد سبط) (۹۸۰ - ۱۰۳۰ ق).

۱۸۸. استقصاء الاعتبار فی شرح الاستبصار، تحقیق: مؤسسه آل البيت علیهم السلام، قم: مؤسسه

آل البيت علیهم السلام، ۱۴۱۹ ق، ۴ ج، اول.

این کتاب، در شرح الاستبصار شیخ طوسی نوشته شده است.

در مقدمه این شرح، دوازده فایده رجالی در خیر واحد و تعارض بین اخبار، نظیر دوازده فایده رجالی موجود در مقدمه کتاب متقی الجمان، تألیف پدر همین مؤلف آورده شده است.

پس از بیان مقدمه، مؤلف احادیث کتاب الاستبصار از اول کتاب طهارت تا آخر کتاب الصلوة را شرح داده است، به این ترتیب که در مرحله اول، مطالبی که در مورد سند هر حدیث و احوال راویان آن سند مطرح است، آمده و سپس متن احادیث، مورد بحث قرار گرفته‌اند.

محقق در مقدمه خود بر کتاب، شرح حال مؤلف و ویژگی‌های این کتاب و روش تحقیق در آن را بیان داشته است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۳، ص ۸۷، ذیل ش ۲۷۲)، این شرح را با عنوان شرح الاستبصار هم فهرست نموده است.

۱۸۹. حاشیه علی تلخیص الأقوال.

الذریعة، ج ۶، ص ۴۸ (ش ۲۳۷).

این حاشیه، بر کتاب تلخیص الأقوال، معروف به رجال الوسیط میرزا محمد بن ابراهیم استرآبادی است.

محقق تهرانی، نسخه‌هایی از این کتاب که این حاشیه را در برداشته، مشاهده کرده و نشانی داده است.

۱۹۰. حاشیه علی خلاصة الأقوال.

الذریعة، ج ۶، ص ۸۳ (ذیل ش ۴۲۴).

این حاشیه بر کتاب خلاصة الأقوال علامه حلی نوشته شده است و بنا بر نقل محقق تهرانی، شیخ مساعد بن بدیع، در کتاب‌های رجالی خود، از این کتاب نقل قول‌هایی دارد.

۱۹۱. حاشیه علی منهج المقال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۲۲۶ (ش ۱۲۶۹).

این حاشیه بر کتاب منهج المقال محمّد استر آبادی نوشته شده و در فهرست تصانیف مؤلف ذکر شده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۴)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ أبی جعفر محمّد هم فهرست نموده است.

۱۹۲. رسالة فی ترکیة الراوی.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۴۰۱.

نسخه‌های خطّی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

عاملی، بهاء الدین محمّد (شیخ بهایی) (۹۵۳ - ۱۰۳۱ ق).

۱۹۳. ترجمة محمّد بن اسماعیل.

الذریعة، ج ۴، ص ۱۶۳ (ش ۸۰۴).

مؤلف این کتاب را در معرّفی «محمّد بن اسماعیل» که در اوّل بعضی از اسناد کتاب الکافی - که مرحوم کلینی بدون واسطه از وی روایت نقل کرده - تألیف نموده است. ایشان اشاره کرده که محمّد بن اسماعیل، نام نه نفر است و در نهایت، محمّد بن اسماعیل برمکی را ترجیح می‌دهد.

محقق تهرانی، نسخه‌هایی از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

نسخه‌های خطّی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۱۹۴. حاشیة علی فهرس الشیخ منتجب الدین.

الذریعة، ج ۶، ص ۱۶۸ (ش ۹۱۳).

این کتاب، حاشیه‌ای بر کتاب الفهرست منتجب الدین بن بابویه رازی (م بعد از

۵۸۵ ق) است. صاحب الذریعة نقل می‌نماید که صاحب کتاب ریاض العلماء در

مواضع مختلفی در کتاب خود، از این حاشیه نقل قول نموده است.

۱۹۵. حاشیة علی رجال النجاشی.

الذریعة، ج ۶، ص ۸۱ (ش ۴۵۹).

این حاشیه بر کتاب رجال النجاشی آورده شده است.

شیخ عبد النبی کاظمی در اوایل تکملة نقد الرجال، می‌گوید که این حاشیه را با خطّ

مرحوم شیخ بهایی بر نسخه‌ای از کتاب رجال النجاشی مشاهده نموده و سپس همه آنها را جمع‌آوری و تدوین کرده است.

۱۹۶. حاشیة علی خلاصة الأقوال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۸۳ (ش ۴۲۵).

این حاشیه بر کتاب خلاصة الأقوال علامة حلی (م ۷۲۶ق) نوشته شده است. محقق تهرانی، به نقل قول‌هایی از این حاشیه، نشانی داده است، ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۴)، این کتاب و کتاب حاشیة علی رجال النجاشی را با عنوان رجال الشیخ بهاء الدین محمد، فهرست نموده است.

۱۹۷. طبقات الرواة.

الذریعة، ج ۱۵، ص ۱۴۹ (ش ۹۸۴).

مؤلف در این کتاب، طبقه‌رویان حدیث از مشایخ ثلاثه تا معصومان علیهم‌السلام را مشخص نموده است، به این ترتیب که در پایان صفحه با نام یکی از مشایخ ثلاثه که مؤلف کتب اربعه است، سند را شروع نموده و سپس ترتیب اسامی راویان به طرف بالا با حرف «عن» به یکدیگر ارتباط داده شده‌اند و در نهایت، در بالای صفحه، نام معصومی که روایت از ایشان نقل شده، مشخص شده است. مؤلف با این روش، سعی در مشخص نمودن طبقه‌رویان می‌نماید. محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۱۹۸. الفوائد الرجالية.

الذریعة، ج ۱۶، ص ۳۳۹ (ش ۱۵۷۲).

مرحوم مامقانی، تمام این کتاب را در کتاب رجال خود، درج نموده است. محقق تهرانی به نسخه‌ای از این کتاب، نشانی داده است.

علامی، محمّد داوود (زنده در ۱۰۳۴ ق).

۱۹۹. المجموعة الرجالية.

الذریعة، ج ۲۰، ص ۸۲ (ش ۲۰۱۱).

این کتاب، مشتمل بر کتاب الفهرست شیخ طوسی و ایضاح الاشتباه علامه حلی و قسمت دوم از کتاب خلاصة الأقوال علامه است که در بردارنده فهرست اسامی راویان ضعیف و کسانی است که قول آنها رد شده و یا در قبول قول آنها توقّف کرده‌اند.

در نهایت، مختصری از «باب الکنی» از کتاب توضیح المقال، مشهور به رجال الصغیر میرزا محمّد استرآبادی آورده شده است.

مؤلف به این مجموعه رجالی، چند فایده رجالی اضافه نموده است. محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۵، ش ۲۳۸)، این مجموعه را با عنوان رجال الشیخ محمّد داوود العلّامی فهرست نموده است.

کشمیری، شمس‌الدین محمّد (زنده در ۱۰۴۰ ق).

۲۰۰. حواشی و تعلیقات علی رجال ابن داوود.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۱۹۶

مؤلف این حاشیه را بر کتاب رجال ابن داوود، تألیف ابن داوود حلی (م ۷۰۷ ق) آورده است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این حاشیه را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۹، ش ۲۴۵) این کتاب را با عنوان رجال المولی شمس‌الدین محمّد کشمیری فهرست نموده است.

استرآبادی، میر محمّد باقر (میرداماد) (م ۱۰۴۱ ق).

۲۰۱. التعلیقة علی اختیار معرفة الرجال.

عنوان روی جلد: اختیار معرفة الرجال، تحقیق: سید مهدی رجایی، قم: مؤسسه آل‌البتین، ۱۴۰۴ ق، ج ۲.

این کتاب، مشتمل بر مطالب زیر است:

تعلیق بر کتاب اختیار معرفة الرجال، معروف به رجال الکتبی، با ذکر بحث‌های رجالی، فلسفی و بررسی الفاظ و لغت‌های احادیث.

تعلیق تا شماره ۸۸۵ (ابراهیم بن محمّد بن عبّاس) را شامل است و از آن جا تا آخر

کتاب، بدون تعلیقه و بر اساس نسخه تصحیح شده حسن مصطفوی در چاپ تک جلدی آورده شده است.

کتاب، دارای مقدمه تحقیق تفصیلی و فهرست‌های مختلف است. صاحب الذریعه از این تعلیقه با عنوان حاشیه علی رجال الکشی و صاحب ریاض العلماء، از آن با عنوان شرح اختیار الرجال نام می‌برند.

مؤلف در این تعلیقه از فاضل بیرجندی نقل قول‌هایی را آورده است. محقق تهرانی در الذریعه (ج ۶، ص ۸۷)، این تعلیقه را با عنوان حاشیه علی رجال الکشی و در مصفی المقال (ص ۹۱) با عنوان الحواشی علی اختیار الرجال فهرست نموده است.

۲۰۲. **الرواشح السماویة فی شرح الأحادیث الإمامیة**. قم: منشورات مکتبه آیه الله العظمی المرعشی النجفی، ۱۴۰۵ ق، ۲۱۷ ص.

کتاب به عنوان مقدمه‌ای بر شرح کتاب الکافی است که مؤلف، قصد تألیف آن را داشته و تنها مقداری از آن را نوشته است.

مقدمه این کتاب، در بردارنده بعضی از خصایص عقل و بیان فرق بین رسول، نبی و محدث است.

متن کتاب، دارای ۳۹ «راشحه» است که شامل مطالبی در علم درایه و رجال هستند. بعضی از عنوان‌های مورد بحث در کتاب عبارت‌اند از: اقسام حدیث، طبقات اصحاب اجماع، شرح حال راویانی که مورد اختلاف‌اند، جرح و تعدیل، مجهول اصطلاحی و لغوی، بیان معانی بعضی از الفاظ، تعداد اصول و مصنفان آنها و....

مؤلف در مورد هر یک از عناوین ذکر شده، اقوال علما و دیدگاه خود را مطرح می‌نماید.

محقق تهرانی در الذریعه (ج ۱۰، ص ۹۸، ش ۲۰۱)، این کتاب را با عنوان رجال سیند میر محمد باقر الداماد فهرست نموده است.

جزایری مشرفی، محمود بن حسام الدین (زنده در ۱۰۴۲ ق).

۲۰۳. **ترتیب رجال الکشی**.

مستدرک الذریعه، ج ۲۶، ص ۱۸۸ (ش ۳۹۳).

محقق تهرانی آورده است که مرحوم طریحی در الضیاء اللامع، این کتاب را در فهرست آثار این مؤلف آورده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۸، ش ۲۷۴) این کتاب را با عنوان رجال الشیخ محمود بن حسام الدین المشرفی فهرست نموده است.

حسینی نفرشی، سید میرمصطفی (زنده در ۱۰۴۴ ق).

۲۰۴. نقد الرجال، تحقیق: عبد الغفار، قم: انتشارات الرسول المصطفی ﷺ، ۴۲۷ ص / مؤسسة آل البيت ﷺ، ۱۴۱۸ ق، ج ۵.

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی ۶۶۰۴ نفر از رجال است که بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم شده و در وصف هر شخصیت، عبارت علمای رجال به همراه مدح یا ذم و یا مهمل بودن وی بیان شده است.

خاتمه کتاب، شامل چند فایده رجالی است که عبارت‌اند از:

اسامی ائمه ﷺ و تاریخ زندگی آنان، به همراه تعیین مراد از القاب مشهور بعضی از ائمه ﷺ؛

شرح مشیخه شیخ طوسی و شیخ صدوق؛

طریق مصنف به کتاب‌های روایی.

مرحوم عبد النبی کاظمی (م ۱۲۵۶ ق)، در تکمیل این کتاب، تکملة نقد الرجال را تألیف نموده است.

بر این کتاب، حاشیه‌هایی نوشته شده که عبارت‌اند از:

حاشیه محمد تقی مجلسی (م ۱۰۷۰ ق).

حاشیه عنایة الله قهبایی (ق ۱۱).

حاشیه سید نعمه الله جزایری (م ۱۱۱۲ ق).

حاشیه سید عبد الله جزایری شوشتری (م ۱۱۷۳ ق).

حاشیه محمد علی بهبهانی کرمانشاهی (م ۱۲۱۶ ق).

حاشیه میرزا نصرالله حسینی (زنده در ۱۲۳۹ ق) با عنوان رجال المیرزا نصر الله.

حاشیه حسین حسینی خراسانی (م ۱۲۵۸ ق).

حاشیه محمد جعفر شریعتمدار استرآبادی (م ۱۲۶۳ ق).

حاشیه سید محمد شفیع محدث جزایری شوشتری (م ۱۲۷۴ ق).

حاشیه سید شفیع بن محمد بن عبد الکریم جزایری (م - ق ۱۳) با عنوان رجال السید شفیع.

حاشیه علی بن محمد جعفر شریعتمدار استر آبادی (م ۱۳۱۵ ق) با عنوان المبدء والمآل.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۱ ذیل ش ۲۱۰)، این کتاب را با عنوان رجال التفرشی و نیز با عنوان رجال السید میر مصطفی (ج ۱۰، ص ۱۵۱) فهرست نموده است.

فارسی آباده‌ای، محمد جعفر (زنده در ۱۰۴۷ ق).

۲۰۵. حواشی علی تلخیص الأقوال.

الذریعة، ج ۷، ص ۹۶ (ش ۴۹۱).

مؤلف، این حاشیه را بر کتاب تلخیص الأقوال فی معرفة الرجال، مشهور به رجال الوسیط میرزا محمد استر آبادی (م ۱۰۲۸ ق) آورده است و در نهایت، در ذیل عنوان «عدة من أصحابنا»، فهرست اسامی اشخاصی را که نجاشی از آنها روایت نقل نموده، آورده است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از کتاب تلخیص المقال را که مشتمل بر حاشیه این مؤلف است، مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۳، ش ۲۲۲)، این حاشیه را با عنوان رجال المولی محمد جعفر الابداه‌ای هم فهرست نموده است.

جامعی حویزی، عبد اللطیف (م ۱۰۵۰ ق).

۲۰۶. رجال الشیخ عبد اللطیف جامعی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۲۸ (ش ۲۵۳).

مؤلف در کتاب خود، بر رجال موجود در اسناد کتب اربعه حدیثی اکتفا نموده است و کتاب را بر اساس ترتیب منهج المقال، مشهور به رجال الکبیر میرزا محمد استر آبادی تنظیم نموده است.

در بیان توثیق و جرح و بیان احوال رجال موجود در کتاب، از کتاب‌های رجال الکشی، رجال النجاشی، رجال الطوسی و خلاصة الأقوال علامة حلّی استفاده

شده است.

مؤلف کتاب به دلیل ضرورت بیان طبقات راویان، آنها را در شش طبقه دسته بندی نموده است که عبارت‌اند از:

طبقه اول: شیخ مفید (م ۴۱۳ ق)،

طبقه دوم: شیخ صدوق (م ۳۸۱ ق)،

طبقه سوم: مرحوم کلینی (م ۳۲۹ ق)،

طبقه چهارم: سعد بن عبدالله (م ۳۰۱)،

طبقه پنجم: احمد بن محمد بن عیسی،

طبقه ششم: ابن ابی عمیر (م ۲۱۷).

مؤلف، غالباً به طبقه راوی با استناد به روایت وی از امام علیه السلام و یا با استناد به یکی از راویان مشهور از طبقه جلوتر و یا طبقه قبل از راوی اشاره نموده است.

محقق تهرانی اشاره می‌کند که این کتاب، دارای حجم کم و فواید بسیار است و مؤلف آن را مانند مقدمه‌ای بر کتاب خود به نام جامع الأخبار فی ایضاح الاستبصار آورده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۵، ص ۱۴۹)، این کتاب را با عنوان طبقات الرواة فهرست نموده است. وی نسخه‌های متعددی از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

مرحوم حسن بن محمد قاسم دلبزی (م ق ۱۳) بر این کتاب، تعلیقات و حواشی‌ای آورده است.

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

تفرشی، مراد بن علیخان (۹۶۵-۱۰۵۱ ق).

۲۰۷. التعلیقة السجادية.

الذریعة، ج ۴، ص ۲۲۳ (ش ۱۱۲۲).

این کتاب، شرح و حاشیه‌ای بر کتاب من لایحضره الفقیه شیخ صدوق است. مؤلف پس از بیان شرح کتاب من لایحضر، اقدام بر شرح مشیخه آن در بیان احوال رجال موجود در این مشیخه نموده است. ایشان نقل قول‌هایی از کتاب تلخیص الأقوال میرزا محمد استر آبادی و کتاب نقد الرجال سید میر مصطفی تفرشی آورده است. مؤلف، پس از شرح مشیخه، فهرستی از اسامی رجال ذکر شده در مشیخه راکه بر

اساس حروف الفبا تنظیم شده، بیان داشته است.
 محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۹)، این کتاب را با عنوان رجال المولی مراد
 التفرضی فهرست نموده است.
 نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

ابو الحسن بن عبد الله (زنده در ۱۰۵۱ ق).

۲۰۸. رجال المولی أبی الحسن.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۹۲ (ش ۱۷۳).

این کتاب، مشتمل بر تعلیقاتی است که مؤلف بر کتاب منهج المقال داشته و به همراه
 بعضی از حواشی مرحوم عنایة الله قهبایی آورده است. مؤلف در آخر نسخه، چند
 فایده رجالی را اضافه نموده است.
 محقق تهرانی، نسخه‌ای از کتاب منهج المقال را که مشتمل بر این حاشیه بوده است،
 مشاهده کرده و نشانی داده است.

نصیری شیرازی، نعمة الله (زنده در ۱۰۵۱ ق).

۲۰۹. حاشیة علی منهج المقال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۲۲۶ (ش ۱۲۷۱).

این حاشیه بر کتاب منهج المقال، مشهور به رجال الکبیر میرزا محمد استر آبادی
 آورده شده است.

محقق تهرانی، بر نسخه‌ای از کتاب منهج المقال، حاشیه‌ای با رمز «ن - ع - ایدة الله»
 مشاهده نموده و احتمال داده است که این حاشیه، نوشته مرحوم نعمة الله نصیری
 شیرازی باشد.

ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۵۶)، این کتاب را با عنوان رجال المولی نعمة الله
 فهرست نموده است.

۲۱۰. حاشیة علی تلخیص الأقوال.

الذریعة، ج ۶، ص ۴۸ (ش ۲۳۹).

این حاشیه بر کتاب تلخیص الأقوال، مشهور به رجال الوسیط میرزا محمد
 استر آبادی آورده شده است.

محقق تهرانی این شرح را با خط مؤلف بر یکی از نسخه‌های کتاب تلخیص الأقوال، مشاهده نموده است.

یزدی، عبدالحی بن محمد (زنده در ۱۰۵۵ ق).

۲۱۱. ترتیب مشیخة [کتاب] من لایحضره الفقیه.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۲۴ (ش ۲۵۱).

این کتاب، مشتمل بر ترتیب و تنظیم اسامی راویانی است که طریق آنها در مشیخة کتاب من لایحضره الفقیه شیخ صدوق آورده شده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۲۴، ش ۲۵۱)، این کتاب را با عنوان رجال المولی عبدالحی هم فهرست نموده است. ایشان نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و در مصفی المقال (ص ۲۲۴) آن را نشانی داده است.

مجلسی اصفهانی، محمد تقی (۱۰۰۳ - ۱۰۷۰ ق).

۲۱۲. حاشیة علی نقد الرجال.

چاپ شده در ضمن نقد الرجال. قم: انتشارات الرسول المصطفی ﷺ، ۴۲۷ ص / مؤسسة آل البيت ﷺ، ۱۴۱۸ ق، ج ۵.

این حاشیه بر کتاب نقد الرجال تألیف سید میر مصطفی تفرشی (م ۱۰۴۴ ق) آورده شده است و در زیر نویس آن، این حواشی چاپ شده است.

میرزا حیدر علی در اجازة الکبیرة ی خود، شرح حال شیخ بهایی را از این حاشیه نقل کرده است.

۲۱۳. شرح مشیخة الفقیه (روضه المتقین)، تحقیق: سید حسین موسوی کرمانی و علی

پناه اشتهاوردی، قم: بنیاد فرهنگ اسلامی حاج محمد حسین کوشانپور، ۱۳۹۹ ق، ج ۱۴، ۵۸۴ ص.

این کتاب، شرحی بر مشیخة کتاب من لایحضره الفقیه است. مؤلف در ابتدا بحثی را درباره احادیث صحیح، مطرح نموده و سپس شرح حال هر یک از رجال موجود در طُرُق مشیخة کتاب من لایحضره الفقیه را مورد بحث قرار داده است.

در ذیل عنوان هر راوی، علاوه بر شرح حال او، توثیق، تضعیف، مذهب، اقوال علمای رجال در مورد او و مصادر مورد مراجعه به همراه اعتبار و ارزش طریق آن

راوی مطرح شده است.

اسامی راویان، بر اساس حروف الفبا تنظیم شده است.

پس از بیان شرح حال راویان مشیخه کتاب من لایحضره الفقیه در ذیل عنوان شرح رجال الفقیه، مؤلف، اسامی بسیاری از راویان موجود در این کتاب و محدثان و علمای رجال از زمان شیخ طوسی و نجاشی تا اصحاب امیر المؤمنین علیه السلام را در دوازده طبقه آورده است. اسامی بر اساس حروف الفبا تنظیم شده و در ذیل هر عنوان، مشخص شده که وی از صحابیان کدام یک از معصومان علیهم السلام است و به این ترتیب، طبقه وی مشخص شده است.

همچنین توثیق و تضعیف راوی و مروی عنه، تمییز مشترکات و فواید رجالی با ذکر مصدر مورد مراجعه مشخص شده است. شارح، این قسمت را به منظور عدم احتیاج رجوع به کتاب‌های دیگر، تنظیم نموده است.

در این قسمت، طبقات راویان حدیث از زمان شیخ طوسی تا راویان و اصحاب امیر مؤمنان علیه السلام در دوازده طبقه قرار گرفته‌اند. علاوه بر آن، مباحثی چند از فواید رجالی از قبیل تمییز مشترکات، ضبط طبقات و فوایدی دیگر، مورد بحث واقع شده است.

شایان ذکر است که شرح مشیخه کتاب من لایحضره الفقیه محمد تقی مجلسی، به عنوان جلد چهاردهم از کتاب روضة المتقین ایشان چاپ شده است.

محقق تهرانی در کتاب الذریعة (ج ۱۳، ص ۶۴ و ج ۱۱، ص ۲۹۰) این شرح را در ذیل دو عنوان دیگر به نام‌های شرح الأحادیث و الروضة البهیة، فهرست نموده و متذکر می‌شود که اینها اسامی تاریخی این کتاب‌اند. همچنین ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۱ و ج ۱۵، ص ۱۴۸) قسمت «شرح رجال الفقیه»، از این کتاب را با عنوان‌های رجال المولی محمد تقی المجلسی و طبقات الرواة، فهرست نموده است.

مجلسی، عزیز الله (۱۰۲۵-۱۰۷۴ ق).

۲۱۴. ترتیب خلاصة الأقوال.

الذریعة، ج ۴، ص ۶۵ (ش ۲۷۲).

محقق تهرانی مصدر مورد مراجعه در معرفی این کتاب را اجازة الکبیرة ی میرزا حیدر علی، نوه مؤلف، بیان داشته است.

ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۰)، این کتاب را با عنوان رجال المولی عزیز الله فهرست نموده است.

لاهيجی اشكوری، محمد بن علی (زنده در ۱۰۷۷ ق).

۲۱۵. خير الرجال.

الذریعة، ج ۷، ص ۲۸۲ (ش ۱۳۸۸).

این کتاب، در شرح حال رجال اسانید کتاب من لایحضره الفقیه، تألیف شده است. در مرحله اول، مصنف چند فایده رجالی را مطرح و مورد بحث قرار می‌دهد که عبارت‌اند از:

اصطلاح متأخران در اقسام حدیث؛

الفاظ مدح؛

فهرست اسامی کسانی که تألیفاتی در رجال داشته‌اند؛

بررسی ملل و نحل ذکر شده در متن کتاب؛

تاریخ حیات معصومان علیهم‌السلام.

ذکر فهرستی از اسامی رجال که بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند، به همراه ذکر مواضع این اسامی.

متن کتاب، در بیان شرح حال رجال اسانید کتاب من لایحضره الفقیه است که بر اساس ترتیب ابواب کتاب، تنظیم شده‌اند، به این ترتیب که در مرحله اول، شرح حال یازده نفر از رجال موجود در دیباچه کتاب، مورد بحث واقع شده و سپس نه نفر از رجال موجود در «باب المیاه»، مورد بحث واقع شده‌اند و به همین ترتیب، رجال موجود در ابواب مختلف کتاب، به ترتیب باب، مورد بحث و شرح واقع شده‌اند.

شیخ محمد طه نجف، مؤلف اتقان المقال، از این اثر در کتاب خود، نقل قول کرده است.

محقق تهرانی، نسخه‌های متعددی از این کتاب را در کتاب‌خانه‌های مختلف، مشاهده کرده و نشانی داده است.

ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۶)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ محمد بن الملا شیخ علی اللاهیجی و نیز با عنوان رجال من لایحضره الفقیه (ج ۱۰، ص ۱۵۱)

فهرست کرده است.

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

بصری، احمد بن عبد الرضا (۱۰۲۰-۱۰۸۵ق)

۲۱۶. فائق المقال فی الحدیث و الرجال. تحقیق: غلامحسین قیصریه‌ها، قم: مؤسسه

دار الحدیث الثقافة، ۱۴۱۲ق، ۳۹۰ص، اول.

این کتاب در دو بخش درایه و رجال تنظیم شده است. بخش اول در علم درایه و دربردارنده ۲۶ فصل از مباحث مختلف این علم است.

بخش دوم در علم رجال و شامل ده فصل است که عناوین هر فصل عبارت‌اند از: فصل اول در فهرست اسامی راویانی است که به روایات آنها اعتماد می‌شود. در بیان توثیق و مدح این راویان به رجال النجاشی، رجال الکنتی، رجال الطوسی، الفهرست و خلاصه الأقوال استناد شده است.

فصل دوم: فواید علامه حلّی در خلاصه الأقوال؛

فصل سوم: فهرست انساب؛

فصل چهارم: مشترکان در نام؛

فصل پنجم: مشترکان در نام و نام پدر؛

فصل ششم: مشترکان در کنیه؛

فصل هفتم: مشترکان در نَسَب؛

فصل هشتم: مشترکان در لقب؛

فصل نهم: فهرست بعضی از اسامی متشابه؛

فصل دهم: شامل چهار فایده رجالی که عبارت‌اند از:

فایده اول: کلام بعضی از بزرگان در کیفیت اسناد در کتب قدیمی؛

فایده دوم: مذمومان، به روایت شیخ طوسی؛

فایده سوم: توثیق امام حسن عسکری علیه السلام به شیخ مفید و رد کتاب از ناحیه مقدسه بر

شیخ مفید؛

فایده چهارم: طُرُق مؤلف.

مقدمه تحقیق، شامل شرح حال مختصری از مؤلف و ویژگی‌های کتاب است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۶، ص ۹۱، ش ۳۴) این کتاب را با عنوان فائق المقال

فی علم الحدیث و الرجال فهرست نموده است.

طَرِيحِي، فخر الدين (۹۷۹-۱۰۸۵ ق).

۲۱۷. ترتيب خلاصة الأقوال.

الذريعة، ج ۴، ص ۶۵ (ش ۲۷۳).

مرحوم محمد باقر خوانساری در روضات الجنات (ج ۵، ص ۳۵۲)، در شرح حال این مؤلف، نام این کتاب را در فهرست آثار وی آورده است. نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۲۱۸. ترتيب مشيخة [کتاب] من لا يحضره الفقيه.

الذريعة، ج ۴، ص ۶۹ (ش ۲۸۴).

مصنّف، اسامی و کنیه‌های مشهور در کتاب من لا يحضره الفقيه را بر اساس حروف الفبا تنظيم نموده است. ایشان این کتاب را در ملحقات کتاب جامع المقال آورده است.

محقق تهرانی، کتاب‌خانه‌هایی را که دارای این کتاب هستند، معرفی نموده است.

۲۱۹. جامع المقال فيما يتعلق بأحوال الحديث و الرجال، تحقيق: محمد كاظم طريحي،

تهران: کتابفروشی جعفری تبریزی (بوذرجمهری)، ۲۶۰ ص.

کتاب مشتمل بر مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف در علم رجال؛

متن کتاب، شامل دوازده باب است. در باب اول تا یازدهم، مباحثی در مورد احادیث، مطرح شده است و در باب دوازدهم، دوازده فایده رجالی مطرح شده که عبارت‌اند از:

تمییز مشترکات در اسامی؛

تمییز مشترکات در القاب و انساب؛

تعریف صحابیان و تابعیان؛

تعریف طبقات راویان؛

معرفی برادرهایی که راوی بوده‌اند؛

اصحاب اجماع؛

مستثنیات ابن ولید؛

اشخاص کثیر الروایة؛

معنای «عَدَّة» در اسناد روایت‌ها؛

مشيخه شيخ طوسى در التهذيب والاستبصار؛

القاب و كنيه‌هاى پیامبر ﷺ و ائمه معصومين ؛

تاريخ ولادت و وفات پیامبر ﷺ و ائمه معصومين ؛

خاتمه كتاب نیز مشتمل بر مطالب زیر است:

بيان تعداد احاديث كتب اربعة؛

بيان تاريخ وفات بعضى از مشايخ محدث متقدم؛

بيان مشايخ مؤلفان كتب اربعة؛

بعضى از توقيعاتى که در حق بعضى از مشايخ محدث وارد شده است.

در مورد باب دوازدهم اين كتاب، شرحى به نام مشترکات کاظمى توسط محمد امين

کاظمى (م ق ۱۲) نوشته شده است.

مرحوم عبد الحسين طريحي (م ۱۲۹۵ ق)، كتاب متقن المقال فى تلخيص جامع

المقال را در تلخيص اين كتاب، تأليف نموده است.

گفتنى است که اين كتاب، به دليل معروفيت مبحث مشترکات آن، به مشترکات

الطريحي مشهور شده است.

محقق تهرانى در الذريعة اين كتاب را با عنوان‌هاى رجال الطريحي (ج ۱۰،

ص ۱۲۲) و رجال الشيخ فخر الدين الطريحي (ج ۱۰، ص ۱۳۸) و مشترکات جامع

المقال (ج ۲۱، ص ۴۰، ش ۳۸۵۶) فهرست نموده است.

۲۲۰. رسالة فى أسانيد التهذيب و بيان احتمالاتها و ما يتعلق بها.

الذريعة، ج ۱۱، ص ۶۴ (ش ۳۹۵).

۲۲۱. ضوابط الأسماء واللواحق، تحقيق: محمد كاظم طريحي، مطبعة الحيدري،

۱۳۷۵ ق، ۹۴ ص.

كتاب در مورد ضبط اسامى، انساب و القاب راويان حديثى است که در ضبط نام آنها

اشتباه روى داده و يا اختلاف وجود دارد.

كتاب در سه قسم تنظيم شده است که عبارت‌اند از:

اسامى، انساب و القاب، و در هر قسم، اسامى بر اساس ترتيب حروف الفبا

تنظيم شده‌اند.

مقدمه محقق، در بيان ویژگی‌هاى اين كتاب و زندگى نامه مؤلف است.

زُویَدشتی اصفهانی، حمیده بنت محمد شریف (م ۱۰۸۷ ق).

۲۲۲. حاشیه علی الاستبصار.

الذریعة، ج ۶، ص ۱۸ (ش ۵۳).

مؤلف در حاشیه‌اش بر الاستبصار شیخ طوسی، در بیان احوال رجال و در اسناد احادیث، مطالبی را آورده است.

میرزا عبد الله اصفهانی در ریاض العلماء (ج ۵، ص ۴۰۴)، در ضمن بیان شرح حال این مؤلف، اشاره می‌نماید که نسخه‌ای از الاستبصار را به همراه این شرح، مشاهده نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۴، ش ۲۳۶)، این کتاب را با عنوان رجال حمیده فهرست نموده است.

حسینی اردبیلی، محمد طاهر (زنده در ۱۰۹۱ ق).

۲۲۳. رجال السيد محمد طاهر.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۲۲ (ذیل ش ۲۴۷).

این کتاب، یک جزء از اجزای کتاب الشجرة المباركة ی همین مؤلف را تشکیل می‌دهد که در مورد شناخت و معرفی اسناد احادیث از حیث صحت و ضعف و امور مهم دیگر، تألیف شده است.

مؤلف در بیان اسامی هر یک از معصومان علیهم‌السلام، از حروف رمز استفاده نموده است. همچنین در بیان احوال هر یک از راویان صحیح، موثق، حسن، ضعیف و مجهول، و یا در بیان این که این راوی به طور مستقیم و یا با واسطه از معصوم علیه‌السلام روایت نقل کرده، حروف رمزی را به کار برده است.

در آخر، ایشان تمام مشیخة کتاب من لایحضره الفقیه را با همین روش آورده است و کتاب را با بیان چند فایده رجالی به پایان رسانیده است.

مرحوم میرزا حسین نوری طبرسی در تعلیقه علی توضیح المقال که به منظور تکمیل اسامی مؤلفان رجال موجود در کتاب توضیح المقال ملاً علی کنی تألیف نموده است، از این کتاب استفاده نموده و در بیان خصوصیات آن، توضیحاتی را بیان داشته است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده است.

استرآبادی، محمد علی بن احمد (۱۰۱۰-۱۰۹۴ ق).

۲۲۴. المشتركات فی الرجال.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۴۰ (ش ۳۸۵۷).

در کتاب‌های تکملة نقد الرجال و روضات الجنات، در شرح حال عنایة الله قهپایی، به نام این کتاب اشاره شده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۴)، این کتاب را با عنوان رجال المولی محمد علی هم فهرست نموده است.

حویزی، فرج الله بن محمد (۱۰۳۱-۱۱۰۰ ق).

۲۲۵. ایجاز المقال فی معرفة الرجال.

الذریعة، ج ۲، ص ۴۸۷ (ش ۱۹۰۹).

این کتاب، در چهار جلد تألیف شده است و هم اکنون، تنها جلدهای سوم و چهارم در دسترس‌اند.

جلد اول تا سوم، مشتمل بر فهرست اسامی رجال، به همراه ضبط اسامی و شرح حال آنهاست که در دو قسمت، شامل رجال شیعه و اهل سنت تنظیم شده است. مؤلف، همچنین شرح حال علمای قبل از خود و هم عصر خویش را بیان نموده است.

جلد سوم کتاب، شامل حرف «میم» تا آخر حرف «یاء» است و جلد چهارم، به عنوان خاتمه کتاب، در بردارنده چند فصل و فواید رجالی است.

فصل‌های مختلف کتاب، در بردارنده مباحثی در کنیه‌ها، القاب، بررسی معنا و مفهوم اصطلاحاتی است که در کتاب‌های رجالی آمده است. برخی از این اصطلاحات عبارت‌اند از تعبیر: «ثقة، ثقة»، «مذاهیم مضطربة»، «لیس بذاک»، «لابأس به»، «قریب الأمر»، «ضعیف»، «مختلط»، «مضطرب»، «یروی عن الضعفاء»، «یضع الحدیث»، «وعلیه اللعنة» و «أنه لیس بشيء».

سپس چند فایده رجالی مطرح شده است که عبارت‌اند از:

فهرست تألیف‌های شیعه که از کتاب‌های رجال النجاشی و الفهرست شیخ طوسی تهیه شده‌اند؛

معرفی بعضی از مشاهیر رجالی که اغلب از عامه‌اند؛

معرفی بعضی از بزرگان صحابیان و تابعیان و تابعیان تابعیان.
 در آخر کتاب، چند اجازه مشهور آورده شده است.
 محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۰)، این کتاب را با عنوان رجال الشيخ
 فرج الله هم فهرست نموده است.
 نسخه‌های خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

ابوز حسین حلی، سید حسین (ق ۱۱).

۲۲۶. زبدة الأقوال فی خلاصة الرجال.^۱

مؤلف، تنها ثقات امامی مذهب و غیر امامی و ممدوحانی را که امامی مذهب
 باشند، را در این تألیف گرد آورده است و اسامی مشترک را مشخص کرده است.
 همچنین طبقات راویان، توثیق، تصحیف و احیاناً ردّ قبح از راوی و تاریخ تولّد و
 وفات را در مورد راویان ذکر کرده است.

در شرح حال هر یک از راویان، امام یا امامانی که راوی با ایشان معاصر بوده، ذکر
 شده‌اند؛ اما در صورتی که راوی از غیر معصوم روایت دارد، تنها در مواردی که در
 تمییز راوی به نام استاد او نیاز باشد، تذکر داده است.

همچنین راویانی که به صراحت توثیق و یا مدح نشده‌اند، بلکه به صورت ضمنی یا
 اشاره‌ای مدح شده‌اند نیز به عنوان ممدوح، آورده شده است.

بر این اساس، نام کسانی که در رجال النجاشی و الفهرست شیخ طوسی در بین
 مصنفان شیعه آمده و تصنیف یا تصنیفاتی از آنها گزارش شده است و تضعیف هم
 نشده‌اند، به ممدوحان ملحق شده است.

مؤلف بر این مطلب استدلال کرده که منصف بودن، خود نشانه عالم بودن است؛
 چه آن که هر مصنفی عالم است و عکس آن صادق نیست و بدیهی است که عالم
 بودن، خود یک مدح شمرده می‌شود. مؤلف در این کتاب، به صراحت از منابع و
 مصادر نام می‌برد و از رمزهای آنها استفاده نمی‌کند.

کتاب به عدد حروف الفبا در ۲۸ فصل و یک فصل در کنیه‌ها و نسب و القاب، سامان
 یافته و در هر فصل، اسامی شبیه در باب مستقل قرار گرفته است و افراد همانم در
 یک باب ذکر شده‌اند.

۱. عکس این کتاب در مرکز تحقیقات دار الحدیث موجود و در دست نشر است.

خاتمه کتاب، مشتمل بر ده فایده است که عبارت‌اند از:

- ۱- «عدة» در الکافی کلینی؛
 - ۲- مراد از ابو جعفر و ابو القاسم در اسناد التهذیب؛
 - ۳- تنبیهات ابن داوود در رجالش؛
 - ۴- وکلای ممدوح و مذموم هر امام؛
 - ۵- روایات بیان شده در سفرای ممدوح در حال غیبت؛
 - ۶- مضمومانی که ادعای باب بودن برای امام عصر (عج) را داشته‌اند؛
 - ۷- ثقاتی که از طرف سفرا، دارای توفیق‌اند؛
 - ۸- طُرُق شیخ طوسی و شیخ صدوق؛
 - ۹- روایات مستخرج از رجال الکثی در اقوام، فرق و مذاهب؛
 - ۱۰- طرق علامه حلّی به شیخ طوسی، صدوق، کثی و نجاشی.
- محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۲، ص ۱۹، ش ۱۲۱)، این کتاب را با همین عنوان و نیز با عنوان رجال ابن الأبرز (ج ۱۰، ص ۸۳، ذیل ش ۱۴۷) فهرست نموده است. نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

افشار، خداوردی (ق ۱۱).

۲۲۷. زیدة الرجال.

الذریعة، ج ۱۲، ص ۲۷ (ش ۱۵۳).

این کتاب، مشتمل بر هفت هزار بیت است که در بردارنده فهرستی از اسامی رجال است. اسامی رجال مجهول، در این فهرست آورده نشده‌اند و تنها به ذکر راویان ممدوح و ثقه، اکتفا شده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۷)، این کتاب را با عنوان رجال الأفشاری و نیز با عنوان رجال المولی خداوردی الأفشار (ج ۱۰، ص ۱۱۵)، فهرست نموده است.

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

امیرنجم الدین (ق ۱۱).

۲۲۸. رجال الأمير نجم الدین.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۵۶ (ش ۲۸۱).

این کتاب، مشتمل بر تعلیقاتی است که مؤلف بر حاشیه کتاب رجال النجاشی آورده است.

تبیینی عاملی، محمد بن علی (ق ۱۱).

۲۲۹. جامع الأقوال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۵، ص ۴۲ (ش ۱۷۳).

این کتاب، مشتمل بر بیان شرح حال راویان حدیث، با استناد و مراجعه به کتاب‌های رجال است. اسامی بر اساس ترتیب حروف الفبا، در ۲۸ باب تنظیم شده‌اند و در هر باب، چند فصل آورده شده است. در خاتمه نیز چند فایده رجالی مطرح شده است.

در این کتاب، نقل قول‌هایی از شیخ حسن (صاحب معالم) و سید امیر فیض الله تفرشی و شیخ حسین تبیینی (مشهور به ابن سودون) بیان شده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۶)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ محمد بن علی التبیینی فهرست نموده است. نسخه‌های خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

شاگرد شهید ثانی (ق ۱۱).

۲۳۰. رجال تلمیذ الشهد الثانی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۰۲ (ش ۲۱۶).

محقق تهرانی می‌گوید که نسخه‌ای از این کتاب را در کتابخانه مرحوم نوری - که بر حاشیه کتاب توضیح المقال ملاً علی کنی نوشته شده بوده - مشاهده نموده است.

شاگرد شیخ بهایی و عبد النبی جزایری (ق ۱۱).

۲۳۱. رجال تلمیذ الشیخ البهائی والشیخ عبد النبی الجزائری.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۰۲ (ش ۲۱۳).

این کتاب، مشتمل بر شرح حال رجال و راویان حدیث، به همراه بیان نقل قول‌هایی از کتاب‌های معروف رجال و شخصیت‌های معروف در این علم است.

از جمله، ایشان به سخنان شیخ عبد‌النبی جزایری (م ۱۰۲۱ق) و شیخ بهایی (م ۱۰۳۰ق) استناد نموده است. از سخنان مؤلف در شرح حال بعضی از راویان مشخص می‌شود که کتاب، بعد از وفات عبد‌النبی جزایری و قبل از وفات شیخ بهایی تألیف شده است.

جزایری، حسام‌الدین (ق ۱۱).

۲۳۲. ترتیب اختیار الرجال للکشی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۰۹ (ضمن ش ۲۲۷).

مرحوم ابو محمد حسن صدر الدین در مختلف الرجال، نام این کتاب را در فهرست آثار این مؤلف آورده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۸، ضمن ش ۲۷۴) و نیز در مستدرک الذریعة (ج ۲۶، ص ۱۸۸، ش ۹۳۹) کتابی را با همین عنوان به نقل از کتاب الضیاء اللامع طریحی، به فرزند این مؤلف، یعنی محمود بن حسام‌الدین مشرفی جزایری نسبت داده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۹، ش ۲۲۷)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ حسام‌الدین هم فهرست نموده است.

حویزی، مساعد بن بدیع (ق ۱۱).

۲۳۳. حاشیة علی خلاصة الأقوال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۸۳ (ش ۴۲۷).

این حاشیه بر کتاب خلاصة الأقوال علامة حلّی نوشته شده است. در آخر کتاب، چند فایده رجالی مطرح شده است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از کتاب را که مشتمل بر این حاشیه است، نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۵۰، ش ۲۷۲)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ مساعد هم فهرست نموده است.

خادم انصاری، محمد تقی (ق ۱۱).

۲۳۴. ترتیب رجال النجاشی.

الذریعة، ج ۴، ص ۷۰ (ش ۲۸۷).

نویسنده، اسامی موجود در کتاب رجال النجاشی را بدون آن که در آنها تصرّفی بنماید، بر اساس حروف الفبا تنظیم نموده و در آخر، کنیه‌ها را فهرست کرده است. محقق تهرانی، نسخه‌های متعددی از این کتاب را در کتاب‌خانه‌های مختلف مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ش ۱۰۱)، این کتاب را با عنوان رجال الشيخ محمد تقی الأنصاری فهرست نموده است. نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

ساوجی، نظام الدین محمد بن حسین (ق ۱۱).

۲۳۵. نظام الأقوال فی معرفة الرجال.

الذریعة، ج ۲۴، ص ۱۹۱ (ش ۹۹۵).

این کتاب، مشتمل بر مقدمه و دو بخش و یک خاتمه است. در مقدمه کتاب، مؤلف بعضی از اصطلاحات موجود در کتاب خود را مشخص نموده و طریق خود را در این کتاب، مورد بحث قرار داده است. بخش اول و دوم کتاب، در بردارنده اسامی راویان چهار کتاب اصلی حدیثی شیعه، یعنی الکافی، کتاب من لایحضره الفقیه، الاستبصار و التهذیب است. البته این اسامی، شامل راویانی است که در مورد آنها تعبیروهایی همچون ثقة، عالم و فاضل به کار برده شده است، و یا راویانی که از شخصی روایت دارند و یا دیگری از آنها روایت نقل کرده است.

خاتمه کتاب، مشتمل بر دوازده فایده رجالی است. محقق تهرانی، نسخه‌هایی از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۴)، این کتاب را با عنوان رجال الشيخ نظام الدین محمد و نیز با عنوان رجال نظام الدین الساجی (ج ۱۰، ص ۱۵۶) فهرست نموده است. نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

شامی عاملی، علی اصغر (ق ۱۱).

۲۳۶. تعلیقات علی الرجال الکبیر.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۳۲۶.

این تعلیقه بر کتاب منهج المقال، معروف به رجال الکبیر میرزا محمد استر آبادی آورده شده است.

عبد الله (ق ۱۱).

۲۳۷. رجال شیخ عبد الله.

ریاض العلماء، ج ۳ (ص ۲۵۲).

میرزا عبد الله افندی در کتاب ریاض العلماء، این کتاب را در شرح حال «عبد الله»، نام برده است و خود ایشان اشاره کرده است که از عصر حیات این مؤلف، آگاه نیست و ظاهر آن است که از متأخران است و در نهایت، احتمال می‌دهد که منظور از وی همان عبد الله بن حسین شوشتری باشد؛ اما محقق تهرانی، این احتمال را با ادله‌ای که ذکر می‌نماید، رد کرده است. وی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۲۶، ش ۲۵۲) این کتاب را فهرست نموده است.

قهیبایی، عنایة الله (ق ۱۱).

۲۳۸. ترتیب رجال شیخ الطایفة.

الذریعة، ج ۴، ص ۶۵ (ش ۲۷۶).

مؤلف به وجود این کتاب، در اوّل کتاب خود به نام مجمع الرجال، اشاره نموده است.

۲۳۹. ترتیب رجال الکثی.

الذریعة، ج ۴، ص ۶۶ (ش ۲۸۰).

مؤلف کتاب، اسامی موجود در کتاب رجال الکثی را که دارای شرح حال مستقل‌اند و یا نام آنها در ضمن شرح حال دیگران آورده شده است، بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم نموده و مؤلف بر نسخه خود حاشیه‌هایی با رمز «ع» آورده است. محقق تهرانی، کتاب‌خانه‌هایی را که دارای این کتاب هستند، معرفی نموده است. نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۲۴۰. ترتیب رجال النجاشی.

الذریعة، ج ۴، ص ۷۰ (ش ۲۸۹).

مؤلف، اسامی موجود در رجال النجاشی را که دارای شرح حال مستقل اند و یا نام آنها در ضمن شرح حال دیگران آورده شده است، به همراه حاشیه‌هایی با رمز «ع» و بر اساس حروف الفبا تنظیم نموده است.
 محقق تهرانی، کتاب‌خانه‌هایی را که دارای این کتاب هستند، معرفی نموده است.
 نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۲۴۱. ترتیب فهرست الشیخ.

الذریعة، ج ۴، ص ۶۶ (ش ۲۷۸).

محقق تهرانی، مصدر مورد مراجعه در معرفی این کتاب را مقدمه کتاب مجمع الرجال بیان داشته است.
 نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۲۴۲. حاشیه علی رجال الکثی.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۳۴۴.

محقق تهرانی آورده است که مرحوم نوری، این حاشیه را مشاهده کرده و ذکر نموده است.

۲۴۳. حاشیه علی رجال النجاشی.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۳۴۴.

محقق تهرانی در مصنّفی المقال، ضمن معرفی این حاشیه، متذکر می‌شود که مرحوم نوری، این حاشیه را مشاهده نموده و در تعلیقه خود بر متهی المقال، آن را ذکر کرده است.

۲۴۴. حاشیه علی منهج المقال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۲۲۶ (ش ۱۲۶۸).

این حاشیه بر منهج المقال میرزا محمد استرآبادی آورده شده است.
 محقق تهرانی، نسخه‌های متعددی از این کتاب را در کتاب‌خانه‌های مختلف، مشاهده کرده و نشانی داده است.

۲۴۵. حاشیه علی نقد الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۲۲۸ (ش ۱۲۸۰).

این حاشیه بر نقد الرجال سید میر مصطفی تفرشی نوشته شده است. ملا علی کنی در توضیح المقال آورده است که حاشیه قهپایی را بر کتاب نقد الرجال، مشاهده کرده است؛ لیکن صاحب ریاض العلماء تردید کرده است که این حاشیه، نوشته مرحوم قهپایی است یا شیخ عبد النبی جزایری، صاحب الحاوی.

۲۴۶. مجمع الرجال، قم: مؤسسه اسماعیلیان، ۱۳۶۴ ش، ۷ جزء در ۳ ج، دوم. مؤلف در مقدمه، شیوه تألیف و مقدمات کتاب‌های مورد مراجعه خود را آورده است.

متن کتاب، شامل نقل اقوال کتاب‌های پنجگانه اصلی در علم رجال است که به دنبال نام هر شخص، متن عبارت هر کتاب در مورد وی آورده شده است. منابع کتاب عبارت‌اند از: رجال الکشی، رجال الطوسی، رجال النجاشی، الفهرست طوسی و رجال ابن غضائری که هر یک با رمز در ابتدای اسامی مشخص شده‌اند. همچنین در برابر هر عنوان، نام امامی که این شخص از اصحاب ایشان به حساب می‌آید، با حروف رمز مشخص شده است. در آخر جزء هفتم کتاب، دوازده فایده رجالی آورده شده است که مشتمل بر مباحث زیر است:

۱. تاریخ زندگی و محل دفن معصومان علیهم‌السلام؛
۲. سفرای امام زمان (عج) در زمان غیبت صفری؛
۳. اسامی اشخاصی که امام زمان (عج) را مشاهده کرده‌اند و یا صاحب توفیق بوده‌اند؛ همچنین اسامی بعضی از وکلای ایشان آورده شده است؛
۴. بیان کنیه‌ها و القاب معصومان علیهم‌السلام؛
۵. اقسام حدیث؛
۶. حکم راویانی که مخالف با مذهب امامیه‌اند؛
۷. مراد از «عده» در الکافی؛
۸. اختلاف مبانی در عدالت؛
- ۹-۱۱. تمییر برخی از راویان مشترک؛
۱۲. بررسی مشیخه التهدیب.

مؤلف کتاب، بر این اثر خود، حاشیه‌ای با رمز «ع» نوشته است و محقق تهرانی در مصفی المقال (ص ۳۴۴) آن را با عنوان حاشیه علی مجمع الرجال و در الذریعة

(ج ۱۰، ص ۱۳۸)، این کتاب را با عنوان رجال المولی عنایة الله القهبائی و نیز با عنوان مجمع المقال فی علم الرجال (ج ۲۰، ص ۴۶) فهرست نموده است.

شاگرد عنایة الله قهبائی (ق ۱۱).

۲۴۷. رجال تملیز المولی عنایة الله القهبائی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۰۲ (ش ۲۱۷).

محقق تهرانی اظهار می دارد که شخص ثقه‌ای برای ایشان نقل نموده که این کتاب در تهران موجود است و دارای حجم زیادی است.

قهبائی، میر سراج الدین قاسم (ق ۱۱).

۲۴۸. تعلیقات فی الرجال.

مصفی المقال فی مصتفی علم الرجال، ص ۳۶۸.

محقق تهرانی، این تعلیقه را در فهرست کتاب‌های قاسم طباطبائی قهبائی آورده است و متذکر می شود که مرحوم محمد علی بن احمد استر آبادی در کتاب مشترکات الرجال خود، از این تعلیقه نقل‌هایی را بیان داشته است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۰، ش ۲۶۰) این تعلیقه را با عنوان رجال المیر سراج الدین قاسم فهرست نموده است.

نجفی، محمد بن جابر بن عباس (ق ۱۱).

۲۴۹. ترجمة محمد بن اسماعیل (المبدؤة فی بعض أسانید الکافی).

الذریعة، ج ۴، ص ۱۶۳ (ش ۸۰۳).

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

۲۵۰. رجال الشیخ محمد بن جابر.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۴۳ (ذیل ش ۲۶۸).

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در کتاب مصفی المقال (ص ۳۹۷)، گفته که این مؤلف، صاحب اثری به نام کتاب فی أسماء الرجال است و منظور ایشان، همین کتاب است.

1. The first part of the question is about the definition of a function. A function is a relation between a set of inputs and a set of possible outputs, where each input is related to exactly one output.

Question 1

Let $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ be a function defined by $f(x) = x^2 + 2x - 3$.

(a) Find the domain and range of f .
(b) Find the zeros of f .
(c) Find the maximum and minimum values of f on the interval $[-2, 2]$.

Question 2

Let $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ be a function defined by $f(x) = \sin(x)$.

(a) Find the domain and range of f .
(b) Find the period of f .
(c) Find the maximum and minimum values of f on the interval $[0, 2\pi]$.

Question 3

Let $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ be a function defined by $f(x) = \cos(x)$.

(a) Find the domain and range of f .
(b) Find the period of f .
(c) Find the maximum and minimum values of f on the interval $[0, 2\pi]$.

Question 4

Let $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ be a function defined by $f(x) = \tan(x)$.

(a) Find the domain and range of f .
(b) Find the period of f .
(c) Find the maximum and minimum values of f on the interval $(-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2})$.

تألیفات رجالی قرن دوازدهم هجری

اردبیلی، محمد (م ۱۱۰۱ ق).

۲۵۱. تصحیح الأسانید.

الذریعة، ج ۴، ص ۱۹۳ (ش ۱۷).

مؤلف در این کتاب، اقدام به تصحیح اکثر اسناد کتاب التهذیب و الاستبصار نموده است.

در خاتمة المستدرک، با تعبیر «قلت»، تمام این کتاب نقل شده است. همچنین مؤلف در خاتمة کتاب جامع الرواة خود، در فایده هشتم، منتخب و خلاصه‌ای از این کتاب را آورده است. مرحوم مامقانی نیز در آخر جلد سوم کتاب تنقیح المقال، این منتخب را آورده است.

۲۵۲. جامع الرواة، قم: مکتبة المحمدی، ۲ ج.

این کتاب، مشتمل بر قسمت‌های زیر است:

مقدمه مؤلف، شامل: مطالبی در بیان ضرورت نگارش کتاب، محتویات کتاب و منابع مورد مراجعه است. همچنین با رمزهای خاصی هر یک از منابع، معرفی شده‌اند.

این کتاب به عنوان حاشیه و مکمل کتاب تلخیص المقال میرزا محمد استرآبادی (م ۱۰۲۸ ق)، تألیف شده است و بعد از ذکر اسامی رجال، شرح حال‌های میرزا محمد استرآبادی در تلخیص المقال با رمز «مح» در ذیل هر عنوان، آورده شده است. در بعضی از موارد، مطالبی مانند شرح و یا به صورت استدراک و یا توضیح بیشتر آمده است و شرح حال هر شخص، راوی و مروی عنه وی، با استناد به نشانی

موجود در کتب اربعه، بیان شده است و در مورد اشخاصی که در کتب اربعه روایتی ندارند، تنها به ذکر اسامی آنها اکتفا شده است.

در موارد اسامی مشترک، در حدّ امکان، قرآینی جهت ترجیح (مانند بیان اسامی راوی و مروی عنه) ذکر شده است.

موارد ارسال سند، با استناد به قراین، مشخص شده‌اند. نیز در مواردی که اختلاف نسخه موجود بوده است، هر دو نسخه ذکر شده و با استناد به قراین، یکی از نسخه‌ها ترجیح داده شده و یا ترجیح به خواننده واگذار شده است.

مؤلف در خاتمه کتاب، فوایدی را متذکر شده که اغلب آنها در شرح مشیخه صدوق و مشیخه طوسی آمده است. این خاتمه، مشتمل بر ده فایده است که در آخر فایده هشتم منتخب کتاب خود با نام تصحیح الأسانید، درج نموده است.

سید حسین حسینی قزوینی (م ۱۲۰۸ ق)، این کتاب را خلاصه کرده است. همچنین سید علی محمد دستغیب حسینی شیرازی (معاصر)، شرح ثقات این کتاب را با عنوان معجم الثقات من جامع الرواة، تألیف نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۶۰، ذیل ش ۴۲) می‌گوید که نام دیگر کتاب جامع الرواة، رافع الاشتباهات است و در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۵)، این کتاب را با عنوان رجال الأردییلی و نیز با عنوان رجال الشیخ محمد (ج ۱۰، ص ۱۴۵)، و در کتاب مصفی المقال (ص ۴۲۹)، با عنوان تمیز المشتربات، فهرست نموده است.

عاملی اصفهانی، علی (۱۰۱۳ یا ۱۰۱۴ - ۱۱۰۳ یا ۱۱۰۴ ق).

۲۵۳. التعليقات الرجالية.

مصفی المقال فی مصفی علم الرجال، ص ۳۳۲.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

حزّ عاملی، محمد بن حسن (۱۰۳۳ - ۱۱۰۴ ق).

۲۵۴. خاتمه تفصیل وسائل الشیعة، تحقیق: سید محمد رضا حسینی جلالی، قم:

مؤسسه آل البيت علیهم السلام لإحياء التراث، ج ۳۰، ۵۵۲ ص / تحقیق: محمد رازی،

تهران: مکتبه الإسلامیة، ۱۳۸۹ ق، ج ۲۰.

کتاب وسائل الشیعة، از جمله جوامع حدیثی شیعه است. جلد آخر این کتاب،

مشمول بر دوازده فایدهٔ رجالی است که فهرست این فواید عبارت‌اند از:

طرق و مشیخهٔ صدوق در کتاب من لایحضره الفقیه؛
 طُرُق و مشیخهٔ شیخ طوسی در التهذیب و الاستبصار؛
 «عدّة من أصحابنا» در الکافی؛
 مصادر وسائل الشیعة؛
 طرق شیخ حرّ عاملی به مصادر وسائل الشیعة؛
 اقوال علما در صحّت مصادر وسائل الشیعة؛
 اصحاب اجماع، اصحاب اصول و...؛
 قرآینی که بر صحّت اخبار دلالت دارند؛
 استدلال بر صحّت احادیث مصادر وسائل الشیعة؛
 جواب بر اشکال‌های ذکر شده در حجّیت اخبار؛
 احادیث مضمرة؛

الفاظ و کلماتی که دلالت بر مدح دارند، به همراه فهرست اسامی راویان حدیث با ذکر توثیق‌های وارد شده در مورد آنها، با ذکر مصادر رجالی.
 محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۴، ش ۲۶۹)، این خاتمه را با عنوان رجال الشیخ محمد بن الحسن الحرّ العاملی هم فهرست نموده است.

۲۵۵. الرجال.

فهرست نسخه‌های عکسی مرکز احیاء میراث اسلامی، قم: ۱۴۱۹ق، ج ۱، ص ۲۵۴.
 این کتاب، در بردارندهٔ اسامی رجال ممدوح و مذموم است که بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند و در خاتمه، چند فایدهٔ رجالی مطرح شده است.
 نسخهٔ خطّی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۲۵۶. رسالهٔ فی معرفة الصحابة، تصحیح: سید کاظم موسوی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۴ ش، ۱۲۶ ص.

این کتاب، مشتمل بر ذکر اسامی صحابیان، همراه با بیان مشخصات آنها می‌باشد. در معرفی هر شخصیت، بعد از نام وی، اسم پدر و اجداد و القاب و کنیه‌هایش آورده شده است.

اکثر اسامی، خالی از توثیق و مدح است و بر اساس نظر مؤلف، اصحابی که در مورد آنها ذمّ و مدحی وارد نشده است، ممدوح‌اند.

به همراه هر نام، نشانی مصدرهای مورد مراجعه، با ذکر حروف رمز آورده شده است.

اسامی بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند.

در صفحه‌بندی کتاب، هر صفحه به دو ستون تقسیم شده است و برای هر ستون، یک شماره صفحه مستقل آورده شده است.

بحرانی توبلی کتکائی، سید هاشم (م ۱۱۰۷ ق).

۲۵۷. تعریف رجال من لا یحضره الفقیه.

الذریعة، ج ۴، ص ۲۱۷ (ش ۱۰۸۳).

مؤلف اسناد ذکر شده در مشیخه کتاب من لا یحضره الفقیه را بر اساس ترتیب اسامی روایان و با حذف اسامی مجهولان آنها تنظیم نموده است. در آخر این «ترتیب»، مؤلف چند فایده رجالی کوتاه و بعضی از مطالب درباره علوم حدیث را مطرح نموده است.

محقق تهرانی می‌گوید که صاحب ریاض العلماء در کتاب خود می‌گوید: این کتاب، از جمله کتاب‌هایی است که نزد فرزند مؤلف موجود بوده است. در التراث العربی (ج ۲، ص ۲۴)، این کتاب با عنوان ترتیب مشیخه من لا یحضره الفقیه، فهرست شده است.

۲۵۸. تنبیه الأریب فی ایضاح رجال التهذیب.

الذریعة، ج ۴، ص ۴۴۰ (ش ۱۹۵۷).

نویسنده کتاب، علاوه بر شرح اسناد کتاب التهذیب، حالات رجال موجود در اسناد روایات این کتاب را مشخص کرده است.

محقق تهرانی، نسخه‌هایی از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. مرحوم حسن بن محمد بحرانی دمیستانی (م ۱۱۹۱ ق)، در تهذیب این کتاب، اقدام به تألیف کتاب انتخاب الجید من تنبیهات السید نموده است. نسخه خطی این کتاب، در کتاب خانه‌های ایران موجود است.

۲۵۹. روضة العارفین.

الذریعة، ج ۱۱، ص ۲۹۹ (ش ۱۷۸۹).

این کتاب، در شرح حال گروهی از قدمای شیعه امیر مؤمنان و نیز شرح حال قدماء

متأخران راوی حدیث، تألیف شده است.

این شرح حال‌ها مشتمل بر ۱۵۸ مورد است که اولین آنها ابان بن تغلب و آخرین آنها قنبر، غلام علی رضی الله عنه است.
محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

۲۶۰. من روی النص علی الأئمة الإثني عشر رضی الله عنهم.

الذریعة، ج ۲۲، ص ۲۲۸ (ش ۶۸۲۴).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی صحابیان و تابعیان روایت کننده از پیامبر و ائمه اطهار رضی الله عنهم است که بر اساس حروف الفبا تنظیم شده است.
اسامی راویان، از کتاب‌های مختلف حدیثی استخراج شده که عبارت‌اند از: الکافی شیخ کلینی و الخصال، العیون، الإكمال، النصوص، معانی الأخبار، علل الشرائع و المجالس که همگی تألیف شیخ صدوق‌اند و نیز الغیبة شیخ طوسی، الغیبة نعمانی، الطرائف ابن طاووس، هدایة الحضینی و مسند فاطمة ی ابن جریر طبری و صحاح ششگانه.

این کتاب، به انضمام کتاب الإنصاف، تألیف سید هاشم بحرانی است.
محقق تهرانی می‌گوید ظاهر آن است که این کتاب هم تألیف سید هاشم بحرانی است؛ زیرا رمزهای در مورد کتاب‌هایی که مطالب از آنها اخذ شده‌اند، عین رمزهایی است که برای کتاب الإنصاف آورده شده‌اند. ایشان، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

خراسانی، علی بن حسن (زنده در ۱۱۱۰ ق).

۲۶۱. شرح مشیخة شیخ الطائفة والشیخ الصدوق.

الذریعة، ج ۱۴، ص ۶۷ (ش ۱۷۷۱).

این کتاب، شرحی بر بیان حال راویان موجود در مشیخة کتاب من لایحضره الفقیه و مشیخة التهذیب است.
محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

گلستانه، علاء الدین محمد (م ۱۱۱۰ ق).

۲۶۲. ترتیب مشیخة [کتاب] من لایحضره الفقیه.

الذریعة، ج ۴، ص ۶۹ (ش ۲۸۵).

این کتاب، در ۲۰۴ برگ با سبکی خاص تهیه شده است، به این ترتیب که مؤلف در هر دو صفحه‌ای که در مقابل یکدیگر قرار گرفته‌اند، دایره‌هایی را رسم نموده که داخل یکدیگر قرار گرفته‌اند و نیمی از این دایره در صفحه اول و نیمی دیگر در صفحه دوم است، به طوری که در دایره مرکزی، نام شیخ صدوق قرار گرفته و در دایره بعد، نام شیخ او و در دایره بعد، نام شیخ شیخ او تا امام معصوم علیه السلام که در دایره آخر و بزرگ‌تر قرار گرفته و طریق شیخ به اتمام می‌رسد.

مؤلف، اسامی مشیخه کتاب من لا یحضره الفقیه را بر اساس حروف الفبا تنظیم نموده است.

محقق تهرانی، نسخه‌های متعددی از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۱)، این کتاب را با عنوان رجال السید علاء الدین گلستانه فهرست نموده است.

مجلسی، محمد باقر (۱۰۳۷-۱۱۱۱ ق).

۲۶۳. الوجیزة فی الرجال، تحقیق: محمد کاظم رحمان ستایش، تهران: انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۲۵۷ ص.

متن کتاب، شامل ذکر اسامی رجال حدیث با بیان وثاقت، مدح و ضعف آنها، بدون ذکر اقوال علمای رجال است و برای راویان مهمل و مجهول، تعبیر «مجهول» به کار رفته است.

اسامی بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند و بعد از ذکر اسامی، کنیه‌ها و القاب، آمده است.

در خاتمه کتاب، مرحوم مجلسی، مشیخه صدوق در کتاب من لا یحضره الفقیه را شرح داده است.

در مقدمه محقق، زندگی‌نامه مؤلف و چگونگی تحقیق کتاب، بیان شده است.

در شرح این کتاب، محمد اسماعیل، موصوف به مجتهد، کتاب معیار التَّمییز فی شرح الوجیز را تألیف نموده است.

چاپ دیگر: رجال المجلسی، تحقیق: عبد الله سبزالی حاج، بیروت: مؤسسة الأعلمی للمطبوعات، ۱۴۱۵ ق، ۴۲۸ ص، اول.

متن این کتاب، همان الوجیزة فی الرجال مرحوم مجلسی است که شامل ذکر اسامی

رجال حدیث، با بیان وثاقت، مدح و ضعف آنهاست، البته بدون ذکر اقوال علمای رجال، و برای راویان مهمل و مجهول، تعبیر «مجهول» به کار برده شده است. اسامی بر اساس حروف الفبا تنظیم شده و بعد از ذکر اسامی، کنیه و القاب مطرح شده‌اند. محقق در ذیل هر عنوان، نظر مرحوم خوبی را با ذکر نشانی از معجم رجال الحدیث بیان کرده است. در خاتمه کتاب، مشیخه صدوق در کتاب من لایحضره الفقیه شرح داده شده است.

در مقدمه محقق، زندگی‌نامه مؤلف و مرحوم خوبی رحمته الله و منابع مورد مراجعه در تصحیح و تحقیق کتاب، آورده شده است. ذکر مصطلحات موجود در معجم رجال الحدیث، از قبیل الفاظ مدح و قدح و...، همراه با ذکر مباحث مقدمه معجم رجال الحدیث با عنوان‌های فرعی، که بر اساس حروف الفبا ترتیب داده شده‌اند، آورده شده است.

محدث جزایری، سید نعمة الله (۱۰۵۰-۱۱۱۲ ق).

۲۶۴. حاشیة علی نقد الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۲۲۸ (ش ۱۲۸۲).

این حاشیه، بر کتاب نقد الرجال سید میر مصطفی تفرشی نوشته شده است که آن را سید احمد بن حسین، معروف به سید آقا تستری نجفی تدوین نموده و نام آن را التعلیقة الیسیرة نامیده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۵۶)، این کتاب را با عنوان رجال السید نعمة الله هم فهرست نموده است.

مدنی شیرازی حسینی، سید صدرالدین (۱۰۵۲-۱۱۲۰ ق).

۲۶۵. الدرجات الریعة فی طبقات الشیعة، تحقیق: سید محمد صادق آل بحر العلوم، قم:

مکتبة بصیرتی، ۱۳۹۷ ق، ۵۹۶ ص، دوم.

این کتاب، مشتمل بر مقدمه مصنف در بیان ویژگی‌های کتاب است. متن آن - بنا بر آنچه که مصنف در مقدمه بیان نموده است - در بردارنده دوازده طبقه مختلف از شخصیت‌های گوناگون شیعی است که عبارت‌اند از: طبقه اول: صحابیان؛ طبقه دوم: تابعیان؛ طبقه سوم: محدثانی که از ائمه معصومین علیهم السلام روایت آورده‌اند؛ طبقه چهارم: محدثان و مفسران و فقها؛ طبقه پنجم: حکما و متکلمان؛ طبقه ششم:

علمای عرب؛ طبقه هفتم: سادات صفوی؛ طبقه هشتم: ملوک و سلاطین؛ طبقه نهم: امرا؛ طبقه دهم: وزرا؛ طبقه یازدهم: شعرا؛ طبقه دوازدهم: نساء. لیکن بنا بر آنچه که محقق کتاب در مقدمه خود آورده، ایشان از این کتاب، تنها به مطالب طبقه اول و قسمتی از مطالب طبقه چهارم و یازدهم بیشتر دسترسی پیدا نکرده است و در چاپ کتاب نیز بر همین مقدار، اکتفا نموده است. مصنف در بررسی هر شخصیت، ضمن معرفی زندگی نامه و تاریخ حیات، اقدام به بیان اقوال علما در مورد آن شخصیت نموده است. در آخر کتاب، فهرستی از شخصیت‌هایی که مورد بحث واقع شده‌اند، آورده شده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۸، ص ۶۰ و ج ۱۵، ص ۱۴۷ و ۱۵۱)، از این کتاب با عناوین الدرجات الرفیعة فی طبقات الامامیة، طبقات الامامیة و الشیعة و طبقات الشیعة أو طبقات الامامیة نام برده و نیز با عنوان رجال السید علی (ج ۱۰، ص ۱۳۴) فهرست نموده است.

ایشان همچنین در کتاب مصفی المقال (ص ۲۷۰)، اظهار می‌کند که صاحب ریاض العلماء گفته است که این مؤلف، دارای کتابی به نام أحوال الصحابة والتابعین والعلماء است که کامل نشده است. ایشان می‌گوید ظاهر آن است که این کتاب، همان الدرجات الرفیعة باشد که بقیه طبقات آن آورده نشده‌اند.

ماحوزی بحرانی، سلیمان بن عبد الله (۱۰۷۵ - ۱۱۲۱ ق).

۲۶۶. بلغة المحدثین، تحقیق: عبد الزهراء عویناتی، [بی جا]، عویناتی، ۱۴۱۲ ق، ۴۷۲ ص (ص ۳۱۷ - ۴۷۲)، اول.

این کتاب در بیان اسامی راویانی است که از دیدگاه مؤلف، موثق، ممدوح و یا مذموم‌اند و پس از ذکر نام راوی، لفظ ثقه، ممدوح و یا مذموم آورده شده است. محقق کتاب، در ذیل اسامی بسیاری از راویان، تعلیقاتی دارد. این کتاب به همراه کتاب معراج أهل الکمال إلى معرفة الرجال تألیف همین مؤلف، در یک جلد به چاپ رسیده است.

در شرح این اثر، کتاب زاد المجتهدین فی شرح بلغة المحدثین احمد بن صالح بحرانی قطیفی (م ۱۳۱۵ ق)، در دو جلد تألیف شده است.

۲۶۷. حاشیة علی خلاصة الأتوال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۸۳ (ش ۴۲۲).

این حاشیه بر کتاب خلاصة الأقوال علامة حلی (م ۷۲۶) نوشته شده است.
 محقق تهرانی می‌گوید مؤلف در اجازه‌ای که برای شیخ احمد، پدر صاحب الحدائق و دیگران نوشته است، به این حاشیه اشاره کرده است.

۲۶۸. **معراج أهل الكمال إلى معرفة الرجال**، تحقیق: سید مهدی رجایی، [بی جا]، عویناتی، ۱۴۱۲، ق ۴۷۲، ص (۳۱۶ ص)، اول.

این کتاب، شرحی بر الفهرست شیخ طوسی است. مؤلف در ذیل نام هر راوی، شرح حال وی را همراه با طریق او با استناد به اقوال علمای مستقدم در علم رجال، از کتاب‌های مختلف رجالی بیان کرده است و در آخر، نظر خود را در مورد آن راوی بیان داشته است.

مؤلف، اسامی موجود در کتاب الفهرست را به ترتیب حروف الفبا تنظیم کرده و به شرح آن پرداخته است و این شرح را تا حروف «ب» ادامه داده است.
 این کتاب، به همراه کتاب **بلغة المحدثین** سلیمان ماحوزی، در یک جلد به چاپ رسیده است.

مقدمه محقق در معرفی علم رجال و کتاب‌های رجالی و زندگی‌نامه مؤلف است.

۲۶۹. **رسالة فی تعیین محمد بن اسماعیل**، تحقیق: محمد برکت.

علوم الحدیث، ش ۴، رجب - ذوالحجّة ۱۴۱۹ ق، ص ۲۸۳ - ۳۱۰.

تشخیص محمد بن اسماعیل که در اسناد الکافی آمده است و از فضل بن شاذان [شاذان] روایت نقل می‌کند و مرجوم کلینی، از وی روایت نقل می‌نماید، موضوع این رساله است و در نهایت، نویسنده مقاله به این نتیجه می‌رسد که این شخص، همان محمد بن اسماعیل نیشابوری است.

در خاتمه رساله، در بررسی توثیق و تصحیح احادیث وی ادله‌ای ارائه شده است.
 مقدمه محقق، شامل زندگی‌نامه مؤلف رساله و توضیح مختصری درباره این رساله است.

اصبعی، علی بن عبدالله (۱۰۷۲ - ۱۱۲۷ ق).

۲۷۰. **ترتیب الفهرست للشیخ الطوسی**.

لؤلؤة البحرين، ص ۱۳۹ (ش ۵۶).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۴، ص ۶۶، ش ۲۷۷) این کتاب را با عنوان توتیب فهرس شیخ الطائفة و در (ج ۱۰، ص ۱۳۶) با عنوان رجال الشيخ علی فهرست نموده است.

افندی، میرزا عبد الله (ج ۱۰۶۶ - ح ۱۱۳۰ ق).

۲۷۱. حاشیة علی منهج المقال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۲۲۵ (ش ۱۲۶۵).

سماهیجی، عبد الله بن صالح (۱۰۸۶ - ۱۱۳۵ ق).

۲۷۲. إرشاد ذهن النبیة فی شرح أسانید من لا یحضره الفقیه.

الذریعة، ج ۱، ص ۵۱۴ (ذیل ش ۲۵۱۶).

مؤلف در اجازه نامه‌ای که برای شیخ ناصر جارودی نوشته است، از این کتاب با عنوان إرشاد ذهن النبیة نام برده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۳، ص ۸۲)، این کتاب را با عنوان شرح أسانید من لا یحضره الفقیه و نیز با عنوان إرتیاد ذهن النبیة فی شرح أسانید من لا یحضره الفقیه (ج ۱، ص ۴۳۷)، فهرست نموده است؛ لیکن ایشان متذکر شده که عنوان إرتیاد ذهن النبیة، عنوان تصحیف شده‌ای است که در کتاب کشف الحجب والاستار (ص ۳۷)، به کار رفته است.

این کتاب، شرحی بر اسناد کتاب من لا یحضره الفقیه است که مؤلف آن، موقّق به تکمیل و اتمام آن نشده است.

۲۷۳. البلغة الصافیة والتحفة الوافیة.

الذریعة، ج ۳، ص ۱۴۷ (ش ۵۰۶).

این کتاب، در بیان احوال رجال تألیف شده است.

۲۷۴. تحفة الرجال و زیدة المقال.

الذریعة، ج ۳، ص ۴۳۳ (ش ۱۵۷۲).

این کتاب، مشتمل بر أرجوزة مفصّلی در علم رجال است. أرجوزة، به اشعاری اطلاق می‌شود که هر بیت آن دارای قافیه‌ای مختصّ به خود باشد.

مؤلف، اسامی راویانی را که نیاز به بحث دارند، بیان می‌نماید و در مورد آنها

مباحثی را مطرح نموده تا به این وسیله، احادیث روایت شده از طرف ایشان از حیث ضعیف بودن و صحیح بودن و ... مشخص شود و در این زمینه، از نظریات سلیمان بن عبد الله ماحوزی استفاده نموده است.

مؤلف در آخر کتاب، اجازه نامه خود از شیخ سلیمان بن عبد الله ماحوزی را (که ایشان هم از علامه مجلسی اخذ کرده)، به نظم آورده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱، ص ۴۷۴، ذیل ش ۲۳۶۰)، این کتاب را با عنوان *أرجوزة فی الرجال و در جای دیگری (ج ۱۰، ص ۱۲۸)* با عنوان *رجال الشيخ عبد الله فهرست نموده است.*

در التراث العربی (ج ۱، ص ۴۶۸)، این کتاب با عنوان *تحفة الرجال و زبدة الزبدة فی المقال، فهرست شده است.*

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۲۷۵. حاشیه علی تلخیص الأقوال.

الذریعة، ج ۶، ص ۴۸ (ش ۲۳۵).

این حاشیه بر کتاب تلخیص الأقوال، معروف به *الرجال الوسیط* میرزا محمد بن ابراهیم استرآبادی است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از کتاب که این حاشیه را دربرداشته است، مشاهده کرده و نشانی داده است.

فتونی عاملی، ابو الحسن، شریف بن محمد طاهر (م ۱۱۳۸ ق).

۲۷۶. تنزیه القمیین، تحقیق: محمد تقی جواهری، قرائن، سال ۱۳، ش ۴ (ش بیایی

۵۲)، شوال ۱۴۱۸ ق (ص ۱۶۳ - ۲۴۲).

این کتاب در بیان احوال روایان و محدثان قمی و رد مطالبی است که بر آنها وارد شده است.

کتاب، شامل مقدمه، دو فصل و یک خاتمه است.

در مقدمه کتاب، در مورد نسبت‌هایی که به روایان قمی داده شده، بحث شده است، از جمله نسبت *مُجَبَّرَه* و *مُشَبَّه* و اتهام افترا بر ائمه معصومین علیهم السلام و این که در اخبار آنها مواردی که در بردارنده جبر و تشبیه است، مشاهده می‌شود.

فصل اول، در بیان فهرستی از روایان معتبر اشعری قم است.

فصل دوم، در بیان فهرستی از سایر قمی‌های معتبر است.

در هر دو فصل، ضمن بیان اسامی راویان، شرح حال مختصری که از کتاب‌های رجالی اخذ شده است، با ذکر نشانی مصادر مورد مراجعه برای بسیاری از آنها آورده شده است.

خاتمه کتاب، شامل بعضی از اخبار یونس بن عبد الرحمان و فضل بن شاذان در باطل بودن قیاس و عدم جواز عمل به آن مطرح شده و مورد بررسی واقع شده است.

محقق کتاب در مقدمه خود، زندگی‌نامه مؤلف و ویژگی‌ها و مباحث مطرح شده در کتاب را مشخص نموده است.

علوی عاملی اصفهانی، محمد اشرف (م ۱۱۴۵ ق).

۲۷۷. شرح مشیخة تهذیب الحدیث.

مصنّفی المقال فی مصتفی علم الرجال، ص ۸۲.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این شرح را مشاهده کرده و نشانی داده است. او در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۶)، این کتاب را با عنوان رجال السید محمد اشرف هم فهرست نموده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

خراسانی اصفهانی، محمد جعفر (۱۰۸۰ - ۱۱۵۱ ق).

۲۷۸. أصحاب النبی ﷺ الممدوحین، وأصحاب أمير المؤمنين ﷺ.

الذریعة، ج ۲، ص ۱۲۰ (ش ۴۸۴).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی اصحاب ممدوح پیامبر ﷺ و امیر مؤمنان علی ﷺ است.

۲۷۹. اکلیل المنهج فی تحقیق المطلب.

الذریعة، ج ۲، ص ۲۸۱ (ش ۱۱۴۱).

این کتاب، حاشیه‌ای بر منهج المقال میرزا محمد استرآبادی است. مؤلف، عنوان‌هایی را با تعبیر «ملحق» به کتاب افزوده است و حاشیه خودش بر این کتاب را با تعبیر «أقول» آورده است.

همچنین حواشی شیخ محمد بن حسن حرّ عاملی را با رمز «م د ح»، حواشی شیخ

محمّد بن حسن بن شهید ثانی را با رمز «م د» و حواشی شیخ محمّد بن عبد الفتاح سراب تنکابنی را با رمز «م ح د» را در این کتاب به تفصیل، نقل کرده است.
وی به مناسبت‌های مختلف، به بررسی شیوه‌ها و مبانی مؤلفان در حوزه علم رجال پرداخته و اصطلاحات و شیوه منهج المقال را به تفصیل، توضیح داده است.
محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۴)، این کتاب را با عنوان رجال المولی محمد جعفر الکرمانی الإصفهانی فهرست نموده است. نسخه خطی این کتاب با خط مؤلف، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

موسوی خوانساری، جعفر بن حسین (۱۰۹۰-۱۱۵۸ ق).

۲۸۰. تسمیم الافصاح فی ترتیب ایضاح الاشتباه.

الذریعة، ج ۳، ص ۳۳۶ (ش ۱۲۲۱).

مؤلف کتاب به دلیل سخت بودن دسترسی به مطالب کتاب ترتیب ایضاح الاشتباه علامه حلّی، اقدام بر تنظیم و ترتیب این کتاب نموده و آن را با عنوان ذکر شده، ارائه نموده است.

محقق تهرانی در کتاب الذریعة (ج ۴، ص ۶۴، ذیل ش ۲۹۴)، این کتاب را با عنوان ترتیب ایضاح الاشتباه و نیز با عنوان رجال أبی القاسم جعفر النخواساری (ج ۱۰، ص ۱۰۴)، فهرست نموده است.

طباطبایی، سید حسن (ف ۱۱۶۹ ق).

۲۸۱. رساله فی أصحاب الإجماع.

الذریعة، ج ۱۱، ص ۸۱ (ش ۵۰۵).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲، ص ۱۱۹، ش ۴۷۶)، این کتاب را با عنوان أصحاب الإجماع و نیز با عنوان رجال السید حسن بن أبی طالب (ج ۱۰، ص ۱۰۹) فهرست نموده است و متذکر شده که در تسمیم أمل الأمل (ص ۱۱۲، ش ۶۲) عبد النبی قزوینی، این کتاب با عنوان مقالة فی أصحاب الاجماع معرّفی شده است. لیکن عنوان ذکر شده در این کتاب، عبارت است از: «رأیت منه مقالة فی تحقیق قولهم: أجمعت العصابة علی تصحیح ما یصح عنه».

ایشان همچنین در الذریعة (ج ۲۱، ص ۳۹۶، ش ۵۶۴۶)، این کتاب را با همان عنوان مقالة فی أصحاب الإجماع فهرست نموده است.

بحرانی، محمد بن عبد الله (م ح ۱۱۷۰ ق).

۲۸۲. السلاسل فی الحاق الأواخر بالأوائل.

الذريعة، ج ۱۲، ص ۲۱۰ (ش ۱۳۹۱).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی راویان حدیث است و بر اساس حروف الفبا تنظیم شده است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

۲۸۳. منظومة فی الرجال.

الذريعة، ج ۲۳، ص ۱۰۸ (ش ۸۲۳۴).

این منظومه در ۱۱۵۰ بیت تنظیم شده است و در ضمن مجموعه‌ای که شیخ اسماعیل ماحوزی آن را نوشته، قرار گرفته است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در مصفی المقال (ص ۴۳۲)، در شرح حال این مؤلف، این کتاب را با عنوان أرجوزة فی الرجال آورده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

بحرانی، یوسف بن عبد الله (م ۱۱۷۱ ق).

۲۸۴. رجال الشيخ یوسف بن عبد الله البحرانی.

الذريعة، ج ۱۰، ص ۱۶۰ (ش ۲۸۷).

محمد بن علی ابی شبانه بحرانی - که از شاگردان مؤلف است - در خاتمه کتاب تنمیم أمل الأمل آورده است که مؤلف، دارای کتاب بزرگی در رجال بوده است.

جزایری نستری [/ شوستری]، سید عبد الله (۱۱۱۴ - ۱۱۷۳ ق).

۲۸۵. حاشیة علی منهج المقال فی علم الرجال.

الذريعة، ج ۶، ص ۲۲۶ (ش ۱۲۶۶).

۲۸۶. حاشیة علی نقد الرجال.

الذريعة، ج ۶، ص ۲۲۸ (ش ۱۲۷۸).

این حاشیه بر کتاب نقد الرجال سید میر مصطفی تفرشی نوشته شده است. محقق تهرانی ذکر کرده است که مصنف از این حاشیه، در اجازه نامه‌ای یاد کرده که این حاشیه، غیر مدون است.

۲۸۷. معزوک المقال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۲۱۰ (ش ۴۶۵۱).

مؤلف در این کتاب، شرح حال رجال از جمله تاریخ زندگی، صفات و شهرهای راویان را مشخص نموده است. وی در بعضی از دیگر تصنیفات خود، به این کتاب اشاره کرده است.

مازندرانی خواجویی، محمد اسماعیل (م ۱۱۷۳ ق).

۲۸۸. الفوائد الرجالية، تحقیق: سید مهدی رجایی، مشهد: مجمع البحوث الإسلامية، ۱۴۱۳ ق، ۳۵۸ ص، اول.

این کتاب، مشتمل بر چند فایده رجالی است که عبارت‌اند از:

تحقیقات رجالی در مورد بعضی راویان حدیث؛

ذکر بعضی از مباحث علم درایه؛

جرح و تعدیل؛

تمییز مشترکات.

محقق در مقدمه، زندگی نامه مؤلف و ویژگی‌های کتاب را مورد بررسی قرار داده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۶)، این کتاب را با عنوان رجال المولی اسماعیل الخاجوی فهرست نموده است و اشاره می‌نماید که این دو عنوان برای یک کتاب است.

اما در ذیل عنوان الفوائد الرجالية (ج ۱۶، ص ۳۳۷، ح ۱۵۶۴) آورده که این کتاب، غیر از رجال المولی اسماعیل و رجال الخاجوی است که در کتاب‌خانه حاج آقا بن حاج سید اسد الله بن حجة الاسلام حاج سید محمد باقر اصفهانی موجود است.

به نظر می‌رسد که کتاب الفوائد الرجالية، از این مؤلف، همان کتاب رجال المولی اسماعیل الخاجوی است؛ اما این کتاب با کتاب‌های موجود در کتاب‌خانه ذکر شده، تفاوت داشته است.

حزین، محمد علی (م ۱۱۸۱ ق).

۲۸۹. ترجمة محمد بن أبي عمير.

الذريعة، ج ۴، ص ۱۶۲ (ش ۷۹۹).

این کتاب، در شرح حال محمد بن ابی عمیر تألیف شده که از اصحاب اجماع است.

بحرانی، یوسف بن احمد (۱۱۰۷ - ۱۱۸۶ ق).

۲۹۰. الفوائد الرجالية.

الذريعة، ج ۱۶، ص ۳۳۹ (ش ۱۵۷۶).

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

حویزی، سید شبر (۱۱۲۲ - زنده در ۱۱۸۶ ق).

۲۹۱. مختصر رجال مولانا محمد باقر.

الذريعة، ج ۲۰، ص ۱۹۶ (ش ۲۵۴۹).

محقق تهرانی در الذريعة می‌گوید که ظاهراً مراد از این کتاب - که به وسیله مؤلف، خلاصه آن تهیه و تنظیم شده است - همان الوجیزه‌ی علامه محمد باقر مجلسی است. ایشان در الذريعة (ج ۱۰، ص ۱۱۸، ش ۲۴۳)، این کتاب را با عنوان رجال السید شبر هم فهرست نموده است.

بحرانی دمیستانی، حسن بن محمد (م ۱۱۹۱ ق).

۲۹۲. انتخاب الجید من تنبیهات السید.

الذريعة، ج ۲، ص ۳۵۸ (ش ۱۴۴۵).

مؤلف، کتاب را در تهذیب کتاب تنبیه الأریب فی رجال التهذیب سید هاشم بحرانی توبلی کتکائی (م ۱۱۰۷ ق) نوشته است.

کتاب تنبیه الأریب، علاوه بر شرح اسناد کتاب التهذیب، احوال رجال موجود در اسناد روایات این کتاب را مشخص کرده است.

محقق تهرانی، نسخه‌های متعددی از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

ایشان در الذريعة (ج ۱۰، ص ۱۱۰)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ حسن بن محمد هم فهرست نموده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتاب خانه‌های ایران موجود است.

اولی بحرانی، محمّد بن علی (ق ۱۲).

۲۹۳. کتاب المقال فی معرفة الرجال.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۳۸۶ (ش ۵۵۸۴).

مؤلف، فهرست اسامی اصحاب و تابعیان اصحاب و راویان احادیث و مشایخ مؤلف کتاب‌های اصولی و اخباری را تهیه و تنظیم نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۵)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ محمّد بن علی الأوالی البحرانی فهرست نموده است. نسخه خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۲۹۴. مختصر المقال فی معرفة الرجال.

الذریعة، ج ۲۰، ص ۲۱۱ (ش ۲۶۲۷).

مؤلف پس از تألیف المقال فی معرفة الرجال، به دلیل آن که این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی اصحاب و تابعیان و راویان حدیث و مشایخ وی از مؤلفان کتاب‌های اصولی و اخباری بوده است، قصد می‌نماید که فهرست اسامی راویانی را که صاحب «کتاب» و یا «اصل» هستند، همچنین اسامی مشایخ اجازة مشهور را از این کتاب، استخراج نماید و سپس با عنوان مختصر المقال منتشر نماید. اسامی موجود در این کتاب، بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند. در خاتمه کتاب، مؤلف، وجه جواز عمل به اصول اربعه حدیثی و بعضی از اصطلاحات محدثان را بیان می‌نماید.

محقق تهرانی، نسخه‌هایی از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

بحرانی، داوود بن حسن (ق ۱۲).

۲۹۵. ترتیب رجال الکشی.

لؤلؤة البحرين، ص ۴۰۱ (ش ۱۲۶).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۴، ص ۶۶، ش ۲۷۹) آورده است که شیخ یوسف بحرانی (م ۱۱۸۶ ق) در لؤلؤة البحرين، در ذیل شرح حال محمّد بن عمر بن عبد العزیز کشی، به نام این دو کتاب، اشاره نموده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۵)، این دو کتاب را با عنوان رجال الشیخ داوود فهرست نموده است.

۲۹۶. ترتیب رجال النجاشی.

الذریعة، ج ۴، ص ۷۰ (ش ۲۸۸).

بلادی بحرانی، یاسین (ق ۱۲).

۲۹۷. رساله فی عدم اعتبار قول علماء الرجال لکثرة اشتباهاتهم.

الذریعة، ج ۱۵، ص ۲۳۴ (ش ۱۵۲۴).

مؤلف در مرحله اول، اخبار را بر چهار قسم تقسیم نموده است که عبارت‌اند از: صحیح، حسن، موثق و ضعیف. سپس با بیان اقوالی از رجالیان معروف و بیان اشکال‌هایی بر این اقوال، بحث را به آن جا کشانیده است که برای اقوال علمای علم رجال نمی‌توان اعتباری قائل شد. از جمله اقوالی از نجاشی را مطرح کرده و بر آنها اشکال‌هایی را وارد نموده است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این رساله را مشاهده کرده و نشانی داده است.

۲۹۸. معین النبیة فی رجال من لایحضره الفقیه.

أنوار البدرین، ص ۲۲۲ (ش ۹۵).

این کتاب، شرح بر رجال کتاب من لایحضره الفقیه و شامل مقدمات و دو مطلب است: مقدمات کتاب، شامل چهارده مطلب در علم درایه، و دو مطلب دیگر در مورد مشایخ صدوق و راویانی است که در طرق ایشان واقع شده‌اند. محقق تهرانی، به نسخه‌ای از این شرح که نزد شیخ حسین قدیحی، فرزند صاحب أنوار البدرین بوده، اشاره نموده است. ایشان در الذریعة (ج ۲۱، ص ۲۸۷، ش ۵۱۰۱)، این کتاب را با عنوان ذکر شده و با عنوان رجال الشیخ یاسین (ج ۱۰، ص ۱۵۹)، فهرست نموده است.

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

بلاغی عاملی، حسن (ق ۱۲).

۲۹۹. تنقیح المقال.

الذریعة، ج ۴، ص ۴۶۶ (ش ۲۰۶۹).

محقق تهرانی نقل نموده است که سید فاضل در روضات الجنات، از این کتاب، بسیار نقل کرده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۰)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ حسن بن عباس فهرست نموده است.

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

تبریزی، محمد باقر بن محمد حسین (ق ۱۲).

۳۰۰. ترجمه خلاصه الأقوال.

فهرست نسخه‌های خطی کتاب‌خانه آیه الله مرعشی، ج ۱۹، ص ۲۳۴ (ش ۷۴۲۳).

این کتاب، ترجمه‌ای فارسی و تحت اللفظی از کتاب خلاصه الأقوال فی معرفة الرجال علامه حلی (م ۷۲۶ ق) است.

حسینی موسوی عاملی، سید کمال الدین (ق ۱۲).

۳۰۱. مشیخة التلعکبری.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۷۱ (ش ۴۰۰۳).

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی ۱۰۴ راوی مرد و یک راوی زن است که از کتاب الرجال الکبیر یا منهج المقال استر آبادی استخراج شده است. مؤلف در این کتاب، اشخاصی را که از هارون بن موسی تلعکبری با مشافهه، سماع و یا اجازه، روایت دارند، مشخص نموده است. اسامی بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم شده‌اند.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۲، ش ۲۶۵)، این کتاب را با عنوان رجال السید کمال الدین فهرست نموده است.

نسخه‌های خطی کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

ساروی، محمد علی (ق ۱۲).

۳۰۲. توضیح الاشتباه والإشکال. منتشر شده در: سه رساله در علم رجال. تصحیح:

سید کاظم موسوی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۴ ش، ۳۱۶ + ۳۶ ص. این کتاب، مشتمل بر ضبط اسامی و القاب راویان است که بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند.

در صفحه بندی کتاب، هر صفحه به دو ستون تقسیم شده و برای هر ستون، یک شماره صفحه مستقل آورده شده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۵)، این کتاب را با عنوان رجال المولی محمد علی فهرست نموده است.

فیض کاشانی، محمد بن محسن (ق ۱۲).

۳۰۳. نضد الايضاح. تصحيح: الويس اسپرنگر التيرولى و مولوى عبد الحق و مولوى

غلام قادر، هند، ۳۸۳ ص.

چاپ شده در ذیل کتاب الفهرست شیخ طوسی.

این کتاب در شرح ایضاح الاشتباه نوشته شده است.

متن کتاب ایضاح الاشتباه، بر اساس ترتیب حروف الفبا در اسامی راویان و رجال در اسناد است و در کتاب نضد الايضاح، این ترتیب، علاوه بر نام راوی، در ذکر نام پدر و کنیه‌ها هم رعایت شده است.

در مورد هر شخص، شارح کتاب، شرح حال مختصری شامل ضبط اسامی، فهرست تألیف‌ها و ... آورده است. شرح‌های شارح با تعبیر «أقول» شروع شده‌اند. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۳)، این کتاب را با عنوان رجال المولى علم الهدى و نیز با عنوان رجال محمد بن محسن الفيض (ج ۱۰، ص ۱۴۷)، فهرست نموده است.

قاریاغدی، محمد حسین (ق ۱۲).

۳۰۴. البضاعة المزجاة (شرح روضة الكافي).

الذریعة، ج ۳، ص ۱۲۷ (ش ۴۲۵).

این کتاب، مشتمل بر شرح مبسوطی بر کتاب روضة الكافي محمد بن یعقوب کلینی است.

محقق تهرانی در مصفّی المقال (ص ۱۵۰) گفته است که این شرح، مشتمل بر مباحثی در فواید رجالی است. ایشان در الذریعة (ج ۱۳، ص ۲۹۶، ذیل ش ۱۰۸۳)، این کتاب را با عنوان شرح روضة الكافي و نیز با عنوان رجال الشيخ محمد حسین بن قاریاغدی (ج ۱۰، ص ۱۱۳)، فهرست نموده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتاب خانه‌های ایران موجود است.

قائینی، حسین (ق ۱۲).

۳۰۵. أسماء الرجال.

بهارستان، ص ۲۵۰.

محقق تهرانی می‌گوید که شیخ محمد حسین بیرجندی در کتاب بهارستان آورده است که این مؤلف، از علمای عصر صفویه است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۱، ش ۲۳۲)، این کتاب را با عنوان رجال الشيخ حسين القائني و نیز با عنوان رسالة في أسماء الرجال (ج ۱۱، ص ۷۵، ش ۴۷۰)، فهرست نموده است.

کاظمی، محمد امین بن محمد علی (ق ۱۲).

۳۰۶. هداية المحدثين إلى طريقة المحمدين، تحقیق: سید مهدی رجایی، قم: مکتبه آية الله العظمی المرعشی النجفی، ۱۴۰۵ ق، ۴۲۰ ص.

این کتاب، شرحی بر باب دوازدهم از کتاب جامع المقال فیما یتعلق بأحوال الحدیث والرجال فخر الدین طریحی (م ۱۰۸۵ ق) است. باب دوازدهم این کتاب، در دوازده عنوان مختلف، مباحث گوناگونی از «تمییز مشترکات» را مطرح نموده است. سپس شرح این باب در سه بخش کلی مطرح شده و اسامی هر بخش بر اساس حروف الفبا تنظیم شده است. بخش‌های سه گانه این شرح عبارت‌اند از: مشترکات در اسم، مشترکات در اسم شخص و نام پدر، مشترکات در کنیه، نَسَب و القاب.

مؤلف در مورد هر اسم، قراین تمییز مشترکات را به صورت تفصیلی مورد بحث قرار داده است.

این شرح به منظور رفع غلطها، خلطها، قصور، تحریفها و تغییرهایی است که در کتاب مشاهده می‌شود.

محقق در «تمهید» کتاب، مطالب مورد بحث و زندگی‌نامه مؤلف را بررسی نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۷)، این کتاب را با عنوان رجال الشيخ محمد امین الكاظمی و نیز با عنوان شرح جامع المقال (ج ۱۳، ص ۱۷۲، ش ۵۸۰)، فهرست نموده است.

کشمیری، مراد (ق ۱۲).

۳۰۷. رجال کشمیری.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۴۱ (ش ۲۶۱).

این کتاب، مشتمل بر بیان احوال رجال ممدوح و مذموم است که بر اساس ترتیب

حروف الفبا تنظیم شده و شامل نام رجال و نام پدرشان است. در بیان احوال رجال، نقل قول‌هایی از کتاب‌های اهل فن، مانند رجال النجاشی و رجال الطوسی و... آورده است و در ذکر اسامی کتاب‌ها از رموز استفاده کرده است. مؤلف در خاتمه کتاب، چند فایده رجالی را مطرح نموده است. به احتمال بسیار قوی، این کتاب همان «الرجال» شیخ حرّ عاملی (م ۱۱۰۴ق) است. ملا مراد کشمیری از شاگردان شیخ حرّ عاملی بوده و بدایة الهدایة او را شرح نموده است.

این کتاب در فهرست نسخ خطی کتاب‌خانه مجلس شورای اسلامی (ج ۷، ص ۱۲۷) با عنوان رجال کشمیری و با عنوان الرجال، تألیف ملا مراد کشمیری، در فهرست نسخه‌های خطی کتاب‌خانه آیه الله مرعشی (ج ۱۷، ص ۱۸۹، ش ۶۶۱۹) فهرست شده است.

در این دو فهرست و در فهرست نسخه‌های عکسی مرکز احیاء میراث اسلامی (ج ۱، ص ۲۵۴، ش ۲۲۹) که الرجال شیخ حرّ عاملی فهرست شده است، آغاز هر دو کتاب با این عبارت آمده‌اند: «الحمد لله على افضاله... أما بعد، فهذه نبذة من أحوال الرجال الممدوحين و المذمومين مرتبة...». بر این اساس، احتمالاً ملا مراد کشمیری ناسخ کتاب الرجال شیخ حرّ عاملی بوده و فهرست‌هایی که کتاب را به نام ایشان آورده‌اند، در نام مؤلف، دچار اشتباه شده‌اند. نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

موسوی حسینی، نجم‌الدین (ق ۱۲).

۳۰۸. رساله و جیزة فی الرجال.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۴۸۰.

محقق تهرانی، نام این کتاب را در فهرست آثار این مؤلف آورده و متذکر شده است که مؤلف این رساله، آن را با خط خود به کتاب خلاصه الأقوال علامه حلی ملحق نموده است. ایشان، این نسخه از کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. نسخه خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

تألیفات رجالی

قرن سیزدهم هجری

حسن بن محمد (م ۱۲۰۵ ق).

۳۰۹. زیة الرجال.

الذریعة، ج ۱۲، ص ۲۷ (ش ۱۵۴).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از راویان احادیث است که مورد اعتماد مصنف بوده‌اند که به همراه آن، کلیاتی در علم درایه و مباحثی در تمییز مشترکات، مورد بحث قرار گرفته است.

محقق تهرانی، نسخه‌های متعددی از این کتاب را در کتاب‌خانه‌های مختلف، مشاهده کرده و نشانی داده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل (۱۱۱۶ یا ۱۱۱۸ - ۱۲۰۶ ق).

۳۱۰. التعلیقہ البهبانیه.

الذریعة، ج ۴، ص ۲۲۳ (ش ۱۱۲۰).

مرحوم محمد باقر وحید بهبهانی، تعلیقه‌هایی را بر کتاب منهج المقال، معروف به الرجال الکبیر محمد استر آبادی به همراه مقدمه‌ای مشتمل بر پنج فایده رجالی آورده است. به دلیل اهمیت این فواید رجالی، تا کنون شرح‌های مختلفی بر آن آورده شده است.

همان طور که محقق تهرانی اشاره کرده است، این تعلیقه با اسامی مختلف معرفی

شده است که بعضی از این اسامی عبارت‌اند از: التعلیقة، حاشیة علی منهج المقال، تعلیقة الوحید و تعلیقة منهج المقال.

ایشان در الذریعة (ج ۶۶۶، ص ۳۹) متذکر شده است که بر این تعلیقه، شرح‌های مختلفی آورده شده که عبارت‌اند از:

حاشیة علی بن خلیل طبیب تهرانی (م ۱۲۹۷ ق). این حاشیه با عناوین شرح الفوائد الرجالية و شرح تعلیقة الرجال در الذریعة فهرست شده است.

حاشیة باقر بن غلامعلی شوشتری (م ۱۳۲۷ ق) با عنوان حاشیة علی التعلیقة البهبهانیة. حاشیة علی بن حسین خاقانی نجفی (م ۱۳۳۴ ق) با عنوان رجال الخاقانی.

نسخه خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۳۱۱. فواید الوحید البهبهانی، تحقیق: حسن خاقانی، قم: مکتب الاعلام الإسلامی، ۱۴۰۴ ق، ۷۲ ص، دوم.

چاپ شده در ضمیمه کتاب رجال الخاقانی.

این اثر، مشتمل بر مباحث زیر است:

متن کتاب، شامل پنج فایده رجالی است که عبارت‌اند از:

وجه نیاز به علم رجال و مبنای حجیت آرای رجالی؛

الفاظ جرح و تعدیل؛

امارات وثاقت و قوت؛

ذکر بعضی از اصطلاح‌های مرحوم وحید بهبهانی در تعلیقه منهج الرجال؛

شیوه بررسی رجال.

کتاب، دارای حاشیه‌هایی است که محقق در ذیل متن کتاب، متذکر شده است.

در شرح این کتاب، مرحوم علی خاقانی، کتاب رجال الخاقانی را تألیف نموده است.

شایان ذکر است که فوائد الوحید البهبهانی، مقدمه‌ای بر تعلیقه نویسنده بر کتاب منهج

المقال است که به طور مستقل، چاپ شده است.

محقق تهرانی، این مقدمه را با عناوین الفوائد الخمس الرجالية و الفوائد الرجالية

فهرست نموده است.

مرحوم اسماعیل مقدایی یزدی (م ۱۲۳۰ ق) در شرح این کتاب، شرح الفوائد

الرجالية را تألیف نموده است.

حسینی قزوینی، سید حسین (م ۱۲۰۸ ق).

۳۱۲. مختصر جامع الرواة.

الذریعة، ج ۲۰، ص ۱۹۲ (ش ۲۵۲۹).

این اثر، خلاصه‌ای از جامع الرواة محمّد اردبیلی (م ۱۱۰۱ ق) است و در مقدمه سوم بر کتاب معارج الأحکام - که از آثار همین مؤلف است - آورده شده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۲، ص ۲۰۴، ش ۶۷۱۳)، این کتاب را با عنوان ملخص جامع الرواة الأردبیلیه هم فهرست نموده است.

۳۱۳. الفوائد الرجالية.

الترت العربی، ج ۴، ص ۲۰۹.

این کتاب، در بردارنده چند فایده رجالی است که مؤلف آن را به عنوان مقدمه‌ای بر کتاب فقهی معارج الأحکام فی شرح شرایع الإسلام، تألیف نموده است. مؤلف، این فواید را شامل شش مبحث داشته است؛ اما به دلیل مشوّش بودن کتاب، تنها چهار مبحث آن استخراج شده است که عبارت‌اند از:

مبحث اول، شامل خلاصه‌ای از علم رجال و مصطلحات علم درایه؛

مبحث چهارم، شامل مشترکات اسامی رجال،

مبحث پنجم، شامل مطالبی درباره اعتماد بر مؤلفان کتب اربعه حدیثی،

مبحث ششم، شامل طُرُق کلینی، شیخ صدوق و شیخ طوسی به همراه بعضی از اجازات.

محقق تهرانی در مصفّی المقال (ص ۱۴۰) آورده است که صاحب تسمیم أمل الأمل، نام این کتاب را در فهرست آثار این مؤلف آورده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۱)، این کتاب را با عنوان رجال السید حسین و در مصفّی المقال (ص ۱۴۰) با عنوان المشتركات هم فهرست نموده است.

شایان ذکر است که در التراث العربی تاریخ وفات مؤلف، ۱۳۰۸ ق، آورده شده، در حالی که در اکثر منابع ۱۲۰۸ ق، آمده است.

نسخه‌های خطّی این کتاب در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

بحر العلوم طباطبائی، سید محمّد مهدی (۱۱۵۵-۱۲۱۲ ق).

۳۱۴. رجال السید بحر العلوم، المعروف بالفوائد الرجالية، تحقیق: محمّد صادق

آل بحر العلوم و حسین آل بحر العلوم، تهران: مکتبه الصادق، ۱۳۶۳ ش، ج ۴، اول.

نام اصلی این کتاب، الفوائد الرجالية است؛ اما در این چاپ، با این عنوان آورده شده است.

کتاب در سه بخش تنظیم شده است که عبارت‌اند از:

بررسی مهم‌ترین خاندان‌های رجالی همراه با ذکر شرح حال مفصل بسیاری از افراد این خاندان‌ها؛

اسامی علما و رجال حدیث، که بر اساس حروف الفبا مرتب شده‌اند، با ذکر اقوال علمای علم رجال در مورد آنها؛

فواید رجالی متفرق، از جمله شیوه‌شناسی فهرست شیخ و بررسی برخی از راویان مهم.

مقدمه محققان در زندگی‌نامه مؤلف و خاندان بحر العلوم و معرفی محتویات کتاب است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۶، ص ۳۳۹، ش ۱۵۷۴)، این کتاب را با عنوان الفوائد الرجالية و نیز با عنوان رجال السيد محمد مهدی (ج ۱۰، ص ۱۵۴) فهرست نموده است.

حسینی حسینی بغدادی، سید احمد بن محمد (۱۱۲۸-۱۲۱۵ ق).

۳۱۵. أرجوزة.

الذریعة، ج ۱، ص ۴۷۳ (ش ۲۳۵۶).

مؤلف، این أرجوزة را در شرح حال راویان آورده است. اسامی بر اساس حروف الفبا تنظیم شده و راویان مجهول نیامده است و در نهایت، کنیه‌ها و القاب آورده شده‌اند. سپس مؤلف، شرح مختصری در بیان مواردی را که به خاطر ضرورت شعری اجمال بیان شده‌اند، آورده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۶، ص ۱۴، ش ۳۸) این حاشیه را با عنوان حاشیة علی أرجوزة فی الرجال و در الذریعة (ج ۲۳، ص ۱۰۸)، این کتاب را با عنوان منظومة فی الرجال و نیز با عنوان رجال السيد أحمد بغدادی (ج ۱۰، ص ۹۴، ص ۱۸۶) فهرست نموده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

بهیانی (کرمانشاهی)، محمد علی (۱۱۴۴-۱۲۱۶ ق).

۳۱۶. حاشیه علی نقد الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۲۲۸ (ش ۱۲۷۹).

این حاشیه بر نقد الرجال سید میر مصطفی تفرشی (م ۱۰۲۱ ق) نوشته شده است. محقق تهرانی در کتاب مصفی المقال (ص ۳۱۱)، نام این حاشیه را در فهرست آثار این مؤلف آورده و متذکر شده است که میرزا حسین نوری در خاتمة المستدرک، نام این تألیف را آورده است.

۳۱۷. معترك الأقوال فی أحوال الرجال.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۲۰۹ (ش ۴۶۵۰).

مؤلف در مقام الفضل خود، از این کتاب نقل قول‌هایی را آورده است. همچنین در روضات الجنات و کتب دیگر به این کتاب اشاره شده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۴)، این کتاب را با عنوان رجال الآفا محمد علی هم فهرست نموده است.

مازندرانی حایری، ابو علی محمد بن اسماعیل (۱۱۵۹-۱۲۱۶ ق).

۳۱۸. منتهی المقال فی أحوال الرجال (رجال أبی علی)، تحقیق: مؤسسة آل البيت علیه السلام

لإحياء التراث، قم، ۱۴۱۶ ق، ۷ ج، اول.

مؤلف در مقدمه، پنج مطلب را آورده است که عبارت‌اند از:

تاریخ ولادت و وفات معصومان علیهم السلام؛

اسامی اشخاصی که با امام مهدی (عج) ملاقات داشته‌اند و یا معجزه‌ای از جانب ایشان دیده‌اند؛

بیان کنیه و القاب ائمه معصوم علیهم السلام؛

اسامی رجالی که با دیگران اشتباه می‌شوند؛

فوائد رجالی متفرق مؤلف.

متن کتاب، در شرح حال رجال حدیث است و از بیان شرح حال راویان مجهول به جهت عدم فایده آن اجتناب شده است. روش تحقیق مؤلف به این ترتیب است که در ابتدا، مضمون شرح حال بیان شده به وسیله میرزا محمد استرآبادی در کتاب

منهج المقال را ذکر می‌نماید و سپس، مضمون آنچه را که وحید بهبهانی در تعلیقه خود بر منهج المقال آورده، متذکر می‌شود و در مواردی، نظر خود را بیان می‌کند و در نهایت، بحث را با کلام محمد امین کاظمی در تمییز مشترکات از هدایة المحدثین به پایان می‌رساند.

مؤلف در ضمن مباحث، از شرح حال‌های موجود در کتاب‌های دیگر، نقل قول‌هایی را متذکر می‌شود و در بعضی موارد، اسامی و شرح حال‌هایی را اضافه کرده است. اسامی راویان، بر اساس حروف الفبا تنظیم شده است.

خاتمه کتاب، شامل پنج فایده رجالی است که عبارت‌اند از:
«عده» در کتاب الکافی؛

خادمان و کلای ممدوح و مذموم ائمه علیهم‌السلام؛

اسامی سفیران ممدوح در زمان غیبت؛

اسامی مدعیان مذموم بابیت؛

طریق و مشیخه شیخ طوسی در کتاب‌های التهذیب و الاستبصار و شیخ صدوق در کتاب من لا یحضره الفقیه.

محقق کتاب در مقدمه، اقدام به معرفی مختصر بعضی کتاب‌های رجالی معتبر و معروف و زندگی‌نامه مؤلف نموده است. گفتنی است که این کتاب، معروف به رجال ابی علی است.

در این کتاب، مؤلف از بیان فهرست اسامی بسیاری از رجال، به گمان آن که مجهول‌اند و فایده‌ای در ذکر آنها وجود ندارد، اجتناب نموده است. به همین منظور و در جهت تکمیل این کتاب، دو کتاب دیگر تألیف شده است که عبارت‌اند از:

تکملة رجال ابی علی، تألیف: درویش علی حایری (م ق ۱۳)، که از شاگردان مؤلف است؛

إكمال منتهی المقال، تألیف: محمد آل کشکول (م ق ۱۳).

حاشیه‌هایی که بر این کتاب نوشته شده، عبارت‌اند از:

حاشیه سید صدر الدین محمد عاملی (م ۱۲۶۳ ق) که مرحوم سید حسن صدر، آن را تدوین کرده و نکت الرجال نامیده است؛

حاشیه علی بن خلیل تهرانی (م ۱۲۹۶ ق)؛

حاشیه محمد تنکابنی (م ۱۳۰۲ ق)؛
 حاشیه علی بن محمد جعفر شریعتمدار استر آبادی (م ۱۳۱۵ ق) که با عنوان غایة
 الآمال فی استعلام أحوال الرجال تألیف شده است؛
 حاشیه سید شرف الدین علی بن محمد مرعشی تبریزی (م ۱۳۱۶ ق)؛
 حاشیه میرزا حسین نوری (م ۱۳۲۰ ق)؛
 حاشیه جواد طارمی زنجانی (م ۱۳۲۵ ق) که با عنوان مشکل الرجال فی منتهی المقال
 تألیف شده است؛
 حاشیه سید ابو تراب خوانساری (م ۱۳۴۶ ق)؛
 حاشیه حسن بن هادی موسوی عاملی (م ۱۳۵۴ ق)؛
 محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۳)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ أبی علی
 و نیز با عنوان های رجال الشیخ أبی علی محمد (ج ۱۰، ص ۱۴۳) و منتهی المقال فی
 أحوال الرجال (ج ۲۳، ص ۱۳)، فهرست کرده است.

عاملی، سید جواد (م ۱۲۲۶ ق).

۳۱۹. رجال السید جواد العاملی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۰۷ (ش ۲۲۴).

مؤلف، ضمن تقریرات درس استاد خود، سید محمد مهدی بحر العلوم در شرح
 کتاب الوافی، به تعلیقات خود بر کتاب رجال ایشان اشاره نموده است. این تعلیقات
 بر کتاب الفوائد الرجالیة می مرحوم سید محمد مهدی بحر العلوم آورده شده است و
 بر این اساس، نام دیگر آن، تعلیقات علی الفوائد الرجالیة است.

حسینی اعرجی، سید محسن بن حسن (۱۱۳۰-۱۲۲۷ ق).

۳۲۰. عدّة الرجال، تحقیق: مؤسسه الهدایة لإحیاء التراث، قم: اسماعیلیان، ۱۴۱۵ ق،

ج ۲، اؤل.

مؤلف، این کتاب را به منظور آموزش مباحث رجالی به فرزند خود، تألیف نموده
 است و در زمانی که فایده دوازدهم را به پایان می رساند، فرزند ایشان فوت می کند
 و مؤلف، از ادامه تألیف اجتناب می نماید؛ اما پس از مدتی به منظور حصول فایده
 بیشتر بر این کتاب، شش فایده رجالی دیگر به آن اضافه می نماید.

مقدمه مؤلف در بیان ضرورت علم رجال و بررسی کتاب‌های رجالی متقدمان و متأخران است.

کتاب، شامل هجده فایده رجالی است که در دو قسمت دوازده و شش فایده‌ای ذکر شده‌اند که عبارت‌اند از:

فایده اول، تاریخ اهل بیت علیهم‌السلام و بعضی از فرزندان ایشان؛ و وکلای امام مهدی (عج) در زمان غیبت صغری؛

فایده دوم، بعضی از فرقه‌های شیعه؛

فایده سوم، در مورد قدمای مصنف (عنوان مستقلی برای این فایده ذکر نشده)؛

فایده چهارم، جواز اخذ خبر غیر عادل؛

فایده پنجم، الفاظ جرح و تعدیل؛

فایده ششم، حصول جرح و تعدیل به وسیله یک نفر یا بیشتر و بیان سبب جرح و تعدیل؛

فایده هفتم، تعارض میان جرح و تعدیل؛

فایده هشتم، اصحاب اجماع؛

فایده نهم، «عده» در کتاب‌های مرحوم کلینی؛

فایده دهم، تمیز مشترکات؛

فایده یازدهم، الفاظ و اصطلاحاتی که فایده آنها و مراد از آنها مخفی است، مانند لفظ «مولی»؛

فایده دوازدهم، درباره رفع تناقض میان باب‌های «من روی» و «من لم یرو».

بخش دوم از این فواید رجالی عبارت‌اند از:

فایده اول، راوی‌های منحرف و کسانی که در مورد آنها طعن وارد شده است و در موارد حاجت به آنها رجوع می‌شود؛

فایده دوم، مشایخی که در مورد آنها طعن وارد شده است و رجالی که مجهول‌اند؛ فایده سوم، بعضی از بزرگان اصحاب و تابعیان و تابعیان تابعیان؛

فایده چهارم، افرادی که جزو اصحاب امام معینی ذکر شده‌اند؛ اما از امام دیگری روایت‌های زیادی دارند، و مراتب نسب‌های ششگانه؛

فایده پنجم، معرفی بعضی از مشاهیر اسلام؛

فایده ششم، مشیخه شیخ صدوق و شیخ طوسی.

کتاب، دارای مقدمه تحقیق تفصیلی و فهرست‌های مختلف است.
 محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۱) این کتاب را با عنوان رجال الکاظمی و نیز
 با عنوان رجال السيد محسن الأعرجی (ج ۱۰، ص ۱۴۲)، فهرست نموده است.

عقدایی یزدی، اسماعیل (م ۱۲۳۰ ق).

۳۲۱. شرح الفوائد الرجالية.

الذریعة، ج ۱۳، ص ۳۸۷ (ش ۱۴۵۶).

مؤلف به عنوان شرح بر مقدمه تعلیقه البهبهانیة ی وحید بهبهانی، کتاب شرح
 الفوائد الرجالیة را تألیف نموده است؛ لیکن محقق تهرانی اشاره می‌نماید که
 این شرح، ناقص است و همه مباحث را در بر ندارد و تنها شامل ابتدا تا اواخر فایده
 اول است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۶)، این شرح را با عنوان رجال الشیخ
 اسماعیل العقدائی فهرست نموده است.

۳۲۲. فائده فی أصحاب الإجماع.

الذریعة، ج ۱۶، ص ۸۷ (ش ۱۱).

محقق تهرانی، به نسخه‌ای از این کتاب، نشانی داده است.

جیلانی قمی، میرزا ابوالقاسم بن حسن (صاحب قوانین) (م ۱۲۳۱ ق).

۳۲۳. رسالة فی معرفة مشایخ الإجازة من الرواة.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۲۶۱ (ش ۴۹۴۰).

صاحب مفتاح الكرامة، در اجازه‌ای که برای آقا محمد علی بن آقا محمد باقر هزار
 جریبی نوشته، این رساله را ذکر نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۳)، این کتاب را با عنوان رجال المیرزا
 أبی القاسم الشفتی القمی و نیز با عنوان تراجم مشایخ الإجازة من الرواة (ج ۴، ص ۶۰،
 ش ۲۴۷)، فهرست نموده است.

نیسابوری [/ نیسابوری] هندی، محمد بن عبد النبی (۱۱۷۸ - ۱۲۳۲ ق).

۳۲۴. تقویم الرجال.

الذریعة، ج ۴، ص ۳۹۶ (ش ۱۷۵۷).

محقق تهرانی، کتاب‌هایی را که بر این کتاب استناد داشته‌اند، معرفی نموده است.

۳۲۵. رجال النیسابوری.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۵۷ (ش ۲۸۳).

محقق تهرانی می‌گوید که این کتاب، غیر از کتاب تقویم الرجال و کلیات الرجال و صحیفة الصفاء است که از آثار همین مصنف‌اند. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۵)، این کتاب را با عنوان رجال المیرزا محمد هم فهرست کرده است.

۳۲۶. صحیفة الصفا فی ذکر أهل الإحتبا.

التراث العربی، ج ۳، ص ۴۶۹.

این کتاب، مشتمل بر چند فایده رجالی و مطالب بسیاری درباره علوم حدیث و درایه است که در دو جلد تنظیم شده است. در جلد اول، دوازده «فایده» رجالی و پس از آن، دوازده «عایده»، سپس دوازده «مانده»، مورد بحث واقع شده‌اند. در جلد دوم، «زوائد» و «فرایده»ی در رجال عامه و خاصه مطرح شده است. نسخه خطی این کتاب، در کتاب خانه‌های ایران موجود است.

۳۲۷. کلیات الرجال.

الذریعة، ج ۱۸، ص ۱۲۹ (ش ۱۰۴۴).

محقق تهرانی می‌گوید که این کتاب، غیر از کتاب الرجال و تقویم الرجال از همین مؤلف است.

۳۲۸. نتیجة الخلف فی ذکر السلف.

الذریعة، ج ۲۴، ص ۴۹ (ش ۲۳۸).

مؤلف در کتاب خود به نام معاول العقول، به تألیف این کتاب و این که موضوع آن در رجال است، اشاره نموده و بیان داشته است که این کتاب، حاصل تتبع در کتاب‌های رجالی است و آن را در پنج جلد، تألیف نموده است.

دهلوی کشمیری، میرزا محمد (م ۱۲۳۵ ق).

۳۲۹. ایضاح المقال فی توجیه أئوال الرجال.

الذریعة، ج ۲، ص ۵۰۱ (ش ۱۹۶۲).

این کتاب در بررسی اقوال علمای رجال و توضیح و توجیه این اقوال است. همچنین در تأویل اقوال راویان احادیث، مباحثی مطرح شده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۷)، این کتاب را با عنوان رجال المیرزا محمد بن عنایة أحمد خان الکشمیری هم فهرست نموده است.

۳۳۰. تنبیه أهل الكمال والإنصاف.

الذریعة، ج ۴، ص ۴۴۱ (ش ۱۹۶۴).

مؤلف، فهرستی از اسامی راویان کذاب، وضاع، مجهول، خوارج، ضعفا و... را که اصحاب «صحاح سته» از آنها در صحاح خود روایت نقل کرده‌اند، آورده است. این اسامی و شرح حالی که برای هر یک از آنها آورده شده، از کتاب التقریب ابن حجر عسقلانی اخذ شده‌اند.

کاظمی، اسدالله (م ۱۲۳۷ ق).

۳۳۱. [مقدمة] مقایس الأنوار و نقایس الأسرار.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۳۷۵ (ش ۵۵۳۵).

متن کتاب، مشتمل بر اصطلاحات خاص و مباحث «طهارت» تا بحث «رضاع» از کتاب نکاح است. در اول کتاب، چند فایده رجالی و شرح حال تعداد زیادی از متقدمان آورده شده است.

حسینی، میرزا نصر الله بن ابوالقاسم (زنده در ۱۲۳۹ ق).

۳۳۲. رجال المیرزا نصر الله.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۵۶ (ش ۲۸۲).

این کتاب، در حقیقت شامل تعلیقاتی است که مؤلف بر کتاب نقد الرجال سید مصطفی حسینی تفرشی (زنده در ۱۰۴۴ ق)، آورده است.

شیر حسینی کاظمی، سید عبد الله (۱۱۸۸ - ۱۲۴۲ ق).

۳۳۳. [خاتمة] جامع المعارف و الأحكام.

الذریعة، ج ۵، ص ۷۱ (ش ۲۸۱).

این کتاب جامع، مشتمل بر اخبار و روایاتی است که از منابع معتبر حدیثی شیعه گرد آمده است. جلد چهاردهم این کتاب، شامل خاتمه‌ای در فواید رجالی است که در ده هزار بیت، تنظیم شده است.

۳۳۴. جامع المقال فی معرفة الرواة والرجال.

الذریعة، ج ۵، ص ۷۳ (ش ۲۸۶).

این کتاب، مشتمل بر اقوال علمای علم رجال در معرفتی رجال و راویان حدیث است که با توجه به حجم کتاب ملخص المقال همین مصنف که در تلخیص جامع المقال تألیف شده، مشخص می‌شود که این کتاب، دارای حجم زیادی بوده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۴، ص ۴۳۵، ذیل ش ۱۹۳۳)، این کتاب را با عنوان تمیز المتشابه من الرجال و نیز با عنوان رجال السید عبد الله (ج ۱۰، ص ۱۲۸) فهرست نموده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتاب خانه‌های ایران موجود است.

۳۳۵. الکیات الرجالية.

الذریعة، ج ۱۸، ص ۱۲۹ (ش ۱۰۴۵).

این کتاب، مشتمل بر دوازده هزار بیت در علم رجال است. محقق تهرانی در مصفی المقال (ص ۲۳۹)، متذکر شده که احتمالاً این کتاب، تألیف دیگری غیر از خاتمه کتاب جامع المعارف والأحكام است که در فواید رجالی تألیف شده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتاب خانه‌های ایران موجود است.

۳۳۶. ملخص المقال فی أحوال الرجال.

الذریعة، ج ۲۲، ص ۲۱۳ (ش ۶۷۴۰).

این کتاب، در خلاصه کتاب جامع المقال فی معرفة الرواة والرجال همین مؤلف نوشته شده است. اسامی راویان بر اساس ترتیب حروف الفبا و با به کار بردن رموزی در ذکر اسامی معصومان علیهم السلام و مصادر مورد مراجعه تنظیم شده است.

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب خانه‌های ایران موجود است.

نسخه خطی این کتاب، در کتاب خانه‌های ایران موجود است.

طباطبایی حایری، سید محمد (م ۱۲۴۲ ق).

۳۳۷. عمدة المقال فی تحقیق أحوال الرجال.

الذریعة، ج ۱۵، ص ۳۴۰ (ش ۲۱۷۷).

این کتاب، مشتمل بر شرح حال مبسوط صد نفر از رجال است که بر اساس حروف الفبا تنظیم شده است.

محقق تهرانی نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۶)، این کتاب را با عنوان رجال السید المجاهد محمد هم فهرست نموده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتاب خانه‌های ایران موجود است.

کبیر عاملی اصفهانی، سید عبد الله (۱۱۶۵ - ۱۲۴۳ ق).

۳۳۸. شرح مشیخة التهذیب.

الذریعة، ج ۱۴، ص ۶۶ (ش ۱۷۶۷).

مؤلف در شرح خود بر مشیخة التهذیب، نقل قول‌های زیادی را از استاد خود، وحید بهبهانی آورده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۲۷)، این شرح و شرح دیگر مؤلف بر کتاب من لایحضره الفقیه را با عنوان رجال السید عبد الله فهرست نموده است.

۳۳۹. شرح مشیخة من لایحضر.

مصنوی المقال فی مصنوی علم الرجال، ص ۲۳۸.

این شرح بر مشیخة کتاب من لایحضره الفقیه شیخ صدوق، آورده شده است. محقق تهرانی، به نسخه‌ای از این شرح، نشانی داده است.

نراقی کاشانی، احمد بن محمد مهدی (۱۱۸۵ - ۱۲۴۵ ق).

۳۴۰. عوائد الأيام من مهمات أدلة الأحكام، تحقیق: مرکز الأبحاث والدراسات

الاسلامیة، قم: مرکز النشر التابع لمكتب الإعلام الإسلامی، ۱۴۱۷ ق، ۱۰۴ + ۹۶۰ ص، اول / قم: منشورات بصیرتی، ۱۴۰۸ ق، ۳۰۲ ص، سوم.

این کتاب، در بردارندهٔ ۸۸ «عائده» است که در مجموع در این عائده‌ها بعضی از قواعد فقهی، مباحث اصول، فقه و بعضی از مطالب مورد بحث در علم رجال، مطرح و مورد بحث قرار گرفته‌اند.

مباحث رجالی این کتاب عبارت‌اند از:

عائدهٔ هشتاد و چهارم و هشتاد و پنجم در بررسی معنا و مفهوم بعضی از اصطلاحات علم رجال از قبیل «مولی»، «أسند عنه» و «لابأس»؛
عائدهٔ هشتاد و هشتم، مشتمل بر ضبط و تصحیح بعضی از اسما، القاب و کنیهٔ راویان احادیث که بر اساس حروف الفبا تنظیم شده است.

هزار جریبی، محمد علی (۱۱۸۸-۱۲۴۵ ق).

۳۴۱. السراج المنیر.

الذریعة، ج ۱۲، ص ۱۶۲ (ش ۱۰۸۳).

این کتاب، مشتمل بر بیان فواید رجالی است و در کتاب روضات الجنات، نام این کتاب را در فهرست آثار این مؤلف، آمده است.
نسخهٔ خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

مجتهد، محمد اسماعیل (زنده در ۱۲۴۵ ق).

۳۴۲. معیار التمییز فی شرح الوجیز.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۲۷۸ (ش ۵۰۵۴).

این کتاب در شرح کتاب الوجیزهٔ ی ملاً محمد باقر مجلسی نوشته شده است.
محقق تهرانی می‌گوید که نام این کتاب، در فهرست آثار مؤلف، در حاشیهٔ آخر کتاب العقیده الوحیدهٔ ی او آورده شده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۶، ش ۱۹۰)، این کتاب را با عنوان رجال المولی محمد اسماعیل هم فهرست نموده است.

موسوی خوانساری، سید محمد مهدی بن حسن (م ۱۲۴۶ ق).

۳۴۳. رسالهٔ فی أحوال أبی بصیر.

الجوامع الفقیهه. تهران: انتشارات جهان، ص ۶۴-۱۰۶.

این رساله شامل مقدمه، پنج فصل و یک خاتمه است.

مقدمه، مشتمل بر فهرستی از عناوین مورد بحث در رساله است.

متن رساله، در بردارنده پنج فصل است و عنوان هر فصل، نام یکی از راویانی است که دارای کنیه ابو بصیر هستند. در هر فصل، مؤلف شرح حال، نظر علمای علم رجال، روایات و دیگر مطالبی که در شناخت عنوان ذکر شده مؤثر است، مطرح کرده و مورد بحث و بررسی قرار داده است.

عناوین ذکر شده در هر فصل عبارت‌اند از:

فصل اول، یوسف بن حرث؛

فصل دوم، حماد بن عبد الله؛

فصل سوم، عبد الله بن محمد اسدی؛

فصل چهارم، لیث بن بختری؛

فصل پنجم، ابو بصیر یحیی.

مؤلف در فصل چهارم و پنجم به دلیل آن که این دو راوی، محور اختلاف‌اند، مباحث گسترده‌ای را مطرح می‌نماید.

فصل چهارم (لیث بن بختری)، شامل ده مبحث است که در مجموع عبارت‌اند از:

بررسی شرح حال راوی، راوی و مروی عنه، جایگاه راوی در حدیث، کنیه او، توثیق او، روایات ذکر شده در ذم راوی و قول شیخ طوسی در مورد وی.

فصل پنجم (ابو بصیر یحیی)، شامل دوازده مبحث است که عبارت‌اند از:

نام پدر؛

نظر علمای رجال درباره او؛

کنیه او؛

اسامی ائمه‌ای که از آنها روایت دارد.

این راوی غیر از یحیی بن قاسم حذاء واقفی است؛

جواب روایاتی که در وقف وی آمده است؛

وی ناووسی و مخلط نیست؛

عدم قدح کثیری از علمای رجال و فقه در مورد وی؛

اذله و ثبوت؛

احادیث وی احق به استصحاب از احادیث لیث مرادی است؛

ادله حمل ابو بصیر مطلق بر این مورد.
 مؤلف در خاتمه کتاب، مطرح می‌نماید که ابو بصیر مطلق در اسناد روایات،
 منصرف بر راوی پنجم (یعنی ابو بصیر یحیی اسدی) است.
 محقق تهرانی در مصفّی المقال (ص ۴۶۹)، این کتاب را با عنوان عذیمة النظر و نیز
 در الذریعة (ج ۴، ص ۱۴۸، ش ۷۲۴) با عنوان ترجمة ابي بصير و نیز رجال السيد
 مهدی (ج ۱۰، ص ۱۵۳) فهرست نموده است.

مراغی، عبد الفتاح (م ۱۲۵۰ ق).

۳۴۴. رسالة فی الموثقین.

الذریعة، ج ۲۳، ص ۲۴۶ (ش ۸۱۳۵).

این رساله، مشتمل بر اسامی پنجاه نفر از رجالی است که توثیق آنها نزد مؤلف،
 ثابت شده است.

محقق تهرانی در مصفّی المقال (ص ۲۳۲)، از این رساله نام برده است و اضافه
 می‌کند که مرحوم عبد الفتاح مراغی، مؤلف چند جلد کتاب در فقه است و در آخر،
 یکی از مجلدات این رساله را آورده است.

ایشان، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. همچنین در
 الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۲۶ و ۱۵۰)، این کتاب را با عنوان رجال المیر عبد الفتاح
 المراغی و رجال المراغی هم فهرست نموده است.

۳۴۵. فوائد رجالية.

مصفّی المقال فی مصفّی علم الرجال، ص ۲۳۲.

بحر العلوم، محمّد رضا بن محمّد مهدی (۱۱۸۹-۱۲۵۳ ق).

۳۴۶. الفوائد الرجالية.

الذریعة، ج ۱۶، ص ۳۳۸ (ش ۱۵۶۸).

این کتاب، مشتمل بر چند فایده رجالی است که عبارت‌اند از:
 اصحاب اجماع؛
 شرح حال ابو بصیر؛
 وکالت ائمه علیهم السلام، افاده مدح می‌نماید؛

وجوه ذکر شده در نیاز و عدم نیاز به علم رجال.
 محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲، ص ۱۲۰، ش ۴۸۱)، مبحث «اصحاب اجماع» را با همین عنوان و نیز با عنوان کشف القناع فی تراجم أصحاب الإجماع (ج ۱۸، ص ۵۴، ش ۶۴۸) به طور مستقل فهرست نموده است.
 ایشان به نسخه‌ای از این کتاب، نشانی داده است.
 نسخه خطی این کتاب، در کتاب خانه‌های ایران موجود است.

قصیر خراسانی، محمد (علم الهدی) (۱۱۸۰-۱۲۵۵ ق).

۳۴۷. رجال علم الهدی.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۴۴۴.

بسطامی در فردوس التواریخ و مراغی در مطلع الشمس، فهرستی از آثار این مؤلف را آورده است و هر دو نفر، این کتاب رجالی را از جمله آثار وی شمرده‌اند.

کاظمی، عبد النبی (ف ۱۲۵۶ ق).

۳۴۸. تکملة نقد الرجال. تحقیق: محمد صادق آل بحر العلوم، نجف، مطبعة الآداب، ج ۲.

الذریعة، ج ۴، ص ۴۱۷ (ش ۱۸۳۶).

مؤلف کتاب در مقدمه، زندگی‌نامه خود و استاد خود، سید عبد الله شبر و فهرستی از مأخذهای مورد مراجعه جهت تألیف این کتاب را بیان کرده است. سپس بعضی مسائل رجالی را مورد بحث قرار داده است.
 متن کتاب در تکمیل کتاب نقد الرجال سید میر مصطفی تفرشی آورده شده است.
 محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۰)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ عبد النبی الکاظمی و تکملة نقد الرجال (ج ۴، ص ۴۱۷، ش ۱۸۳۶) هم فهرست نموده است.

بروجنی، محمد حسن (زنده در ۱۲۵۷ ق).

۳۴۹. حواشی فی أحوال رجال مشیخة من لا یحضره الفقیه.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۱۳۴.

این حاشیه، در بیان احوال رجال موجود در مشیخه کتاب من لا یحضره الفقیه که مؤلف آن را با خط خود نوشته، آورده شده است.

محقق تهرانی، نسخه این مشیخه به همراه این حاشیه را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۹، ش ۲۲۸)، این حاشیه را با عنوان رجال الشیخ حسن بروجنی و تعلیقات علی مشیخه من لا یحضره الفقیه، فهرست نموده است.

حسینی خراسانی، حسین (زنده در ۱۲۵۸ ق).

۳۵۰. تعلیقات نقد الرجال.

مصنفی المقال فی مصنئی علم الرجال، ص ۱۵۵.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از کتاب نقد الرجال تألیف سید میر مصطفی تفرشی را که این تعلیقات بر آن نوشته شده است، مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۱، ش ۲۳۰)، این کتاب را با عنوان رجال السید حسین، فهرست نموده است.

موسوی شفتی جیلانی، سید محمّد باقر (حجة الاسلام اصفهانی) (۱۱۷۵ - ۱۲۶۰ ق).

۳۵۱. الرسائل الرجالية، تحقیق: سید مهدی رجایی، اصفهان: مکتبه مسجد سید، ۱۴۱۷ ق، ۷۰۰ ص، اول.

این کتاب، مشتمل بر بیست رساله درباره اشخاص مورد بحث در علم رجال است و در ضمن بررسی حالات این رجال، به مباحث تاریخ حیات، مشایخ و شاگردان، طبقه، تألیفات، اقوال علمای رجال، مباحث مدح و ذم، و تمییز مشترکات آنها اشاره شده است.

در ضمن مباحث کتاب، رساله‌ای در تحقیق مراد از «عده» در کتاب الکافی، و پاسخ به یک مسئله در منطق آورده شده است.

در کتاب التراث العربی (ج ۱۰، ص ۲۳۳)، رساله مؤلف در «عده» با عنوان «أصحاب العدة»، به طور مستقل فهرست شده است.

فهرست اسامی روایانی که در این کتاب شرح حال شده‌اند، عبارت‌اند از:

ابان، ابوبصیر، احمد بن محمد، حسین بن خالد، سهل بن زیاد، عبد الحمید

عطار. عمر بن یزید، محمد بن خالد، یقطینی، معاویه، ابراهیم بن هاشم، احمد برقی، اسحاق بن عمار، حماد بن عیسی، شهاب بن عبد ربّه، ماجیلویه، محمد بن اسماعیل، محمد بن سنان و محمد بن فضیل.
مقدمه محقق کتاب در مورد زندگی نامه مؤلف آمده است.
محقق تهرانی در مصنفی المقال (ص ۸۷) اشاره می‌نماید که مرحوم محمد باقر بن جعفر بهاری (م ۱۳۳۳ ق)، کتابی با عنوان تلخیص الرسائل الرجالیة را در تلخیص این کتاب، تألیف نموده است.

ایشان در کتاب الذریعة (ج ۲، ص ۱۲۰، ش ۴۸۲)، بحث «عدة» در کتاب الکافی را به طور مستقل و با عنوان أصحاب العدة فهرست نموده است. همچنین این کتاب را با عنوان رجال السيد محمد باقر الشفتی (ج ۱۰، ص ۹۸)، فهرست نموده است.

۳۵۲. أصحاب الإجماع.

الذریعة، ج ۲، ص ۱۱۹ (ش ۴۷۶).

مؤلف، این کتاب را به طور مستقل از الرسائل الرجالیة تألیف نموده است؛ اما در ضمن این کتاب به چاپ رسیده است.
محقق تهرانی در الذریعة (ج ۴، ص ۵۷، ش ۲۳۲)، این کتاب را با عنوان تراجم أصحاب الإجماع هم فهرست نموده است.
نسخه خطی این کتاب، در کتاب خانه‌های ایران موجود است.

۳۵۳. رسالة فی تحقیق حال أبان بن عثمان. تحقیق: سید عبد الکریم محمد موسوی.

منتشر شده در: تراثنا، ش ۵۳ و ۵۴، محرم - جمادی الآخرة ۱۴۱۹ ق، ص ۳۵۵ - ۴۴۲.

نویسنده رساله، در پی آن است که با ذکر ادله مدح و قدح و بررسی قوت و ضعف هر یک از این ادله، دیدگاه صحیحی در مورد ابان بن عثمان ارائه نماید.
متن رساله در سه «مقام» آورده شده است که شامل این مباحث است:
بیان اقوال و ادله‌ای که در قدح ابان بن عثمان آورده شده‌اند و به همراه آن، جواب این اقوال، بیان شده است؛

اقوال و ادله‌ای که در مدح این شخصیت وارد شده است؛

بیان وجه صحّت ادلّه مدح.

در این رساله، نام مصدر مورد مراجعه، به همراه متن اتّخاذ شده از آن، مشخص شده است؛

مقدمه محقّق، در بیان سیر تدوین کتاب‌های رجالی اهل سنت و شیعه، و زندگی‌نامه مؤلف رساله و روش تحقیق و تصحیح این رساله آورده شده است و در ذیل رساله، نشانی‌های مصادر مورد مراجعه، مشخص شده‌اند.

شریعتمدار استرآبادی، محمد جعفر (۱۱۹۸ - ۱۲۶۳ ق).

۳۵۴. الإيجاز فی قواعد الدرایة والرجال.

الذریعة، ج ۲، ص ۴۸۶ (ش ۱۹۰۶).

این کتاب، خلاصه‌ای از کتاب لبّ اللباب از همین مؤلف است. لبّ اللباب، مشتمل بر هشت بخش در علم درایه و رجال است. مباحث رجالی این کتاب، شامل مطالبی در جرح و تعدیل، الفاظ مدح و ذم و بررسی کتاب‌های رجالی است.

۳۵۵. شرح طرق الشیخ الطوسی، تحقیق: علی فرّخ.

انتشار یافته در: میراث حدیث شیعه (دفتر دوم)، قم: دارالحدیث، ۱۳۷۸ ش، ص ۴۹۷ - ۵۳۴.

مؤلف، اسامی راویان موجود در مشیخه التهذیب را به صورت الفبایی تنظیم کرده و سپس عبارت شیخ طوسی در مورد هر راوی را متذکّر شده و به شرح و توضیح آن پرداخته است.

در شرح احوال هر راوی به منابع رجالی مشهور رجوع شده و متن‌های مختصری از این منابع، بیان شده است و به جهت سهولت، رموزی برای هر یک از این منابع، اتّخاذ و ذکر شده است.

مقدمه محقّق در معرفی کتاب است.

محقّق تهرانی در الذریعة (ج ۱۴، ص ۶۶، ش ۱۷۶۶)، این شرح را با عنوان شرح مشیخه التهذیب والاستبصار، فهرست نموده است.

نسخه خطّی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۳۵۶. لبّ اللباب فی علم الرجال، تحقیق: محمد حسین مولوی.

انتشار یافته در میراث حدیث شیمه (دفتر دوم)، قم: دار الحدیث، ۱۳۷۸ ش، ص ۳۹۵-۴۹۶.

این کتاب، مشتمل بر مقدمه، باب‌های هشتگانه و خاتمه است.

مقدمه کتاب، در بردارنده سه موضوع است: تعریف، موضوع، و نیاز به علم رجال.

متن کتاب، شامل هشت باب است که عبارت‌اند از:

تعریف خیر؛

اقسام خیر؛

شکل‌های تحمّل حدیث؛

مبانی علم به جرح و تعدیل در رجال حدیث؛

بررسی و بیان انواع الفاظ مدح و قدح؛

اسباب جرح و تعدیل؛

تعارض جرح و تعدیل؛

روش رجوع به کتاب‌های علم رجال و تمییز مشترکات.

خاتمه کتاب، در بردارنده احوال راویان و علمای علم رجال است. مقدمه محقق

نیز شامل ویژگی‌های کتاب و زندگی‌نامه مؤلف است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۸، ص ۲۷۶)، این کتاب را با عنوان لباب الألباب

و نیز با عنوان رجال المولی محمد جعفر الاسترآبادی (ج ۱۰، ص ۱۰۳) فهرست

نموده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۳۵۷. حاشیه علی نقد الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۲۲۸ (ش ۱۲۸۱).

این حاشیه بر کتاب نقد الرجال سید میر مصطفی تفرشی آورده شده است.

مرحوم سید حسن صدر، از این حاشیه نقل‌هایی را آورده و گفته است که این

حاشیه، بر نسخه‌ای از همین کتاب نزد فرزند مؤلف (سید ابو جعفر) موجود است.

محقق تهرانی در مصفی المقال (ص ۲۰۳)، از این کتاب با عنوان تعلیقات علی نقد

الرجال هم یاد می‌نماید.

۳۵۸. مجال الرجال.

الذریعة، ج ۱۹، ص ۳۵۲ (ش ۱۵۷۲).

مؤلف، این کتاب را در علم رجال تألیف کرده است و در رساله خود، در باب «حجیة الظن» به آن اشاره نموده است.
 محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۲۱)، این کتاب را با عنوان رجال السید صدر الدین العاملی هم فهرست نموده است.

۳۵۹. نکت الرجال.

الذریعة، ج ۲۴، ص ۳۰۴ (ش ۱۵۹۰).

مؤلف بر کتاب منتهی المقال ابو علی محمد بن اسماعیل مازندرانی (م ۱۲۱۶ ق) تعلیقاتی داشته است که این تعلیقات، تدوین نشده‌اند.
 سپس مرحوم حسن صدر الدین موسوی عاملی کاظمی، این تعلیقات را تدوین نموده و بر آن، نام نکت الرجال را قرار داده است.
 محقق تهرانی در کتاب مصفی المقال (ص ۲۰۳)، از این کتاب با عنوان التعلیقات علی منتهی المقال نام می‌برد.

تهرانی، محمد حسین (م ۱۲۶۴ ق).

۳۶۰. رجال الشیخ محمد حسین.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۱۱ (ش ۲۳۱).

این کتاب، مشتمل بر شرح حال نواب اربعه، شیخ صدوق و شیخ کلینی است.
 محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

نایینی، میرزا محمد بن محمد هادی (زنده در ۱۲۶۵ ق).

۳۶۱. رجال الثانی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۵۴ (ش ۲۷۸).

محقق تهرانی در مصفی المقال (ص ۴۴۹)، آورده است که نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۸، ش ۲۷۳)، این کتاب را با عنوان رجال المیرزا محمد بن محمد هادی الثانی هم فهرست نموده است.

کرمانشاهانی، آقا محمود (م ۱۲۶۹ ق).

۳۶۲. آئین‌های الرجال.

الذریعة، ج ۲، ص ۴۰۳ (ش ۱۶۲۰).

مؤلف، دارای اثری نیز به نام مهمات الأحکام در اصول فقه است.

این کتاب، مشتمل بر مقدمه، ابواب و خاتمه است. مؤلف پس از بیان مباحث اصولی، در باب سوم، مباحثی را در علم رجال، مطرح می‌نماید که عبارت‌اند از: بیان احوال رجال ممدوح، مذموم، موثق و مجهول و... اسامی رجال بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند.

شایان ذکر است که محقق تهرانی در مصفی المقال (ص ۴۵۱) و در الذریعة (ج ۲۳، ص ۲۹۷)، در شرح کتاب مهمات الأحکام، این کتاب را با عنوان کتاب الرجال و نیز با عنوان رجال الآقا محمود (ج ۱۰، ص ۱۴۹)، فهرست نموده است.

همچنین در بیان لقب این مؤلف در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۹)، وی را «کرمانشاهانی» و «کرمانشاهی» (ج ۲۳، ص ۲۹۶) و در مصفی المقال (ص ۴۵۱) «بهبهانی» معرفی نموده است.

محقق تهرانی، نسخه‌هایی از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

رشتی، نصیر الدین (م ۱۲۷۰ ق).

۳۶۳. کتاب الرجال.

الذریعة، ج ۱۷، ص ۲۷۵ (ش ۲۵۷).

این کتاب در واقع، تعلیقات مؤلف بر کتاب منهج المقال میرزا محمد استر آبادی (م ۱۰۲۶ ق) است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. وی در مستدرکات الذریعة (ص ۳۰۵، ش ۱۵۳۴)، این کتاب را با عنوان الرجال، فهرست نموده است.

هروی خراسانی، سید مهدی (م ۱۲۷۰ ق).

۳۶۴. رجال السید مهدی الهروی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۵۲ (ش ۲۷۵).

این کتاب، مشتمل بر فهرست و بیان احوال و توصیفات رجال است.
 محقق تهرانی، به نسخه‌ای از این کتاب را نشانی داده است.

محدث جزایری موسوی تستری [/ شوشتری]، سید محمد شفیع (۱۲۱۱-۱۲۷۴ ق).
 ۳۶۵. حواشی نقد الرجال.

الذریعة، ج ۷، ص ۱۱۱ (ش ۵۸۴).

محقق تهرانی متذکر شده که نوه مؤلف به نام سید عبد الله جزایری، به شیخ محمد
 علی معلم حبیب آبادی از وجود چنین کتابی خبر داده است.

حسینی بروجردی، سید حسین بن رضا (۱۲۲۸-۱۲۷۶ ق).

۳۶۶. المستطرفات من الکنی والألقاب والأنسب.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۱۱ (ش ۳۶۹۶).

مؤلف، ضبط تعدادی از اسامی، کنیه‌ها و القاب راویان حدیث را از کتاب‌های
 نقد الرجال، منتهی المقال و دیگر کتاب‌های رجالی استخراج نموده است. سپس
 اصطلاحات علامه مجلسی در بحار الأنوار و فیض کاشانی در الوافی را به همراه آن
 آورده است.

این کتاب به کتاب زبدة المقال از همین مؤلف، ملحق شده است.
 نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۳۶۷. نخبة المقال فی علم الرجال. ۲۵۲ ص، سنگی، جیبی.

این کتاب، منظومه‌ای مشتمل بر ۱۳۱۳ بیت در بیان فهرستی از اسامی رجال حدیث
 است؛ لیکن مصنف از ذکر اسامی راویان مجهول و بیان اسامی و حالات بسیاری از
 متأخران، اجتناب نموده است. به همین دلیل، در تنم و تکمیل آن، مرحوم علی بن
 عبد الله علیاری (م ۱۳۲۷ ق) کتاب منتهی الأمال فی تنعیم زبدة المقال و سپس در شرح
 نخبة المقال و منتهی الأمال کتاب بهجة الأمال فی شرح زبدة المقال و منتهی الأمال را
 تألیف نموده است.

مرحوم سید شهاب الدین مرعشی در شرح نخبة المقال، کتاب منية الرجال فی شرح
 نخبة المقال را تألیف نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۴، ص ۹۹) این کتاب را با عنوان نخبة المقال فی علم

الرجال، و نیز با عنوان‌های زبدة المقال فی علم الرجال (ج ۱۲، ص ۳۴، ش ۱۸۹) و رجال السید حسین بن محمد رضا (ج ۱۰، ص ۱۱۲)، فهرست نموده است. شایان ذکر است که محقق تهرانی آورده است که نام این کتاب، نخبة المقال فی علم الرجال بوده است؛ لیکن در کتاب چاپ شده، عنوان زبدة المقال فی علم الرجال آورده شده است. نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

خوانساری، سید جعفر بن مهدی (م ۱۲۸۰ ق).

۳۶۸. رسالة ابو بصیر.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۱۰۸.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۴)، این کتاب را با عنوان رجال أبی القاسم جعفر الخوانساری هم فهرست نموده است.

انصاری، مرتضی بن محمد امین (۱۲۱۴ - ۱۲۸۱ ق).

۳۶۹. رجال الشیخ مرتضی الأنصاری.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۵۰ (ش ۲۷۵).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی راویان ثقه و معدوح است که به روایت آنها عمل می‌شود و در این تألیف، عنوانی بیشتر از آنچه در کتاب‌های اصول پنجگانه رجالی آمده، آورده نشده است و مصادر مورد مراجعه، با رموزی مشخص شده‌اند.

مؤلف سپس مشیخة التهذیب و کتاب من لا یحضره الفقیه و فواید رجالی دیگر را اضافه نموده است.

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

رضوی هندی، سید مهدی (م بعد از ۱۲۸۳ ق).

۳۷۰. تذکرة العلماء.

الذریعة، ج ۴، ص ۴۱ (ش ۱۶۰).

این کتاب در دو جلد تألیف شده است. جلد اول، مشتمل بر مقدمه و بخش اول،

و جلد دوم، شامل بخش دوم است. مؤلف در مقدمه، چگونگی جمع‌آوری قرآن و علمی را که مختص به ائمه معصومین است، مورد بحث قرار داده است. در بخش اول کتاب، شرح حال اصحاب و راویان حدیث از پیامبر ﷺ و ائمه پس از تا زمان غیبت صغری، مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. مؤلف در بخش دوم، شرح حال علما و محدثان و مجتهدان مقتدم و متأخر و معاصر خود را بیان داشته است. گفتنی است که مؤلف در شرح حال هر شخصیت، اقوال ذکر شده در مورد وی را بیان داشته است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۵۴)، این کتاب را با عنوان رجال السید مهدی علی هم فهرست کرده است.

حایری، ابوالقاسم (زنده در ۱۲۸۴ ق)

۳۷۱. المشتربات.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۴۰ (ش ۳۸۵۵).

مؤلف، کتاب را در بیان مشترکات موجود در اسامی رجال و کتبه‌ها و القاب، تألیف نموده است. وی پس از نسخه برداری از کتاب رجال الشیخ عبد اللطیف الجامعی (م ۱۰۵۰ ق)، کتاب المشتربات خود را به آن ملحق نموده است. محقق تهرانی اظهار می‌دارد که بین رجال الجامعی و المشتربات، فرق‌های زیادی وجود دارد که مؤلف با خط خود، آنها را بیان داشته است و در تکمیل و تألیف کتاب خود، نقل قول‌هایی را از کتاب‌های جامع الرواة محمد اردبیلی و المشتربات محمد امین کاظمی و همچنین نقل قول‌های زیادی از مرحوم استرآبادی و سید میر مصطفی تفرشی آورده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۳)، این کتاب را با عنوان رجال المولی ابی القاسم الحائری هم فهرست نموده است.

محلّاتی شیرازی، محمد علی (م ۱۲۸۴ ق).

۳۷۲. ترجمة محمد بن سنان.

الذریعة، ج ۴، ص ۱۶۴ (ش ۸۱۲).

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۴)، این کتاب را با عنوان رجال المولی محمد علی هم فهرست نموده است.

شیروانی در بندی، آغا [آقا] بن رمضان (م ۱۲۸۶ ق).

۳۷۳. خزائن الأحكام.

الذریعة، ج ۷، ص ۱۵۲ (ش ۸۲۵).

این کتاب در شرح الذریعة مرحوم بحر العلوم، آورده شده است که بنا بر گفته مؤلف آن، مشتمل بر صد هزار سطر است. محقق تهرانی در کتاب مصنفی المقال (ص ۳) می‌گوید که جلد سوم این کتاب، در بردارنده بسیاری از مباحث درایه و قواعد رجالی است.

۳۷۴. القوامیس فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۱۷، ص ۱۹۹ (ش ۱۰۵۹).

این کتاب، مشتمل بر دو فصل است. فصل اول، شامل فهرستی از راویان و رجال حدیث است که در پانزده طبقه تنظیم شده‌اند و در فصل دوم، در «تمییز مشترکات»، مباحثی مطرح شده است. محقق تهرانی، نسخه‌های متعددی از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در کتاب مصنفی المقال (ص ۳)، این کتاب را با عنوان قوامیس القواعد و نیز با عنوان‌های طبقات الرواة (ج ۱۵، ص ۱۴۸، ذیل ۹۷۹) و رجالی المولی آقا الدربندی (ج ۱۰، ص ۹۷) فهرست نموده است.

تهرانی حایری، عبد الحسین (م ۱۲۸۶ ق).

۳۷۵. طبقات الرواة.

الذریعة، ج ۱۵، ص ۱۴۹ (ش ۹۸۲).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از راویان حدیث است که بر اساس طبقات آنها در اسناد روایات، تنظیم شده‌اند. محقق تهرانی می‌گوید که شاگرد ایشان مرحوم نوری گفته است که این کتاب، به طور کامل و تام نوشته نشده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۲۴)، این

کتاب را با عنوان رجال الشيخ عبد الحسين و تعليقات منتهی المقال هم فهرست نموده است.

اصفهانى، سيد اسد الله (م ۱۲۹۰ ق).

۳۷۶. رجال السيد أسدالله الإصفهانی.

الذريعة، ج ۱۰، ص ۹۵ (ش ۱۸۸).

محقق تهرانی متذکر شده است که سید اسدالله اصفهانی، فرزند حجة الاسلام شفتی است و فرزند این مؤلف، سید محمد باقر، به ایشان گفته است که این کتاب، در کتابخانه وی موجود است. ایشان همچنین در کتاب مصفى المقال (ص ۷۷) آورده است که حسن بن هادی موسوی عاملی در کتاب تکملة أمل الأمل، از این کتاب، نام برده است.

شريعتمدار رشتى، ميرزا رفيع (۱۲۱۱-۱۲۹۲ ق).

۳۷۷. رجال الآقا رفيع شريعتمدار.

الذريعة، ج ۱۰، ص ۱۱۷ (ش ۲۴۱).

محمد حسن خان اعتماد السلطنة (م ۱۳۱۳)، در کتاب المآثر والآثار (ص ۱۵۱)، در شرح حال مؤلف آورده است که وی، دارای کتاب‌هایی در رجال است.

قائنى حسينى، سيد ابوطالب (م ۱۲۹۳ ق).

۳۷۸. الفوائد الغرورية^۱.

این کتاب، مشتمل بر دو بخش است: بخش اول، شامل فوایدی در علم رجال، و بخش دوم، شامل فوایدی در علم درایه است. فواید رجالی موجود در بخش اول عبارت‌اند از: بیان کنیه و القاب پیامبر ﷺ و ائمه معصومین علیهم السلام در اخبار؛ شرح حال قدمایی که در علم رجال صاحب تألیف بوده‌اند؛ معنای رمزهای مصطلح و متداول در کتب رجالی؛ چگونگی رجوع به کتب رجالی؛

۱. عکس نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه دار الحدیث موجود است.

تمییز مشترکات؛

معنای برخی از الفاظ موجود در شرح حال راویان؛

شرح حال جماعتی از رجال حدیث و محدّثان؛

طُرُق صاحبان کتاب‌های حدیثی در ذکر اسناد حدیث؛

روش قدما و متأخران در بررسی اعتبار اسناد روایات؛

مراد از «عَدَّة» در الکافی؛

رمزهای کتاب‌ها و اصولی که علامه مجلسی در بحار الأنوار از آنها نقل قول

آورده است؛

ضبط اسامی، القاب، کنیه‌ها و اوصافی که مورد اشتباه واقع شده‌اند؛

فِرَق و مذاهب.

بخش دوم در علم درایه، شامل مباحث زیر است:

تعریف علم درایه؛

اقسام خبر به اعتبار سند؛

طُرُق تحمّل حدیث.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۶، ص ۳۵۱، ش ۱۶۳۵)، این کتاب را با عنوان

الفوائد الغروية و نیز با عنوان رجال السيد أبي طالب (ج ۱۰، ص ۹۲، ش ۱۷۶)

فهرست نموده است.

در شرح این کتاب، مرحوم شیخ محمد باقر قاینی بیرجندی (م ۱۳۵۲ق)، کتاب

العوائد الغروية فی شرح الفوائد الغروية را تألیف نموده است.

کجوری، محمد مهدی (م ۱۲۹۳ق).

۳۷۹. فوائد الرجالية. جمال الدین کجوری، ۲۲۱ ص.

این کتاب، در بردارنده مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف، در تعریف علم رجال و حجّیت اخبار است.

در متن کتاب، در سه باب، مباحث ذیل مورد بحث واقع شده‌اند:

باب اوّل، کیفیت رجوع به کتاب‌های رجالی؛

باب دوم، بیان طایفه‌ای از اصطلاحات متداول در شرح حال رجال؛

باب سوم، تمییز مشترکات در اسامی، القاب و کنیه‌ها؛

سپس در خاتمه مباحثی در درایه و اقسام خبر و شرایط تحمل حدیث، بیان شده است.

طباطبایی تبریزی، سید محمد حسین بن علی اصغر (م ۱۲۹۴ ق).

۳۸۰. تصحیح سند تفسیر العسكري.

الذریعة، ج ۴، ص ۱۹۵ (ش ۹۶۷).

۳۸۱. شرح عدّة الكلینی فی الكافی.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۱۵۶.

این شرح در بیان مفهوم تعبیر «عدّة» در اسناد کتاب الکافی شیخ کلینی نوشته شده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

۳۸۲. شرح مشیخة الفقیه.

الذریعة، ج ۱۴، ص ۶۷ (ش ۱۷۷۰).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۴، ص ۶۹)، این کتاب را با عنوان ترتیب مشیخة من لا یحضره الفقیه و نیز با عنوان رجال السید محمد حسین بن علی اصغر (ج ۱۰، ص ۱۱۳)، فهرست نموده است. ایشان نسخه‌ای از این شرح را مشاهده کرده و نشانی داده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

طُرّیحی، عبد الحسین (م ۱۲۹۵ ق).

۳۸۳. متفن المقال.

الذریعة، ج ۱۹، ص ۶۸ (ش ۳۷۲).

مؤلف در تلخیص کتاب جامع المقال فخر الدین طُرّیحی (م ۱۰۸۵ ق)، اقدام به تألیف این کتاب نموده است و در مواردی که مطالب از نظر ایشان دارای نقصان بوده است، مطالبی را بیان داشته است. از جمله، ضبط بعضی از اسامی مشخص شده‌اند.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۲۴)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ

عبد الحسین هم فهرست نموده است.

طیب تهرانی نجفی، علی بن خلیل (۱۲۲۶-۱۲۹۷ ق).

۳۸۴. حاشیة علی منتهی المقال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۲۲۲ (ش ۱۲۴۷).

این حاشیه بر کتاب منتهی المقال ابو علی محمد بن اسماعیل مازندرانی (م ۱۲۱۶ ق) آورده شده است.

مرحوم صدر در اجازه مبسوطی که برای محقق تهرانی نوشته، به این حاشیه اشاره نموده است.

۳۸۵. سبیل الهدایة فی علم الدراية.

الذریعة، ج ۱۲، ص ۱۳۵ (ش ۹۱۵).

مؤلف در ابتدا، نیاز به علم رجال و موضوع این علم را مطرح می نماید. سپس در سه باب مختلف، مباحث ذیل را مورد بحث قرار می دهد:

اقسام حدیث؛

شرایط راویانی که احادیث آنها مورد قبول است؛

طُرُق تحمّل حدیث.

پس از آن با بیان عنوان «فائدة»، احوال بعضی از رجال را مورد بررسی قرار می دهد. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۶، ص ۳۳۸، ش ۱۵۶۹)، این کتاب را با عنوان الفوائد الرجالية هم فهرست نموده و احتمال داده است که این دو عنوان، شامل یک کتاب باشند. ایشان به نسخه‌ای از این کتاب، نشانی داده است. نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

۳۸۶. شرح الفوائد الرجالية.

الذریعة، ج ۱۳، ص ۳۸۷ (ذیل ش ۱۴۵۵).

این شرح بر الفوائد الرجالية ی وحید بهبهانی آورده شده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۶، ص ۳۹ و ج ۱۳، ص ۱۵۰)، این شرح را با عناوین حاشیة علی تعلیقة البهائیة و شرح تعلیقة الرجال فهرست نموده است. همچنین ایشان نسخه‌های متعددی از این کتاب را در کتابخانه‌های مختلف، مشاهده کرده

و نشانی داده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

اصفهانى حایری، محمد تقی (۱۲۲۷ - ۱۲۹۹ ق).

۳۸۷. نهاية الآمال فی کیفیت الرجوع إلى علم الرجال.

الذریعة، ج ۲۴، ص ۳۹۳ (ش ۲۱۰۵).

در مقدمه، تعریف، موضوع و وجه نیاز به علم رجال، مورد بحث واقع شده است.

متن کتاب در شش باب تنظیم شده است که فهرست عناوین آنها عبارت‌اند از:

وجه اعتبار قول علمای رجال و شرح حال ۳۳ نفر از ایشان؛

چگونگی استخراج شرح حال از کتاب‌های رجالی؛

الفاظ مدح و قدح و اسامی فرق و مذاهب؛

«عده» و راویان دیگری که در اسناد روایات هستند؛

اصحاب اجماع؛

راویانی که مورد بحث و اختلاف‌اند.

خاتمه کتاب، در شرح حال مؤلف است.

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

حسینی جزایری، سید علی بن حسن (م ۱۳۰۰ ق).

۳۸۸. حسن المقال فی أحوال الرجال.

الذریعة، ج ۷، ص ۱۶ (ش ۷۰).

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را در اختیار داشته است.

حکیم نجفی، علی (م ۱۳۰۰ ق).

۳۸۹. حواشی علی رجال الکبیر.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۳۱۶.

این حاشیه بر کتاب منهج المقال، معروف به رجال الکبیر محمد استرآبادی نوشته

شده است.

شیخ محمد کوفی در کتاب الشجرة الطيبة، نام این حاشیه را در فهرست آثار این

مؤلف آورده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۷، ش ۲۵۹)، این کتاب را با عنوان رجال السید علی هم فهرست نموده است.

قزوینی حلی، سید مهدی (م ۱۳۰۰ ق).

۳۹۰. رجال السید مهدی القزوینی الحلی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۵۲ (ش ۲۷۶).

مؤلف در السبائک المذهبة و مرحوم شیخ محمد کرفی در الشجرة الطيبة به وجود این کتاب، اشاره نموده‌اند.

موسوی شیرازی، محمد رضا بن اسماعیل (زنده در ۱۳۰۰ ق).

۳۹۱. الوجیزة فی الرجال.

الذریعة، ج ۲۵، ص ۴۹ (ش ۲۴۸).

این کتاب، منتخبی از کتاب خلاصة الأقوال علامة حلی است که در حاشیه کتاب مدائن العلوم - که از دیگر تألیف‌های همین مؤلف است و به چاپ رسیده - آورده شده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۶)، این کتاب را با عنوان رجال السید محمد رضا هم فهرست نموده است.

آل کشکول، محمد علی (ق ۱۳).

۳۹۲. اکمال منتهی المقال.

الذریعة، ج ۲، ص ۲۸۳ (ش ۱۱۴۹).

مؤلف، کتاب را در تکمیل منتهی المقال ابو علی محمد بن اسماعیل سینایی حابری تألیف کرده است؛ چون در کتاب منتهی المقال، فهرست اسامی راویان مجهول آورده نشده است.

مؤلف در مقدمه کتاب، وجه نیاز به ذکر راویان مجهول را بیان داشته و در متن کتاب، علاوه بر ذکر مجاهیل، اسامی راویان معلومی را که در منتهی المقال آورده نشده، اضافه کرده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۷)، این کتاب را با عنوان رجال الشيخ محمد علی فهرست نموده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

۳۹۳. تمییز المشترکین .

مصنفی المقال فی مصنفی علم الرجال، ص ۳۰۵.

این کتاب، مشتمل بر شرح حال بسیاری از راویان احادیث است که در مورد آنها اشتباه وجود دارد. اسامی راویان، بر اساس حروف الفبا تنظیم شده است.

۳۹۴. التنبیهات السنیة فی المصطلحات الرجالیة .

الذریعة، ج ۴، ص ۴۵۲ (ش ۳۰۱۴).

این کتاب، مشتمل بر بیان فهرستی از اصطلاحات رجالی است.

مرحوم محمد علی آل کشکول در الإكمال، نقل قول‌هایی از این کتاب آورده است.

۳۹۵. حدیقة النظار [| الأنظار] فی مشیخة الفقیه والتهدیب والاستبصار .

الذریعة، ج ۶، ص ۳۹۰ (ش ۲۴۲۹).

مصنف، نام کتاب را حدیقة الأنظار... نامیده است؛ اما این کتاب، مشهور به حدیقة

النظار است و محقق تهرانی، این کتاب را با هر دو نام آن، فهرست نموده است.

متن کتاب، در تکمیل مشیخة کتاب من لا یحضر والتهدیب و الاستبصار آورده شده است.

۳۹۶. الفوائد الغاضریة فی علم الرجال و مصطلحات المحدثین .

الذریعة، ج ۱۶، ص ۳۵۱ (ش ۱۶۳۴).

این کتاب، مشتمل بر مقدمه، فواید و خاتمه است.

در مقدمه، به این مباحث اشاره شده است: تعریف، موضوع، و وجه نیاز به علم رجال، که مؤلف در قسمت اخیر، اطلاع بر این علم را از شرایط اجتهاد می‌داند.

در قسمت فواید رجالی، این مباحث مورد بررسی واقع شده‌اند: کیفیت رجوع به علم رجال؛

چگونگی علاج تعارض در اقوال؛

تمییز مشترکات به همراه ذکر بعضی از ممیزات؛

بررسی و بحث در مورد بعضی از رجال که مورد اشتباه واقع می‌شوند.
این اسامی بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند.
در خاتمه، تاریخ حیات معصومان علیهم‌السلام به طور مفصل مورد بحث واقع شده است.
محمد باقر شوشتری (م ۱۳۲۷ ق)، خاتمه این کتاب را تلخیص نموده است
و محقق تهرانی در مصفای المقال (ص ۸۹)، این تلخیص را با عنوان تلخیص خاتمه
الفوائد الغاضریة فهرست نموده است.

احسائی، محمد بن احمد بن زین الدین (ق ۱۳).

۳۹۷. رسالة فی مسائل الدراية والرجال.

مصفای المقال فی مصفای علم الرجال، ص ۴۲۸.

بعض المتأخرین (ق ۱۳).

۳۹۸. شرح وجیزة الرجال.

الذریعة، ج ۱۴، ص ۱۶۹ (ش ۲۰۳۴).

این شرح بر کتاب الوجیزة ی علامه مجلسی (م ۱۱۱۱ ق) آورده شده است و شارح،
تنها تا شرح حال «بیان» از حرف «باء» را آورده است.
محقق تهرانی، نسخه‌ای از این شرح را نشانی داده است.

جزایری، سید شفیع بن محمد بن عبد الکریم (ق ۱۳).

۳۹۹. رجال السید شفیع.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۱۹ (ش ۲۴۴).

این کتاب، مشتمل بر تعلیقات مؤلف بر کتاب نقد الرجال سید میر مصطفی تفرشی
(زنده در ۱۰۲۱ ق) است.
محقق تهرانی، به نسخه‌ای از این کتاب، نشانی داده است.

حایری، درویش علی (ق ۱۳).

۴۰۰. تکملة رجال أبی علی.

الذریعة، ج ۴، ص ۴۱۳ (ش ۱۸۲۰).

مؤلف، این رساله را در تکمیل کتاب منتهی المقال، معروف به رجال ابی علی تألیف ابو علی محمد بن اسماعیل مازندرانی حایری آورده است؛ زیرا مؤلف منتهی المقال، از بیان فهرست اسامی بسیاری از رجال، به گمان آن که مجهول‌اند و فایده‌ای در ذکر رجال مجهول وجود ندارد، اجتناب نموده است.

محقق تهرانی در مصنفی المقال (ص ۱۷۰)، این کتاب را با عنوان ذکر المجاهیل و الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۵، ذیل ش ۲۳۹) با عنوان رجال الشیخ درویش علی الحائری هم فهرست نموده است.

دلبری، حسن بن محمد قاسم (ق ۱۳).

۴۰۱. تعلیقات و حواشی رجالیة علی رجال عبد اللطیف الجامعی.

مصنفی المقال فی مصنفی علم الرجال، ص ۱۵۱.

مؤلف، این تعلیقات و حواشی را بر کتاب رجال الشیخ عبد اللطیف الجامعی عبد اللطیف حویزی (م ۱۰۵۰ ق) آورده است.
محقق تهرانی، نسخه‌ای از این حواشی را مشاهده کرده و نشانی داده است.

رضوی، سید محمد (محمد قصیر) (ق ۱۳).

۴۰۲. رجال السید محمد بن معصوم الرضوی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۴۷ (ش ۲۷۲).

نوروز علی بسطامی (م ۱۳۰۹ ق) - که از شاگردان مؤلف بوده است - در فردوس التواریخ، نام این کتاب را در فهرست آثار وی آورده است.

قاضی دزفولی، محمد (ق ۱۳).

۴۰۳. أساس المطالب.

مصنفی المقال فی مصنفی علم الرجال، ص ۴۴۳.

این کتاب، مشتمل بر بعضی از مسائل درایه و مباحث رجالی است که از املائات شیخ انصاری تهیه شده است.
محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

لاهیجانی، صفر علی (ق ۱۳).

۴۰۴. رجال المولی صفر علی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۲۲ (ش ۲۴۷).

مرحوم تنکابنی - که از شاگردان مؤلف بوده است - در قصص العلماء، در شرح حال مؤلف آورده است که وی دارای رساله‌ای در درایه و بعضی از مباحث رجال است.

مفید هزار جریبی، احمد بن محمد (ق ۱۳).

۴۰۵. جواهر الکلمات فیما یتملن بأحوال الرواة.

الذریعة، ج ۵، ص ۲۷۸ (ش ۱۳۰۲).

این کتاب، مشتمل بر مقدمه و چند مقصد است. در مقدمه، تعریف علم رجال، موضوع و غایت این علم، مورد بحث واقع شده است. و متن کتاب درباره بررسی احوال راویان حدیث است. محقق تهرانی، نسخه‌هایی از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

موسوی تنکابنی، سید محمد مهدی (ق ۱۳).

۴۰۶. الرشحات.

الذریعة، ج ۱۱، ص ۲۳۴ (ش ۱۴۲۴).

محقق تهرانی می‌گوید که مؤلف کتاب الرشحات، در آخر کتاب خود به نام خلاصه الأخیار، نام این کتاب را ذکر کرده و اشاره می‌نماید که این کتاب، در علم رجال تألیف شده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۵۲)، این کتاب را با عنوان رجال السید مهدی هم فهرست نموده است.

نظام الدوله، میرزا علی محمد خان (ق ۱۳).

۴۰۷. رجال المرزا علی محمد خان.

الذریعة: ۱۳۸/۱۰.

مؤلف، مجموعه‌ای را مشتمل بر شرح حال بیست و چند نفر از بزرگان راویان حدیث از اهل سنت را آورده است. اسامی بعضی از این راویان عبارت‌اند از: ابو هریره، ابو موسی، ابو البختری، مغیره، عمران بن طحان، عمرو بن حریث، ثمره بن جندب و یحیی بن اکثم. محقق تهرانی، نسخه‌ای از این مجموعه شرح حال را نشانی داده است.

تألیفات رجالی

قرن چهاردهم هجری و معاصرین

تنگابنی، محمد (۱۲۳۰-۱۳۰۲ ق).

۴۰۸. حاشیه علی رجال ابن داوود.

الذریعة، ج ۶، ص ۸۷ (ش ۴۵۵).

مؤلف این حاشیه را بر کتاب رجال ابن داوود تقی الدین ابن داوود حلّی (م ۷۰۷ ق) آورده است.

محقق تهرانی می‌گوید که مؤلف، از این حاشیه در کتاب قصص العلماء خود نام برده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۴) این کتاب را با عنوان رجال المیرزا محمد هم فهرست نموده است.

۴۰۹. هدایة الدرابة فی أصحاب الإجماع.

الذریعة، ج ۲۵، ص ۱۷۵ (ش ۱۱۹).

مؤلف، مبحث «اصحاب اجماع» را مورد بحث و بررسی قرار داده است و بر همین اساس، شرحی بر این کلام کثی که می‌گوید: «أجمعت العصابة علی تصحیح ما یصح عنهم...»، آورده است.

مؤلف، نام این کتاب را در قصص العلماء، جزو فهرست آثار خود آورده است.

عاملی حناوی، محمد بن علی عزالدین (م ۱۳۰۳ ق).

۴۱۰. ضوء المشکاة الکاشف عن وجوه الروایة والرواة.

الذریعة، ج ۱۵، ص ۱۲۱ (ش ۵۱۸).

محقق تهرانی در مصنفی المقال (ص ۳۲۷) می‌گوید که کاشف الغطا در الحصون المینعة از این کتاب نقل قول دارد. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۶)، این کتاب را با عنوان رجال الشيخ محمد بن علی بن محمد الحناوی هم فهرست نموده است.

قمی، سید جواد بن علی‌رضا (م ۱۳۰۳ ق).

۴۱۱. رجال السید جواد القمی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۰۸ (ش ۲۲۵).

محقق تهرانی در نقباء البشر (ج ۱، ص ۳۳۷) نام این کتاب را در شرح حال این مؤلف، آورده است.

طفیلی، عبد‌الرضا (زنده ۱۳۰۵ اق).

۴۱۲. جلاء الأبصار فی شرح الاستبصار، تصحیح و تعلیق: محمد طفیلی، نجف: مطبعة

النعمان، ۱۳۹۱ اق، ۶ ج.

این کتاب، در شرح روایات الاستبصار شیخ طوسی تألیف شده است. در مقدمه نوشته شده بر این کتاب آمده است که مؤلف تا آخر «کتاب الصوم» از الاستبصار را شرح نموده و در ادامه، الشرائع محقق حلّی را شرح نموده است.

از جلدهای تحقیق شده بر این کتاب، تنها پنج جلد چاپ شده است که مشتمل بر شرح ۱۳۲۴ روایت از جلد اول کتاب الاستبصار (تا باب «کراهیة النوم بعد صلاة الغداة») است.

متن کتاب، مشتمل بر شرح مبسوط اسناد در روایات است و در مورد متن احادیث، عمدتاً به بیان آن (بدون شرح) اکتفا شده است. در شرح اسناد شرح حال یک یکی راویان، با بیان و بررسی اقوال علمای رجال به منظور تبیین موثق یا غیر موثق بودن آنها آورده شده است و سپس، بحث در دلالت مباحث ذکر شده، مطرح شده و در نهایت، با بیان نوع سند، نتیجه‌گیری شارح آورده شده است.

در ضمن شرح اسناد، مؤلف بنابر مقتضای سند مورد بحث، مباحث مختلفی را مطرح می‌نماید که عبارت‌اند از: بیان مفهوم تعبیرهای موجود در کتاب‌های رجالی (مانند تعبیر «من لم یروا»)، بیان طبقه راویان، تمییز مشترکات، تصحیفات، ذکر مبانی رجالی دیگران (مانند ذکر مبنای علامه مجلسی در الوجیزة در مورد این

مطلب که شیخ اجازه بودن، مبنای صحّت روایت است، اگر چه نام آن راوی در کتب رجال نیامده باشد).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۳، ص ۸۴، ش ۲۷۰) این کتاب را با عنوان شرح الاستبصار فهرست نموده است.

کنی، ملا علی (۱۲۲۰-۱۳۰۶ ق).

۴۱۳. توضیح المقال فی علم الرجال، تحقیق: محمّد حسین مولوی، قم، دارالحدیث، ۱۳۷۹ش/۱۴۲۱ق، ۳۴۴ص، اوّل.

این کتاب، مشتمل بر مقدّمه، سه باب و یک خاتمه است. مقدمه کتاب، در بر دارنده بیان موضوع و فایده علم رجال، به همراه بیان شبهات و ادله اخباری ها بر عدم نیاز به علم رجال، و جواب بر هر یک از این شبهات است.

متن کتاب، شامل سه باب است و در هر یک از این ابواب، در فصل های مختلف، مباحثی مطرح شده است.

ابواب سه گانه این کتاب عبارت اند از:

باب اوّل، در چگونگی علم به ذات رجال اسناد حدیث که در این باب، این فصل ها مطرح شده اند:

کیفیت رجوع به علم رجال؛

اسباب تمییز مشترکات؛

دیدگاه علمای رجال در بیان اسباب تمییز در اشتراک لفظی، خطّی و کتبی؛

بیان مفهوم «عدّه» نزد مرحوم کلینی؛

بررسی اصطلاحات الوافی و رموز بحار الأنوار.

باب دوم، در بیان تمییز راویانی است که بین علمای رجال مورد اختلاف اند که عبارت اند از: محمّد بن اسماعیل، ابو بصیر و عمر بن یزید.

باب سوم، روش هایی که مشخص کننده صفات و احوال راویان حدیث اند، بررسی شده که عبارت اند از:

بررسی و بیان الفاظ و کلمات استعمال شده در مدح مطلق؛

بررسی و بیان الفاظ استعمال شده در ذم؛

بیان الفاظی که نه افاده مدح و نه افاده ذم می نمایند؛

تعارض جرح و تعدیل.

خاتمه کتاب، مشتمل بر بیان اقسام حدیث و بررسی شرح حال بعضی مشایخ است. در الذریعة (ج ۴، ص ۴۹۸) آمده که این کتاب دو مرتبه با عنوان رجال شیخ ابو علی چاپ شده که مصنف در چاپ اول، فهرست و شرح حال شصت نفر از مشایخ رجال عصر خویش، از جمله شرح حال خود را آورده است و در چاپ دوم به تاریخ ۱۳۰۲ ق، مصنف، مستدرک مرحوم نوری را که مشتمل بر شرح حال شصت نفر از مشایخ بوده، به خاتمه کتاب خود اضافه نموده که با مجموع فهرست مشایخ در چاپ اول کتاب، تعداد مشایخ ذکر شده را به ۱۲۰ نفر رسانیده است. محقق تهرانی در مصنفی المقال (ص ۱۵۹)، این تکمله را بر توضیح المقال ملاً علی کنی (۱۲۲۰ - ۱۳۰۶ ق) با عنوان تعلیقه علی توضیح المقال، فهرست نموده است. همچنین محقق تهرانی اشاره می‌کند که در کتاب مصنفی المقال خود، این تعداد از شرح حال را به بیش از ششصد مورد رسانیده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۷)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ محمد علی فهرست نموده است.

خوئینی قزوینی، احمد بن مصطفی (م ۱۳۰۷ ق).

۴۱۴. مرآة المراد فی تحقیق شبهات رجال الاسناد.

الترت العربی، ج ۵، ص ۳۷.

این کتاب، مشتمل بر مقدمه، سه «مرآة» و خاتمه است. در مقدمه کتاب، طی سیزده فصل، قواعد کلی علم رجال، مطرح شده است. متن کتاب در سه «مرآة» تنظیم شده است که عبارت‌اند از: مصطلحات رجالی؛ تفصیل شرح حال جماعتی از راویان حدیث که محل اختلاف‌اند؛ آنچه فقیه در استنباط نیاز دارد. نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

شیخ الإسلام تبریزی، محمود (م ۱۳۱۰ ق).

۴۱۵. کتاب فی علم الدراية والرجال.

مصنفی المقال فی مصنفی علم الرجال، ص ۴۵۲.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۹)، این کتاب را با عنوان رجال السید المیرزا محمود هم فهرست نموده است.

یزدی مشهدی، احمد بن حسن (م ۱۳۱۰ ق).

۴۱۶. درجات الأصحاب.

الذریعة، ج ۸، ص ۵۹ (ش ۱۹۱).

محقق تهرانی در مصنفی المقال (ص ۴۴) اشاره می نماید که این کتاب در علم رجال تألیف شده است.

ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۵)، این کتاب را با عنوان رجال المولی أحمد الیزدی هم فهرست نموده است.

مدرّس رضوی، محمد علی (۱۲۳۹ - ۱۳۱۱ ق).

۴۱۷. رسالة فی الدرایة والرجال.

مصنفی المقال فی مصنفی علم الرجال، ص ۳۳۶.

محقق تهرانی، نسخه ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان اشاره می نماید که این نسخه، مختصر و ناقص بوده است.

از جمله مباحث این کتاب، بحث از وجه نیاز به علم رجال است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۶، ش ۲۵۸)، این کتاب را با عنوان رجال المیرزا محمد علی هم فهرست نموده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه های ایران موجود است.

اصفهانی، محمد جواد (م ۱۳۱۲ ق).

۴۱۸. تلخیص خلاصة العلامة.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۰۷.

این کتاب در تلخیص خلاصة الأقوال علامه حلی نوشته شده است.

مرحوم احمد بیان اصفهانی در خلد برین (ج ۱، ص ۱۳۵) از این کتاب نام برده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۷) این کتاب را با عنوان رجال الشیخ محمد جواد الاصفهانی فهرست نموده است.

تستری [/ شوشتری]، عبد الرحیم بن محمد علی (۱۲۲۶ - ۱۳۱۳ ق).

۴۱۹. منظومة فی الرجال.

الذریعة، ج ۲۳، ص ۱۰۸ (ش ۸۲۳۳).

این منظومه در آخر منظومه اصولی این مؤلف به نام نتیجه الأنظار آورده شده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱، ص ۴۷۴، ش ۲۳۶۰)، این کتاب را با عنوان أرجوزة فی الرجال و نیز با عنوان رجال الشیخ عبد الرحیم (ج ۱۰، ص ۱۲۵) فهرست نموده است.

جالبقی بروجردی، سید علی اصغر (م ۱۳۱۳ ق).

۴۲۰. طرائف [۱ طرائف] المقال فی معرفة طبقات الرواة، تحقیق: سید مهدی رجایی،

قم: مکتبه آیه الله العظمی المرعشی النجفی العامة، ۱۴۱۰ ق، ۲ ج، اول.

این کتاب، مشتمل بر مقدمه محقق، مقدمه مؤلف، باب‌های دهگانه و خاتمه است. مقدمه مؤلف در تعریف علم رجال و درایه، بیان رموز کتاب و بررسی ویژگی‌های آن است.

متن کتاب در بیان طبقات رجال حدیث است که مشتمل بر ۳۱ طبقه‌اند، به این ترتیب که مؤلف در طبقه اول، رجال زمان حیات خود را معرفی کرده و سپس به ترتیب، رجال طبقه‌های بعدی تا طبقه سی و یکم (که شامل صحابیان رسول خداست) را ذکر کرده است. این مجموعه در باب اول کتاب آمده است.

در نه باب دیگر، عناوین زیر مورد بحث واقع شده‌اند:

باب دوم و سوم، در القاب رجال؛

باب چهارم، ذکر اسامی، القاب، کنیه و حالات معصومان علیهم‌السلام؛

باب پنجم، مذاهب و فرقه‌های بعد از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم؛

باب ششم، اقسام حدیث نزد متأخران؛

باب هفتم، اسباب مدح و ذم؛

باب هشتم، سبب اختلاف مذاهب؛

باب نهم، بیان دوازده فایده رجالی؛

باب دهم، بیان حالات مفصل بعضی از صحابیان و بزرگان علم رجال.

خاتمه کتاب، مشتمل بر چند «امر» است:

امر اول، معرفی بسیاری از مشایخ علم رجال؛

امر دوم، طرز و مشایخ مؤلف کتاب به کتاب‌های حدیثی و ...؛

امر سوم، مختصری از زندگی‌نامه مؤلف کتاب. مقدمه مرحوم آیه الله سید شهاب الدین مرعشی نجفی رحمته الله در شرح حال مؤلف کتاب، با عنوان «الظرائف فی ترجمة صاحب الطرائف»، در اول کتاب آورده شده است.

مقدمه محقق در بیان جایگاه علم به طبقات در علم رجال و معرفی کتاب است. شایان ذکر است که این کتاب با عنوان ظرائف المقال فی معرفة طبقات الرجال به چاپ رسیده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۵، ص ۱۴۹، ش ۹۸۳)، این کتاب را با عنوان طبقات الرجال و نیز با عنوان رجال السید علی أصغر (ج ۱۰، ص ۱۳۷) فهرست نموده است.

یزدی زواری، سید جمال الدین محمد (م ۱۳۱۳ ق).

۴۲۱. لطائف الأقوال فی معرفة الرجال.

الذریعة، ج ۱۸، ص ۳۱۳ (ش ۲۶۲).

مصنف، نام این کتاب را در فهرست آثار خود، در آخر کتاب الأوائل آورده است. محقق تهرانی در مصنفی المقال (ص ۱۱۴) اظهار داشته که این کتاب به چاپ رسیده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۵)، این کتاب را با عنوان رجال السید جمال الدین محمد هم فهرست نموده است.

شروقی، علی (۱۲۳۷-۱۳۱۴ ق).

۴۲۲. کتاب فی الرجال.

مصنفی المقال فی مصنفی علم الرجال، ص ۳۲۳.

محقق تهرانی به نسخه‌ای از این کتاب، نشانی داده است.

لنکرانی، محمد ابراهیم (م ۱۳۱۴ ق).

۴۲۳. رسالة فی الدراية والرجال.

مصنفی المقال فی مصنفی علم الرجال، ص ۱۰.

مرحوم محمد کوفی در الشجرة الطيبة، این کتاب را در فهرست آثار این مؤلف آورده است.

بحرانی قطیفی، احمد بن صالح (۱۲۵۱-۱۳۱۵ ق).

۴۲۴. حاشیه علی رجال النجاشی.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۵۰.

۴۲۵. حاشیه علی منهج المقال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۲۲۵ (ش ۱۲۶۴)

این حاشیه بر کتاب منهج المقال مشهور به الرجال الکبیر میرزا محمد استر آبادی (م ۱۰۲۸ ق) آورده شده است.

مرحوم سلیمان بلادی بحرانی (م ۱۳۴۰ ق) در أنوار البدرین، متذکر این حاشیه شده است.

۴۲۶. زاد المجتهدین فی شرح بلغة المحدثین، تحقیق: ضیاء بدر آل سنبل، ۱۴۱۴ ق، ج ۲.

این شرح بر کتاب بلغة المحدثین سلیمان ماحوزی (م ۱۱۲۱ ق) آورده شده است. از آن جا که بلغة المحدثین به صورت مختصر و مجمل به توثیق یا مدح راویان پرداخته است، این شرح به صورتی مفصل، حالات و خصوصیات رجال مذکور را بیان داشته است؛ لیکن مؤلف، موفق نشده است به شرح حال راویان، بیشتر از آنهایی که نامشان با حرف همزه آغاز شده، بپردازد.

در این شرح، مؤلف به نکات ذیل توجه داشته است: ایشان علاوه بر نقل مطالب کتاب بلغة المحدثین، اقوال و جملات علمای علم رجال متقدم و متأخر را ذکر می نماید و در مورد بعضی از اقوال، توضیحاتی را بیان کرده است.

در اکثر شرح حالها، ضبط اسامی و تمییز مشترکات بیان شده اند و در مواردی، به حسب مناسبت آن شرح حال، فواید رجالی بیان شده است.

محقق کتاب، فهرستی از این فواید را در آخر کتاب، بیان داشته است.

مقدمه محقق، شامل بررسی ویژگی های کتاب، شرح مختصر احوال بعضی از بزرگان علم رجال و زندگی نامه مؤلف است.

در آخر مقدمه، محقق، متن رساله الحق الواضح فی أحوال العبد الصالح علی بن حسن بلادی قطیفی فیرحی را در شرح حال احمد بن صالح بحرانی، با تحقیق ضیاء بدر آل سنبل، آورده است.

شریعتمدار استرآبادی، علی بن محمد جعفر (م ۱۳۱۵ ق).

۴۲۷. رموز الأقوال و کنوز بروز أحوال الرجال.

الذریعة، ج ۱۱، ص ۲۵۱ (ش ۱۵۳۷).

این کتاب، مشتمل بر شرح حال رجال مؤلف و راوی است و به جهت اختصار در لفظ، رمزهایی برای کتابهایی که مطالب از آنها اتخاذ شده و رموزی برای اسامی مؤلفان، به کار گرفته شده است. این رموز، بیشتر در الرجال الکبیر به کار رفته است. مؤلف در کتاب غایة الآمال خود، از این کتاب نام می‌برد. محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۴)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ علی هم فهرست نموده است. نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۴۲۸. غایة الآمال فی استعمال أحوال الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۵ (ش ۲۱).

این کتاب، شرح و تکمله‌ای بر کتاب منتهی المقال، معروف به رجال ابی علی ابو علی محمد بن اسماعیل حایری (م ۱۲۱۶ ق) است. متن کتاب، مشتمل بر شرح حال رجال در ذیل سه عنوان «اصل»، «فصل» و «وصل» است. قسمت اصل، مشتمل بر کلام ابو علی حایری است. قسمت فصل، مشتمل بر سخنان علمای دیگر در مورد شخصیت مورد بحث است و قسمت وصل، در بردارنده دیدگاه مصنف کتاب است. مصنف در کتاب، شرح حال و فهرستی از تألیفات خود بیان کرده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۳، ص ۲۸۲) از این کتاب با عنوان شرح رجال ابی علی نیز نام برده است. نسخه خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۴۲۹. مبدأ الآمال.

الذریعة، ج ۱۹، ص ۴۸ (ش ۲۵۳).

این کتاب، مشتمل بر بیان و شرح قواعدی در علم حدیث، علم درایه و علم رجال است و در چهار مقدمه و سه «کتاب» با این عناوین تنظیم شده است:

مقدمه اول، در تعریف علم رجال؛

مقدمه دوم، شامل اسامی کتاب‌های رجالی؛

مقدمه سوم، در شرح حال مؤلف؛

مقدمه چهارم، شامل مشایخ رجال و مؤلفان کتاب‌های رجالی.

متن این اثر هم شامل مطالب زیر است:

کتاب اول، در علم رجال؛

کتاب دوم، در علم درایه؛

کتاب سوم، در علم حدیث.

سید احمد حسینی در التراث العربی (ج ۴، ص ۴۲۸)، این کتاب را با عنوان مبدأ

الأمال فی قواعد الحدیث والدرایة والرجال، فهرست نموده است.

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۴۳۰. المبدأ والمآل.

الذریعة، ج ۱۹، ص ۴۸ (ش ۲۵۶).

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی راویان حدیث است که بر اساس ترتیب

حروف الفبا تنظیم شده‌اند. مؤلف، این معجم را از کتاب‌های رجالی و حدیثی،

خصوصاً از نقد الرجال سید میر مصطفی تفرشی (م ۱۰۴۴ ق) تهیه نموده و ضبط

اسامی و نسب‌های مشکل را به آنها اضافه نموده است.

مؤلف همچنین در ذیل عنوان «فصل»، شرح حال علمای مشهور را بیان داشته است

و در نهایت، پنج فایده رجالی را مورد بحث قرار داده است.

سید احمد حسینی در التراث العربی (ج ۴، ص ۴۲۹)، این کتاب را با عنوان المبدأ

والمآل فی توسط شرح أحوال الرجال، فهرست نموده است.

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

۴۳۱. الموضحة.

الذریعة، ج ۲۳، ص ۲۶۸ (ش ۱۹۲۱).

مؤلف، این کتاب را در تصحیح اکثر اسناد تهذیب الأحکام و الاستبصار و برخی

کتاب‌های دیگر، تألیف کرده است.

۴۳۲. منتخب الأقوال فی إجمال أحوال الرجال.

الذریعة، ج ۲۲، ص ۳۷۵ (ش ۷۵۱۵).

مؤلف، اسامی چهار کتاب اخیر را در کتاب غایة الآمال خود، بیان داشته است.

شهرستانی حایری، محمد حسین (م ۱۳۱۵ ق).

۴۳۳. رسالة الدراية والرجال.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۱۵۶.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده نموده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

کلباسی اصفهانی، ابوالمعالی (۱۲۴۷-۱۳۱۵ ق).

۴۳۴. الرسائل الرجالية، تحقیق: محمد حسین درایتی، قم: دار الحديث، ۱۴۲۲ق/

۱۳۸۰ش، ۴ ج، اول.

مرحوم ابوالمعالی کلباسی، رساله‌های بسیاری در علم رجال تألیف نموده که مجموعه این رساله‌ها در کتابی با عنوان الرسائل الرجالية به چاپ رسیده است.

فهرست اسامی این رساله‌ها به ترتیب عبارت‌اند از:

۱- رسالة فی ثقة؛

۲- رسالة فی جواز الاکتفاء فی تصحیح الحديث بتصحیح الغير و عدمه؛

۳- رسالة فی تزکیة الرواة من أهل الرجال؛

۴- رسالة فی أصحاب الإجماع؛

۵- رسالة فی النجاشی؛

۶- رسالة فی ابن الغضائری؛

۷- رسالة فی الشيخ البهائی؛

۸- رسالة فی المحقق الخوانساری؛

۹- رسالة فی الصحیفة السجادیة؛

۱۰- رسالة فی التفسیر المنسوب إلى الإمام العسکری؛

۱۱- رسالة فی أبی بکر الحضرمی؛

۱۲- رسالة فی أبی داوود؛

۱۳- رسالة فی أحمد بن محمد؛

۱۴- رسالة فی حسین بن محمد؛

- ۱۵- رساله فی حفص بن غیاث و سلیمان بن داوود و قاسم بن محمد؛
 ۱۶- رساله فی حماد بن عثمان؛
 ۱۷- رساله فی عبد الله بن محمد؛
 ۱۸- رساله فی علی بن حکم؛
 ۱۹- رساله فی علی بن سندی؛
 ۲۰- رساله فی علی بن محمد؛
 ۲۱- رساله فی محمد بن ابی عبد الله؛
 ۲۲- رساله فی محمد بن ابی عمیر؛
 ۲۳- رساله فی محمد بن الحسن؛
 ۲۴- رساله فی محمد بن زیاد؛
 ۲۵- رساله فی محمد بن سنان؛
 ۲۶- رساله فی محمد بن الفضیل؛
 ۲۷- رساله فی محمد بن قیس؛
 ۲۸- رساله فی معاویة بن شریح؛
 ۲۹- رساله فی لزوم نقد المشیخة.
- مؤلف در هر یک از این رساله‌ها، به طور مبسوط در مورد عنوان رساله، مطالبی را مورد بحث و تحقیق قرار داده است.
- مقدمه محقق، شامل دو فصل و یک خاتمه است. در فصل اول، شرح حال مصنف، و در فصل دوم، طریق مصنف در تألیف این رساله‌ها به صورت مختصر، و در خاتمه، روش تحقیق در این کتاب، مورد بحث واقع شده است.
- در جلد چهارم، فهرس مختلف مجموعه رسائل، ارائه شده است.
- محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۲۴۶، ش ۷۸۹) این کتاب را با عنوان الرسائل الرجالية و با عنوان‌های رجال الشيخ الميرزا أبي المعالي (ج ۱۰، ص ۹۳، ش ۱۸۰) والفوائد الرجالية (ج ۱۶، ص ۳۳۷، ش ۱۵۶۲) هم فهرست نموده است. شایان ذکر است که ایشان بسیاری از این رساله را به طور مستقل، فهرست کرده و عنوان مستقل داده است.

کلاتری نوری، ابوالفضل (۱۲۷۳-۱۳۱۶ ق).

۴۳۵. حاشیه علی رجال النجاشی.

الذریعة، ج ۶، ص ۸۸ (ش ۴۵۸).

محقق تهرانی، نسخه‌های از این حاشیه را مشاهده کرده و نشانی داده است.

۴۳۶. الدرّ الفتیق.

الذریعة، ج ۸، ص ۶۷ (ش ۲۳۴).

محقق تهرانی در ذیل عنوان این کتاب اشاره کرده است که این کتاب در علم رجال نوشته شده و نسخه آن را نزد فرزند مؤلف، مشاهده نموده است.

ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۳) این کتاب را با عنوان رجال المیرزا ابی الفضل الطهرانی فهرست نموده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

۴۳۷. رسالة فی أصحاب الإجماع.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۳۴.

موعشی تبریزی، شرف الدین علی بن محمّد (م ۱۳۱۶ ق).

۴۳۸. تعلیقة علی رجال الکبیر.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۳۱۲.

این تعلیقه بر کتاب منهج المقال فی علم الرجال، مشهور به رجال الکبیر میرزا محمّد استرآبادی تألیف شده است.

۴۳۹. حاشیة علی منتهی المقال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۲۲۳، ش ۱۲۴۸.

این حاشیه، بر کتاب منتهی المقال محمّد بن اسماعیل مازندرانی نوشته شده است. محقق تهرانی در مصنّفی المقال (ص ۲۱۲)، از این حاشیه با عنوان تعلیقة علی رجال ابی علی هم نام برده است.

چهار سوقی، سیّد میرزا محمّد هاشم (۱۲۳۵-۱۳۱۸ ق).

۴۴۰. شرح مشیخة الفقیه.

الذریعة، ج ۱۴، ص ۶۸، ش ۱۷۷۲.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این شرح را در کتاب‌های سیّد محمّد یزدی طباطبایی

مشاهده کرده و فهرست نموده است.

۴۴۱. الفوائد الرجالية.

الذريعة، ج ۱۶، ص ۳۳۹ (ش ۱۵۷۵).

محقق تهرانی می‌گوید که مؤلف از این کتاب در اجازه خود برای شیخ الشریعه، نام برده است. ایشان در الذريعة (ج ۲۰، ص ۴۱ و ج ۲۱، ص ۲۲۳)، این کتاب را با عناوین مجمع الفوائد و مخزن الفوائد و معدن الفوائد، فهرست کرده است. نیز در مصنفی المقال (ص ۴۹۱) اشاره کرده که این دو عنوان از اسامی دیگر الفوائد الرجالية‌اند.

ایشان در الذريعة (ج ۱۰، ص ۱۵۸)، این کتاب را با عنوان رجال السيد محمد هاشم الجهار سوقي هم فهرست نموده است.

۴۴۲. رسالة في أحوال أبي بصير^۱.

ابو بصیر، از کنیه‌های مشترکی است که جمعی از روایان به آن شناخته شده‌اند. از دیر زمان، در تعیین مراد از ابو بصیر در اسناد روایات، اختلاف بوده است. مؤلف این رساله نیز تمییز این کنیه مشترک را مورد توجه قرار داده و اشخاصی را که به این کنیه شناخته شده‌اند، معرفی کرده و از توثیق و تضعیف آنها بحث کرده است.

وی با بررسی اسناد روایات، در نهایت به این نکته می‌رسد که ابو بصیر به صورت مطلق و بدون هیچ قرینه‌ای، به ابو بصیر لیث بن بختری مرادی و یحیی بن ابی القاسم اطلاق شده است و هر دو نفر، موثق و مورد اعتمادند.

بر این اساس، روایاتی که در اسناد آنها نام ابو بصیر دیده می‌شود، از جهت راوی مورد اشکال نیستند. مؤلف به تفصیل، اسناد روایات و کتب رجالی و همچنین اقوال رجالیان را در این موضوع، مطرح کرده و بدانها استناد کرده است.

محقق تهرانی در الذريعة (ج ۴، ص ۱۴۸، ش ۷۲۳)، این رساله را با عنوان ترجمة أبي بصير فهرست نموده و متذکر شده است که این رساله، در ضمن مجموعه رسائل این مؤلف با عنوان معدن الفوائد، به چاپ رسیده است.

محقق تهرانی آورده است که این رساله، در ضمن مجموعه رسائل این مؤلف با عنوان «معدن الفوائد»، به چاپ رسیده است.

۱. این رساله در مجموعه میراث حدیث شیعه، از انتشارات مؤسسه فرهنگی دار الحدیث در انتشار است.

شریعتمددار استرآبادی، محمد حسن (۱۲۴۹-۱۳۱۸ ق).

۴۴۳. مجموعه الفوائد المتفرقة.

الذریعة، ج ۲۰، ص ۹۵ (ش ۲۰۷۲).

مؤلف، مباحثی را در مورد اصحاب اجماع، در این کتاب مورد بحث قرار داده است.

۴۴۴. مظاهر الآثار.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۱۶۱ (ش ۴۴۲۴).

این کتاب در زمینه مطالبی از اسناد و متون اخبار ائمه معصومین علیهم السلام تألیف شده است. کتاب، در پنج جلد تألیف شده است. مقدمه جلد اول، مشتمل بر مطالبی در علم حدیث، درایه، قواعد رجالی، شرح حال تعدادی از صحابیان و تابعیان و خلفای اموی و عباسی، راویان و مشایخ موثق، علمای متأخر و متقدم است. همچنین اسامی فرقه‌های شیعه غیر امامی و تاریخ ائمه معصومین علیهم السلام و سفرای ممدوح و مذموم آورده شده است.

جلدهای دیگر این کتاب، در بردارنده مباحثی چون حیات پیامبر اکرم و امیرمؤمنان، ذکر مناقب و فضایل و مصیبت‌های وارد شده بر ائمه معصومین علیهم السلام، اخبار در احوال امام حسین علیه السلام و اهل بیت ایشان و بیان مقتل امام حسین علیه السلام است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۹)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ محمد حسن بن المولی محمد جعفر هم فهرست نموده است. نسخه خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

نراقی، میرزا ابوالقاسم (م ۱۳۱۹ ق).

۴۴۵. شعب المقال فی أحوال الرجال، تصحیح: محمد علی نحوی، یزد: چاپ‌خانه

گل بهار، ۲۴۸ ص.

این کتاب، مشتمل بر چهار «شعبه» است. البته مؤلف در مقدمه کتاب، آن را مشتمل بر هشت شعبه می‌داند؛ اما محقق در مقدمه خود بر کتاب، متذکر می‌شود که تنها چهار شعبه از آن را در اختیار دارد.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۴، ص ۱۹۱، ش ۲۱۳۹) بیان می‌کند که آنچه از این کتاب به چاپ رسیده، تنها شامل چهار شعبه است:

شعبه اول، در بیان احتیاج به علم رجال، تعارض جرح و تعدیل و اصطلاحات

مدح و قدح؛

شعبه دوم، اسامی رجالی که تنها به وثاقت، توصیف شده‌اند؛

شعبه سوم، اسامی رجالی که در وثاقت آنها اختلاف است؛

شعبه چهارم، اسامی رجالی که در مورد آنها مدح بدون وثاقت وارد شده است.

به دنبال ذکر اسامی در هر شعبه، تعبیرهای دال بر وثاقت و مدح، بیان شده است.

اسامی موجود در هر شعبه، بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم شده‌اند.

مصحح کتاب، در مقدمه، شرح حال مختصری از مؤلف و چگونگی دسترسی

و چاپ کتاب را بیان داشته است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۳)، این کتاب را با عنوان رجال المیرزا

أبی القاسم نجم الدین الزرقانی هم فهرست نموده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

نوری طبرسی، میرزا حسین (۱۲۵۴ - ۱۳۲۰ ق).

۴۴۶. تعلیقة علی توضیح المقال.

مصفی المقال فی مصتفی علم الرجال، ص ۱۵۹.

این کتاب، تعلیقه و مستدرکی بر خاتمه کتاب توضیح المقال فی علم الرجال ملاء علی

کنی (م ۱۳۰۶ ق) است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۴، ص ۴۹۸) می‌گوید که کتاب توضیح المقال، در دو

نوبت به همراه رجال شیخ ابی علی چاپ شده است.

در چاپ اول، مؤلف، فهرست و شرح حال شصت نفر از مشایخ رجال عصر خود

را آورده است. مؤلف در چاپ دوم، مستدرک مرحوم نوری را که مشتمل بر شرح

حال شصت نفر دیگر از مشایخ بوده، بر خاتمه کتاب خود، اضافه نموده است.

بنابراین، تعلیقه مرحوم نوری بر توضیح المقال، به منظور کامل تر کردن فهرست و

شرح حال مشایخ رجالی‌ای است که در توضیح المقال آورده شده است.

۴۴۷. حاشیة علی منتهی المقال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۲۲۲، ش ۱۲۴۶.

این حاشیه، توسط مؤلف بر منتهی المقال محمد بن اسماعیل مازندرانی (م ۱۲۱۶ ق)

نوشته شده است.

۴۴۸. خاتمة مستدرک الوسائل.

منتشر شده در ضمن: مستدرک الوسائل. تحقیق: مؤسسة آل البيت علیهم السلام لإحياء التراث، قم: مؤسسة آل البيت علیهم السلام لإحياء التراث، ۱۴۱۵-۱۴۱۶ ق، ۹ ج.

این کتاب، مشتمل بر دوازده فایده است که عبارت‌اند از:

فهرست مصادر مستدرک الوسائل؛

شرح تفصیلی مصادر مستدرک الوسائل؛

طُرُق مصَنَّف به روایات؛

خصوصیات کتاب الکافی؛

شرح مشیخه کتاب من لا یحضره الفقیه؛

شرح مشیخه تهذیب الأحکام؛

اصحاب اجماع؛

آمارات عام توثیق اصحاب امام صادق علیه السلام؛

اخبار حَسَن والفاظ توثیق و آمارات وثاقت؛

راویات ثقه و ممدوح؛

دیدگاه اخباری‌ها در حجیت قطع؛

جایگاه و فضیلت علم حدیث.

مقدمه محقق در معرفی کتاب، و معرفی تفصیلی هر یک از فواید دوازده گانه کتاب است.

میرزا یحیی مستوفی اصفهانی (م ق ۱۴)، حاشیه‌ای بر این کتاب نوشته است و محقق تهرانی در الذریعة (ج ۷، ص ۹۷، ش ۴۹۹)، به آن نشانی داده است.

طه نجف، محمد (۱۲۴۱-۱۳۲۳ ق).

۴۴۹. إبتقان المقال فی أحوال الرجال. نجف: المطبعة العلوية، ۱۳۴۰ ق، ۳۹۸ ص.

این کتاب در سه بخش تنظیم شده است که عبارت‌اند از: شرح حال راویان ثقه، حَسَن و ضعیف. در هر بخش، اسامی بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم شده‌اند. در قسم اول، در توثیق راویان از شرح حال آنها و سخن ائمه معصوم علیهم السلام استفاده شده است.

در قسم دوم (حسان)، مدح این راویان یا از اخبار و یا از قراین تهیه شده است.

در قسم سوم (ضعفا) نیز ضعف راویان یا از روایاتی که بر جرح و فساد مذهب آنها دلالت دارد و یا بر اساس مهمل بودن آنها آورده شده است.

مقدمه مختصر کتاب، در بردارنده ضرورت علم رجال، و بیان رموز به کار رفته در ارتباط با کتاب‌های رجالی است که از آنها شرح حال راویان اخذ شده است.

مؤلف در هر بخش در شرح حال هر راوی، ضمن بیان این که در مورد این شخصیت در هر یک از مصادر رجالی اولیه چه مطالبی وجود دارد، به هر نوع مطلبی که مشخص کننده احوال راوی باشد، اشاره می‌نماید که عبارت‌اند از: بیان نام کتاب راوی و ذکر طریق مؤلف به آن کتاب، و نام، کنیه و لقب راوی به همراه تصحیف‌هایی که احتمالاً در این موارد ملاحظه شده است. همچنین مشخص شده است که وی از اصحاب کدام یک از ائمه معصومین علیهم‌السلام بوده و سخنان معصومان علیهم‌السلام در مورد این شخصیت، بیان شده است.

راوی و مروی عنه هر راوی به طور محدود مشخص شده و ادله‌ای که بر توثیق یا حُسن و یا ضعف راوی دلالت کند، بیان شده است.

شایان ذکر است که در وهله اول، نام این کتاب *أحیاء الأموات من أسماء الرواة* بوده است و سپس مؤلف از این نام عدول کرده و آن را *انتقان المقال فی أحوال الرجال* نامیده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۲۲) این کتاب را با عنوان *رجال الشيخ محمد طاهنا نجف فهرست نموده است.*

کشمیری غروی، سید مرتضی (۱۲۶۸ - ۱۳۲۳ ق).

۴۵۰. *إعلام الأعلام فی الرجال.*

الذریعة، ج ۲، ص ۲۳۷ (ش ۹۴۵).

محقق تهرانی به نسخه‌ای از این کتاب، نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۵۰)، این کتاب را با عنوان *رجال السيد مرتضی فهرست کرده است.*

نقوی لکهنوی، محمّد بن هاشم (۱۲۴۲ - ۱۳۲۳ ق).

۴۵۱. *مسلك الفطن النبیه.*

الذریعة، ج ۲۱، ص ۲۳ (ش ۳۷۶۲).

این کتاب، در شرح احوال سندهای کتاب من لا یحضره الفقیه است. محقق تهرانی اشاره می‌کند که مقدار کمی از اول این کتاب را نزد فرزند مؤلف مشاهده نموده و احتمالاً کتاب به طور کامل تألیف نشده است.

۴۵۲. منتخب تلخیص المقال.

الذریعة، ج ۲۲، ص ۳۸۸ (ش ۷۵۶۶).

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی راویان و رجال حدیث است و براساس حروف الفبا تنظیم شده است و در آخر، کنیه‌ها و القاب آورده شده است. در این کتاب حاشیه‌هایی مصنف بر تلخیص المقال میرزا محمد استر آبادی (م ۱۰۲۸ ق) و نیز حاشیه‌های آقا محمد علی کرمانشاهی بر نقد الرجال سید میر مصطفی تفرشی (م ۱۰۴۴ ق) آورده شده است.

۴۵۳. نظم اللتالی فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۲۴، ص ۲۲۵ (ش ۱۱۶۳).

محقق تهرانی در الذریعة می‌گوید که این کتاب، مشتمل بر مطالبی است که کسی در کتاب‌های رجالی به آنها اشاره نکرده و جمع‌آوری ننموده است. در مقدمه کتاب، تاریخ زندگی معصومان علیهم‌السلام و بعضی از فواید رجالی مطرح شده است. وی نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

دُنْبَلِی خویی، [شهید] ابراهیم (۱۲۴۷-۱۳۲۵ ق).

۴۵۴. ملخص المقال فی تحقیق أحوال الرجال.

الذریعة، ج ۲۲، ص ۲۱۴ (ش ۶۷۴۳).

این کتاب در بیان احوال رجال است و تنظیم و ترتیب آن هم بر اساس احوال رجال انجام شده است.

کتاب با بیان چند فایده رجالی شروع شده است. سپس راویان، بر چهار گروه تقسیم شده‌اند و در هر گروه، راویان مختص به آن مورد، فهرست شده‌اند و شرح حال آنها بیان شده است که این گروه‌ها عبارت‌اند از: ثقات، حسان، موثقان، ضعفا، مجاهیل، و اشخاصی که رتبه آنها به مدوحان و مذمومان می‌رسد. در نهایت، کتاب با بیان کنیه‌ها و القاب، به اتمام رسیده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۸۲)، این کتاب را با عنوان کتاب الرجال فهرست نموده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

طارمی زنجانی، جواد (۱۲۶۳-۱۳۲۵ ق).

۴۵۵. مشکل الرجال فی منتهی المقال.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۶۵ (ش ۳۹۷۴).

محمد حسن زنجانی، مؤلف انیس الطلاب، نام این کتاب را در فهرست آثار مؤلف آورده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۷)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ جواد طارمی هم فهرست نموده است.

مستوفی اصفهانی، یحیی بن شفیع (م ۱۳۲۶ ق).

۴۵۶. الحواشی علی خاتمة المستدرک.

الذریعة، ج ۷، ص ۹۷ (ش ۴۹۹).

محقق تهرانی، نسخه‌ای از کتاب خاتمة المستدرک میرزا حسین نوری (م ۱۳۲۰ ق) را که این حاشیه بر آن نوشته شده، مشاهده کرده و نشانی داده است.

۴۵۷. شرح مشیخة الفقیه.

الذریعة، ج ۱۴، ص ۶۸ (ش ۱۷۷۳).

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۶۰، ذیل ش ۲۸۶) این کتاب را با عنوان رجال الشیخ میرزا یحیی اصفهانی هم فهرست نموده است.

تستری [/ شوستری]، محمد باقر (م ۱۳۲۷ ق).

۴۵۸. تلخیص خاتمة الفوائد الغاضریة.

مصفی المقال فی مصنفی علم الرجال، ص ۸۹.

کتاب الفوائد الغاضریة ی محمد علی آل کشکول (ق ۱۳) مشتمل بر سه قسمت: مقدمه، فواید و خاتمه است.

مؤلف در خاتمه کتاب، تاریخ حیات معصومان علیهم السلام را به طور مفصل مورد بحث قرار داده است. سپس محمد باقر شوشتری، این خاتمه را تلخیص نموده است. محقق تهرانی در مصفّی المقال (ص ۸۹) و نیز در الذریعة (ج ۱۶، ص ۳۵۱)، در شرح کتاب الفوائد الغاضریة به وجود این تلخیص اشاره نموده و متذکر شده است که این تلخیص را در بعضی از مجموعه‌های ایشان، مشاهده نموده است.

۴۵۹. حاشیة علی التعلیقة البهبائیة.

الذریعة، ج ۶، ص ۴۰ (ش ۱۹۱).

این حاشیه، بر فواید پنجگانه رجالی مرحوم وحید بهبائی در ابتدای تعلیقه‌ای که وی بر کتاب منهج المقال محمد استر آبادی نوشته، آورده شده است. محقق تهرانی، نسخه‌ای از التعلیقة البهبائیة را (که با خط مرحوم باقر شوشتری نوشته شده و در آن متذکر شده است که فواید پنجگانه رجالی این تعلیقه را بر شیخ خود قرائت نموده است و به همراه حاشیه خود، حاشیه خلیلی را بر این تعلیقه آورده)، مشاهده نموده است.

گفتنی است که اگر چه این حاشیه با عنوان، حاشیه علی التعلیقة البهبائیة آمده است؛ اما این حاشیه، تنها بر مقدمه این تعلیقه، یعنی الفوائد الرجالیة آورده شده است. محقق تهرانی در مصفّی المقال (ص ۸۹)، این حاشیه را با عنوان تعلیقات علی الفوائد الرجالیة، معرفی نموده است. ایشان همچنین در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۸، ش ۲۰۰)، این کتاب و کتاب تلخیص خاتمه الفوائد الغاضریة را با عنوان رجال المولی باقر التستری هم فهرست نموده است.

علیاری تبریزی، ملا علی (۱۲۳۶-۱۳۲۷ ق).

۴۶۰. بهجة الآمال فی شرح زبدة المقال، بنیاد فرهنگ اسلامی حاج محمد حسین

کوشانپور، ۷ ج.

این کتاب، در شرح کتاب زبدة المقال فی علم الرجال سید حسین بن سید رضا بروجردی (م ۱۲۷۶ ق) تألیف شده است.

مؤلف در ابتدا در دوازده فصل، به بیان کلیاتی در شناسایی مبانی و شیوه‌های علم رجال و مصطلحات رجالی پرداخته است و سپس در ۲۸ باب، به عدد و ترتیب حروف الفبا، احوال رجال حدیث را مورد بررسی قرار داده است.

مرحوم سید شهاب الدین مرعشی نجفی (م ۱۳۶۹ ش) در بیان زندگی نامه ملا علی علیاری تبریزی و اجازات روایی وی و نیز در معرفی کتاب بهجة الآمال، مقدمه‌ای با عنوان غایة الآمال فی ترجمة صاحب بهجة الآمال تألیف نموده که در اول این کتاب، آورده شده است.

فرزند مؤلف، میرزا محمد حسن علیاری، تمام جلدهای این کتاب و کتاب منتهی الآمال را به صورت مختصر، فهرست نموده و در کتابی با عنوان مختصر المقال، جمع آوری نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۶)، این کتاب را با عنوان رجال المولی علی و نیز با عنوان بهجة الآمال فی شرح زیدة المقال و منتهی الآمال فی علم الرجال (ج ۳، ص ۱۵۹، ش ۵۶۳) فهرست نموده است. مرحوم مرعشی نجفی در مقدمه بهجة الآمال - که در هفت جلد چاپ شده است - کتاب را پنج مجلد دانسته که سه جلد آن شرح زیدة المقال دو جلد دیگر، منتهی الآمال در تکمیل زیدة المقال است که راویان متأخر و مجهول را در بردارد.

اما در نسخه چاپی این کتاب، منتهی الآمال و شرح آن به طور کامل مشخص نشده‌اند؛ اگر چه که نام بسیاری از متأخران، همچون صاحب حدائق و غیر ایشان در آن موجود است و بر این اساس، احتمال گنجاندن منتهی الآمال در متن حاضر وجود دارد. شاهد بر این مطلب، اتمام‌های موجود در آخر مجلّدهات است که در پایان جلد هفتم، تاریخ ۱۳۱۸ق، ذکر شده و در پایان منتهی الآمال و شرح آن هم همین تاریخ آمده است.

از سوی دیگر، حروف الفبا - که مبنای ترتیب کتاب است - با توجه به تعدّد دو کتاب، تکرار نشده است.

۴۶۱. منتهی الآمال فی تسمیم زیدة المقال.

الذریعة، ج ۲۳، ص ۸ (ش ۷۸۲۶).

مرحوم سید حسین بن سید رضا حسینی بروجردی (م ۱۲۷۶ ق) در کتاب خود به نام زیدة المقال [انخبة المقال]، از ذکر اسامی راویان مجهول و شرح حال علمای متأخر، اجتناب نموده است و به همین دلیل، مرحوم ملا علی علیاری تبریزی در ابتدا، این کتاب را در تکمیل و تنمیم آن تألیف نموده و سپس در شرح این منظومه، کتاب منتهی الآمال فی تسمیم زیدة المقال را تألیف نموده است.

به منظور تکمیل معرفی این کتاب، به مطالب ذکر شده در ذیل عنوان بهجة الآمال،

تألیف همین مؤلف، مراجعه شود.
 محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۳، ص ۹۱، ش ۸۱۴۸) این کتاب را با عنوان منظومه
 فی تئیم زیدة المقال فهرست نموده است.

بروجردی جالبردی، محمّد علی (م ۱۳۲۸ ق).

۴۶۲. عدة الخلف فی عدة السلف.

الذریعة، ج ۱۵، ص ۲۲۷ (ش ۱۴۹۰).

این کتاب، منظومه‌ای در علم رجال است که مشتمل بر دو باب است: باب اول، در
 بیان احوال علما و مجتهدان است که در ده فصل تنظیم شده است، به این ترتیب که
 در فصل اول، بیان احوال علمای قرن سیزدهم مطرح شده و به همین ترتیب، در
 فصل‌های مختلف، شرح احوال علما در قرن‌های قبل مطرح شده است و در فصل
 دهم، علمای قرن چهارم و قبل از آن، مورد بحث قرار گرفته‌اند.

باب اول، همچنین دارای یک خاتمه است که در بردارنده شش فایده رجالی است
 که عبارت‌اند از: مشایخ طوسی، مشایخ صدوق، مشایخ کلینی، زنان راوی، کتبه‌ها،
 القاب و انساب، و در پایان، بیان احوال جمعی از علمای قرن چهاردهم است.

باب دوم این کتاب، مشتمل بر دوازده مقاله در مورد هر یک از ائمه معصومین علیهم‌السلام
 است که در هر مقاله، هشت فصل در مورد هر معصوم آمده و نام، لقب، نسب،
 تاریخ زندگی، ولادت، اوصاف، معجزات، اصحاب آنان که دارای تألیف بوده‌اند،
 و اسامی سایر اصحاب آنها مورد بحث قرار گرفته است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۴)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ محمّد
 علی هم فهرست نموده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

حسینی، سید حسین (م ۱۳۳۲ ق).

۴۶۳. إکسیر المقال فی مشاهیر الرجال.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۱۲.

محقق تهرانی در جای خود به نام این کتاب اشاره ننموده؛ اما در این نشانی و در ذیل
 عنوان رجال السید حسین و نیز در مصفی المقال (ص ۱۳۹)، این کتاب را با عنوان
 ذکر شده، فهرست نموده است.

تهرانی، محمد تقی (م ۱۳۳۲ ق).

۴۶۴. رساله فی درایة الحدیث وقواعد علم الرجال.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۹۵.

بهارى همدانى، محمد باقر (م ۱۳۳۳ ق).

۴۶۵. تلخیص الرسائل الرجالية.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۸۷.

این کتاب، در تلخیص کتاب الرسائل الرجالية ی سید محمد باقر شفتی (م ۱۲۶۰ ق)

آورده شده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

۴۶۶. رساله فی ترجمة أبی بصیر.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۸۸.

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

۴۶۷. روح الجوامع فی المهذب من الکتب الجوامع الرجالية.

الذریعة، ج ۱۱، ص ۲۶۴ (ش ۱۶۱۲).

این کتاب، تلخیصی از جوامع رجالی، مانند الرسائل الرجالیة ی سید حجة الاسلام

اصفهانى و اكثر از جامع الرواة محمد اردبیلی است.

محقق تهرانی، نسخه‌هایی از این کتاب را در کتابخانه‌های مختلف مشاهده کرده

و نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۹)، این کتاب را با عنوان رجال

الشیخ محمد باقر الهمدانی هم فهرست نموده است.

نسخه‌های خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

خاقانی نجفی، علی بن حسین (م ۱۳۳۴ ق).

۴۶۸. رجال الخاقانی، تحقیق: سید محمد صادق آل بحر العلوم، مقدمه: حسن خاقانی،

قم: مکتب الإعلام الإسلامی، ۱۴۰۴ ق، ۳۲ + ۴۲۶ + ۷۲ ص، دوم.

چاپ شده به همراه کتاب فوائد الوحيد البهبانی.

مقدمه مؤلف، در ضرورت علم رجال و متن آن، شرحی بر کتاب فوائد الوحيد

البهبهانی، شامل شانزده فایدهٔ رجالی زیر است:

فایدهٔ اوّل، معنای عدالت؛

فایدهٔ دوم، اعتبار ظن‌های رجالی؛

فایدهٔ سوم، الفاظی که دلالت بر عدد دارند و جاری مجرای عدد هستند، مانند:

جماعة، رهط، غیر واحد و...؛

فایدهٔ چهارم، وجود خبر در یکی از کتب اربعه، دلیل بر حجّیت آن نیست؛

فایدهٔ پنجم، وجاهه؛

فایدهٔ ششم، جرح و تعدیل؛

فایدهٔ هفتم، اصحاب اجماع؛

فایدهٔ هشتم، نیاز به علم رجال؛

فایدهٔ نهم، بیان چند مطلب که علم رجال به آنها نیاز دارد؛

فایدهٔ دهم، فرقه‌های منحرف؛

فایدهٔ یازدهم، روایان ممدوح و مذموم در زمان ائمه علیهم‌السلام و روایان ممدوح در زمان

غیبت صغری؛

فایدهٔ دوازدهم، جایگاه مشایخ متقدّم در علم رجال که نامی از آنها در کتاب‌های

رجالی نیست؛

فایدهٔ سیزدهم، لزوم تأمل در اخذ روایت‌های کتب اربعه از جهت اسناد و متن؛

فایدهٔ چهاردهم، وجه عدول شیخ طوسی در دو کتاب التّهذیب و الاستبصار از سند

متّضح به سندی دیگر به خاطر اعلی بودن آن سند؛

فایدهٔ پانزدهم، در مورد وقت ادا و تحمّل، و وقت ادای معتبر در حال راوی؛

فایدهٔ شانزدهم، وجه اعتنای بعضی از بزرگان به بعضی از روایانی که به تعدیل

و توثیق، و یا جرح و تضعیف آنها تصریح نشده است.

با توجه به ذکر فواید پنجگانه‌ای که از تعلیق یا فوائد الوحید البهبهانی در این کتاب

آورده شده است، این کتاب در مجموع، مشتمل بر ۲۱ فایدهٔ رجالی است.

کتاب، دارای مقدمهٔ تحقیق تفصیلی و فهرست‌های مختلف است.

صاحب الذریعة (ج ۶، ص ۴۰)، این کتاب را با عنوان حاشیة علی التعلیق البهبهانیة

و با عنوان رجال الشیخ علی (ج ۱۰، ص ۱۳۴) هم فهرست نموده است.

شاه عبد العظیمی، سید محمد علی (م ۱۳۳۴ ق).

۴۶۹. منتخب الرجال.

الذریعة، ج ۲۲، ص ۴۰۵ (ش ۷۶۳۴).

این کتاب، از دو جزء تشکیل شده، و هر جزء، مشتمل بر دو یا سه قسم در منتخب‌های مؤلف از کتاب‌های رجالی است.

جزء اول کتاب، شامل منتخب‌های مؤلف از کتاب‌های رجال الطوسی و الفهرست، و جزء دوم، شامل منتخب‌های مؤلف از کتاب‌های رجال الکشی، رجال النجاشی و خلاصة الأقوال است.

محقق تهرانی متذکر شده که این کتاب به چاپ رسیده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۲۷)، این کتاب را با عنوان رجال السید محمد علی هم فهرست نموده است.

مدرسی چهاردهی نجفی، میرزا محمد علی (م ۱۳۳۴ ق).

۴۷۰. حاشیة علی منهج المقال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۲۲۶ (ش ۱۲۶۷).

این حاشیه بر کتاب منهج المقال محمد استر آبادی آورده شده است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این حاشیه را مشاهده کرده و نشانی داده است.

کنجی، سید محمد باقر (۱۲۵۵-۱۳۳۵ ق).

۴۷۱. تبیان المقال فی علم الرجال.

مصفی المقال فی مصنفی علم الرجال، ص ۸۹.

محقق تهرانی متذکر شده که این مؤلف، در اول کتاب موفات الایقان، نام این کتاب را در فهرست آثار خود آورده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۸) این کتاب را با عنوان رجال السید محمد باقر فهرست نموده است.

وی در ذیل این عنوان، مؤلف را «کنجی» و کتاب را با عنوان تبیان المقال فی الرجال آورده است.

آل کمونه، عبد الحسین (۱۲۶۸-۱۳۳۶ ق).

۴۷۲. منظومة فی الرجال.

الذریعة، ج ۲۳، ص ۱۰۸ (ش ۱۲۳۲).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱، ص ۴۷۴، ش ۲۳۵۹)، این کتاب را با عنوان ارجوزة فی الرجال هم فهرست نموده است.

رضوی تبریزی، سید علی آقا داماد بن محمد (م ۱۳۳۶ ق).

۴۷۳. کتاب فی الدرایة والرجال.

مصنّف المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۳۰۴.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

کُتبه، محمد حسن (۱۲۶۹ - ۱۳۳۲ یا ۱۳۳۶ ق).

۴۷۴. الفوائد الرجالية.

الذریعة، ج ۱۶، ص ۳۳۷ (ش ۱۵۶۶).

این کتاب، مشتمل بر بیان فوایدی گوناگون در علم رجال است. مصنف، قبل از بیان این فواید، اختلاف طریق مشایخ ثلاثه را در کیفیت نقل اخبار در کتاب‌های حدیثی آنها مورد بحث قرار می‌دهد. سپس فوایدی چند از علم رجال را مطرح می‌نماید که بعضی از آنها عبارت‌اند از: شرح اکثر اصطلاحات محدثان و علمای رجال و

نمازی (شیخ الشریعة اصفهانی)، میرزا فتح الله (۱۲۶۶ - ۱۳۳۹ ق).

۴۷۵. القول الصراح فی البخاری و صحیحہ الجامع. تحقیق: حسین هرساوی، قم:

مؤسسة الإمام الصادق علیه السلام، ۱۴۲۲ ق، ۲۷۶ ص، اول.

این کتاب، مشتمل بر نقدهایی از مؤلف بر اسناد احادیث و روایان اهل سنت است که در «صحاح سته» روایت دارند.

محقق تهرانی که از نسخه موجود به خط مؤلف، استنساخ نموده است، در پایان این استنساخ آورده است که مؤلف، نامی برای این کتاب نیاورده است و ایشان بر اساس موضوع کتاب، عنوان القول الصراح فی نقد الصحاح را انتخاب نموده است.

ایشان در الذریعة (ج ۱۷، ص ۲۱۱، ش ۱۱۴۰)، این کتاب را با عنوان القول الصحیح أو القول الصراح فی حول الصحاح و نیز با عنوان رجال شیخ الشریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۹) و در مصنّفی المقال (ص ۱۹۳) با نام رساله فیما یعتلق برجال العامة فهرست نموده است.

بروجردی اصفهانی، منیر الدین (۱۲۶۹- ۱۳۴۲ ق).

۴۷۶. تراجم جمع من الرواة.

الذریعة، ج ۴، ص ۵۸ (ش ۲۳۵).

این مجموعه، مشتمل بر شرح حال عده‌ای از راویان حدیث است و به طور مستقل برای هر راوی، رساله‌ای نوشته شده است.

محقق تهرانی، به نسخه‌ای از این کتاب، نشانی داده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۲۴۷، ش ۷۹۰)، این کتاب را با عنوان الرسائل الرجالية هم فهرست نموده است.

۴۷۷. منظومة فی أصحاب الإجماع.

الذریعة، ج ۲۳، ص ۷۶ (ش ۸۰۷۷).

۴۷۸. منظومة فی الرجال.

الذریعة، ج ۲۳، ص ۱۰۹ (ش ۸۲۳۵).

محقق تهرانی گفته است که این دو کتاب اخیر را مرحوم سید شهاب الدین به ایشان معرفی کرده است. ایشان همچنین این دو کتاب را در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۵۱) با عنوان رجال الشيخ آقا منیر هم فهرست نموده است.

زنجانی نجفی، محمد باقر (م ۱۳۴۱ ق).

۴۷۹. رسالة فی وجه الحاجة إلى علم الرجال و بیان أصحاب الإجماع.

الذریعة، ج ۱۱، ص ۱۶۹ (ش ۱۰۵۵).

محقق تهرانی متذکر شده که این رساله، جزئی از مجموعه تقریراتی است که مؤلف، اقدام بر تألیف آنها نموده است.

ایشان، نسخه‌ای از این رساله را در ضمن این مجموعه مشاهده کرده و نشانی داده است. همچنین در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۸، ش ۲۰۲)، این کتاب را با عنوان رجال الشيخ محمد باقر الزنجانی هم فهرست نموده است.

محلّاتی، اسماعیل (م ۱۳۴۳ ق).

۴۸۰. الدرر اللوامع الغرّیة فی الرجال.

الذریعة، ج ۸، ص ۱۳۴ (ش ۴۹۸).

این کتاب، مشتمل بر بیان فوایدی چند در علم فقه، اصول و رجال است.
 محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده نموده است.

یزدی، ابو الحسن بن حسین (م بین ۱۲۳۷ - ۱۳۴۴).

۴۸۱. رجال المولیٰ أبی الحسن

الذریعة، ج ۱۰، ص ۹۱ (ش ۱۷۲).

بار فروشی مازندرانی، محمد حسن (م ۱۳۴۵ ق).

۴۸۲. نتیجه المقال فی علم الرجال، ۲۸۴ ص، سنگی.

این کتاب، مشتمل بر مقدمه و شش باب است.

مقدمه کتاب در تعریف علم رجال، موضوع آن و احتیاج به علم رجال است.

مباحث باب‌های کتاب عبارت‌اند از:

باب اول، کیفیت اعتبار قول علمای علم رجال؛

باب دوم، کیفیت رجوع به کتاب‌های رجالی و اخذ سندهای اخباری که از

معصومان علیهم‌السلام صادر شده‌اند، تمییز مشترکات، و مشیخه شیخ طوسی و شیخ

صدوق، به همراه بررسی تعلیقه‌های موجود در کتاب الکافی؛

باب سوم، اسباب مدح و ذم؛

باب چهارم، «عدة» در کلام کلینی؛

باب پنجم، اصحاب اجماع؛

باب ششم، راویانی که علمای رجال در مورد آنها دچار تشتت آرا هستند.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۰) این کتاب را با عنوان رجال الشیخ

محمد حسن هم فهرست نموده است.

حسینی کمال استرآبادی، محمد رضا (م ۱۳۴۶ ق).

۴۸۳. نهاية الآمال لطالبي معرفة الرجال.

الذریعة، ج ۲۴، ص ۳۹۳ (ش ۲۱۰۷).

این کتاب، منظومه‌ای مشتمل بر هشتصد بیت در رجال است.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در

الذریعة (ج ۱، ص ۴۷۳، ش ۲۳۵۸)، این کتاب را با عنوان أرجوزة فی الرجال و نیز با

- عنوان رجال السید محمد رضا (ج ۱۰، ص ۱۱۶) هم فهرست نموده است.
- خوانساری، سید ابو تراب (۱۲۷۱ - ۱۳۴۶ ق).
 ۴۸۴. ترجمة أبي بصير و إسحاق بن عمار.
 الذريعة، ج ۴، ص ۱۴۸ (ش ۷۲۵).
۴۸۵. حاشية على منتهى المقال في علم الرجال.
 الذريعة، ج ۶، ص ۲۲۲ (ش ۱۲۴۴).
 این حاشیه، بر کتاب منتهی المقال ابو علی محمد بن اسماعیل مازندرانی (م ۱۲۱۶ ق) نوشته شده است.
 محقق تهرانی در مصنفی المقال (ص ۲۴)، این حاشیه را با عنوان الحواشی علی رجال ابی علی هم فهرست نموده است.
۴۸۶. الفوائد الرجالية.
 الذريعة، ج ۱۶، ص ۳۳۶ (ش ۱۵۶۰).
 این کتاب، مشتمل بر حدود پانصد فایده رجالی است.
 محقق تهرانی، در الذريعة (ج ۱۰، ص ۹۱، ذیل ش ۱۷۱)، این کتاب را با عنوان رجال السید ابی تراب خوانساری هم فهرست نموده است.
- سبزواری، آقا عبد الحکیم (زنده در ۱۳۴۳ ق).
 ۴۸۷. تقریرات سید ابی تراب خوانساری فی الرجال.
 مصنفی المقال فی مصنفی علم الرجال، ص ۲۲۳.
- تبریزی شیرازی، میرزا لطفعلی بن محمد کاظم (۱۲۶۸ - ۱۳۵۰ ق).
 ۴۸۸. مستدرک خلاصة الرجال.
 الذريعة، ج ۲۱، ص ۴ (ش ۳۶۷۶).
 این مستدرک، در تکمیل کتاب خلاصة الأقوال علامه حلی آورده شده است. مؤلف در آخر نسخه‌ای از این کتاب، اسامی تعدادی از رجال غیر مذکور در این کتاب را فهرست نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۲۱)، این کتاب را با عنوان رجال صدر الأفاضل و نیز با عنوان رجال الميرزا الطفعلی (ج ۱۰، ص ۱۴۲) فهرست نموده است.

مامقانی، عبد الله (۱۲۸۷ - ۱۳۵۱ ق).

۴۸۹. تنقیح المقال فی أحوال الرجال، تهران: انتشارات جهان، ۳ ج، سنگی.

این کتاب، مشتمل بر مقدمه، متن و خاتمه است.

مقدمه، شامل فواید رجالی در چهار مقام است که عبارت‌اند از: تعریف علم رجال، موضوع آن، و نیاز به علم رجال. مقام چهارم کتاب، در بردارنده سی فایده رجالی است که عبارت‌اند از:

- ۱- کیفیت رجوع به کتب رجالی؛
- ۲- تاریخ حیات معصومان علیهم‌السلام؛
- ۳- بیان رموز موجود در کتب رجالی؛
- ۴- عدم لزوم بیان توثیق در حقّ مشایخ ثلاثه و مشایخ اجازه؛
- ۵- بررسی اصطلاحات «يعرف حدیثه» و «ینکر حدیثه»؛
- ۶- عدم اعتبار تضعیف رجال در کتب فقهی؛
- ۷- روایات فتحیه و واقفیه؛
- ۸- تنافی موجود در کتاب رجال الطوسی در ذکر بعضی اسامی اصحاب یکی از ائمه علیهم‌السلام و باب «من لم یروا عنهم»؛
- ۹- تنافی موجود در کتاب رجال الطوسی در ذکر بعضی اسامی اصحاب یکی از ائمه علیهم‌السلام با امام دیگر؛
- ۱۰- ضبط اسامی و القاب، جهت رفع اشتباه؛
- ۱۱- اسامی بعضی اصحاب که جرح و تعدیل در مورد آنها وارد شده است؛
- ۱۲- بررسی مفهوم بعضی از تعابیر موجود در کتب رجالی؛
- ۱۳- عدم جواز اعتماد بر تصحیح غیر؛
- ۱۴- تاریخ تقسیم چهارگانه حدیث؛
- ۱۵- تمییز مشترکات؛
- ۱۶- توحید مختلفات؛
- ۱۷- بررسی احوال رجال حدیث از کتب تاریخ و سیر عامه؛

- ۱۸- توصیف شخص خُبره در احوال رجال حدیث، شهادت به وثاقت این خُبره بر راوی است؛
- ۱۹- مراد از تعبیر «ثقه» و دلالت سکوت نجاشی و شیخ طوسی از ذکر مذهب امامی؛
- ۲۰- حجّیت خبر موثق و عدم اجتماع فساد عقیده با عدالت؛
- ۲۱- جرح و تعدیل؛
- ۲۲- توثیقات شیخ مفید؛
- ۲۳- سقط و ارسال؛
- ۲۴- امارات و وثاقت؛
- ۲۵- غلات و واقفه؛
- ۲۶- عدالت و حسن؛
- ۲۷- خروج با شمشیر اولاد ائمه علیهم السلام علی الاطلاق، دالّ بر فسق نیست؛
- ۲۸- توصیف معصومان علیهم السلام دالّ بر عدالت نیست؛
- ۲۹- بررسی اخباری که دلالت بر عدالت راوی می نمایند؛
- ۳۰- ذکر بعضی فواید رجالی مختصر و متفرّق.
- متن کتاب، شامل چهار فصل است که عبارت‌اند از:
- فصل اوّل: اسامی رجال، فصل دوم: کنیه‌ها، فصل سوم: لقب‌ها، فصل چهارم: اسامی زنان راوی.
- در تمام فصل‌های کتاب، شرح حال راویان از کتاب‌های مختلف رجالی با ذکر نام مصدر مورد مراجعه، مشخص شده است.
- شایان ذکر است که مؤلف از راویان مهمل و مجهول با عنوان مجهول یاد کرده است. خاتمه کتاب، شامل ده فایده رجالی زیر است:
- ۱- بررسی روش کلینی در الکافی، و «عده» در الکافی؛
- ۲- بررسی روش شیخ طوسی و طریق ایشان، مشایخ و شاگردان ایشان، و مراد از «عده» در کتاب‌های ایشان؛
- ۳ و ۴- بررسی روش شیخ صدوق و بیان طریق و مشایخ ایشان؛
- ۵- رجال شیخ مفید؛
- ۶- مشایخ نجاشی؛
- ۷- مراد از «محمد بن اسماعیل عن فضل بن شاذان»؛
- ۸- مراد از «علی بن محمد» در اسناد الکافی؛

۹- فواید متفرقة موجود در کلمات بزرگان؛

۱۰- فهرست اسامی، لقب‌ها و کنیه‌ها در کتاب.

در جلد سوم، پس از اتمام «خاتمه» کتاب، مؤلف در ۱۳۷ صفحه این مطالب را آورده است: از صفحه یک تا بیست تمام طُرُق شیخ طوسی را بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم و ارائه نموده است. از صفحه ۲۰ تا ۱۲۳، فهرست موضوعات و متن کتاب مقباس الهدایة فی علم الدرایة ی همین مؤلف آورده شده است و در پایان (ص ۱۲۳ - ۱۳۷) در دو باب، خانواده‌های راویان شیعه را که با عنوان «آل» یا «ابن» در رجال بحر العلوم آمده، در ذیل عنوان المصدرین بالآل من رجال بحر العلوم^۱، ارائه نموده است.

محمد تقی شوشتری (م ۱۴۱۵ ق) در نقد این کتاب، قاموس الرجال را تألیف نموده است.

مؤلف در ابتدای کتاب تنقیح المقال خود، فهرستی از اسامی راویانی که شرح حال آنها را در کتاب آورده، تهیه نموده است و برای آن، عنوان نتائج التنقیح را برگزیده است. این فهرست، در بردارنده شماره صفحه و شماره ردیف هر یک از راویان در متن کتاب است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۴، ص ۴۸، ش ۲۳۶)، این فهرست را با عنوان نتیجه التنقیح و به طور مستقل، فهرست نموده است.

وی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۲۷)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ عبد الله معرفى کرده و نیز مقام چهارم این کتاب را به طور مستقل و با عنوان الفوائد الرجالية (ج ۱۶، ص ۳۳۸، ش ۱۵۶۹)، فهرست نموده است.

در المسلسلات فی الاجازات (ج ۲، ص ۳۵۷) این کتاب با عنوان تنقیح المقال فی علم الرجال فهرست شده است.

دزفولی، محمد رضا بن جواد بن محسن (م ۱۳۵۲ ق).

۴۹۰. ترجمة سهل [بن زیاد].

الذریعة، ج ۴، ص ۱۵۷ (ش ۷۶۸).

محقق تهرانی، در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۶)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ محمد رضا فهرست نموده است.

قائمی بیرجندی، محمد باقر بن محمد حسن (۱۲۷۶ - ۱۳۵۲ ق).

۴۹۱. رساله فی الفوائد الرجالية.

المسلسلات فی الاجازات، ج ۲، ص ۱۱.

این رساله مختصر بوده و نسخه خطی مؤلف، در کتابخانه آیه الله مرعشی موجود است.

۴۹۲. الفوائد الطوسية و الدروس الرجالية.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیه الله مرعشی، ج ۹، ص ۲۰۱ (ش ۳۴۱۶).

این کتاب، مشتمل بر فواید حدیثی و رجالی است که از کتاب‌های مختلف، جمع آوری شده است.

۴۹۳. العوائد القروية فی شرح الفوائد الغروية.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیه الله مرعشی، ج ۹، ص ۱۹۲ (ش ۳۴۰۸).

این کتاب، شرحی است بر کتاب الفوائد الغروية ی سید ابوطالب قائمی حسینی (م ۱۲۹۳ ق)، که در دو قسم درایه و رجال، تألیف شده است. مؤلف در شرح خود، شرح حال جمعی از فضلاء قاین و بعضی از مشایخ خود را آورده است.

محقق تهرانی، نسخه‌های متعددی از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. ایشان در کتاب مصنفی المقال (ص ۳۰ و ۸۱)، این کتاب را با عنوان الفوائد الغروية فی شرح الفوائد الغروية و العوائد القروية فی شرح الفوائد الغروية، و در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۸) با عنوان رجال المولی محمد باقر القائمی و نیز با عنوان ذکر شده (ج ۱۵، ص ۳۵۴، ش ۲۲۷۲) هم فهرست نموده است.

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

۴۹۴. الفوائد الرجالية^۱.

این کتاب، مشتمل بر مقدمه، چند فصل و خاتمه است.

متن کتاب در بردارنده ۵۱ فایده رجالی در موضوع راویان حدیث به همراه ذکر

۱. نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است و کتاب در مرکز تحقیقات دار الحدیث، در دست نشر است.

اقوال علما و بررسی ادلّه آنها مورد بحث واقع شده است. در خاتمه کتاب، سی اشکال بر مطالب رجالی موجود در کتاب‌های علما، مطرح و بررسی شده است.

در نهایت، بعضی از رجالی که مورد اختلاف علما هستند، مورد بحث واقع شده‌اند. محمد حسین آیتی در بهارستان (ص ۲۶۷) و محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۰، ص ۲۱۸، ش ۲۶۶۲) این قسمت از کتاب را با عنوان مختلف الرجال، به طور مستقل فهرست نموده‌اند و محقق تهرانی اشاره نموده است که این کتاب، همراه الفوائد الرجالیة می‌مین مصنف، آورده شده است.

ایشان همچنین مختلف الرجال را با عنوان رجال الشيخ محمد (ج ۱۰، ص ۱۴۳) و الفوائد الرجالیة را با همین عنوان در الذریعة (ج ۱۶، ص ۳۳۹، ش ۱۵۷۱) فهرست نموده است.

شایان ذکر است که در المسلسلات فی الاجازات (ج ۲، ص ۱۰)، مؤلف این کتاب را محمد باقر بن محمد حسن قاینی بیرجندی معرفی کرده است و در فهرست نسخه‌های خطی کتاب‌خانه آیه الله مرعشی (ج ۸، ص ۳۹۸، ش ۳۱۷۱) نام مؤلف، محمد بن محمد باقر قاینی آمده است؛ اما هر دو نام برای یک نفر ذکر شده‌اند.

۴۹۵. الفوائد الكاظمية (وجيزة المقال).

فهرست نسخه‌های خطی کتاب‌خانه آیه الله مرعشی، ج ۹، ص ۱۹۲ (ش ۳۴۱۵). این کتاب، مشتمل بر مباحثی در لزوم دقت در علم رجال و رجوع به اصول این علم و عدم اکتفا به منقولات است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۶، ص ۳۵۶)، این کتاب را با عنوان الفوائد الكاظمية و با عنوان وجيزة المقال فی الرجال (ج ۲۵، ص ۵۴، ش ۲۸۴) هم فهرست نموده است.

لواسانی تهرانی، میرزا فضل الله (م ۱۳۵۳ ق).

۴۹۶. عين الغزال فی الرجال.

الذریعة، ج ۱۵، ص ۳۷۲ (ش ۲۳۴۰).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی رجال است. در مقدمه، شرح حال مرحوم کلینی آورده شده است و متن کتاب، در دو جدول تنظیم شده است. جدول اول در مورد رجالی است که دارای «کتاب» و یا «اصل» هستند. جدول دوم، درباره رجالی

است که دارای «کتاب» یا «اصل» نیستند.

در بیان اسامی راویان، مصنف به بیان راویان تا طبقه هفتم یعنی طبقه مرحوم کلینی، اکتفا نموده است.

خاتمه کتاب، مشتمل بر چند فایده در علم درایه است.

محقق تهرانی می‌گوید که این کتاب، در آخر فروع الکافی (تهران، ۱۳۱۵ ق) چاپ شده است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۰)، این کتاب را با عنوان رجال المیرزا فضل الله هم فهرست نموده است.

موسوی عاملی، حسن بن هادی (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴ ق).

۴۹۷. ترجمة محمد بن اسماعیل.

الذریعة، ج ۴، ص ۱۶۲ (ش ۸۰۲).

مؤلف، در مقدمه به هفت مطلب اشاره نموده است و در متن رساله، چهارده نفر را با اسامی «محمد بن اسماعیل» بر شمرده است و در نهایت پذیرفته است که «محمد بن اسماعیل» موجود در اول اسناد الکافی، «ابن بزیع» است. محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

۴۹۸. حاشیه علی تلخیص الأقوال.

الذریعة، ج ۶، ص ۴۸ (ش ۲۳۴).

این حاشیه، توسط حسن بن هادی موسوی عاملی بر کتاب تلخیص الأقوال میرزا محمد استر آبادی (م ۱۰۲۸ ق) نوشته شده است.

محقق تهرانی در مصفی المقال (ص ۱۳۱)، این حاشیه را با عنوان الحواشی علی تلخیص الرجال، فهرست نموده است. ایشان، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

۴۹۹. حاشیه علی منتهی المقال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۶، ص ۲۲۲ (ش ۱۲۴۵).

این حاشیه، توسط مؤلف بر منتهی المقال ابوعلی محمد بن اسماعیل مازندرانی (م ۱۲۱۶ ق) نوشته شده است.

محقق تهرانی، نسخه‌هایی از این کتاب را در کتاب‌خانه‌های مختلف مشاهده کرده

و نشانی داده است. ایشان در کتاب مصفّی المقال (ص ۱۳۱)، از این حاشیه با عنوان الحواشی علی رجال اُبی علی نام می‌برد.

۵۰۰. عیون الرجال.

الذریعة، ج ۱۵، ص ۳۸۱ (ش ۲۳۸۰).

این کتاب، مشتمل بر اسامی و شرح حال راویانی است که دو نفر و یا بیشتر در مورد آنها مدح وارد کرده باشند.

کتاب، در بردارندهٔ مقدّمه و ابواب مختلف و خاتمه است.

محقّق تهرانی می‌گوید که عنوان طبقات الثقات، در بعضی موارد، برای این کتاب آورده شده است.

۵۰۱. مختلف الرجال.

الذریعة، ج ۲۰، ص ۲۱۷ (ش ۲۶۶۱).

این کتاب، مشتمل بر مقدّمه و ابواب مختلفی در مباحث تعریف علم رجال موضوع و غایت آن و مبادی تصوّری و تصدیقی علم رجال است.

فهرست مباحث مطرح شده در کتاب عبارت‌اند از:

تعریف علم رجال؛

موضوع علم رجال؛

وجه نیاز به علم رجال؛

تاریخ زندگی ائمهٔ معصوم علیهم‌السلام؛

القاب و کنیهٔ ائمه علیهم‌السلام؛

الفاظ جرح و تعدیل؛

اصحاب اجماع؛

مفهوم «عدّة»؛

تمییز مشترکات؛

توضیح بعضی از القاب عامه، مانند: صحابی، تابعی، مولی، محضرمی و غیره؛

توصیف راویانی که دارای «اصل» یا «کتاب» هستند؛

طبقات؛

رموز مصطلح در علم رجال؛

شرح حال بعضی رجال از کتب خاصه و عامه .

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۱)، این کتاب و عیون الرجال را با عنوان رجال السید حسن بن هادی هم فهرست نموده است .

۵۰۲. **نهایة الدرایة**، تحقیق: ماجد غرباوی، نشر المشعر، ۷۱۲ ص .

این کتاب، شرحی بر کتاب الوجیزة ی شیخ بهایی (۹۵۳ - ۱۰۳۱ ق) است .

کتاب، مشتمل بر مقدمه مؤلف، شش فصل و خاتمه است .

مطالب مورد بحث در مقدمه عبارت‌اند از: تعریف علم درایه، موضوع و فاعده آن، تعریف حدیث، اثر، خیر، سنت و حدیث قدسی .

فصل اول، در بیان بعضی از تقسیم‌های موجود در متن و سند احادیث است و بر همین اساس، این مباحث در این فصل آورده شده‌اند: اقسام خیر و حدیث، تقسیم حدیث به اعتبار تعدد طریق و وحدت طریق، تقسیم حدیث به اعتبار معرفت سند و جهالت سند، تقسیم حدیث به اعتبار اختلاف سلسله سند؛

فصل دوم: حجیت خیر؛

فصل سوم: در بیان بعضی از القاب و اصطلاحات خیر که عبارت است از تقسیم حدیث به لحاظ مروی و راوی؛

فصل چهارم: جرح و تعدیل؛

فصل پنجم: انواع تحمل حدیث؛

فصل ششم: آداب کتابت و ضبط و نقل حدیث .

خاتمه کتاب در دو «امر» تنظیم شده است:

امر اول، در طریق شیعه در روایت، و تاریخ تدوین حدیث؛

امر دوم، در بیان فوایدی در مورد کتب اربعه و جوامع حدیثی .

محقق کتاب، در مقدمه خود بر این کتاب، مباحث مختلفی از علوم حدیث و زندگی‌نامه مرحوم شیخ بهایی و سید حسن صدر را آورده است و بر متن کتاب، زیر نویس‌هایی را اضافه کرده است .

شایان ذکر است که موضوع و عنوان این کتاب، در علم درایه است؛ اما به دلیل مباحث مختلف رجالی مطرح شده در این کتاب، نام آن در فهرست کتاب‌های رجالی هم آورده شده است .

کاشانی لاجوردی، سید حسین (زنده در ۱۳۵۵ ق).

۵۰۳. المنظومة الوجيزة في الدراية والرجال.

الذريعة، ج ۲۳، ص ۱۴۶ (ش ۸۴۳۳).

این کتاب، مباحثی در علم درایه و رجال مطرح نموده است و مشتمل بر مقدمه و شش فصل و یک خاتمه است و در آن، اسامی کتاب‌ها نیز آورده شده است که در مجموع، مشتمل بر چهار صد بیت است.

عصار لواسانی، سید محمّد (۱۲۶۴ - ۱۳۵۶ ق).

۵۰۴. ملخص المقال في الدراية والرجال.

الذريعة، ج ۲۲، ص ۲۱۴ (ش ۶۷۴۲).

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است. نسخه خطی این کتاب، در کتاب‌خانه‌های ایران موجود است.

کلباسی، میرزا کمال الدین ابو الهدی (م ۱۳۵۶ ق).

۵۰۵. تعلیقة على الرجال الكبير.

المسلسلات في الاجازات، ج ۲، ص ۵۵.

۵۰۶. زلات الأقدام في الأخطاء الرجالية.

المسلسلات في الاجازات، ج ۲، ص ۵۵.

۵۰۷. سماء المقال في علم الرجال، تحقیق: سید محمّد حسینی قزوینی، قم: مؤسسه

ولی العصر علیه السلام للدراسات الإسلامية، ۱۴۱۹ ق، ۲ ج، دوم.

این کتاب، مشتمل بر چهار «رکن» است که عبارت‌اند از:

رکن اول، در «معرفان»، که در بردارنده حالات شش نفر از علمای مشهور علم رجال است که کتاب‌های رجالی آنها از مصادر اصلی علم رجال به شمار می‌آید. این شخصیت‌ها عبارت‌اند از: ابن غضایری، کثی، شیخ طوسی، نجاشی، علامه حلّی و حسن بن علی بن داوود.

به دنبال بیان احوال هر یک از این شخصیت‌ها، شرح و مباحثی که در مورد کتاب رجالی آنهاست، مورد بررسی واقع شده است.

رکن دوم، در «معرفان» علم رجال است که در بردارنده بررسی حالات اشخاصی است که شخصیت و حالات آنها مشتبّه است و مشتمل بر بحث «تمییز مشترکات» می‌شوند. همچنین شخصیت و احوال اشخاصی که تنها احوال آنها مشتبّه است بر اساس نظر مؤلف، در ذیل عنوان «نقد المشتبهات» مورد بحث واقع شده‌است.

رکن سوم، بررسی الفاظی که به وسیله آنها احوال راویان مشخص می‌گردد.

رکن چهارم، در بیان چند فایده مهم علم رجال است. سپس مباحثی در مورد اختلاف طریق مشایخ در کتب اربعه حدیثی، به همراه بیان مفصل طریق شیخ طوسی در دو کتاب حدیثی وی مورد بحث واقع شده‌است.

در نهایت، اقسام «خبر» در کلمات علمای رجال و اقسام خبر از دیدگاه مؤلف، مورد بررسی واقع شده‌است.

مقدمه محقق در بیان علم رجال، درایه و روش تحقیق است.

محقق در ذیل متن کتاب، تعلیقات و نشانی مصادر مورد مراجعه را بیان داشته‌است.

مقدمه محمد بن ابی الهدی کلباسی، فرزند مؤلف، درباره زندگی نامه مؤلف و ویژگی‌های چاپ جدید است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۴)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ ابی الهدی الکلباسی هم فهرست نموده‌است.

۵۰۸. صراط المستقیم فی التمییز بین الصحیح و السقیم.

الذریعة، ج ۱۵، ص ۳۴ (ش ۲۰۱).

این کتاب، مشتمل بر مباحثی در علم درایه و رجال است.

۵۰۹. الفوائد الرجالية.

الذریعة، ج ۱۶، ص ۳۳۷ (ش ۱۵۶۳).

این کتاب، مشتمل بر سی فایده رجالی و درایه‌ای است.

محقق تهرانی، نسخه‌هایی از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده‌است.

علیاری تبریزی، میرزا محمد حسن (۱۲۷۶-۱۳۵۸ ق).

۵۱۰. مختصر المقال.

الذریعة، ج ۲۰، ص ۲۱۱ (ش ۲۶۲۸).

این کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی رجال موجود در کتاب بهجة الآمال فی شرح زبدة المقال و منتهی الآمال ملاً علی علیاری تبریزی (م ۱۳۲۷ ق) است و کتاب بهجة الآمال، خود، شرح کتاب زبدة المقال سید حسین بن رضا حسینی بروجدی، و همچنین شرح کتاب منتهی الآمال فی تتمیم زبدة المقال همین مؤلف، یعنی ملاً علی علیاری تبریزی است.

محقق تهرانی در کتاب مصفّی المقال (ص ۱۳۷) اشاره می‌نماید که مصنف، نسخه‌ای از این کتاب را که با خط خود نوشته است، به ایشان هدیه کرده و در این نسخه، شرح حال پدر و مشایخ خود را و صورت اجازه‌هایی که اخذ نموده است، به همراه شرح حال خود، آورده است.

ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۱۰)، این کتاب را با عنوان رجال المیرزا محمد حسن بن المولی علی فهرست نموده است.

مشکینی، میرزا ابو الحسن (۱۳۰۵ - ۱۳۵۸ ق).

۵۱۱. وجیزة فی علم الرجال، تحقیق: زهیر اعرجی، بیروت: مؤسسة الأعلمی

للمطبوعات، ۱۴۱۱ ق، ۱۰۴ ص، اول.

این کتاب، مشتمل بر مطالب زیر است:

تعریف علم رجال موضوع آن و بیان حجیت اخبار، و نیز دوازده فصل که عبارت‌اند از:

حجیت قول رجالی؛

اصحاب اجماع؛

مراسیل ابن ابی عمیر؛

روایت‌های بنی فضل؛

معنای «صحیح» در نزد متأخران؛

معنای «أسند عنه»؛

تمییز مشترکات؛

الفاظ مدح و ذم؛

قبول جرح و تعدیل؛

تعارض جرح و تعدیل؛

اقسام حدیث؛

اقسام تحمل حدیث.

در مقدمه محقق، زندگی‌نامه مؤلف و ویژگی‌های کتاب مورد بررسی واقع شده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۹۲، ذیل ش ۱۷۲ و ج ۱۶، ص ۳۳۷)، این کتاب را با عناوین رجال المیرزا ابی الحسن و الفوائد الرجالية هم فهرست نموده است.

موسوی مرندی، سید میر هاشم (م ۱۳۵۸ ق).

۵۱۲. وصلة سلاسل الأخبار إلى رواة الأخبار.

الذریعة، ج ۲۵، ص ۱۰۰ (ش ۵۵۳).

نجفی مسلمی، محمد حرز الدین (۱۲۷۳ - ۱۳۶۵ ق).

۵۱۳. الفوائد الرجالية.

الذریعة، ج ۱۶، ص ۳۳۹ (ش ۱۵۷۳).

محقق تهرانی می‌گوید که این کتاب، شامل یک جلد بزرگ است، اما اشکال‌هایی دارد که احتیاج به تهذیب دارند.

مصنّف در آخر کتاب، فهرستی از اسامی مشایخ خود را آورده است.

۵۱۴. قواعد الرجال و فوائد المقال.

المسلسلات فی الإجازات، ج ۲، ص ۴۶.

حایری تهرانی، عبد الرحیم بن عبد الحسین (۱۲۹۴ - ۱۳۶۷ ق).

۵۱۵. ملخص المقال فی أحوال الرجال.

الذریعة، ج ۲۲، ص ۲۱۳ (ش ۶۷۴۱).

مؤلف در این کتاب، مختصری از کتاب خلاصة الأقوال فی معرفة أسماء الرجال علامه حلی (م ۷۲۶ ق) را به نظم در آورده است.

محقق تهرانی در مصفّی المقال (ص ۲۲۷) متذکر شده است که این کتاب، به همراه کتاب موجز المقال در علم درایه - که از تألیف‌های همین مؤلف است - چاپ شده است. ایشان در الذریعة (ج ۲۲، ص ۲۱۴، ش ۶۷۴۴)، این کتاب را با عنوان ملخص مقال فی نظم مختصر خلاصة الأقوال فی معرفة أسماء الرجال و نیز با عنوان أرجوزة فی

الرجال (ج ۱، ص ۴۷۴، ذیل ش ۲۳۵۹) و رجال الشيخ عبد الرحيم (ج ۱۰، ص ۱۲۵) فهرست نموده است.

۵۱۶. منظومة في الدراية والرجال.

الذريعة، ج ۲۳، ص ۱۰۷ (ش ۸۲۲۶).

نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه های ایران موجود است.

بجستانی خراسانی حایری، سید میرزا هادی (۱۲۹۷-۱۳۶۸ ق).

۵۱۷. تمييز المشتركات.

مصنّفی المقال في مصنّفی علم الرجال، ص ۴۸۹.

۵۱۸. طبقات الرواة.

الذريعة، ج ۱۵، ص ۱۴۹ (ش ۹۸۵).

محقق تهرانی در مصنّفی المقال (ص ۴۸۹)، این کتاب را از جمله کتاب های رجالی این مؤلف به شمار آورده است.

۵۱۹. مرقاة الثقات.

مصنّفی المقال في مصنّفی علم الرجال، ص ۴۸۹.

محقق تهرانی، این کتاب را از جمله کتاب های رجالی سید میرزا هادی هروی حایری به شمار آورده که در احوال راویان حدیث، تألیف شده است.

ایشان همچنین این کتاب و کتاب طبقات الرواة را در الذريعة (ج ۱۰، ص ۱۵۸) با عنوان رجال السيد هادی الخراسانی هم فهرست نموده است.

علم الهدی کابلی، سید محمّد (۱۲۸۴-۱۳۶۸ ق).

۵۲۰. تعلیقة علی منهج المقال للاستراآبادی.

المسلسلات في الإجازات، ج ۲، ص ۲۱۶.

حسینی مرعشی نجفی، سید شهاب الدین (۱۲۷۶-۱۳۶۹ ش).

۵۲۱. منية الرجال في شرح نخبة المقال. قم: انتشارات حق بین، ۱۳۴۲ ش.

این کتاب، شرح بر کتاب نخبة المقال تألیف مرحوم سید حسین بروجردی (م ۱۲۷۷ ق) است.

این شرح، اگرچه مختصر است؛ لیکن شامل مباحث رجالی، کتابشناسی، حدیث‌شناسی، نسب‌شناسی، واژه‌شناسی، تاریخ و شرح حال است. مؤلف در بسیاری از موارد، مطالب را به اختصار نوشته است و برای تفصیل، به بعضی از آثار خود ارجاع داده است. ایشان در نقل اقوال دیگران، بیشتر به تنقیح المقال و مقباس الهدایة مراجعه دارد. شایان ذکر است که تنها جلد اول کتاب - که تا حرف ذال را در بردارد - به چاپ رسیده است.

زنجانی، فضل‌الله (۱۳۰۲ - ۱۳۷۰ ق).

۵۲۲. تعلیقات منهج المقال.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۳۶۴.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۴۰)، این تعلیقات را با عنوان رجال المیرزا فضل‌الله هم فهرست نموده است.

موسوی عاملی، سید عبدالحسین شرف‌الدین (۱۲۹۰ - ۱۳۷۷ یا ۱۳۷۰ ق).

۵۲۳. المراجعات. تحقیق: حسین راضی، مؤسسه دارالکتاب اسلامی، ۵۴۸ص.

این کتاب، مشتمل بر شرح حال یکصد نفر از رجال شیعه است که در صحاح اهل سنت از آنها روایت آورده شده است. مؤلف پس از بیان نام، کنیه و لقب راوی، مذهب و راوی و مروی عنه او و اقوال علمای رجالی اهل سنت را با ذکر نام مصدر مورد مراجعه، مشخص نموده است. اسامی بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند. این رساله، شانزدهمین «مراجعه» از کتاب المراجعات (ص ۱۰۴ - ۱۹۴) همین مؤلف را تشکیل می‌دهد.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۱، ص ۷۶، ش ۴۷۴) این رساله را با عنوان رساله أسناد الشیعة فی أسناد السنة فهرست نموده است.

۵۲۴. مختصر الکلام فی مؤلفی الشیعة.

الذریعة، ج ۲۰، ص ۲۰۵ (ش ۲۵۹۵).

این کتاب، مشتمل بر فهرست و شرح حال مؤلفان از صدر اسلام به بعد است. محقق تهرانی متذکر شده است که تنها یک جلد از این کتاب چاپ شده است.

و بعضی از شرح حال‌های ذکر شده در این کتاب، در مجله‌ٔ عرفان، آورده شده است.

قمی، علی (م ۱۳۷۱ ق).

۵۲۵. تنویر المرأة.

الذریعة، ج ۴، ص ۴۷۱ (ش ۲۰۹۲).

این کتاب، در شرح اسناد روایات کتاب الکافی و در بیان احوال رجال ذکر شده در

سند احادیث این کتاب، تألیف شده است.

محقق تهرانی متذکر می‌شود که از این کتاب تا آخر حرف «کاف» را مشاهده نمود

و این در حالی است که مؤلف، مشغول به اتمام رساندن کتاب بوده است.

ایشان در الذریعة (ج ۱۳، ص ۸۲)، این کتاب را با عنوان شرح أسانید الکافی و نیز با

عنوان رجال الشیخ علی (ج ۱۰، ص ۱۳۳) فهرست نموده است.

بلادی بوشهری، سید عبد الله (م ۱۳۷۲ ق).

۵۲۶. كشف الأسرار.

الذریعة، ج ۱۸، ص ۱۳ (ش ۴۴۵).

محقق تهرانی در مصفی المقال (ص ۲۴۱) آورده است که این کتاب، در بردارنده

قدح و جرح بر بسیاری از رجال است. ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۲۷)، این

کتاب را با عنوان رجال السید عبد الله هم فهرست نموده است.

رضوی، سید راحت حسین (۱۲۹۷ - ۱۳۷۶ ق).

۵۲۷. تحقیق المقال فی شرائط الرواة و اهل الرجال.

المسلسلات فی الاجازات، ج ۲، ص ۶۱.

۵۲۸. تنقیح احوال الرواة.

المسلسلات فی الاجازات، ج ۲، ص ۶۱.

این کتاب، شرح بر نقد الرجال است.

۵۲۹. حاشیة نهاية المقال.

المسلسلات فی الاجازات، ج ۲، ص ۶۱.

٥٣٠. كاشف الحجاب عن وثيقة من روى عنه الأصحاب.
المسلسلات في الاجازات، ج ٢، ص ٦٢.
٥٣١. كشف القناع عن وثيقة من روى عنهم أصحاب الاجماع.
المسلسلات في الاجازات، ج ٢، ص ٦٢.
٥٣٢. مقدمات نهاية المقال في تحقيق أحوال الرجال.
المسلسلات في الاجازات، ج ٢، ص ٦٢.
٥٣٣. نهاية المقال في علم الرجال.
المسلسلات في الاجازات، ج ٢، ص ٦٢.
- تبریزی، میرزا محمد علی صفوت (١٢٩٨- ١٣٧٧ ق / ١٣٣٥ ش).
٥٣٤. مرآت الأخبار في أحوال الرجال.
الذريعة، ج ٢٠، ص ٢٦١ (ش ٢٨٧٧).
- طباطبایی بروجرودی، سید حسین (١٢٩٢- ١٣٨٠ ق).
٥٣٥. أسانید الاستبصار.
المسلسلات في الإجازات، ج ٢، ص ٣٢٧.
٥٣٦. إصلاح و مستدرک رجال الطوسی.
المسلسلات في الاجازات، ج ٢، ص ٣٢٧.
٥٣٧. إطلالة على الرجال و الحديث. تحقيق: محمد مهدي نجف، قم: المجمع العالمي للتقريب بين المذاهب الإسلامية، ١٤٢١ق، ١٩١ص، أول.
- این کتاب، مشتمل بر مقدمه‌های سید حسین طباطبایی بروجرودی بر پنج کتاب حدیثی، رجالی و فقهی است و به دلیل اهمیت این مقدمه‌ها، محقق اقدام بر جمع آوری و تصحیح آنها نموده و به همراه تعلیقاتی، این مجموعه را به طور مستقل ارائه نموده است.
- این مقدمه‌ها بر کتاب‌های ترتیب اسانید الکافی، تنقیح اسانید التهذیب، جامع الرواة، جامع الأحادیث الشیعة و مسائل الخلاف آورده شده‌اند.

مباحث مطرح شده در این مقدمه‌ها در مجموع عبارت‌اند از: بررسی نقش طبقات راویان حدیث و محدثان در علم رجال، معرفی کتاب، مؤلف و مشایخ مؤلف در آن کتاب و

۵۳۸. **تجريد أسانيد الكافي و تنقيحها، تنظيم: ميرزا مهدي صادقي، مشهد: بنياد پژوهش‌های آستان قدس رضوی، ۱۴۰۹ ق، ۲ ج، اول.**

مرحوم بروجردی رحمته الله بر حاشیه کتاب *مرآة العقول*، ترتیب اسانید کتاب *الکافی* را با رموزی مشخص کرده و مقدمه‌ای بر آن نگاشته بودند. سپس دو نفر از شاگردان ایشان، به طور مستقل، اقدام به استخراج اسناد *الکافی* نموده‌اند که کتاب حاضر، یکی از این استخراج‌هاست.

این کتاب، مشتمل بر مقدمه مؤلف در زندگی‌نامه مرحوم کلینی، بررسی ویژگی‌های کتاب *الکافی*، بیان طبقات محدثان از زمان صحابیان تا شیخ طوسی، اسامی راویانی که کتاب *الکافی* را از مرحوم کلینی روایت کرده‌اند و اسامی راویانی است که مرحوم کلینی در *الکافی* از آنها روایت نقل کرده و شیخ ایشان به حساب می‌آیند.

در این مقدمه، مرحوم بروجردی رحمته الله به نقش و جایگاه طبقات رجال حدیث در مشخص کردن اشکال‌های موجود در اسناد و رفع این اشکال‌ها، از جمله سقط‌ها، تصحیف‌ها، قلب‌ها، زیاده و نقصان‌ها، تمییز مشترکات، توحید مختلفات، و تشخیص ارسال موجود در اسناد احادیث، اشاره می‌نماید. متن کتاب در دو «مقصد» آورده شده است. مقصد اول، مشتمل بر جلد اول، و مقصد دوم، مشتمل بر جلد دوم کتاب است.

در مقصد اول، مؤلف با استناد به اسناد موجود در کتاب *الکافی* و با توجه به این‌که راویان در ابتدای اسناد شیخ و استاد مرحوم کلینی به حساب می‌آیند، مشایخ وی را مشخص و ذکر نموده است تا طبقه راویان موجود در اسناد، مشخص گردد. طبقات رجال از زمان صحابیان تا شیخ طوسی، در دوازده طبقه گنجانیده شده‌اند، به طوری که مرحوم کلینی در طبقه نهم راویان حدیث قرار می‌گیرد.

در مقصد دوم، اسنادی که در صدر آنها تعبیر «*عده من أصحابنا*» آورده شده و بعد از آن، اسامی «احمد بن محمد» و یا سه نفر از راویان طبقه هفتم به نام‌های احمد بن محمد بن خالد برقی، احمد بن محمد بن عیسی اشعری قمی و سهل بن زیاد آدمی

قمی آورده شده است و مرحوم کلینی، از این افراد، با واسطه روایت نقل می‌نماید و در نتیجه، از مشایخ مرحوم کلینی به حساب نمی‌آیند و به همین جهت، ذکر ترتیب اسناد روایات آنها در «مقصد»ی مستقل از مشایخ کلینی آورده شده است. مؤلف با دسته بندی اسناد هر یک از این راویان، طریق‌های مختلف آنها را مشخص نموده است و به این وسیله، طبقه و جایگاه روایی آن راوی در اسناد روایات، مشخص شده است.

شایان ذکر است که به دنبال ذکر هر سند، نشانی جلد و صفحه‌ای که سند از آنجا آورده شده، مشخص شده است. در ترتیب اسناد، اسامی راویان بر اساس حروف الفبا آمده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۵، ص ۱۴۹، ش ۹۸۱)، این کتاب را عنوان طبقات الرواة هم فهرست نموده است.

۵۳۹. تحقیق عن أسانید الصحیفة السجادیة.

المسلسلات فی الاجازات، ج ۲، ص ۳۲۷.

۵۴۰. ترتیب أسانید کتاب الکافی (الموسوعة الرجالیة، ج ۱)، تنظیم: میرزا حسن نوری همدانی، مقدمه: محمد واعظ زاده خراسانی، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۴۱۴ ق، ۵۶۸ ص، اول، رحلی.

مرحوم بروجردی علیه السلام بر حاشیه کتاب مرآة العقول، ترتیب اسناد کتاب الکافی را با رموزی که بر این کتاب آورده‌اند، مشخص کرده و مقدمه‌ای بر آن نگاشته است. سپس دو نفر از شاگردان ایشان به طور مستقل، اقدام بر استخراج اسناد الکافی نمودند. کتاب حاضر، یکی از این استخراج‌هاست. مؤلف با مشاهده نواقص و اشکالات موجود در کتاب تجرید أسانید الکافی و تنقیحها، اقدام به رفع این اشکالات و نواقص در کتاب ترتیب أسانید کتاب الکافی نموده است.

این کتاب، مشتمل بر مقدمه مؤلف شامل زندگی‌نامه مرحوم کلینی، بررسی ویژگی‌های کتاب الکافی، بیان طبقات محدثان از زمان صحابیان تا شیخ طوسی، اسامی راویانی که کتاب الکافی را از مرحوم کلینی روایت کرده‌اند و اسامی راویانی است که مرحوم کلینی در الکافی از آنها روایت نقل کرده و شیخ ایشان به حساب می‌آیند.

در این مقدمه، مرحوم بروجردی رحمته الله علیه به نقش و جایگاه طبقات رجال حدیث در مشخص کردن اشکال‌های موجود در اسناد و رفع این اشکال‌ها، از جمله سقط‌ها، تصحیف‌ها، قلب‌ها، زیاده و نقصان‌ها، تمییز مشترکات، توحید مختلفات، و تشخیص ارسال موجود در اسناد احادیث، اشاره می‌نماید.

متن کتاب، در دو «مقصد» آورده شده است. در مقصد اول، مؤلف با استناد به اسناد موجود در کتاب الکافی و با توجه به این مطلب که روایانی که در صدر اسناد الکافی واقع شده‌اند، صاحب «کتاب» یا «اصل»‌اند و مرحوم کلینی، روایت‌ها را از آنها اخذ کرده است، در نتیجه، مؤلف آنها شیخ مرحوم کلینی به حساب می‌آید، طرق مشایخ مرحوم کلینی را - که به وسیله آنها، روایت را در «کتاب» و یا «اصل» خود آورده است - تنظیم و ذکر کرده است تا طبقه روایان موجود در اسناد، مشخص گردد.

ایشان طبقات رجال از زمان اصحاب تا شیخ طوسی را در دوازده طبقه گنجانیده است، به طوری که مرحوم کلینی در طبقه نهم روایان حدیث قرار می‌گیرد. در جای دیگری از مقصد اول، با عنوان «فصل فی الأسانید المبدوءة بالمبهمات»، ترتیب اسناد که در صدر آنها «عده من أصحابنا» به همراه «احمد بن محمد» آورده شده، مشخص گردیده است.

مقصد دوم کتاب، شامل اسنادی است که در صدر آنها، تعبیر «عده من أصحابنا» آورده شده و مرحوم کلینی، منظور از «عده» را در این موارد، مشخص کرده است. این موارد، شامل اسناد سه نفر از روایان طبقه هفتم است که عبارت‌اند از: احمد بن محمد بن خالد، احمد بن محمد بن عیسی و سهل بن زیاد آدمی. ایشان از این سه نفر با واسطه روایت نقل می‌نماید و در نتیجه، شیخ مرحوم کلینی به حساب نمی‌آیند و به همین جهت، ذکر ترتیب روایات آنها در مقصد مستقلاً از مشایخ کلینی آورده شده است.

در بیان طریق‌های مختلف هر راوی، نشانی کامل کتاب الکافی با ذکر جلد، صفحه، نوع کتاب فقهی و غیر فقهی و باب آن، در ستون‌هایی که حاوی این اطلاعات است آورده شده و در ذکر طرق مشایخ مرحوم کلینی، ترتیب اسناد، بر اساس حروف الفبا در اسامی روایان، تنظیم شده است.

در زیر نویس کتاب، مؤلف، نشانی‌های دیگر اسنادی را که در متن کتاب آورده شده، مشخص نموده است.

در آخر کتاب، میرزا حسن نوری، مستدرکات کتاب ترتیب أسانید الکافی را آورده است.

مقدمه محمّد واعظ زاده خراسانی، درباره زندگی مرحوم بروجردی رحمته الله و بررسی دیدگاه و آثار رجالی ایشان است. نیز در مورد این کتاب، به طور مفصل، توضیحاتی بیان شده است و در نهایت، تصویر بعضی اجازات مشایخ مرحوم بروجردی رحمته الله به ایشان، آورده شده است.

مقدمه میرزا حسن نوری همدانی، در بررسی خصوصیات این کتاب است. سپس جدولی را بر اساس تطبیق صفحات کتاب الکافی (چاپ سنگی) با چاپ مشهور به آخوندی ارائه شده است.

۵۴۱. **تنقیح أسانید التهذیب، تنظیم: میرزا مهدی تبریزی صادقی، قم: مطبعة سید الشهداء، ۱۴۱۱ ق، ۶۹۱ ص، اول.**

مؤلف با تنظیم اسناد هر راوی از کتاب تهذیب الأحکام، طُرُق مختلف و طبقه آن راوی را مشخص نموده است. البته ایشان، اسناد روایات کتاب الکافی را که در کتاب التهذیب نقل شده‌اند، در این تألیف نیاورده است.

اسامی راویان، بر اساس ترتیب عنوان‌ها در کتاب الفهرست شیخ طوسی تنظیم شده‌اند.

طبقات رجال از زمان صحابیان تا شیخ طوسی، در دوازده طبقه گنجانیده شده است.

در بیان هر سند، نشانی آن سند، شامل شماره جلد و صفحه از کتاب تهذیب الأحکام، مشخص شده است.

۵۴۲. **ترتیب أسانید کتاب التهذیب (الموسوعة الرجالية، ج ۲)، تنظیم: میرزا حسن نوری همدانی، مقدمه: محمّد واعظ زاده خراسانی، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۴۱۴ ق، ۵۴۴ ص، رحلی.**

این کتاب، مشتمل بر مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف که در بردارنده مختصری از ویژگی‌های این کتاب و کتاب التهذیب، به همراه شرح حال شیخ طوسی است؛ اما مؤلف، مقدمه را به پایان نرسانیده است. در مقدمه آورده شده است که اسانید روایات الکافی که در التهذیب نقل شده، در این

کتاب آورده نشده‌اند.

در جلد اول این مجموعه از کتاب‌ها که با عنوان ترتیب‌آسانید کتاب الکافی معرفی شده است، مؤلف در مقدمه، توضیحاتی در نقش و جایگاه طبقات رجال حدیث، بیان داشته است.

در متن کتاب، مؤلف با استناد به اسناد موجود در کتاب التهذیب و با اضافه کردن طُرُق شیخ طوسی در «مشیخه» و الفهرست، به روایانی که در صدر اسناد کتاب التهذیب واقع شده‌اند و اکثراً صاحب «کتاب» و یا «اصل»‌اند، اشاره کرده طریق شیخ طوسی و مشایخ ایشان به صاحبان این کتاب‌ها و روایات کتاب التهذیب را مشخص و ذکر نموده است و به این ترتیب، اسناد را مسند ساخته و طبقه‌روایان موجود در اسناد التهذیب را مشخص کرده است.

طبقات رجال از زمان صحابی‌ان تا شیخ طوسی، در دوازده طبقه گنجانیده شده‌اند. در بیان هر طریق، نشانی کامل کتاب التهذیب با ذکر جلد، صفحه، نوع کتاب فقهی و باب، مشخص شده است و ذکر طُرُق شیخ طوسی و ذکر مشایخ وی، بر اساس حروف الفباست.

در زیر نویس کتاب، مؤلف، نشانی‌های دیگر اسنادی که در متن کتاب آورده شده‌اند، مشخص کرده و در بعضی موارد، اشکال موجود در اسناد را مطرح نموده است.

۵۴۳. ترتیب‌آسانید کتاب الخصال، کتاب معانی الأخبار، کتاب علل الشرائع، کتاب

ثواب الأعمال و عقاب الأعمال (الموسوعة الرجالية، ج ۳)، تنظیم: میرزا حسن

نوری همدانی، مقدمه: محمّد واعظ زاده خراسانی، مشهد: بنیاد پژوهش‌های

اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۴۱۳ ق، ۶۳۹ ص، اول.

این کتاب، مشتمل بر ترتیب و تنظیم اسناد موجود در پنج کتاب حدیثی شیخ صدوق است و با توجه به این که روایانی که در صدر اسناد این کتاب‌ها واقع شده‌اند، صاحب «کتاب» و یا «اصل»‌اند که شیخ صدوق روایت‌ها را از آنها اخذ کرده است، مؤلف، طریق هر یک از مشایخ شیخ صدوق را در این پنج کتاب حدیثی مشخص و ذکر نموده است تا به این وسیله، طبقه‌روایان موجود در اسناد وی مشخص گردد.

مؤلف، طبقات رجال حدیث از زمان صحابیان تا شیخ صدوق را در ده طبقه گنج‌نیده است.

اسناد هر یک از این پنج کتاب، به طور مستقل و با ذکر جلد و باب کتاب، تنظیم شده‌اند و به ترتیب عبارت‌اند از: کتاب الخصال، معانی الأخبار، علل الشرائع، ثواب الأعمال و عقاب الأعمال.

در اول هر کتاب، اسامی مشایخ صدوق در آن کتاب بر اساس ترتیب حروف الفبا آمده است.

۵۴۴. رجال أسانید أو طبقات رجال کتاب الکافی (الموسوعة الرجالية، ج ۴)، تنظیم:

میرزا حسن نوری همدانی، مقدمه: محمد واعظ زاده خراسانی، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۴۱۳ ق، ۴۶۸ ص، اول.

این کتاب، مشتمل بر تنظیم طبقات راویان حدیث در کتاب الکافی است، به این ترتیب که مؤلف با مراجعه به اسناد موجود در کتاب الکافی، راوی و مروی عنه هر راوی را ذکر می‌نماید و بر این اساس، طبقه هر راوی با ذکر مشایخ و شاگردان وی مشخص گردیده است.

اسامی راویان، بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم شده و در مقابل نام هر یک از آنها، طبقه وی تعیین شده است.

۵۴۵. ترتیب أسانید و رجال أسانید (أو طبقات رجال) کتاب من لا یحضره الفقیه، و

ترتیب أسانید کتاب الأمالی (الموسوعة الرجالية، ج ۵)، تنظیم: میرزا حسن نوری همدانی، مقدمه: محمد واعظ زاده خراسانی، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۴۱۴ ق، ۴۹۶ ص، اول.

این کتاب، در سه بخش تنظیم شده است:

۱. ترتیب أسانید کتاب من لا یحضره الفقیه، که مؤلف با استناد بر اسناد موجود در این کتاب و تکمله این اسناد در مشیخه کتاب من لا یحضره الفقیه، اسناد هر یک از مشایخ شیخ صدوق در کتاب من لا یحضره را مرتب و بر اساس حروف الفبا، تنظیم کرده است و به این وسیله، طبقه راویان موجود در اسناد این کتاب، مشخص شده‌اند.

در اول هر سند، شماره مسلسل هر روایت، به همراه نام بابی که سند روایات از آن

اخذ شده، مشخص شده است.

طبقات رجال از زمان صحابیان تا شیخ صدوق، در ده طبقه گنجانیده شده است.

۲. ترتیب رجال اسانید کتاب من لا یحضره الفقیه، مشتمل بر تنظیم طبقات راویان حدیث که در کتاب من لا یحضره الفقیه آورده شده، به این ترتیب که مؤلف با مراجعه به اسناد موجود در کتاب من لا یحضره الفقیه، راوی و مروی عنه هر راوی را مشخص نموده است و بر این اساس، طبقه هر راوی با ذکر مشایخ و شاگردان وی مشخص گردیده است.

اسامی بر اساس حروف الفبا تنظیم شده و در مقابل نام هر یک از راویان، شماره طبقه وی تعیین شده است.

۳. ترتیب اسانید کتاب الأمالی، که مؤلف با استناد به اسناد موجود در کتاب الأمالی، اسناد هر یک از مشایخ مرحوم صدوق به روایات موجود در این کتاب را مشخص کرده و آنها را بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم و ذکر نموده است و به این وسیله، طبقه راویان موجود در اسناد این کتاب را مشخص کرده است.

۵۴۶. تعلیقه علی منهج المقال.

المسلسلات فی الاجازات، ج ۲، ص ۳۲۸.

۵۴۷. رجال اسانید (أو طبقات رجال) کتاب رجال الکتبی، فهرست الشیخ الطوسی، فهرست الشیخ النجاشی (الموسوعة الرجالية، ج ۶)، تنظیم: میرزا حسن نوری همدانی، مقدمه: محمد واعظ زاده خراسانی، مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۴۱۳ ق، ۶۸۳ ص، اول.

این کتاب، در سه بخش مستقل تنظیم شده است که عبارت اند از: رجال اسانید یا طبقات رجال کتاب رجال الکتبی، رجال اسانید فهرست شیخ طوسی، رجال اسانید رجال النجاشی.

مؤلف، طبقات راویان حدیث را در هر یک از این سه کتاب، به طور مستقل بیان کرده است، به این ترتیب که با مراجعه به اسناد موجود در هر کتاب، راوی و مروی عنه مشایخ ذکر شده در این کتاب ها را ذکر نموده است و بر این اساس، طبقه مشایخ موجود در این کتاب ها مشخص شده اند.

در هر کتاب، اسامی راویان بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم شده و در مقابل هر

نام، شماره طبقه وی مشخص شده است.

۵۴۸. رجال آسانید أو طبقات رجال كتاب التهذيب (الموسوعة الرجالية، ج ۷)، تنظیم:

میرزا حسن نوری همدانی، مقدمه: محمّد واعظ زاده خراسانی، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۴۱۳ ق، ۱۳۴۱ ص، اول.

این کتاب، مشتمل بر تنظیم طبقات راویان حدیث در کتاب التهذیب شیخ طوسی است، به این ترتیب که مؤلف با مراجعه به اسناد موجود در کتاب التهذیب، راوی و مروی عنه هر راوی را ذکر می‌نماید و بر این اساس، طبقه هر راوی با ذکر مشایخ و شاگردان وی مشخص گردیده است.

اسامی راویان، بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم شده و در مقابل نام هر یک از راویان، شماره طبقه وی مشخص شده است.

۵۴۹. ترتیب فهرس الشیخ متجب الدین.

مستدرکات الذریعة، ج ۲۶، ص ۱۸۸ (ش ۹۴۰).

مؤلف در این کتاب، اقدام به بیان ترتیب اسامی مؤلفان موجود در کتاب الفهرست شیخ متجب الدین بن بابویه رازی (۵۰۴- زنده در ۵۸۵ق) نموده است. سپس برای تکمیل کتاب، مستدرکات خود بر آن را اضافه نموده است و در نهایت، چند فایده رجالی را در آخر کتاب بیان کرده و مورد بحث قرار داده است.

۵۵۰. حواشی النجاشی.

الذریعة، ج ۷، ص ۱۱۱ (ش ۵۸۳).

محقق تهرانی اظهار داشته است که این حاشیه را بر نسخه‌ای از رجال النجاشی نزد مؤلف و با خط او مشاهده نموده است.

حسینی اصفهانی، سید عبد الله (ثقة الإسلام) (۱۲۸۵ - ۱۳۸۲ ق).

۵۵۱. مقتصر المقال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۲۲، ص ۲۰ (ش ۵۸۱۹).

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۲۸)، این کتاب را با عنوان رجال السید عبد الله هم فهرست نموده است.

شهرستانی حسینی حایری، سید محمد علی (۱۳۰۱ - ۱۳۸۶ ق).

۵۵۲. سجل الأحوال من الرجال.

المسلسلات فی الإجازات، ج ۲، ص ۳۳۶.

۵۵۳. ثقات الرواة.

الذریعة، ج ۵، ص ۸ (ش ۲۱).

این کتاب، فهرست اسامی راویان موثق که بر اساس تنظیم حروف الفبا آورده شده‌اند.

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و یاد آوری کرده که این کتاب به چاپ رسیده است.

ایشان در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۵)، این کتاب را با عنوان رجال السید محمد علی و نیز با عنوان رجال السید هبة الدین الشهرستانی (ج ۱۰، ص ۱۵۹) فهرست نموده است.

منزوی تهرانی، محمد محسن (آقا بزگ) (۱۲۹۳ - ۱۳۸۶ ق).

۵۵۴. مصفی المقال فی مصتفی علم الرجال، تصحیح: احمد منزوی، ۱۳۷۸ ق،

۶۲۶ ص، دوم.

این کتاب، مشتمل بر مقدمه مؤلف و متن کتاب است.

مقدمه مؤلف در جایگاه علم رجال و معرفتی کتاب است.

متن کتاب، شامل اسامی مؤلفانی است که از نیمه دوم قرن اول هجری تا زمان حیات مؤلف، دارای تألیفی در موضوعات شرح حال راویان و علمای شیعه، فهرست کتاب‌های شیعه، اجازات، انساب، فواید رجالی و ... بوده‌اند.

به دنبال ذکر اسامی مؤلفان، شرح حال بسیار مختصر آنها به همراه فهرست اسامی آثار مؤلف در موضوعات ذکر شده، آمده است.

اسامی بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند.

زنجانی، شیخ موسی (۱۳۲۸ - ۱۳۹۹ ق).

۵۵۵. الجامع فی الرجال، قم: پیروز، ۱۳۹۴ ق، ۱۰۰۹ ص.

تنها جلد اول آن چاپ شده است.

مؤلف در مقدمه کتاب، انگیزه و روش خود در تألیف این کتاب را بیان نموده است.

متن کتاب، شامل اسامی کلیه رجال شیعه در کتاب‌های فقه، حدیث و رجال است و به دنبال ذکر هر اسم، مشخص شده است که این شخص، صحابه کدام یک از معصومان علیهم‌السلام است و در صورتی که آن شخص راوی باشد، راوی و مروی عنه وی مشخص شده، و کتابی که در آن روایت وی آمده، معرفی شده است.

در مواردی که در ضبط اسامی اشکالی باشد، به منظور رفع مشکل، ضبط اسم یا کنیه و یا لقب او بیان شده است و در مواردی که اسامی مختلف، شامل یک نفر باشد و یا یک اسم، شامل دو یا چند نفر باشد (توحید مختلفات و تمییز مشترکات)، مؤلف کتاب، به این مطلب اشاره نموده است.

در بسیاری از موارد، موثق یا ضعیف و یا مجهول بودن راوی با بیان مصدر مورد مراجعه، مشخص شده است. نیز در مواردی که اسمی از روایان شیعه با روایان اهل سنت در روایات کتاب صحیح مسلم و بخاری مشترک باشند، این موارد، مشخص شده‌اند.

در بیان اسامی معصومان علیهم‌السلام و اسامی کتاب‌های رجالی و حدیثی و اقسام حدیث، از رموزی استفاده شده که در مقدمه کتاب مشخص شده‌اند.

اسامی موجود در کتاب، بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم شده است.

جلد اول این کتاب، تنها شامل حرف «الف» تا پایان حرف «سین» است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۵۱)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ موسی، و در مصفی المقال (ص ۴۶۶) با عنوان الوجیزة فهرست کرده است.

ارومی تبریزی، اسماعیل (زنده در ۱۲۹۵ - ق ۱۴ ق).

۵۵۶. رجال الشیخ اسماعیل الأرومی.

الذریعة، ج ۱۰، ص ۹۶ (ش ۱۹۱).

محقق تهرانی اشاره می‌نماید که مؤلف، نام این کتاب را در فهرست آثار خود که در پایان بعضی از تصانیف وی به چاپ رسیده، آورده است.

اصفهانى حایرى ، میرزا عبد الرزاق بن علی رضا (۱۲۹۱ - ق ۱۴).

۵۵۷. الوجیزة فی الدرایة والفوائد الرجالیة، ۴۳ + ۱۵ ص، جیبی.^۱

این رساله، مشتمل بر مباحثی در علم درایه و فواید رجالی است. مؤلف در متن کتاب، این مباحث را طرح و تبیین نموده است:

تعریف علم رجال و درایه؛

موضوع و وجه نیاز به آنها؛

اقسام حدیث؛

اقسام تحمّل حدیث؛

شرایط قبول خبر واحد؛

الفاظ مدح و ذم؛

اصول اربعمئه و جوامع حدیثی شیعه؛

اصحاب اجماع؛

کنیه ائمه علیهم السلام.

مؤلف در نهایت، فواید متفرقه‌ای در علم درایه به این وجیزه اضافه نموده است که عبارات انداز: توضیح بعضی از کنیه‌ها، القاب و انساب، و بیان اسامی مؤلفان بعضی از کتاب‌های فقهی.

کتاب، مشتمل بر حاشیه‌هایی از مؤلف است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۵، ص ۵۰، ش ۲۵۴)، این کتاب را با عنوان ذکر شده و نیز با عنوان رجال المیرزا عبد الرزاق (ج ۱۰، ص ۱۲۵) فهرست نموده است.

بحرانی، سید هادی بن حسین (۱۳۰۲ - ق ۱۴).

۵۵۸. نخبة المقال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۲۴، ص ۹۹ (ش ۵۱۲).

کتاب، ارجوزه‌ای در علم رجال و مشتمل بر دو هزار و پانصد بیت است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۵۸)، این کتاب را با عنوان رجال السید هادی بن السید حسین الصباغ هم فهرست نموده است.

حزّ عاملی جبعی، علی بن سعید (ق ۱۴).

۵۵۹. مهذب الأقوال فی أحوال الرجال.

الذریعة، ج ۲۳، ص ۲۹۲ (ش ۹۰۳۲).

این کتاب، از جمله مأخذ کتاب أعیان الشیعة است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۳۶)، این کتاب را با عنوان رجال الشیخ علی

هم فهرست نموده است.

حسن آبادی، محمد جواد (ق ۱۴).

۵۶۰. تلخیص خلاصة الأقال.^۱

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۱۱۷.

این کتاب، مشتمل بر تلخیصی از کتاب خلاصة الأقال علامه حلی (م ۷۲۶ق) است.

مرحوم شیخ احمد بیان در خلد برین (ج ۱۵، ص ۱۳۵)، نام این کتاب را در فهرست

آثار این مؤلف آورده است.

خوانساری ریاضی، ابوالقاسم (۱۳۱۳ - ق ۱۴).

۵۶۱. الفوائد الرجالية.

تقریرات درس سید ابو تراب خوانساری.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۳۴.

محقق تهرانی در نقباء البشر (ص ۶۴)، نام این کتاب را در فهرست آثار این مؤلف

آورده است.

عزاوی نجفی، محمد رضا (ق ۱۴).

۵۶۲. أصدق المقال فی الدراية والرجال.

الذریعة، ج ۲، ص ۱۲۱ (ش ۴۸۴).

محقق تهرانی بیان کرده است که فاضل أردوبادی از باب چهاردهم این کتاب، احوال

بعضی از رجال را انتخاب کرده و در مجموعه الرياض الزاهرة، نقل نموده است.

۱. این رساله به خط مؤلف در کتابخانه تخصصی دار الحدیث، موجود است.

۵۶۳. معرفة الأحوال فی علم الرجال.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۲۴۶ (ش ۴۸۵۹).

کتاب در دو بخش تألیف شده است: بخش اول، در احوال رجال صحیح است و بخش دوم، در احوال رجال موثق و ضعیف.

کلباسی، محمد ابراهیم (۱۳۲۲ - ق ۱۴).

۵۶۴. دُرُّ المقال فی علمی الدراية والرجال.

الذریعة، ج ۸، ص ۱۳۵ (ش ۵۰۶).

این کتاب، مشتمل بر تقریرات درس درایه و رجال سید ابوتراب خوانساری است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۰، ص ۸۳، ذیل ش ۱۴۷)، این کتاب را با عنوان کتاب الرجال هم فهرست نموده است. نسخه خطی این کتاب، در کتابخانه‌های ایران موجود است.

کلبایگانی، محمد (ق ۱۴).

۵۶۵. تقریرات السید ابوتراب فی الفوائد الرجالية.

مصنّفی المقال فی مصنّفی علم الرجال، ص ۴۴۶.

محمد کلبایگانی از شاگردان سید ابوتراب است که مباحث و فایده‌های رجالی درس استاد خود را تقریر نموده است.

مطرخفاجی نجفی، جواد (۱۳۰۸ - ق ۱۴).

۵۶۶. غوالی سبائک المقال فی نبذ من علم الرجال.

الذریعة، ج ۱۶، ص ۷۱ (ش ۳۵۳).

این کتاب، مشتمل بر مقدمه، سه مقصد و خاتمه است. مقدمه کتاب، دربردارنده تعریف، موضوع و غایت علم رجال است. مقاصد سه گانه کتاب، مشتمل بر بحث در اصحاب اجماع، مفهوم «عده» و بحث از بعضی از منصوبان به توثیق است.

خاتمه کتاب نیز در مورد بعضی از مشایخ اجازات است.

محقق تهرانی در کتاب مصنّفی المقال، از این کتاب با عنوان غوالی سبائک المقال فی

بیان وجه الحاجة إلى علم الرجال یاد کرده و در الذریعة (ج ۱۰، ص ۱۰۸) نیز آن را با عنوان رجال الشيخ جواد مطر، فهرست نموده است.

مظفر، محمد حسن بن محمد (۱۳۰۱- ق ۱۴).

۵۶۷. رجال السنة فی المیزان، مقدمه نگار: مرتضی رضوی و عبد الرحمان عبد الله زرعی، قاهره: دار المعلم للطباعة، ۱۳۹۶ ق، ۱۵۲ ص، اول.

این کتاب، مشتمل بر مقدمه‌ای در ذکر فتوای علما و شیوخ الأزهر در مورد مذهب شیعه و تقریب بین مذاهب اسلامی و نیز زندگی نامه مؤلف به قلم شیخ راضی است. متن کتاب، شامل مباحثی در حجیت اخبار عامه و مناقشه در اسناد روایات آنها، خصوصاً در کتب صحاح سته است. مؤلف، فهرستی از روایان موجود در کتاب‌های صحاح ششگانه اهل سنت را که از طرف علمای آنها در کتاب‌های رجالی مورد جرح و تعدیل واقع شده‌اند، بر اساس ترتیب حروف الفبا، تنظیم و ارائه نموده است.

این کتاب، در مقدمه دلائل الصدق مؤلف، آمده است. سپس سید مرتضی رضوی به عنوان ردی بر کتاب رجال الشیعة فی المیزان عبد الرحمان عبد الله زرعی، اقدام به چاپ آن به طور مستقل نموده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲، ص ۲۵۸، ش ۱۰۵۰)، این کتاب را با عنوان الإفصاح عن أحوال رواة الصحاح و نیز با عنوان رجال الشيخ محمد حسن بن الشيخ محمد (ج ۱۰، ص ۱۱۰) فهرست نموده است.

موسوی آل خراسان نجفی، سید حسن (۱۳۲۶- ق ۱۴).

۵۶۸. شرح مشیخة الاستبصار.

منتشر شده در: الاستبصار، تهران: دار الکتب الإسلامیة، ۱۳۶۳، ص ۳۰۳-۳۴۵، چهارم. مؤلف در این شرح به بیان احوال روایانی که دارای «کتاب» یا «اصل» هستند و از کتاب یا اصل آنها در الاستبصار روایت آورده شده و شیخ طوسی، طریق خود به این اشخاص را در مشیخه ذکر نموده، و همچنین در بیان شرح احوال کلیه روایانی که در طُرُق این مشایخ واقع شده‌اند پرداخته است. شایان ذکر است که در جلد اول کتاب الاستبصار، اسناد روایات به صورت کامل

آورده شده‌اند. سپس شیخ طوسی از جلد دوم، اقدام بر اختصار اسناد نموده و تنها به ذکر صاحبان کتاب و اصل تا معصوم علیه السلام اکتفا نموده است و طریق این مشایخ را در آخر جلد چهارم به نام مشیخة الاستبصار، آورده است.

شارح در شرح حال هر راوی، علاوه بر ذکر عبارت‌های علمای معتّم در علم رجال، تألیف‌های راوی و در بعضی موارد، راوی و مروی عنه آن راوی را مشخص نموده است.

شارح در آخر، فهرستی از اسامی راویان مشیخة الاستبصار را که دارای کتاب یا اصل هستند و شیخ طوسی برای آنها طریق ذکر کرده، بر اساس حروف الفبا تنظیم نموده است.

۵۶۹. شرح مشیخة تهذیب الأحکام.

منتشر شده در: تهذیب الأحکام، بیروت: دار صعب - دار التعارف، ۱۴۰۱ ق، ج ۱۰ (ج ۱۰، ۹۱ ص).

مؤلف در این شرح به بیان احوال کلیه راویان صاحب «کتاب» و «اصل» اند و راویانی که در طریق شیخ طوسی در مشیخة تهذیب الأحکام وارد شده‌اند، پرداخته است. در شرح حال هر راوی، علاوه بر ذکر عبارت‌های علمای رجال، تألیف‌ها و در بعضی موارد، راوی و مروی عنه آن راوی را مشخص نموده است.

مؤلف این شرح، در آخر فهرستی از اسامی راویان مشیخة التهذیب را که دارای کتاب و اصل هستند و شیخ طوسی در مشیخة به آنها طریق ذکر کرده است، بر اساس حروف الفبا تنظیم نموده است.

۵۷۰. شرح مشیخة الفقیه.

منتشر شده در: [کتاب] من لایحضره الفقیه، بیروت: دار التعارف، ۱۴۰۱ ق، ج ۴، (ج ۴، ۱۴۸ ص).

این شرح در بیان احوال راویانی است که در مشیخة کتاب من لایحضر به آنها طریق ذکر شده است.

اغلب مطالب ذکر شده در مورد راویان از عبارت‌های شیخ طوسی، نجاشی و علامه حلی آن‌ها شده و علاوه بر بیان شرح حال راویان، تألیف‌ها و مروی عنه آنها مشخص شده است.

شارح در آخر، فهرستی از اسامی راویان مشیخه کتاب من لا یحضر الفقیه را که دارای طریق هستند، بر اساس حروف الفبا تنظیم نموده و در مقدمه‌ای مختصر بر این شرح، ویژگی‌های این شرح و فهرستی از مصادر مورد مراجعه را بیان نموده است.

ابوالحسن، سید علی .

۵۷۱. الفوائد الرجالية، قم: ذوی القربی، ۲۳۰ + ۱۸۰، اوّل.

این کتاب، مشتمل بر ۲۴ فایده رجالی است که عناوین این فواید عبارت‌اند از:

۱. نیاز به رجال؛
۲. شرایط راوی؛
۳. حجیت قول اوایل متأخران؛
۴. اصحاب اجماع؛
۵. مشایخ ثقات؛
۶. وثاقت برخی مشایخ؛
۷. مشایخ اجازه؛
۸. اکتثار روایت از مشایخ؛
۹. غیر مستثنیات ابن ولید؛
۱۰. وثاقت مشایخ نجاشی؛
۱۱. رجال تفسیر القمی؛
۱۲. کسانی که توقیع برایشان صادر شده؛
۱۳. امارات و ثاقت؛
۱۴. تعریف شخص، اماره شهرت وی؛
۱۵. موارد عطف نجاشی؛
۱۶. امامی بودن اشخاصی که در الفهرست و در رجال النجاشی، نام آنها فهرست شده است؛
۱۷. عدم اعتبار رأی متسرّع در قده؛
۱۸. اعتبار رأی رجالی غیر امامی؛
۱۹. مراد از ابوالعباس در کلام نجاشی؛
۲۰. تمییز مشترکات؛
۲۱. عدم اعتبار روایت شخص در مدح خودش؛

۲۲. عدم لزوم اعتبار خیری که در کتب اربعه نقل شده است؛

۲۳. وجاده؛

۲۴. طُرُق شیخ صدوق و شیخ طوسی و نجاشی و فواید آنها.

به همراه این کتاب، کتاب دیگری با عنوان الانتصار للثانی فی صحّة الکافی از همین مؤلف، چاپ شده است.

۵۷۲. الانتصار للثانی فی صحّة الکافی .

منتشر شده به همراه: الفوائد الرجالیة، قم: ذوی القربی، ۱۸۸ ص، اول.

این رساله، در تقویت رأی محقق نایینی در صحّت روایات الکافی نگاشته شده و مؤلف، قراین مختلف دالّ بر این مطلب را از آرای ناقدان برجسته حدیث، گرد آورده است و در مجموع، سه قرینه مهم را ذکر کرده و سپس به دفع اشکالات معجم رجال الحدیث بر این ادّعا پرداخته است.

در پایان رساله، مواردی که شیخ طوسی بر روایات الکافی اشکال کرده، جواب داده شده است.

این کتاب، همراه کتاب الفوائد الرجالیة ی همین مؤلف، در یک مجلد آورده شده است.

اکبری، غلامرضا.

۵۷۳. بررسی زندگی علی بن یقطین، مشهد: مؤسسه فرهنگی، انتشاراتی الشمس،

۲۰۰ ص، اول.

این کتاب به بررسی حالات علی بن یقطین می‌پردازد که از روایان امام کاظم علیه السلام به شمار می‌آید و با تشویق آن حضرت، در دستگاه خلفای عباسی باقی ماند و خدمات شایانی را به شیعیان زمان خود نمود.

مطالب کتاب، در چهار فصل جمع‌آوری شده که عبارت‌اند از:

فصل اول، زندگی‌نامه علی بن یقطین؛

فصل دوم، فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی او؛

فصل سوم، خاندان علی بن یقطین؛

فصل چهارم، روایات علی بن یقطین با اشاره به کتاب‌های فقهی و باب‌هایی که این روایات در آن جا وارد شده‌اند.

امانی، محمد حسن .

۵۷۴. نجاشی، راوی شناس بزرگ. قم: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶ ش، ۱۴۴ ص، اول.

این کتاب، شامل بررسی شرح حال نجاشی، صاحب کتاب رجال النجاشی است و در زمینه علم رجال تألیف شده که یکی از چهار کتاب اصلی علم رجال به حساب می‌آید.

این کتاب، در هفت بخش به ولادت نجاشی، خاندان او، اساتید و راویان او، حاکمان عصر، علمای معاصر، و آثار نجاشی است و به جلوه‌هایی از زندگی او اشاره دارد.

امینی، محمد هادی .

۵۷۵. أصحاب الإمام أمير المؤمنين عليه السلام و الرواة عنه. بیروت: دار الغدير للمطبوعات - دار الكتاب الإسلامي، ۱۴۱۲ ق، ۲ ج، اول.

این کتاب، در بردارنده نام و شرح حال اصحاب امام علی عليه السلام و راویان از آن حضرت است که اکثراً به طور مختصر بیان شده است. سپس مصادر رجالی شیعه و اهل سنت که شرح حالی از این صحابی و یا راوی را در بردارند، با ذکر نشانی مشخص شده است.

اسامی بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم شده‌اند.

ایروانی، باقر .

۵۷۶. دروس تمهیدیه فی القواعد الرجالیة. منشورات سعید بن جبیر، ۱۴۱۷ ق، ۳۴۷ ص، اول.

این کتاب، مشتمل بر مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف در حجیت خبر و نیاز به علم رجال است.

متن کتاب، در دو بخش تنظیم شده است و مباحث هر دو بخش، یکسان است. تنها در بخش دوم، مباحث بخش اول به صورتی مفصل‌تر مطرح شده است. چون مؤلف، کتاب را به عنوان کتاب درسی تألیف کرده است، در آخر هر فصل، تمرین‌هایی را مطرح نموده است.

کتاب، شامل چهار فصل است که عبارت‌اند از:
 فصل اول، روش‌های اثبات وثاقت راوی، توثیقات عامه، مدارک حجیت
 قول رجالی؛
 فصل دوم، اقسام حدیث؛
 فصل سوم، معرفی و بررسی نظریات مختلف در مورد بعضی از کتاب‌های
 حدیثی؛
 فصل چهارم، بررسی نظریات مختلف در مورد بعضی از کتاب‌های رجالی.

بغدادی، محمود.

۵۷۷. ثقات الإسلام. تهران: هفتمین کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی، شهریار
 ۱۳۷۲، ۹۱ ص.

نویسنده در مقدمه، مطالبی در زمینه ضرورت وحدت بین مسلمانان و آثار
 آن مطرح نموده است و سپس به همین منظور، بعضی از راویان مشترک را
 که در کتاب‌های شیعه و اهل سنت، ثقه شمرده شده‌اند، مشخص کرده و فهرست
 نموده است.

در ذیل هر نام، شرح حال مختصری از راوی، به همراه اقوال بعضی از علمای
 رجال شیعه و سنی، و راوی و مروی عنه مشخص شده و در آخر، مصادری که
 شرح حال این راوی را بیان داشته‌اند، با ذکر نشانی معرفی شده‌اند.
 اسامی راویان، به ترتیب حروف الفبا تنظیم شده است.

بهبودی، محمد باقر.

۵۷۸. علل الحدیث. تهران: انتشارات سنا، ۱۳۷۸ ق، ۳۶۲ ص، اول.
 مؤلف، احادیث معلل را که نقصانی در متن یا سند آنها یافت می‌شود، معرفی کرده
 و موارد بسیاری از اشکالات سندی روایات، از جمله: تصحیف، اضطراب،
 تعلیق، انقطاع سند و اشتراک در اسامی راویان را مشخص نموده است.

تبریزی، محمد صالح.

۵۷۹. بحوث فی مبانی علم الرجال. مؤسسه انتشارات عصر ظهور، ۱۴۲۰ ق، ۳۳۴ ص.

تقریرات درس محمّد سند.

این کتاب مشتمل بر مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف در تعریف علم رجال و بررسی ویژگی‌های کتاب است.

مدخل کتاب، در مورد احتیاج به علم رجال و ادّعی قطعیت و صحّت جمیع روایات کتب اربعه، و ادّعی اعتبار طرق مشیخه شیخ طوسی و شیخ صدوق است.

متن کتاب، دارای چهار فصل در مباحث ذیل است:

فصل اول، میزان حجّیت توثیق و تضعیف؛

فصل دوم، امارات و ثاقت یا حسن؛

فصل سوم، شیوه‌های بحث رجالی؛

فصل چهارم، ضوابط تحقیق کتب روایی و بررسی تفسیر القمی و تفسیر المنسوب الی الإمام العسکری علیه السلام.

خاتمه کتاب، شامل چند «امر» است که عبارت‌اند از:

امر اول، پاکسازی کتب جوامع حدیثی از روایت‌های غیر صحیح؛

امر دوم، اقسام حدیث؛

امر سوم، تصحیح اسناد متأخران به وسیله اصول روایی؛

امر چهارم، اشخاص بحث‌انگیز در رجال؛

امر پنجم، اقسام مراسیل؛

امر ششم، متهمان به غلو؛

امر هفتم، روایت‌های مضمرة؛

امر هشتم، رجال ابن الغضائری؛

امر نهم، فرق بین الفهرست و الرجال شیخ طوسی و رجال النجاشی؛

امر دهم، بررسی بعضی از الفاظ جرح و تعدیل.

تجلیل تبریزی، ابوطالب.

۵۸۰. معجم الثقات و ترتیب الطبقات. قم: مؤسسه النشر الإسلامی، ۴۲۴ ص، اول.

این کتاب، در بردارنده مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف در معرفی کتاب است.

متن کتاب، دارای پنج فصل است و در هر فصل، اسامی راویان بر اساس حروف

الفتا تنظیم شده است و برای هر راوی، یک شمارهٔ مسلسل آورده شده است و در ذیل هر عنوان، مصادر مورد مراجعه، مشخص شده‌اند.

مباحث فصل‌های پنجگانهٔ کتاب عبارت‌اند از:

فصل اول، اسامی راویانی که در مورد هر یک از آنها توثیق خاص وارد شده است؛

فصل دوم، اسامی راویانی که ابن ابی عمیر، صفوان یا بزَظی از آنها نقل کرده‌اند و یا دیگر توثیقات عام آنها را شامل می‌شود؛

فصل سوم، اسامی راویانی که مشمول توثیق نشده‌اند؛ بلکه مدح در مورد آنها رسیده است؛

فصل چهارم، وثاقت مشایخ اجازه؛

فصل پنجم، اسناد صحیح در مشیخهٔ کتاب من لا یحضره الفقیه، الاستبصار و التهذیب.

مقدمهٔ مرحوم سید شهاب الدین مرعشی نجفی در معرفی کتاب، و اجازه نامهٔ ایشان به مؤلف است.

تراوی، علی اکبر و یحیی رهایی.

۵۸۱. الموسوعة الرجالية المیسرة أو معجم رجال الوسائل. مقدمه و اشراف بر تحقیق:

جعفر سبحانی، قم: مؤسسهٔ الإمام الصادق علیه السلام، ۱۴۱۹ ق، ۲ ج، اول.

مقدمهٔ کتاب، شامل بحث مختصری در تدوین حدیث، به همراه اسناد، تنظیم اسناد به روش جوامع حدیثی، شرایط حجّیت خبر و بیان ویژگی‌های این کتاب است.

متن کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی رجال و راویانی است که در وسائل الشیعه و کتب اربعه روایت داشته‌اند و با استفاده از کتب رجالی شیعه، شرح حال آنها آورده شده است.

در ذیل هر عنوان، شرح حالی از آن راوی، با بیان اقوال علمای علم رجال، مشخص شده و به همراه آن، نام آثار وی مشخص شده است.

در بیان توثیق و تضعیف راویان، علاوه بر بیان اقوال قدما و متأخران، بر بعضی از توثیقات عام اعتماد شده است؛ مانند: اعتماد بر این قول مشهور که ابن ابی عمیر و صفوان بن یحیی و بزَظی، از غیر شخص ثقه روایت نقل نمی‌کنند؛ توثیق مشایخ اصحاب اجماع؛ وثاقت مشایخ صدوق و راویانی که در طریق صدوق‌اند؛ وثاقت

راویانی که ابن قولویه در کتاب کامل الزیارات، به طور مستقیم از آنها روایت نقل کرده است.

در بسیاری از موارد، تعداد روایات راویانی که نام آنها در اسناد کتب اربعه آمده، مشخص شده است.

در مواردی که راوی‌ای مشهور به اسم و کنیه و لقب باشد، هر یک در محل خود آورده شده است؛ اما تنها در یک موضع، شماره گذاری شده است تا مشخص شود که اینها شامل یک نفرند.

در خاتمه، آیه الله سبحانی، طریق شیخ صدوق و شیخ طوسی به راویانی که صاحب «کتاب» و یا «اصل» بوده‌اند و ایشان، روایات را از آن کتاب یا اصل اتخاذ کرده، آورده است.

تستری [/ شوشتری]، محمد تقی (۱۳۲۰-۱۴۱۵ ق).

۵۸۲. قاموس الرجال. تحقیق: مؤسسة النشر الإسلامی، قم: مؤسسة النشر الإسلامی،

۱۴۱۰ ق، ۹ ج، دوم / تهران: مرکز نشر الكتاب، ۱۳۹۱ ق، ۱۱ ج و ۳ ج ملحقات.

کتاب مشتمل بر مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف، در بردارنده ۲۸ فصل، در فواید رجالی است که عبارت‌اند از:

بررسی بعضی از اصطلاحات علم رجال؛

تمییز مشترکات؛

ذکر مباحثی در مورد اسامی، نسب‌ها و کنیه‌ها؛

معرفی و بررسی کتاب‌های معتبر و غیر معتبر رجالی؛

دیدگاه قدما در معنای «غلو»؛

اسباب حسن؛

شمول توثیق برای غیر امامی.

متن کتاب، یک موسوعه رجالی است که ابتدا هدف از تألیف آن، نقد کتاب

تتبع المقال عبد الله مامقانی (م ۱۳۵۱ ق) بوده است و مؤلف، پس از بیان قول

مامقانی در تتبع المقال، تعلیقات مفصل خود را که شامل مباحثی استدلالی است،

بعد از تعبیر «أقول» بیان کرده است و سپس خود به عنوان یک کتاب رجالی مستقل،

عرضه شده است.

در بسیاری از موارد که صاحب تنقیح المقال در مورد شخصی که عنوان شده، شرح حالی را ذکر نکرده است، مؤلف، شرح حال آن شخص را همراه با ذکر اقوال علمای علم رجال و طبقه و دیگر احوال وی بیان کرده است و در بعضی موارد، مؤلف، عناوین جدیدی را بر عناوین کتاب تنقیح المقال، اضافه کرده است.

و در شرح حالهایی که صاحب تنقیح المقال برای راوی بیان داشته است، مؤلف قاموس الرجال، موارد اشتباه را که در زمینه مباحث لغوی و استنباط و اسناد است، متذکر شده است.

خاتمه کتاب، در چاپ اول، شامل ۳۳ فایده رجالی به صورت مختصر است.

مقدمه ناشر، شامل معرفی این کتاب و زندگی نامه مؤلف آن است.

ناشر، ضمن تصحیح غلط‌های موجود در چاپ اول، نشانی بسیاری از مصادری را که مؤلف به آنها مراجعه داشته، مشخص نموده است.

این کتاب، در چاپ اول، یازده جلد بوده است و مصنف، سه جلد دیگر به عنوان ملحقات کتاب قاموس الرجال، به آن اضافه کرده است؛ لیکن در چاپ دوم، این سه جلد در بقیه جلدها درج شده است و تاکنون، نه جلد آن به چاپ رسیده است.

در آخر جلد یازدهم از چاپ اول، سه رساله از مؤلف کتاب با عناوین: «فی المکینین بأبی بصیر»، «رسالة فی سهو النبی ﷺ» و «رسالة فی تواریخ النبی والآل - صلوات الله علیهم -» به چاپ رسیده است.

محقق تهرانی در مصفی المقال (ص ۹۷)، این کتاب را با عنوان التعليقات علی رجال الممقانی و در الذریعة (ج ۴، ص ۴۶۶، ضمن ش ۲۰۷۰) با عنوان تعليقات تنقیح المقال و نیز با عنوان رجال الشیخ محمد تقی التستری (ج ۱۰، ص ۱۰۱، ش ۲۱۱) هم فهرست نموده است.

۵۸۳. فی المکینین بأبی بصیر.

قاموس الرجال، تهران: مرکز نشر الکتب، ۱۳۹۱ ق، ۱۱ ج و ۳ ج ملحقات (ج ۱۱، ص ۵۹-۱۷۶).

یکی از مشکلات موجود در اسناد روایات که در بیان علمای متقدم و متأخر علم رجال، مطرح بوده است، اشتراک یک اسم یا لقب و کنیه بین دو یا چند راوی است.

از مشهورترین این موارد، کنیه «ابوبصیر» است و به دلیل اهمیتی که این تعبیر در اسناد روایات دارد و یحیی اسدی از اصحاب اجماع به شمار می‌آید، مقتدمان و متأخران، رساله‌های متعددی را تألیف نموده‌اند.

مؤلف، ضمن بیان شکل‌های مختلف این بحث در میان مقتدمان و متأخران، اقوال مختلف علمای علم رجال را بیان داشته و به نقد و بررسی این دیدگاه، اقدام می‌نماید و با استناد به احادیث، شرح حال‌ها، راوی و مروی عنه و ... که درباره صاحبان این کنیه (مانند یوسف بن حرث، عبدالله بن محمد اسدی، لیث بن بختری مرادی و ...) آمده، در صدد آن است که نتیجه‌ای را که خود از بررسی ادله به آن رسیده، به اثبات برساند.

ایشان به این نتیجه رسیده که ابو بصیر مطلق در اسناد روایات، همان یحیی ابوبصیر اسدی است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۴، ص ۱۴۸، ذیل ش ۷۲۲)، این کتاب را با عنوان ترجمة ابي بصير و نیز با عنوان الرسالة المبصرة (ج ۱۱، ص ۲۲۳، ش ۱۳۶۰) هم فهرست نموده است.

جدیدی نژاد، محمّد رضا.

۵۸۴. معجم مصطلحات الرجال و الدرایة، قم: دار الحدیث، ۱۳۸۰، ۲۰۳ ص، اول. شناخت تعبیرها و مصطلحات هر علمی، نقشی مستقیم در دستیابی به مطالب آن علم دارد. این کتاب، ضمن بیان فهرستی از مصطلحات علم رجال و درایه در بیش از ششصد عنوان، عبارت‌های عالمان و در بعضی موارد، تلخیص آنها را در تفسیر هر مصطلح با ذکر نشانی مصدر مورد مراجعه، ارائه کرده است. محورهای الفاظ و اصطلاحات، شامل اقسام و انواع حدیث، الفاظ مدح و ذم، توثیقات عام، اقسام تحمّل حدیث، رمزهای متداول در کتب حدیث، و دیگر مباحث علوم حدیث است.

جوهری، محمّد.

۵۸۵. المفید من معجم رجال الحدیث. قم: مکتبة المحلّاتی، ۱۴۱۷ ق، ۷۶۳ ص، رحلی.

این کتاب، مشتمل بر مطالب زیر است:
 مقدمه مؤلف، که ویژگی‌های کتاب را مورد بررسی قرار داده است.
 متن کتاب، شامل فهرستی است از اسامی راویان ذکر شده در معجم رجال الحدیث (که در شماره ۶۷۲ معرفی خواهد شد)، با بیان شرح حال هر راوی. سپس نتیجه‌ای که مرحوم خوبی در مورد هر راوی، به آن رسیده، مشخص شده است.
 در مقابل نام هر راوی، شماره ردیف وی در چاپ‌های مختلف معجم، مشخص شده است. نیز موارد اختلاف بین نسخه‌های چاپ نجف، بیروت و تهران، مشخص شده است.

حاجیانی دشتی، عباس .

۵۸۶. *نخبة المقال فی تمییز الاسناد والرجال*. قم: مؤلف، ۵۳۵ ص.

این کتاب، مشتمل بر مطالب زیر است:
 مقدمه مؤلف، در مشخصات و روش کار ایشان در کتاب، همراه با ذکر چند فایده رجالی، از جمله بحث در توثیقات عامه و غیر آن، و بررسی بعضی از مصطلحات موجود در کتاب‌های شیخ طوسی است.
 متن کتاب، شامل: شرح طریق‌های شیخ طوسی در مشیخه التهذیب، الاستبصار و الفهرست، و طریق‌های شیخ صدوق در مشیخه کتاب من لا یحضره الفقیه است. همچنین حجیت و عدم حجیت طریق‌های شیخ طوسی و شیخ صدوق با ذکر علت و ذکر اقوال علمای رجال در مورد رجال موجود در طریق، مورد بحث و بررسی واقع شده‌اند.

حسن زاده آملی، حسن .

۵۸۷. *أضبط المقال فی ضبط أسماء الرجال*. تحقیق: سید محمد کاظم مدرسی، فاضل عرفان و محمد کاظم محمودی، قم: مرکز الأبحاث والدراسات الإسلامية، ۱۴۱۸ ق، ۲۰۰ ص، اول.

این کتاب مشتمل بر ضبط اسامی، انساب، کنیه و القاب رجال حدیثی است که مورد اشتباه واقع شده‌اند.
 اسامی در ۲۸ باب، بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند.

حسینی بغدادی، سید محمد جواد.

۵۸۸. المعین علی معجم رجال الحدیث. ج ۱، مشهد: مؤسسه الإمام الهادی علیه السلام، ۱۴۱۵ ق، اول، ۶۴۴ + ۱۲۷ ص و ج ۲، مشهد: مؤسسه الإمامة للنشر، ۱۴۱۷ ق، ۱۰۲۴ ص، اول.

این کتاب، مشتمل بر ذکر اسامی رجالی است که در کتاب معجم رجال الحدیث (که در شماره ۶۷۲ معرفی خواهد شد) و کتب اربعه، آورده شده‌اند. تمام عنوان‌های متفرق در معجم رجال الحدیث که مربوط به یک راوی است، در ذیل اولین عنوان، جمع‌آوری شده‌اند و بعد از آخرین عنوان، اطلاعات بسیار مختصری به همراه ذکر مصدر مورد مراجعه، بیان شده است. مؤلف، اسامی سیصد راوی را بر روایان معجم الرجال الحدیث که در کتب اربعه موجود بوده، اضافه کرده است. جلد دوم، شامل اسامی رجالی است که در کتاب معجم رجال الحدیث و غیر کتب اربعه، آورده شده‌اند.

حسینی جلالی، سید محمّد رضا.

۵۸۹. المنهج الرجالی والعمل الرائد فی الموسوعة الرجالية. قم: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۸ ش، ۳۸۴ ص، اول.

این کتاب، مشتمل بر تمهید، مقدمه و دو باب است و در آخر کتاب، دو رساله از مرحوم سید حسین طباطبایی بروجردی علیه السلام آمده است. در تمهید، زندگی‌نامه مرحوم بروجردی و تألیفات ایشان، بیان شده است. مقدمه کتاب، در اهمیت علم رجال در فرهنگ اسلامی و بیان روش‌هایی که در کتاب‌های رجالی شیعه آورده شده، بحث می‌نماید. باب اول، شامل مباحثی در سبک‌های رجالی و دیدگاه مرحوم بروجردی نسبت به کتاب‌های رجالی شیعه و شرایط حجّیت خبر واحد و شرایط آن و روش ایشان در تطبیق سبک‌های رجالی خود با اسناد روایات است.

باب دوم، شامل مباحثی در موسوعه رجالی مرحوم بروجردی، درباره تاریخ و علل تألیف این موسوعه و تعداد مجلدات، و فهرست محتویات آن و ابتکاری است که ایشان در اتخاذ سبک‌ها و روش‌های جدید در طرح مسائل رجالی به کار

برده است.

سپس در قسمت ملحقات کتاب، متن دو رساله از مرحوم بروجردی آورده شده است. کتاب اول با عنوان «الأحادیث المقلوبه و جواباتها»، مشتمل بر سؤال‌هایی است که در مورد نُه حدیث مطرح شده و مؤلف، جواب‌هایی از طریق بررسی سند و متن این احادیث، بیان داشته است.

محقق، ضمن بیان مقدمه‌ای در تعریف خبر مقلوب و حکم این گونه اخبار، مصادر و نشانی متن‌های مراجعه شده در کتاب را مشخص کرده است.

رساله دوم با عنوان «بحث حجیه شهرة»، از تقریرات درس اصول فقه مرحوم بروجردی است که به قلم آیه الله صافی گلپایگانی نوشته شده است. مباحث مطرح شده در این کتاب، عبارت‌اند از:

ادلّة حجّیت شهرت فتوایی؛

اولین مرجح از میان شهرت فتوایی و شهرت به حسب روایت، کدام یک است؟؛

حجّیت شهرت فتوایی، حتی با عدم وجود روایتی که مطابق با آن است.

حسینی میر سجادی، سید علی .

۵۹۰. **دروس فی علم الرجال**. المنیر للطباعة والنشر، ۱۳۷۷ ش، ۷۱ ص.

نویسنده کتاب، به منظور آشنایی مقدماتی اشخاصی که با علوم اسلامی در ارتباط‌اند، اقدام به تبیین و توضیح بعضی از مباحث موجود در علم رجال و بیان زندگی‌نامه بعضی از راویان حدیث نموده است.

مطالب مطرح شده در کتاب عبارت‌اند از:

شرایط عمل به خبر؛

تعریف علم رجال و درایه؛

حجّیت قول رجالی؛

صحت در نزد قدما و متأخران؛

اسباب توثیق؛

اصحاب اجماع؛

«عدّة» در الکافی؛

شرح حال محمد بن اسماعیل، احمد بن محمد بن یحیی العطار، علی بن ابی حمزه

بطائنی و محمد بن سنان.

سپس معنای طبقات راویان حدیث، به همراه فهرستی از طبقه راویان تا شیخ طوسی و نجاشی - که در چهارده طبقه ذکر شده‌اند - مشخص شده است. در نهایت، فهرستی از ۲۱ کتاب معروف در علم رجال، آورده شده است.

خامنه‌ای، سید علی .

۵۹۱. چهار کتاب اصلی علم رجال. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۴ ش، ۶۲ ص، دوم.

ترجمه عربی: الأصول الأربعة فی علم الرجال. ترجمه: ماجد الغریاوی، مقدمه: محمد علی تسخیری، ۱۴۱۴ ق، ۶۴ ص.

این کتاب، مشتمل بر مطالب زیر است: تعریف علم رجال، ضرورت آن و بررسی موضوع علم رجال.

سپس دو کتاب اختیار معرفة الرجال و الفهرست شیخ طوسی بررسی شده‌اند، به این ترتیب که روش شیخ طوسی در این دو کتاب، مورد بحث قرار گرفته است و مصادر و منابع این دو کتاب، معرفی شده‌اند.

خراسانی، محمد جواد .

۵۹۲. خلاصة الخلاصة. ۱۲۲ ص، سنگی، جیبی .

کتاب مشتمل بر مطالب زیر است:

خلاصة کتاب خلاصة الأقوال فی علم الرجال علامة حلی (م ۷۲۶ ق)، که به صورت منظومه و در ۴۲۴ بیت، به نظم در آمده است. در مورد هر یک از رجال، در حاشیه، مختصری از مشخصات، همراه با تعبیرهای مدح یا ذم، آورده شده است.

ذریاب نجفی، محمود .

۵۹۳. مشیخة النجاشی. قم: مؤلف، ۱۴۱۳ ق، ۴۶۹ ص، اول.

این کتاب، شامل مطالب زیر است:

تمهید، در بیان ویژگی‌های کتاب رجال النجاشی.

مقدمه مؤلف، شامل زندگی‌نامه مرحوم نجاشی و بررسی رجال النجاشی. متن کتاب، شامل دو بخش است که عبارت‌اند از: بخش اول، در اسامی اساتید نجاشی که از کتاب رجال النجاشی استخراج شده است. بخش دوم، شامل اسامی اشخاصی است که در اسناد موجود در کتاب رجال النجاشی آورده شده‌اند.

۵۹۴. المعجم الموحد. قم: مجمع الفکر الإسلامی، ۲ ج، اول.

این کتاب مشتمل بر مطالب زیر است:
در مقدمه، ضمن بیان تعریف علم رجال و تاریخ اجمالی آن، نیاز به علم رجال بیان شده و سپس به معرفی اجمالی کتاب‌های پندگانه رجالی و مسئله «طبقات» پرداخته شده است. مؤلف همچنین شیوه کاربری کتاب را توضیح داده است.
مؤلف در محتوای کتاب، آرای رجالی موجود در اصول چهارگانه رجالی (الفهرست و الرجال شیخ طوسی، اختیار معرفة الرجال و رجال النجاشی) را همراه با خلاصه الأقوال علامه حلی، به ترتیب حروف الفبا تنظیم کرده است.
همچنین مروی عنه و عبارت‌های جرح و تعدیل را در ذیل هر عنوان آورده است و با علامت‌های مخصوص، صحت، وثاقت، مدح و ضعف راوی را مشخص کرده است.
همچنین اشخاص مشترک از یکدیگر تفکیک شده‌اند و عنوان‌های متحد به یکدیگر ارجاع داده شده‌اند.

دستیاب حسینی شیرازی، سید علی محمد.

۵۹۵. معجم الثقات من جامع الرواة. شیراز: مؤسسه نشر الفلاح، ۱۴۱۵ ق، ۱۴۱ ص، اول.

کتاب مشتمل بر مطالب زیر است:
مقدمه مؤلف، در نیاز به علم رجال، روش‌های اثبات وثاقت راوی، بررسی مفهوم بعضی از اصطلاحات رجالی، و شرح حال مختصر بعضی از علمای متقدم و متأخر رجالی است.
متن کتاب، در بردارنده اسامی راویان ثقه است که از کتاب جامع الرواة، اخذ شده‌اند.

اسامی راویان، بر اساس حروف الفبا تنظیم شده و برای اسامی، شماره مسلسل آورده شده است و در مقابل هر نام، تعداد اشخاص و اسامی هم شکل با اسم اول، مشخص شده و «ثقات» از آنها بیان شده‌اند.

در مورد اشخاص ثقه، تعبیرهای وارد شده درباره آنها، به همراه ذکر مصدر مورد مراجعه آمده است.

راضی عبدالله، حسین .

۵۹۶. تاریخ علم الرجال. بیروت: مؤسسة البلاغ، ۱۴۲۱ ق، ۱۵۱ ص، اول.

مؤلف کوشیده است با بیان فهرست اسامی مؤلفان کتاب‌های رجالی و ذکر شرح حال مختصر آنها، به همراه فهرست تألیف‌های رجالی آنها، تجسمی هر چند مختصر در تاریخ تدوین و تکامل علم رجال در پنج قرن اول هجری برای مخاطبان ارائه نماید.

مطالب مورد بحث کتاب، در سه باب تنظیم شده‌اند:

در باب اول، این موضوعات مطرح شده است: تعریف علم رجال و موضوع آن و نیاز به علم رجال، و نیز فهرست اسامی مؤلفان با شرح حال مختصر آنها، به همراه فهرست تألیف‌های رجالی ۸۶ نفر از مؤلفان قرن اول تا پنجم هجری. معرفی مختصر کتاب‌های رجال الکشی و الرجال و الفهرست شیخ طوسی.

باب دوم، مشتمل بر بیان شرح حال مختصر ابوالعباس احمد بن علی نجاشی و کتاب معروف وی رجال النجاشی است.

باب سوم، رد اشکال‌های سید عبد الله شرف الدین در کتاب مع موسوعات رجال الشیعة بر کتاب رجال النجاشی است.

رضوی کاشانی، سید محمد حسین .

۵۹۷. العندیل فی تمييز الصحیح من العلیل. تهران: مطبعة شركة طبع الكتاب، ۱۳۸۵ ق،

۳۱۷ ص، اول.

کتاب مشتمل بر مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف، در بررسی ویژگی‌های کتاب است که در آن اشاره شده که اسامی راویان حدیث، به ترتیب حروف الفبا، در ۲۸ باب بیان شده است؛ اما کتاب،

مشمول بر یازده باب تا حرف «ز» است.

اسامی ذکر شده در کتاب، مشتمل بر راویان ثقه و ممدوح است و از ذکر نام راویان ضعیف و مجهول، مگر در موارد کمی، دوری جسته‌اند.

مؤلف، علاوه بر ذکر شرح حال مختصری از راویان، راوی و مروی عنه بسیاری از آنها را متذکر شده و به همراه آن، قراین دیگری را برای تمییز اسامی مشترک، بیان کرده است.

محقق تهرانی در الذریعة (ج ۱۵، ص ۳۵۲، ش ۲۲۵۷) این کتاب را با عنوان العندیل و تمیز الصحیح من العلیل فهرست نموده است.

سبحانی، جعفر.

۵۹۸. **کلیات فی علم الرجال.** قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، ۱۴۱۰ ق، ۵۳۱ ص.

این کتاب، مشتمل بر هشت فصل است که در هر فصل، مباحث ذیل مورد بحث واقع شده‌اند:

فصل اول، تعریف، موضوع و مسائل علم رجال؛

فصل دوم، نیاز به علم رجال؛

فصل سوم، مصادر اولیه علم رجال؛

فصل چهارم، مصادر ثانویه علم رجال؛

فصل پنجم، توثیقات خاصه؛

فصل ششم، توثیقات عامه؛

فصل هفتم، بررسی کتب اربعه؛

فصل هشتم، فرقه‌های شیعه.

خاتمه کتاب، شامل چهارده فایده رجالی است.

سیفی مازندرانی، علی اکبر

۵۹۹. **مقیاس الرواة فی کلیات علم الرجال.** قم، مؤسسة النشر الإسلامی، ۱۴۲۲ ق،

۴۱۲ ص، اول.

این کتاب، اصول و قواعد رجالی را مورد بحث قرار داده است.

عناوین کلی مطالب کتاب عبارت‌اند از:

مبانی علم رجال، ذکر وجه نیاز به علم رجال و تمایز این علم از درایه و تراجم؛

اصول و جوامع رجالی؛
 طبقات راویان و بررسی نقش آنها در اعتبار احادیث؛
 مشایخی که در جرح و تعدل راویان مورد مراجعه هستند؛
 مدرک حجیت قول رجالی؛
 ضوابط جرح و تعدیل؛
 امارات عدالت و وثاقت؛
 توثیقات عامه؛
 توثیقات خاصه؛
 قاعده تبدیل سند؛
 ضابطه تمیز بین اسامی مشترک؛
 مهم ترین خصوصیات معصومان و راویان که در علم رجال مطرح است؛
 مصطلحات موجود در جوامع رجالی و روایی؛
 اصول روایی که در عصر ائمه علیهم السلام تدوین شده اند؛
 مصادر اصلی، کتاب ها و جوامع روایی.

شبستری، عبدالحسین.

۶۰۰. أحسن التراجیم لأصحاب الإمام موسی کاظم علیه السلام. مشهد: المؤتمر العالمی للإمام
 رضا علیه السلام، ۱۴۰۹ ق، ۲ ج، اول.

این کتاب، مشتمل بر مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف، در معرفی کتاب و زندگی نامه امام موسی کاظم علیه السلام.

در محتوای کتاب، شرح حال اصحاب امام موسی کاظم علیه السلام، راویان از آن حضرت و
 کسانی است که موفق به ملاقات با ایشان شده اند و یا به صورت مکاتبه با امام در
 تماس بوده اند. همچنین بیان مصادر و مراجعی که شرح حال هر شخص در آن
 موجود بوده است. ترتیب ذکر اشخاص، بر اساس نام و نام پدر آنهاست که بر
 اساس حروف الفبا تنظیم شده است. در ترتیب اسامی اشخاص، کنیه آنها نقشی
 نداشته است.

۶۰۱. الفائق فی رواة وأصحاب الإمام الصادق علیه السلام. قم: مؤسسة النشر الإسلامی،
 ۱۴۱۸ ق، ۲ ج، اول.

این کتاب، مشتمل بر مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف در بیان خصوصیت‌های این کتاب و زندگی‌نامه حضرت امام صادق علیه السلام و ذکر اقوال علمای اهل سنت در مورد این امام شریف است.

محتوای کتاب، شامل مجموعه اسامی راویان و صحابیان امام صادق علیه السلام است که بر اساس حروف الفبا تنظیم شده است.

مؤلف با بیان مختصری از شرح حال هر شخصیت، همراه با مدح و یا ذمی که در مورد آنها وارد شده، کتاب‌هایی را که در مورد هر شخص مطالبی نقل کرده‌اند، بیان داشته است.

همچنین کتاب، شامل مقدمه ناشر و فهرست مفصلی است.

شیری، سید محمد جواد

۶۰۲. تعلیقات علی أسناد الأحادیث.

با توجه به وجود برخی اسناد مشکل در کتب معتبر حدیثی، مؤلف به شرح این گونه احادیث پرداخته است. این اسناد به جهت اشتراک در راوی، تحریف در زیادی یا نقصان، تبدیل یا دیگر عوامل، مشکل شمرده شده‌اند.

مؤلف، ضمن گردآوری ۸۷ مورد از این اسناد، به بحث و بررسی اقوال و راه کارهایی در حل هر یک از مشکلات آنها پرداخته است. توجه به اختلاف نسخه‌ها و اختلاف طُرُق و اسناد و مقابله آنها از خصوصیات شیوه تألیف ایشان است.

۶۰۳. توضیح الأسناد المشکلة فی الکتب الأربعة.

از آن‌جا که در استفاده از کتب اربعه حدیثی شیعه یعنی الکافی، کتاب من لایحضره الفقیه، تهذیب الأحکام و الاستبصار، گاه مشکلات سندی دیده می‌شود. مؤلف در این کتاب به تبیین و رفع این مشکلات پرداخته است.

وی اسناد هر کتاب را به صورت مستقل مورد بحث قرار داده و برخی مشکلات از جمله ضمائر در ابتدای اسناد، ضمیر در انتهای اسناد، اسامی اشاره (مانند «بهذا الأسناد»)، تحریف‌های سندی (همچون سقط و افتادگی)، زیادی عناوین، ادغام عناوین با یکدیگر، تبیین «باسناد»، تعلیق در اسناد و تعیین اسامی حذف شده از سند، و حیلوه در اسناد را توضیح داده است.

همچنین اختلاف اسناد و اختلاف نسخه‌ها و اختلاف اقوال را توضیح داده و برای

دستیابی به رأی صحیح به بحث پرداخته است.

۶۰۴. الأخبار فی ترجمة آل میثم التمار.

۶۰۵. السعی الحثیث فی تعیین المراد من المثنی الحنات، و المثنی فی أسناد کتب الحدیث.

۶۰۶. الرشاد إلی إیضاح المراد من الحلبي فی الأسناد.

۶۰۷. القول الجلی فی میسر و ابنه محمد و علی.

۶۰۸. کلمة حول إبراهیم بن عبد الحمید.

۶۰۹. کلمة حول الحسین بن عثمان.

۶۱۰. کلمة حول حفص الأعور.

۶۱۱. کلمة حول عبد الملك بن عتبة.

۶۱۲. کلمة فی أبی سعید المصفری.

۶۱۳. کلمة فی تعیین المراد من اسماعیل الجعفی.

۶۱۴. کلمة فی تعیین المراد من العزرمی أو ابن العزرمی فی الأسناد.

۶۱۵. کلمة فی حمزة بن القاسم.

۶۱۶. کلمة فی سلیمان بن جعفر البصری، و رواية الحسن بن أبی الحسین الفارسی.

۶۱۷. کلمة فی عبد الله بن القاسم.

۶۱۸. کلمة فی علی بن جعفر.

۶۱۹. کلمة فی علی بن عبد العزیز.

۶۲۰. کلمة فی عمرو بن خالد.

۶۲۱. کلمة فی المراد من أبی الحسن العیدی فی الأسناد.

۶۲۲. کلمة فی المراد من أبی سعید القمّاط.

۶۲۳. کلمة علی هامش رسالة أبی بصیر.

شایان ذکر است که رساله‌های یاد شده از ابن مؤلف، هنوز به چاپ نرسیده‌اند.

شبیروی زنجانی، سید موسی

۶۲۴. اسانید کامل الزیارات و اعلام اسانیده.

این ترتیب، مشتمل بر دو بخش است. بخش اول، در بردارنده ترتیب اسناد کامل الزیارات و بخش دوم، شامل فهرست عناوین راویان در اسناد این کتاب است. در بخش اول، اسناد هر یک از راویان موجود در صدر سند کتاب (یعنی مشایخ ابن قولویه) در یک جا ارائه شده‌اند و عنوان‌های متعدّد در مورد هر راوی (شامل نام، نام با لقب، نام با کنیه و ...) به همان صورت که در اسناد بوده است، دسته‌بندی شده‌اند و درباره هر راوی، اسناد وی بر اساس ترتیب الفبایی مروی عنه تنظیم شده‌است.

سلسله اسناد (شامل نام راویان سند تا معصوم علیه السلام) و در صورتی که بخشی از متن در نحوه ارتباط راوی آخر با معصوم دخالت داشته باشد، آن بخش آورده شده است. در فهرست عناوین، ترتیب الفبایی در نام راوی رعایت شده است، به این صورت که عنوان با خط نسخ و درشت‌تر آورده شده و قبل از این نام راوی وی و پس از آن مروی عنه وی مشخص شده‌است. سپس اسناد روایات این راوی بر اساس حروف الفبای نام راوی و مروی عنه، با خط نستعلیق تنظیم شده‌اند. شماره صفحه یا صفحه‌هایی نیز که این سند در آنها آمده است، مشخص شده‌اند. در این بخش، تمییز مشترکات و توحید مختلفات نیز انجام شده است. از نکات شایان ذکر این که مؤلف با توجه به مراجعه به نسخه‌های مختلف، در بسیاری از موارد، نسخه بدل‌ها را در داخل پرانتز و به همراه «خ-ل» مشخص کرده است.

مؤلف، در مواردی به اشتباه در تعبیرها برخورد کرده و در نسخه‌های موجود، شکل صحیح را مشاهده ننموده است. لذا تعبیر صحیح را داخل پرانتز به همراه حرف «ظ» بیان نموده که دلالت بر اظهار نظر ایشان می‌نماید.

در مواردی که تعبیری در داخل پرانتز، بدون هیچ گونه حرفی مانند «ظ» یا «خ-ل» و ... باشد، بیان‌کننده آن است که این تعبیر در بعضی از نسخه‌ها موجود بوده و در بعضی موجود نبوده است.

در مواردی که تعبیری اشتباه باشد، مؤلف تعبیر صحیح را آورده و به آن صریحاً با تعابیری مانند «و الظاهر انه سهو» اشاره نموده است. در فهرست عناوین، به این

مطلب اشاره شده و فهرست بر اساس نسخه تصحیح شده تنظیم شده است.
 مؤلف در فهرست عناوین، تعلیقات خود را آورده است.
 نسخه دستنویس و عکس آن، موجود است.

۶۲۵. أصحاب الإجماع.

این فهرست، مشتمل بر ترتیب اسناد و ترتیب اساس راوی و مروی عنه هر یک از اصحاب اجماع به طور مستقل است.
 در مرحله اول، مؤلف اسناد اصحاب اجماع را در ۲۱ نفر و در سه طبقه فهرست و دسته‌بندی نموده است.

البته اصحاب اجماع، در اصل، شامل سه دسته شش نفره و در مجموع، هیجده نفرند؛ اما در مورد حسن بن محبوب از طبقه سوم، اختلاف است. عده‌ای به جای وی، حسن بن علی بن فضال و فضالة بن ایوب را از اصحاب اجماع می‌دانند و عده‌ای به جای حسن بن علی بن فضال، عثمان بن عیسی را از اصحاب اجماع می‌دانند. در همین مورد، در اختیار معرفة الرجال (ص ۵۵۶، ش ۱۰۵۰) آمده است: «... و قال بعضهم مكان الحسن بن محبوب: الحسن بن علی بن فضال و فضالة بن ایوب، و قال بعضهم مكان ابن فضال: عثمان بن عیسی».
 به همین دلیل، مؤلف اسناد روایات موارد اختلافی را هم مرتب کرده و ارائه نموده است.

همچنین در طبقه اول اصحاب اجماع، از ابو بصیر اسدی نام برده شده و عده‌ای وی را ابو بصیر لیث مرادی دانسته‌اند. مؤلف، در ذیل عنوان «ابو بصیر» در مرحله اول، اسناد ابو بصیر اسدی و پس از آن اسناد ابو بصیر لیث مرادی را فهرست نموده است. بر همین اساس، عده‌ای از اصحاب اجماع را به همراه موارد اختلافی ۲۲ نفر دانسته‌اند.

فهرست اسامی اصحاب اجماع و طبقه آنها عبارت‌اند از:

طبقه اول: زُرارة بن أعین، معروف به خربوذ، برید بن معاویة عجللی، ابو بصیر، فضیل بن یسار و محمد بن مسلم؛

طبقه دوم: جمیل بن ذرّاج، عبد الله بن مسکان، عبد الله بن بکیر، حماد بن عیسی، حماد بن عثمان و ابان بن عثمان؛

طبقه سوم: ابن ابی عمیر، عبد الله بن مغیره، احمد بن محمد ابی نصر، یونس بن

عبد الرحمان، صفوان بن یحیی، حسن بن محبوب، حسن بن علی بن فضال، فضالة بن ایوب و عثمان بن عیسی.

مؤلف، در مورد هر یک از اصحاب اجماع، در مرحله اول اسناد و طُرُق وی را بر اساس ترتیب القبایی اسامی راویان و مروی عنه وی تنظیم نموده است. در این زمینه، عنوان‌های متعدّد در مورد هر راوی یا مروی عنه (شامل نام، نام بالقب، نام با کنیه و...) به همان صورت که در اسناد بوده است، در یک جادسته بندی شده‌اند و به دنبال بیان هر طبقه، نام مصدر مورد مراجعه به همراه شماره جلد و صفحه آن، مشخص شده است.

مؤلف به منظور دستیابی به جمیع اسناد هر یک از اصحاب اجماع، به بسیاری از کتاب‌های تفسیری-روایی، حدیثی و رجالی شیعه (که بعضی از آنها چاپ شده و بعضی خطی‌اند) مراجعه نموده است.

در پایان، تفصیل اسناد هر راوی، فهرست اسامی مروی عنه او به همراه اسامی راویان موجود در آن طریق، فهرست شده‌اند. پس از آن، فهرست اسامی راویان وی ارائه شده‌اند.

شایان توجه است که به دنبال بیان نام بسیاری از مروی عنه‌ها و راویان هر راوی، عناوین متحد با هر راوی و مروی عنه که در اسناد و طُرُق مختلف وارد شده‌اند، با علامت مساوی (=) مشخص شده‌اند که به شکل طبیعی توحید مختلفات و تمییز مشترکات را در بردارند.

نسخه دستنویس و عکس‌های آن، موجود است.

۶۲۶. اسانید الأمالی شیخ الطائفة و مجالسه.

این فهرست، مشتمل بر دو بخش است: بخش اول، شامل ترتیب اسناد و طُرُق الأمالی شیخ طوسی، و بخش دوم، شامل فهرست اسامی رجال موجود در این کتاب است.

در بخش اول، اسناد هر یک از راویان موجود در صدر سند کتاب (یعنی مشایخ شیخ طوسی) در یک جا و بر اساس ترتیب القبایی نام مروی عنه تنظیم و ارائه شده‌اند. سلسله اسناد، شامل نام راویان سند تا معصوم علیه السلام است و در مقابل هر سند، نشانی آن مشخص شده است. یادکرد از ابو المفضل شیبانی، بعد از بیان ترتیب ذکر شده، مانند بقیه عناوین، فهرست کاملی از مشایخ وی به همراه ذکر نشانی آنها در کتاب

الأملی بیان شده است.

در بخش دوم، فهرست اسامی رجال موجود در اسناد بر اساس ترتیب الفبایی نام راوی تنظیم شده است، به این ترتیب که عنوان را با خطّ نسخ و درشت تر آورده و قبل از آن، نام راوی وی و پس از آن، مروی عنه مشخص شده است. سپس اسناد روایات راوی بر اساس حروف الفبا، نام راوی و مروی عنه، با خط نستعلیق تنظیم شده که به شکل طبیعی، این امر، تمییز مشترکات و توحید مختلفات را در پی دارد. در مقابل هر سند، شماره صفحه یا صفحاتی که هر سند در آن جا آمده، مشخص شده‌اند. مؤلف با مراجعه به نسخه‌های موجود در نزد ایشان، به نسخه به بدل‌ها، زیادی و نقصان روایان یا تعابیر وارد شده در سند را مشخص کرده است و در مواردی که احتمال تصحیف داده، شکل صحیح را حدس زده است. ایشان تعلیقاتی نیز در ترتیب الأسناد آورده است. نسخه دستنویس و عکس‌های آن، موجود است.

۶۲۷. ترتیب اسانید مناقب ابن مغزلی.

مناقب، مشتمل بر روایاتی است که در مدح و منزلت معصومان علیهم‌السلام وارد شده‌اند. مؤلف با مراجعه به المناقب ابو الحسن یا ابو محمد علی بن محمد بن محمد بن محمد طیب جلالی شافعی، مشهور به ابن مغزلی (م ۴۸۳ق)، اسناد هر یک از روایان موجود در صدر سند این کتاب را که از مشایخ ابن مغزلی به شمار می‌آیند، جمع آوری نموده است. اسامی روایان موجود در اسناد کتاب، بر اساس ترتیب حروف الفبا تنظیم شده‌اند.

اسناد موجود در این فهرست، بر اساس ترتیب الفبایی نام مشایخ صاحب کتاب و روایان مذکور پس از آن تا آخر سند، تنظیم شده‌اند. نسخه دستنویس و عکس‌های آن، موجود است.

۶۲۸. فهرست اسانید الاختصاص.

این فهرست، مشتمل بر اسانید و طُرُق هر یک از روایان موجود در صدر سند‌های الاختصاص شیخ مفید است که در یک جا و بر اساس ترتیب الفبایی مروی عنه‌ها تنظیم شده و به همراه نشانی صفحه در الاختصاص، ارائه شده است.

اسناد، شامل نام روایان سند تا معصوم علیه‌السلام است، البته اگر سند به معصوم علیه‌السلام ختم شده باشد.

در موارد لزوم، مؤلف تعلیقاتی را در مورد اسناد احادیث بیان داشته است. ایشان با مراجعه به نسخه‌های خطی موجود، نسخه بدل‌ها، زیادی و نقصان راویان یا تعابیر وارد در سند را مشخص کرده است. نسخه دستنویس و عکس‌های آن، موجود است.

۶۲۹. فهرس أسانید بصائر الدرجات.

این فهرست، مشتمل بر اسناد و طُرُق راویان موجود در سندهای بصائر الدرجات محمد بن حسن بن فروخ (صفار) است که بر اساس ترتیب الفبایی اسامی مروی عندها تنظیم شده و به همراه نشانی صفحه بصائر الدرجات، ارائه شده‌اند. اسناد، شامل نام راویان سند تا معصوم علیه السلام است. در موارد لزوم، مؤلف تعلیقاتی را در مورد اسناد احادیث، بیان داشته است. مؤلف با مراجعه به نسخه‌های خطی موجود، نسخه بدل‌ها، زیادی و نقصان راویان یا تعابیر وارد شده در سند را مشخص کرده است. همچنین در مواردی اقدام به تصحیح اسناد این کتاب نموده است. نسخه دستنویس و عکس‌های آن، موجود است.

۶۳۰. فهرست أسانید تأویل الآیات در تفسیر ابن ماهیار.

تأویل الآیات، مشتمل بر روایاتی است که در ذیل آیات مربوط به شأن و منزلت معصومان علیهم السلام ارائه شده‌اند. روایات بیان شده، از راویان مختلف، از جمله ابن ماهیار است، اما مؤلف تنها اسناد روایات مربوط به ابن ماهیار را فهرست و ارائه نموده است؛ چون اسناد و روایات دیگر راویان در کتاب‌های دیگر، ارائه شده‌اند. دسته‌بندی اسناد ابن ماهیار به این ترتیب است که اسنادی را که در صدر آنها تعبیر «محمد بن العباس» آمده است، بر اساس ترتیب الفبایی اسامی مروی عندهای وی، دسته‌بندی و ارائه شده‌اند.

سلسله اسناد، شامل نام راویان سند تا معصوم علیه السلام (البته اگر سند به نام معصوم علیه السلام ختم شده باشد) به همراه نام سوره و در داخل پرانتز با یک یا دو کلمه از آیه مورد بحث است. به همراه هر سند، نشانی صفحه کتاب تأویل الآیات، مشخص شده است.

مؤلف با مراجعه به نسخه‌های خطی موجود، نسخه بدل‌ها، زیادی و نقصان راویان را با تعابیر وارد در سند مشخص کرده‌اند.

ایشان همچنین در مواردی اقدام به تصحیح اسناد نموده است. نسخه دستنویس و عکس‌های آن، موجود است.

۶۳۱. فهرس أسانید الفهرست.

این فهرست، مشتمل بر دو بخش است: بخش اول، در بردارنده ترتیب اسناد و طرق الفهرست شیخ طوسی و بخش دوم، شامل فهرست اسامی رجال موجود در این کتاب اوست.

در بخش اول، اسناد و طُرُق هر یک از راویان در یک جا و بر اساس ترتیب الفبایی نام مشایخ شیخ طوسی و راویان مذکور پس از آن تا آخر سند، تنظیم شده و در مقابل هر یک از اسناد، شماره ردیف آن در الفهرست مشخص شده است. در این بخش، تعبیری چون «بالأسناد الأول» و «بهذا الأسناد» و امثال آن در اسناد الفهرست تبیین شده‌اند. مؤلف، همچنین تعلیقاتی نیز بر برخی از اسناد ذکر کرده که ارائه شده‌اند.

در بخش دوم، فهرست عناوین تمامی رجال اسناد موجود در الفهرست به ترتیب حروف الفبا تنظیم شده است و در مقابل نام هر راوی، نشانی موجود در بخش ترتیب اسناد، بر اساس صفحه و سطر، مشخص شده است. در این بخش، عناوین مختلف یک راوی که در اسناد و طرق الفهرست وارد شده‌اند، با ذکر علامت مساوی (=) مشخص شده که به شکل طبیعی، این امر، توحید مختلفیات را در پی دارد.

مؤلف با مراجعه به نسخه‌های خطی موجود، نسخه بدل‌ها، زیادی و نقصان راویان با تعبیر وارد در سند را مشخص کرده است و در مواردی که احتمال تصحیف داده، شکل صحیح را به طور حدسی بیان نموده است. نسخه دستنویس و عکس آن موجود است.

۶۳۲. فهرست أسانید مآخذ كتب الإيضاح.

این فهرست در بردارنده اسناد و طُرُق مصادر موجود در کتاب الإيضاح قاضی نعمان مغربی (صاحب دعائم الإسلام) است.

مؤلف، مصادر موجود در این کتاب را به همراه ذکر نام مؤلف‌های آنها مشخص نموده و در ذیل نام هر مصدر، اسناد و طُرُق هر یک از آنها را از کتاب الإيضاح، به همراه شماره صفحه آن، جمع‌آوری و ارائه نموده است.

ایشان در مواردی اظهار نظرهای خود را مطرح نموده است.
نسخه دستنویس و عکس آن، موجود است.

۶۳۳. ترتیب آسانید و فهرست الرجال شیخ صدوق.

این مجموعه، شامل دو بخش است: بخش اول، شامل ترتیب اسناد و طُرُق کتاب‌های شیخ صدوق است و بخش دوم، در بردارنده فهرست اسامی رجال موجود در اسناد کتاب‌های وی است.

در بخش اول، اسناد و طُرُق هر یک از روایان موجود در صدر سندهای کتاب‌های صدوق (شامل الأمالی، التوحید، ثواب الأعمال و عقاب الأعمال، الخصال، صفات الشیعة، علل الشرائع، عیون الأخبار، فضائل الأشهر الثلاثة، کمال الدین، مشیخة الفقیه و معانی الأخبار) که از مشایخ وی به حساب می‌آیند، در یک جا ارائه شده و بر اساس ترتیب الفبایی مروی عنه‌ها تنظیم شده‌اند.

سلسله اسناد، شامل نام روایان سند، به همراه مقدار کمی از متن احادیث است و در موارد تکرار قسمتی از متن سند در اسناد دیگر، از تکرار آن قسمت اجتناب شده و تنها به بیان تعبیر «عنه» به همراه مقداری از متن حدیث، اکتفا شده است.

مؤلف، در موارد لزوم، حواشی و تعلیقاتی را در مورد اسناد احادیث بیان داشته و در بسیاری از موارد، به کتاب‌های حدیث، شرح حال و تاریخ از شیعه و اهل سنت، مانند الفهرست شیخ طوسی، شواهل التنزیل، بحار الأنوار، تاریخ بغداد، النجوم الزاهرة، تاریخ اصفهان و تهذیب التهذیب، استناد نموده است.

در بخش دوم، فهرست اسامی تمامی روایانی که در اسناد کتاب‌های شیخ صدوق - که فهرست آنها بیان شد - موجود بوده، به ترتیب حروف الفبا تنظیم شده و در مقابل نام هر راوی، نشانی‌های موجود در بخش ترتیب اسناد در مورد آن راوی بر اساس صفحه و سطر، مشخص شده است و سپس راوی و مروی عنه آن راوی با بیان نشانی مصدرهای مورد مراجعه آورده شده است. در این موارد، به جای نام راوی از تعبیر «عنه» استفاده شده که به شکل طبیعی این امر، «توحید مختلفات و تمییز مشترکات» در مورد بسیاری از روایان را در پی دارد.

مؤلف، در مواردی اقدام به تصحیح اسناد این کتاب نموده است.
نسخه دستنویس و عکس آن، موجود است.

شمس الدین، محمد جعفر

۶۳۴. **مشیخة الفقیه**. بیروت: دار التعارف للمطبوعات، ۱۷۱ ص.

این کتاب، مشتمل بر مطالب زیر است:

متن مشیخة کتاب من لا یحضره الفقیه، با حاشیه‌هایی شامل شرح حال و تعلیق بر روایانی که در این مشیخة عنوان شده‌اند.
در آخر کتاب، فهرست‌هایی آورده شده است.

صادقی اردستانی، احمد

۶۳۵. **زنان دانشمند و راوی حدیث**. قم: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه

علمیه قم، ۱۳۷۵ ش، ۴۰۸ ص، اول.

این کتاب، در سه بخش تهیه شده است:

بخش اول، زنان راوی حدیث از پیامبر اسلام؛

بخش دوم، زنان راوی حدیث از معصومان علیهم‌السلام که در دوازده فصل تهیه شده است؛

بخش سوم، زنانی که از غیر معصوم علیهم‌السلام، احادیثی را روایت کرده‌اند.

اسامی راویان در هر بخش و فصل، بر اساس حروف الفبا تنظیم شده است و کنیه‌ها در قسمت حرف «الف» آورده شده‌اند.

در شرح حال هر یک از راویان زن، علاوه بر بیان احوال و تاریخ زندگی‌شان،

احادیث آنها نیز مطرح شده است.

در ذیل هر صفحه، مصادر مورد مراجعه، معرفی شده‌اند.

صفری فروشانی، نعمة الله.

۶۳۶. **غالیان، کاوشی در جریان‌ها و برآیندها**. مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان

قدس رضوی، ۱۳۷۸ ش، ۴۱۲ ص، اول.

شناخت جریان‌های مختلفی که در میان راویان احادیث وجود داشته‌اند، نقش

بسیار مهمی در بررسی متن و اسناد روایات دارد.

مؤلف کتاب، اگر چه انگیزه و محور مباحث در مورد جریان غلات را در بررسی

تاریخی این جریان تا اوایل قرن چهارم و به منظور تبیین اختلاف عقاید غالیان با

شیعه مطرح می‌نماید؛ اما داشتن شناختی محققانه از این راویان و این جریان

فکری - سیاسی، می‌تواند در بررسی راویان در اسناد روایات، تأثیر بسزایی در برداشته باشد.

کتاب، مشتمل بر مقدمه و چهار فصل است. مقدمه کتاب، در بیان ضرورت و پیشینه تحقیق دربارهٔ غالیان و فهرستی از کتاب‌هایی است که دربارهٔ این جریان تألیف شده‌اند.

فصل اول، شامل مباحث کلی در تعریف غلو، غلو در قرآن، روایات و ادیان پیشین و ...؛

فصل دوم، بررسی غلات در تاریخ؛

فصل سوم، غلات در آینهٔ عقیده و عمل؛

فصل چهارم، تأثیرات غلات بر تاریخ شیعه.

عرفانیان یزدی خراسانی، میرزا غلامرضا

۶۳۷. مشایخ الثقات. الحلقة الأولى، قم: مجتبی عرفانیان، ۱۴۰۹ ق، ۳۷۵ ص، دوم؛

الحلقة الثانية: قم: مؤلف، ۱۴۱۶ ق، ۱۰۴ ص؛ الحلقة الثانية: مؤسسة النشر

الإسلامی، ۱۴۱۷ ق، ۲۴۴ ص، اول.

این کتاب مشتمل بر جلدهای مجزاست و در هر جلد - که با عنوان یک «حلقه» مشخص شده است - یک تا چند نفر از مشایخ ثقه، مورد بحث واقع شده‌اند که عبارت‌اند از:

«الحلقة الاولى»، در بررسی ادله و ثبوت مشایخ ابن ابی عمیر، صفوان و بزنتی، و نیز بر شمردن اسانید ایشان که همراه با نشانی روایت‌های آنها مورد بحث واقع شده‌اند.

«الحلقة الثانية»، در بررسی ادله و ثبوت سهل بن زیاد و مشایخ وی، ذیل عنوان «الرشاد»، بطاینی و فرزند وی حسن در ذیل عنوان «النور الجلی»، محمد بن ستان، در ذیل عنوان «أنیس الجنان».

در مورد «أبی الحسن علی بن أبی حمزة الواقفی البطائنی، ونجله الحسن»، کتاب مستقلى با همین عنوان - که از همین جلد اخذ شده - به چاپ رسیده است.

در خاتمه، اشکال‌ها و مناقشه‌هایی که در الصحیحة البیانیه ی حماد بن عیسی ابو محمد جهنی بصری آورده شده، مورد بررسی و دفع واقع شده‌اند.

در الحلقة الثانية، اذله وثاقت مشایخ نه نفر از راویان بزرگ شیعه، بررسی شده است.

مؤلف، فهرست اسامی مشایخ هر یک از این ثقات را به ترتیب حروف الفبا تنظیم نموده و در بعضی موارد، شرح حال مختصری از مشایخ، به همراه وجه وثاقت آنها آورده است.

در آخر کتاب، ذیل عنوان «ملحق فی هدایتین رجالتین»، دو بحث رجالی مطرح شده است، شامل: تکرار راویان بعضی از ائمه علیهم السلام، در باب «من لا یروی عنهم علیهم السلام»، الرجال شیخ طوسی و معنای «أُسند عنه».

عزیزی، حسین و پرویز رستگار و یوسف بیات

۶۳۸. راویان مشترک. تهیه و تحقیق: مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی پژوهشکده تاریخ، قم: بوستان کتاب قم (انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی)، ۱۳۸۰ ش، ج ۲، اول.

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی ۱۰۹۱ نفر از راویان مشترک اهل سنت و شیعه امامیه - که به عنوان ناقل (با واسطه یا بی واسطه) حدیث از معصوم علیه السلام هستند - نوشته شده که در دو قسمت، تنظیم شده است: قسمت اول، شامل شرح حال مفصل ۲۷۴ نفر از راویان است و قسمت دوم، تنها فهرست اسامی ۸۱۷ نفر از راویان با ذکر نشانی مصدر مورد مراجعه در منابع شیعه و اهل سنت، آورده شده است.

در بیان شرح حال راویان به منابع گسترده‌ای مراجعه شده که مهم‌ترین و غالب‌ترین منابع مورد مراجعه عبارت‌اند از: رجال النجاشی، اختیار معرفة الرجال، الفهرست و الرجال شیخ طوسی، رجال البرقی، معجم رجال الحدیث، مستدرکات علم رجال الحدیث، تهذیب التهذیب، لسان المیزان، تهذیب الکمال و ...

در بیان اقوال از کتاب‌های رجالی و حدیثی، تا حد امکان، ترتیب زمانی نویسندگان آنها بر اساس تاریخ حیات و وفات آنها رعایت شده است.

پس از بیان شرح حال راویان در ذیل عنوان «منابع دیگر»، فهرست و نشانی مصادر دیگری که در شرح حال این راوی مطلبی را آورده‌اند، مشخص شده است.

محورهای مطرح شده در شرح حال راویان، به ترتیب شامل نام، کنیه، نسب،

لقب، تاریخ حیات، ویژگی‌های خانوادگی و خصوصیات فردی، مذهب، و آرای فقهی و سیاسی، موقعیت‌های اجتماعی و سیاسی و رابطه متقابل راوی با اهل بیت علیهم‌السلام است.

اسامی راویان در دوازده طبقه و بر اساس طبقه‌بندی موجود در کتاب تقریب التهذیب ابن حجر، دسته‌بندی شده است. شایان ذکر است که در شرح حال هر راوی، طبقه‌وی مشخص شده است و در مواردی که به تاریخ حیات راوی دسترس نبوده و ابن حجر، طبقه‌وی را مشخص ننموده و از قراین و شواهد، نمی‌توان طبقه‌وی را مشخص نمود، به طبقه‌وی اشاره نشده است. مقدمه کتاب، در بیان ضرورت معرفی راویان مشترک بین شیعه و اهل سنت و ویژگی‌های موجود در کتاب است.

عسکری، سید مرتضی.

۶۳۹. **خمسون و مائة صحابی مختلق.** بیروت: دار الزهراء، ۱۴۱۲ ق، ۲ ج، ششم / بغداد: منشورات کلیة أصول الدین، ۱۳۸۷ ق، ۳ ج.

ترجمه: عطاء محمد سردارنیا، تهران: کتاب‌خانه بزرگ اسلامی، ۱۳۵۵ ش / تهران: انتشارات بدر، ۱۳۶۱ ش، ۴ ج.

این کتاب مشتمل بر مطالب زیر است:

در مقدمه، مؤلف ویژگی‌های کتاب را متذکر شده است.

متن کتاب، شامل تحقیق و معرفی صد و پنجاه تن از صحابیان ساختگی توسط سیف بن عمر است که در کتاب‌های حدیثی و تاریخی و رجال اهل سنت، نام و روایت‌های آنها مطرح شده است.

مؤلف، ضمن معرفی هر یک از صحابیان ساختگی، در نظر دارد ریشه طرح صحابی ساختگی و اهداف و علل انتشار احادیث این گونه صحابیان را مشخص کند.

این چاپ، با تجدید نظر در چاپ‌های قبلی تهیه شده است.

عطاردی، عزیز الله.

۶۴۰. **زندگانی حضرت عبد العظیم علیه‌السلام.** تهران: عطارد، ۱۳۷۳ ش، ۳۸۵ ص، سوم.

این کتاب، مشتمل بر مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف در بیان چگونگی انتقال احادیث پیامبر ﷺ و امامان معصومین علیهم السلام از زمان پیامبر ﷺ تا زمان مشایخ و مؤلفان کتب اربعه حدیثی است. سپس به بررسی اهمیت علم رجال و فواید آن و کتاب‌هایی که در این زمینه تألیف شده، پرداخته شده است.

متن کتاب، در بردارنده شرح حال حضرت عبد العظیم حسنی علیهما السلام است و در شش بخش، جمع‌آوری شده است که عبارت‌اند از:

بخش اول، شرح زندگانی حضرت عبد العظیم حسنی علیهما السلام؛

بخش دوم، آبا و اجداد آن حضرت؛

بخش سوم، اخبار و روایات ایشان؛

بخش چهارم، مشایخ و اساتید ایشان؛

بخش پنجم، راویان و شاگردان ایشان؛

بخش ششم، مقبره حضرت عبد العظیم حسنی علیهما السلام، و مؤسسات وابسته به آن.

۶۴۱. مشایخ فقه و حدیث در جماران، گلین و دَرَشْت. تهران: انتشارات عطارد،

۱۳۷۳ ش، ۲۴۸ ص، اول.

این کتاب، مشتمل بر مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف، در بررسی تاریخچه شهرری و روستاهای اطراف این شهر و چگونگی فتح آن به وسیله مسلمانان و پیشرفت اسلام در این منطقه است.

متن کتاب، شامل سه بخش زیر است:

بخش اول، مشایخ حدیث در جماران؛

بخش دوم، مشایخ حدیث در گلین؛

بخش سوم، مشایخ حدیث در دَرَشْت.

این سه روستا و آبادی، از توابع شهرری‌اند که در گذر زمان، دارای راویان و مشایخ متعددی بوده‌اند. مؤلف در هر بخش، ضمن معرفی مشایخ موجود در آن آبادی، شرح حال مختصری از هر یک از این مشایخ، به همراه نشانی مصدر مورد مراجعه را آورده است.

علی صالح معلم، محمّد علی.

۶۴۲. اصول علم الرجال بین النظرية والتطبيق. مؤلف، ۱۴۱۶ ق، ۷۰۶ ص، اول.

از تقریرات درس مسلم داوری.

مؤلف در تمهید، ضرورت علم رجال و ویژگی‌های کتاب، و در مقدمه، تعریف، موضوع و ضرورت علم رجال را مورد بحث قرار داده است.

محتوای کتاب، شامل چهار فصل و یک خاتمه است:

فصل اول، بررسی کتب اربعه؛

فصل دوم، بررسی کتاب‌هایی که ممکن است حکم بر صحّت روایت‌های آنها نمود؛

فصل سوم، طریق تحمّل روایت‌ها و کیفیت نقل آنها؛

فصل چهارم، توثیقات عامه.

خاتمه، مشتمل بر شرح حال چهارده نفر از رجال مورد اختلاف است.

در آخر کتاب، فهرست‌های متعدّد و مفصّلی آورده شده است.

غریب‌اوی، ماجد.

۶۴۳. رجال کتاب الاختصاص. المؤتمر العالمی بمناسبة الذکری الألفیة لوفاة الشیخ

المفید رحمته الله، ۱۳۷۲ ش، ۱۰۱ ص.

در این که کتاب الاختصاص، تألیف شیخ مفید است یا خیر، در میان علما، اختلاف است؛ زیرا سبک تألیف و روش نگارش این کتاب با دیگر کتاب‌های شیخ مفید، تفاوت دارد و از طرف دیگر، شیخ طوسی، نجاشی و ابن شهر آشوب، در شرح حال شیخ مفید، نامی از این کتاب نیاورده‌اند و مرحوم خوبی، در شرح حال عمرو بن عبد الله بن علی سبّعی کوفی، ضمن طرح روایتی می‌گوید که اعتمادی بر این روایت نیست، به دلیل این که نسبت کتاب الاختصاص به شیخ مفید، ثابت نشده است.

نویسنده مقاله، به دلیل عدم حصول قطع در نسبت این کتاب به شیخ مفید، اسامی رجال موجود در این کتاب را مستقل از کتاب‌های دیگر شیخ مفید، گردآوری کرده است.

مقاله، شامل اسامی ۱۳۳ نفر از رجال موجود در کتاب الاختصاص است که به همراه بیان اقوال بعضی از علمای علم رجال، جرح یا تعدیل ذکر شده در مورد آنها را

مشخص کرده است و در ذیل نام این رجال، نشانی مصادر دیگری که مطالبی در مورد این شخصیت بیان شده، آمده است.

۶۴۴. الرجال المستخرجة من آثار الشيخ المفيد. المؤتمر العالمي بمناسبة الذكرى الألفية

لوفاة الشيخ المفيد، ۱۳۷۲ ش، ۱۶۵ ص، سی ام.

منابع و مصادر مورد مراجعه در علم رجال، شامل کتاب‌های رجالی می‌شود که به وسیله بزرگان علم رجال در قرن‌های اول اسلامی تألیف شده‌اند، مانند: رجال الکنتی، الرجال و الفهرست شیخ طوسی، رجال النجاشی و... اما دسترسی به احوال و جرح یا تعدیل راویان حدیث را می‌توان از کتاب‌های بزرگان دیگری، همچون شیخ مفید، استخراج کرد که می‌تواند راهگشای بسیاری از مشکلات رجالی باشد.

نویسنده مقاله با در نظر داشتن مطالب ذکر شده، در مقدمه، پنج فایده رجالی در توثیقات و تجریحات عامه را که با تمسک به آنها، راویان این رساله، جرح و تعدیل شده‌اند، بیان داشته است که عبارت‌اند از:

۱. توثیق اصحاب امام صادق علیه السلام؛
 ۲. توثیق اشخاصی که نصی بر امامت حضرت حجّت (عج) بیان داشته‌اند؛
 ۳. اصحاب اجماع؛
 ۴. مدح اشخاصی که با حضرت علی علیه السلام بیعت کرده‌اند؛
 ۵. اتفاق امامیه بر کفر اشخاصی که با حضرت علی علیه السلام وارد جنگ شدند.
- نویسنده در متن مقاله، اسامی ۵۵۳ نفر از رجالی که در کتاب‌ها و رساله‌های شیخ مفید (به استثنای کتاب الاختصاص) وارد شده و از طرف ایشان، دارای شرح حال و جرح یا تعدیل‌اند، فهرست کرده است. البته این فهرست، شامل اسامی مشرکان و کافران نیست.

در ذکر احوال و بیان جرح یا تعدیل رجال ذکر شده، تنها به کتاب‌های شیخ مفید مراجعه شده است، مگر در موارد نادر که ضرورت اقتضا می‌کرده و یا به عنوان مؤید در بیان جرح و تعدیل، به کتاب‌های دیگران مراجعه شده است. در حاشیه، نشانی مصداری که متن‌ها از آن جا اتخاذ شده‌اند، بیان شده است.

۶۴۵. الشيخ المفيد و علوم الحديث. المؤتمر العالمي بمناسبة الذكرى الألفية لوفاة الشيخ

المفيد، ۱۳۷۲ ش، ج ۲۶، ۱۱۱ ص.

تألیف کتابی مستقل در موضوع علوم حدیث، از جمله علم رجال، متأسفانه به علّت‌های مختلف، از روش‌های علمای بزرگی همچون شیخ مفید نبوده است و چون دستیابی به اقوال این بزرگان می‌تواند راهگشای بسیاری از مشکلات در اسناد روایات باشد. نویسنده این رساله، ضمن مراجعه به کتاب‌ها و رساله‌های شیخ مفید، دیدگاه‌های ایشان در قسمت‌های مختلف علوم حدیث، از جمله علم رجال را گردآوری نموده و آن را در این رساله، ارائه نموده است.

رساله، شامل هشت فصل است: فصل اول و دوم، درباره دیدگاه شیخ مفید در علم درایه و اقسام حدیث است. از فصل سوم به بعد، دیدگاه‌های ایشان در محورهای مختلف علم رجال، گردآوری شده است که عبارت‌اند از: جرح و تعدیل، اقسام حمل حدیث، صفات راوی و مروی، معرفت صحابیان و طبقات آنها، املا، کتب و روایت.

غروی نایینی، نهلا.

۶۴۶. محدّثات شیعه. تهران: انتشارات دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۵ ش، ۳۷۵ ص، اول.

این کتاب، شامل معرفی حضرت زهرا علیها السلام و زنان راوی از معصومان علیهم السلام و بعد از ایشان، زنان راوی از بزرگان و مشایخ حدیث است.

زنان محدّث متأخر و معاصر، با توجه به اجازه‌ای که از استادشان در تعلّم و تدریس داشته‌اند، نام آنها در زمره محدّثان ذکر شده است.

اسامی بر اساس نام مشهور این بانوان در کتاب‌ها و به ترتیب حروف الفبا تنظیم شده و به جهت احترام به حضرت زهرا علیها السلام، نام آن بزرگوار با استفاده از لقب «امّ آبیها» آغازگر این اسامی است.

در ذیل نام هر یک از این بانوان، علاوه بر شرح حال، راوی و مروی عنه آنها آورده شده است و در آخر، احادیثی که از هر راوی نقل شده، ذکر شده است.

در ذیل هر شرح حال، نشانی مصادر مورد مراجعه، مشخص شده‌اند.

غفاری، میرزا حسن.

۶۴۷. کاوش‌های علمی در رجال و اسانید روایات اهل سنت. تهران: مؤسسه انتشارات فراهانی، ۳۳۴ ص.

این کتاب، در بردارنده مطالب زیر است:
 مقدمه مؤلف در چگونگی و استخراج و مراحل تألیف این کتاب است.
 متن کتاب، شامل دیباچه، شش فصل، یک «تکمیل» و خاتمه است.
 در دیباچه، معنای سنت و شرایط اخذ آن، به همراه بررسی حالات ابوهریره، آورده شده است.

فصول کتاب عبارت‌اند از:

فصل اول، نام علمایی از اهل سنت که به اعلم بودن امام صادق علیه السلام اعتراف کرده‌اند؛
 فصل دوم و سوم، شرح حال راویانی که به سبب محبت اهل بیت علیهم السلام، جرح شده‌اند؛

فصل چهارم، شرح حال عده‌ای از دشمنان اهل بیت علیهم السلام؛

فصل پنجم، شرح حال عده‌ای از خواص و مأموران دشمنان اهل بیت علیهم السلام که مورد توثیق واقع شده‌اند؛

فصل ششم، شرح حال عده‌ای از دشمنان اهل بیت علیهم السلام که مورد توثیق واقع شده‌اند؛

تکمیل کتاب، شامل بررسی عملکرد عده‌ای از دانشمندان و نویسندگان اهل سنت در مورد کسانی است که در مقام دشمنی افراد مورد نظر ایشان بوده‌اند.

خاتمه، در بررسی ادله‌ای است که ثابت می‌کند علمای عصر خلفای اموی و عباسی، از جهت تقیه، مرتکب انواع افترا و اعمال ناروا شده‌اند.

فضلی، عبد الهادی.

۶۴۸. أصول علم الرجال. بیروت: مؤسسة أم القرى للتحقیق والنشر، ۱۴۱۶ ق، ۲۴۳ ص، دوم.

کتاب مشتمل بر مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف در ضرورت علم رجال است.

متن کتاب، شامل مقدمه علم رجال است: تعریف علم رجال، موضوع و فایده آن و فرق آن با علم اسماء الرجال؛

تاریخ علم رجال؛

قواعد ارزشیابی رجالی؛

قواعد تعارض؛
 فواید رجالی شامل:
 مشکلات اسامی رجال؛
 اسناد کتب اربعه؛
 اسناد فهرست طوسی و نجاشی.

قاسمی، مرتضوی.

۶۴۹. علم درایه، رجال و تراجم (تقریرات درس آیه الله سید موسی شبیری زنجانی).
 کاشان: محتشم، ۱۳۸۰ ش، ۱۵۲ ص، اول.

این کتاب، مطالب درس رجال آیه الله سید موسی شبیری زنجانی است که از نوار پیاده شده و بدون هیچ گونه تصرف یا تنظیم خاصی به عنوان تقریر، ارائه شده و مشتمل بر مطالب ذیل است: تفاوت علم رجال با علم درایه و تراجم (شرح حال نگاری)، فایده علم رجال، ادله محدث نوری برای اثبات اعتبار روایات الکافی، اشکال‌های مطرح شده بر صحت روایات الکافی، اصحاب اجماع، موارد نقل از ضعاف، ابن غضائری و کتاب رجالی وی.

محسنی، محمد آصف.

۶۵۰. بحوث فی علم الرجال. قم: مطبعة سید الشهداء، ۱۴۰۳ ق، ۳۳۶ ص / فواید

الرجالية، تصحیح: احمد علی شیخ زاده کابلی، ۲۵۶ ص.

این کتاب، مشتمل بر مطالب زیر است:

مقدمه مصنف، در خصوصیت‌های علم رجال و وجه نیاز به این علم است.

محتوای کتاب، شامل ۳۴ فایده رجالی که عبارت‌اند از:

۱. ضوابط تصدیق و ترجیح؛

۲. اماره‌های توثیق و جرح در نزد رجالیان؛

۳. ادله حجیت قول رجالیان؛

۴. وجه اعتبار توثیق‌های موجود؛

۵. وثاقت مشایخ ابن قولویه؛

۶. وثاقت مشایخ نجاشی؛

۷. توثیقات ابن عقده؛
۸. راویان تفسیر القمی؛
۹. بقیه توثیقات عامه؛
۱۰. عدالت صحابیان نبی اکرم؛
۱۱. اصحاب اجماع؛
۱۲. تکرار «رحم الله» (ترخّم) در مورد شخص، دلالت بر حَسَن بودن وی می نماید؛
۱۳. مشایخ اجازه؛
۱۴. تفسیر کلمه «ثقة»؛
۱۵. معنای «صحیح» در اصطلاح قدما؛
۱۶. تقسیم بندی اخبار؛
۱۷. اصول و مراجع رجالی، و معدّان و جارحان؛
۱۸. اقوال موجود در سندهای مُرسل؛
۱۹. ردّ اعتبار اخبار مهمل؛
۲۰. نقد کلام فاضل اردبیلی در خصوص قرآینی که اخبار را از جهل، ضعف و ارسال خارج می کند؛
۲۱. روایت های مُرسل و غیر امامی در نزد شیخ طوسی؛
۲۲. اصول اربعته؛
۲۳. اعتبار مستطرفات السرائر؛
۲۴. اعتبار کتاب الأشعثیات؛
۲۵. کتاب های اربعة حدیثی؛
۲۶. شرایط حجّیت خبر واحد؛
۲۷. بیان چند مسئله مفید؛
۲۸. طبقات راویان؛
۲۹. وجه احتیاط در روایت های بعضی از راویان؛
۳۰. بررسی اشخاصی که با کنیه «أبی بصیر» آورده شده اند؛
۳۱. وثاقت معلى بن خنیس؛
۳۲. طریق های مشیخه التهذیب؛
۳۳. مشیخه کتاب من لا یحضر؛

۳۴. آرای بعضی از اهل سنت در شرایط حجیت اخبار .
 در خاتمه کتاب، مؤلف، تعدادی از روایان را در سه فصل ذکر کرده که عبارت‌اند از:
 اسامی روایانی که روایت آنها معتبر است؛
 روایانی که در اخذ روایت آنها احتیاط می‌شود؛
 روایانی که اعتباری بر قول آنها به دلیل ضعف و یا جهالت آنها نیست.
 نام کتاب، در چاپ اول الفوائد الرجالیة بوده است و چاپ دوم کتاب، با مقداری
 تصحیح و اضافه با نام بحوث فی علم الرجال، منتشر شده است.

محمودی دشتی، عباس .

۶۵۱. ملخص المقال فی أسماء الموثقین و المتعمدين من الرجال. قم: مؤلف، ۱۴۲۰ ق،
 ۳۲۰ ص. اول.

این کتاب، مشتمل بر فهرست اسامی روایان موثق و معتمد است که بر اساس
 ترتیب حروف الفبا تنظیم شده و بالغ بر ۱۹۵۰ مورد است.
 مؤلف، پس از آوردن نام هر راوی، لفظی که دلالت بر مدح و توثیق وی می‌نماید،
 به همراه نام مصدر مورد مراجعه، با ذکر نشانی مشخص کرده است و در نهایت،
 یازده فایده رجالی را متذکر شده است.

مختاری مازندرانی، محمد حسین و علی اصغر مرادی .

۶۵۲. فرهنگ اصطلاحات و مفاهیم رجالی. تهران: انتشارات جامعه پژوهشگران
 (وابسته به مؤسسه پژوهشی ابن سینا)، ۱۳۷۸ ش، ۱۳۶ ص، اول.

کتاب مشتمل بر مطالب زیر است:
 مقدمه مؤلفان، در تدوین علم رجال و معرفی این کتاب، بحث مختصری مطرح
 کرده‌اند.

محتوای کتاب، در جهت بیان معنا و مفهوم اصطلاحات علم رجال است.
 در بعضی موارد، اصطلاحات علم درایه و علم تراجم و برخی از فرق و مذاهب،
 در جمع اصطلاحات رجالی وارد شده است. و در این مورد، مؤلف در مقدمه
 کتاب، علت آن را ارتباط این علوم با یکدیگر دانسته است.
 اصطلاحات، بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند.

مشکینی، ابراهیم.

۶۵۳. أصحاب الإجماع و ثلاثون من فطاحل العلماء. قم: انتشارات الإمام الحسن علیه السلام، ۱۴۱۳ق، ۲۹۶ص، اول.

این کتاب، در بردارنده شرح حال اصحاب اجماع و سی نفر از علمای مشهور علم رجال است که در این علم، دارای تألیفاتی هستند.

در زندگی نامه این رجال، زندگی نامه، اسامی اساتید و شاگردان و آثار آنها معرفی شده است.

مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی (واحد تاریخ و سیره اهل بیت علیهم السلام).

۶۵۴. زندگی راویان مشترک فریقین از امام جعفر صادق علیه السلام، تهران: هفتمین کنفرانس بین المللی وحدت اسلامی، شهریور ۱۳۷۳، ۴۶ص.

نویسنده، اسامی سی نفر از راویان اهل سنت و شیعه را که از امام جعفر صادق علیه السلام دارای روایت‌اند و از شاگردان و اصحاب آن حضرت به شمار می‌آیند، فهرست نموده است.

در ذیل نام هر راوی، شرح حال مختصری از وی، به همراه نقل اقوال علمای شیعه و اهل سنت، و مدح و ذم وارد شده در مورد وی، با اشاره‌ای به معتقدات مذهبی راوی، مشخص شده است.

در زیرنویس، نشانی مصادر مورد مراجعه از کتاب‌های شیعه و سنی مشخص شده‌اند.

اسامی راویان، به ترتیب حروف الفبا تنظیم شده است.

معارف، مجید.

۶۵۵. پژوهشی در تاریخ حدیث شیعه. تهران: مؤسسه فرهنگی و هنری ضریح، ۱۳۷۴ش، ۵۶۲ص، اول.

مؤلف کتاب با تقسیم بندی دوران مختلف تدوین حدیث به چهار دوره، در صدد آن است که چگونگی تدوین احادیث را با بررسی عوامل مؤثر و مانع در رشد تدوین حدیث در هر دوره، مورد بررسی قرار می‌دهد.

فهرست دوره‌های چهارگانه عبارت‌اند از:

دوره اول، عصر امام علی علیه السلام تا عصر امام سجاد علیه السلام؛
 دوره دوم، عصر امام باقر و امام صادق علیهما السلام؛
 دوره سوم، عصر امام هفتم علیه السلام تا اواخر غیبت صغری؛
 دوره چهارم، عصر تدوین و پیدایش جوامع حدیثی شیعه.
 در هر دوره، اوضاع سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، آثار حدیثی و جریان‌های فکری
 موجود در آن زمان، مورد بحث و تبیین واقع شده است.

علاوه بر مطالب ذکر شده در دوره دوم، مجالس درس صادقین علیهما السلام و جایگاه
 اصحاب اجماع و اصول اربعمه و چگونگی مراجعه و برخورد این دو امام
 با فرقه‌های انحرافی، از جمله برخورد با غلات، مورد بحث و بررسی واقع
 شده است.

در دوره سوم که از نظر مؤلف، عصر شکل‌گیری فقه و حدیث به حساب می‌آید،
 مؤلفات، مکتوبات حدیثی، توقیعات و رسائل معصومان علیهم السلام معرفی و بررسی
 شده است.

نویسنده سپس به بحث از جایگاه راویان و محدثان شیعه در حوزه‌های درسی
 مختلف، از جمله: حوزه درسی کوفه، بغداد، قم پرداخته و به نقش خاندان‌ها در
 پیشرفت و تطوّر حدیث، اشاره کرده است.

در این دوره، سبک و روش مشایخ حدیث در زمینه نحوه حمل حدیث و دقت‌های
 رجالی در سند و طُرُق روایات، و نیز تاریخچه علم رجال و سیر تحوّل آن در شیعه،
 به همراه بررسی و معرفی تفصیلی کتاب‌های اصولی رجال شیعه، تبیین شده است.
 در دوره چهارم، پیدایش کتاب‌های جوامع حدیثی، مانند الکافی، کتاب من
 لایحضر، التهذیب و الاستبصار مطرح و مورد معرفی تفصیلی واقع شده‌اند. در
 این مبحث، ضمن معرفی مؤلفان، سبک و روش‌های آنها مورد بررسی قرار
 گرفته است.

معروف الحسنی، هاشم .

۶۵۶. پژوهشی تطبیقی در احادیث بخاری و کلینی. ترجمه: عزیز فیضی، مشهد: بنیاد

پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۷۳، ش، ۴۰۳، ص، اول.

کتاب الکافی نزد شیعه و کتاب صحیح البخاری نزد اهل سنت، از معتبرترین

کتاب‌های حدیثی‌اند.

نویسنده کتاب، ضمن تطبیق و بررسی احادیث و روایان موجود در اسناد این دو کتاب، در پی آن است که دیدگاهی واقع‌بینانه‌تر برای مخاطبان در مورد این دو کتاب، ایجاد نماید، چون با تمام اعتباری که هر یک از این دو کتاب، نزد شیعه و اهل سنت دارند، در اسناد هر یک، روایان ضعیف هم مشاهده می‌شود.

مؤلف کتاب به دنبال بیان زندگی‌نامه کلینی و بخاری و شرح و ویژگی‌های این دو کتاب، دیدگاه علما و محدثان در مورد این دو کتاب را مشخص نموده است.

کتاب، در پنج فصل آورده شده است که عبارت‌اند از:

۱. بررسی مختصر روایت‌نگاری در اسلام و مراحل تدوین آن؛

۲. اصناف حدیث؛

۳. اصحاب و عدالت آنها؛

۴. بخاری و الصحيح او از دیدگاه اهل سنت، کلینی و کتاب الکافی از دیدگاه شیعه؛

۵. بررسی شماری از رجال ضعیف الکافی و صحیح البخاری و بررسی موضوعاتی چند از این دو کتاب.

در بعضی از فصل‌های کتاب، فهرستی از بعضی روایان حدیث در این دو کتاب و تعداد روایات نقل شده از آنها مشخص شده است.

همچنین فهرستی از روایان ضعیف در صحیح البخاری و الکافی با نقل اقوال علمای رجال درباره آنها آورده شده است.

در مورد تطبیق محتوای روایات الکافی و صحیح البخاری، متن روایاتی از باب‌های واجب الوجود، بداء، قضا و قدر، و علم و ایمان، آورده شده است.

مکی عاملی، سید علی حسین.

۶۵۷. بحوث فی فقه الرجال. مؤسسة العروة الوثقی، ۱۴۱۴ ق، ۲۲۲ ص.

تقریر درس سید علی علامه فانی.

این کتاب، در بردارنده مباحث زیر است:

مقدمه مؤلف، شامل تاریخ، ماهیت و اهمیت علم رجال، تعبد به قول رجالی، و جعل و وضع در طریق احادیث است.

متن کتاب، مشتمل بر هشت باب است که عبارت‌اند از:

باب اول، اصالت عدالت و وثاقت؛
 باب دوم، مراتب توثیق و تضعیف؛
 باب سوم، ارزش توثیقات بزرگان علم رجال و درایه؛
 باب چهارم، بررسی ادّعی و وثاقت راویان تعدادی از کتب روایی؛
 باب پنجم، وثاقت اشخاصی که یکی از اصحاب اجماع از آنها روایت نقل کرده‌اند؛
 باب ششم، تقدّم و تأخّر جرح بر تعدیل؛
 باب هفتم، صحّت و قطعیت صادر شدن کتب اربعه؛
 باب هشتم، اموری که ادّعا شده است دلالت بر وثاقت می‌نمایند.
 خاتمه، در احوال پنج نفر از راویان حدیث است.
 در مقدّمه، مقدّمه‌نگار در مورد زندگی و آثار مؤلف، بحث کرده است.

موحد ابطحی، سید محمد علی (۱۳۴۹- ۱۴۲۳ق).

۶۵۸. أخبار الرواة.

المسلسلات فی الإجازات، ج ۲، ص ۵۸۲.

مؤلف در مقدمه کتاب، شیوه تألیف خود در این کتاب را بیان نموده است.
 متن کتاب، مشتمل بر موسوعه‌ای از راویان روایات شیعه است که بر اساس ترتیب
 حروف الفبا در نام راویان، تنظیم شده است.
 به همراه نام هر راوی، شرح حال، راویان و مشایخ، سند و متن روایت‌های
 وارد شده در مورد وی و روایاتی که وی در سلسله اسناد آن قرار داشته، آورده شده
 است و در هر مورد، بنا بر مقتضای آن، مباحث مورد لزوم از طرف مؤلف، مطرح
 شده است.

اسامی شامل نام کلیه راویان موجود در اسناد روایات است.
 این کتاب حجیم، مشتمل بر ده‌ها جلد است که هنوز به چاپ نرسیده است.

۶۵۹. أصحاب الإجماع و مشایخهم.

المسلسلات فی الإجازات، ج ۲، ص ۵۸۲.

در مورد اصحاب اجماع، مباحث گوناگون و دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد که به
 دلیل اهمّیت آنها همواره مورد توجّه علمای رجال بوده است.
 مؤلف در این کتاب، مباحث مختلفی که در مورد این راویان مطرح است، ارائه

نموده و با بررسی و تحقیق در مورد هر مبحث، دیدگاه خود در هر مورد را مشخص کرده است.

از جمله مباحث مطرح شده در مورد اصحاب اجماع، بررسی متن عبارت محمد بن عمر بن عبد العزیز کثی در اختیار معرفة الرجال در زمینه اصحاب اجماع، تعریف اصحاب اجماع و بررسی مصادیق آنها به همراه اقوال مختلف، بیان مفهوم اجماع در مورد این روایان و بیان شرح حال هر یک از اصحاب اجماع است. این کتاب، هنوز به چاپ نرسیده است.

۶۶۰. تاریخ آل زراره. اصفهان: چاپخانه ربانی، ۱۴۰۰ ق، ۲۴۲ ص.

این کتاب، مشتمل بر معرفی اعضای خاندان آل زراره، همراه با شرح حال هر یک از اعضای این خانواده است که از زمان حضرت علی علیه السلام تا زمان بعد از غیبت صغری، مورد بحث واقع شده است.

۶۶۱. تهذیب المقال فی تنقیح کتاب الرجال. قم: سید محمد موحد ابطحی، ۱۴۱۷ ق،

ج ۵، دوم.

مقدمه کتاب، در بیان روش مؤلف در این شرح و بیان سه فایده رجالی است: فایده اول، در شرح حال نجاشی نسب، کنیه، تاریخ حیات، جایگاه وی در نزد علمای اجازات، مشایخ و شاگردان وی بیان شده است.

فایده دوم در بیان ویژگی های کتاب رجال النجاشی و طُرُق نجاشی به مصنفات، بیان مفهوم اصل، نسخه، مصادر، نوادر و فرق آنهاست و در نهایت، طُرُق به کتاب نجاشی مطرح شده است.

فایده سوم، در بیان روش های علم و معرفت به مدح و ذم روایان و بیان روش مرحوم نجاشی در این مورد است.

رجالی النجاشی از مهم ترین کتب رجالی و یکی از چهار کتاب اصلی علم رجال است و مؤلف آن، در نظر داشته است که فهرست اسامی مؤلفان شیعه و آثار ایشان را ارائه نماید و در این زمینه، شرح حال مختصری از هر یک از مؤلفان را بیان داشته است.

مؤلف کتاب تهذیب المقال، با مراجعه به کتاب های رجالی، حدیثی، تاریخی و غیره (اعم از کتاب های شیعه و اهل سنت) و طرق شیخ طوسی در التهذیب، الاستبصار و الفهرست، و طریق شیخ صدوق در کتاب من لایحضر، شرح مبسوطی

در مورد هر یک از رجال فهرست شده در کتاب رجال النجاشی که شرح حال آنها مُهمَل بوده و رجالی که نام آنها در ضمن شرح‌های این کتاب آمده و شرح مستقلی نداشته‌اند، و یا مؤلفان از شیعه‌ای را که نجاشی متعَرَض آنها نشده است، جمع‌آوری کرده و ارائه داده است. همچنین مؤلف، اشکال‌هایی را که در رجال النجاشی مشاهده نموده، مورد بررسی و نقد قرار داده است. مباحث مورد شرح عبارت‌اند از: نام مؤلف، لقب، کنیه، نَسَب، قبیله، محلّ تولد و سکونت، خاندان، طبقه (مشمول بر بیان و شرح حال مشایخ و شاگردان هر شخصیت)، منزلت راوی در میان اصحاب، تاریخ زندگی، مذهب، توثیق یا تضعیف، مدح یا ذم او، و فهرست تألیفات او.

مؤلف به منظور دسترسی سریع به موضوعات و عناوین، اقدام به تهیه چند فهرست نموده که در آخر جلد اول، ارائه شده‌اند.

شایان ذکر است که این شرح، تا جلد پنجم آن، یعنی تا آخر حرف «ذال» به چاپ رسیده است.

۶۶۲. شرح رجال الطوسی.

الرجال محمد بن حسن طوسی (۳۸۵ - ۴۶۰ق)، یکی از چهار کتاب اصلی رجال شیعه و مشتمل بر فهرست اسامی اصحاب و راویان معصومان علیهم‌السلام از امامی و غیر امامی است.

مؤلف در شرح خود بر این کتاب، با مراجعه به مصادر اولیه شیعه و اهل سنت، شرح حال صحابیان و راویان ذکر شده در کتاب را بیان نموده است. همچنین شرح حال صحابیان و راویانی را که مؤلف متذکر نشده است، ارائه داده و در موارد وجود اشکال در کتاب، آن را مطرح و بررسی نموده است.

این کتاب، هنوز به چاپ نرسیده است.

۶۶۳. شرح رجال الکشی.

المسلسلات فی الإجازات، ج ۲، ص ۵۸۳.

رجال الکشی، تألیف محمد بن عمر بن عبد العزیز کَشّی (ق ۴) است که هم اکنون، اصل آن موجود نیست و تنها متن‌هایی که شیخ طوسی از این کتاب انتخاب نموده، با عنوان اختیار معرفة الرجال در دسترس ماست.

این کتاب، یکی از چهار کتاب اصلی شیعه در علم رجال است که در زمینه تاریخ

تشیع در عصر معصومان علیهم السلام، تشکّل های تشیع و فرقه‌ها و دسته‌بندی‌های داخلی شیعه را مشخص نموده است. همچنین روایت‌هایی که در شرح حال رجال‌اند، آمده است.

مؤلف در شرح خود بر این کتاب، ضمن مراجعه به کتاب‌های رجالی، حدیثی و تاریخی (اعم از کتاب‌های شیعه و اهل سنت)، شرح مبسوطی بر این کتاب نوشته است. همچنین عناوینی را که مناسب با کتاب است، اضافه کرده و در موارد وجود اشکال، آن را تبیین کرده و مورد بررسی قرار داده است.

این کتاب، هنوز به چاپ نرسیده است و در *المسلسلات فی الإجازات* (ص ۵۸۳) این کتاب، مشتمل بر پنج جلد معرفی شده است.

۶۶۴. شرح الفهرست للطوسی.

المسلسلات فی الإجازات، ج ۲، ص ۵۸۳.

الفهرست تألیف محمد بن حسن طوسی (۳۸۵ - ۴۶۰ق) در بردارنده فهرستی از مؤلفان شیعه به همراه ذکر اسامی تألیف‌های آنهاست. این کتاب، یکی از چهار کتاب اصلی شیعه در علم رجال است. مؤلف در شرح خود بر این کتاب، ضمن مراجعه به مصادر اولیه شیعه و اهل سنت، شرح حال مؤلفان ذکر شده در کتاب و شرح حال مؤلفانی را که شیخ طوسی در کتاب خود متذکر آنها نشده است، ارائه نموده و در موارد وجود اشکال در کتاب، آن را مطرح و بررسی نموده است. این کتاب، هنوز به چاپ نرسیده است.

۶۶۵. الطبقات الكبرى فی أصحاب النبى و الأئمة علیهم السلام.

المسلسلات فی الإجازات، ج ۲، ص ۵۸۳.

این کتاب، دانش‌نامه‌ای مشتمل بر اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و دیگر معصومان علیهم السلام است که بر اساس حروف الفبا، در نام اصحاب، تنظیم و ارائه شده است. در ذیل هر عنوان، شرح حال و طبقه آن صحابی به همراه مباحث دیگری بنابر مقتضای هر شخصیت، مشخص شده است.

مؤلف با مراجعه به کتاب‌های حدیثی، رجالی و تاریخی از شیعه و اهل سنت، دیدگاه علما را در هر مورد، بیان نموده است و در موارد لزوم، مطالبی را اضافه کرده و در مواردی با ادله‌ای که مطرح نموده، اشکال‌هایی را که مشاهده نموده، مطرح کرده است و دیدگاه صحیح در مورد عنوان مورد بحث را مشخص کرده است.

شایان ذکر است که روش مؤلف در تبیین طبقهٔ راویان از صحابه بر اساس مراجعه به اقوال علما در مصادر مختلف است و به منظور دستیابی به طبقهٔ راویان از روش تبیین جایگاه راوی در اسناد روایات با دسته‌بندی اسناد و ارائهٔ راوی و مروی عنه وی نیست.

این کتاب، مشتمل بر ده‌ها جلد است، به طوری که تنها دربارهٔ طبقهٔ اصحاب امام صادق علیه السلام بیش از پنج هزار نفر استقصا و ارائه شده‌اند. این کتاب، هنوز به چاپ نرسیده است.

۶۶۶. القواعد الرجالية.

المسلسلات فی الإجازات، ج ۲، ص ۵۸۳.

این کتاب، مشتمل بر کلیهٔ مباحث عامهٔ رجالی و قواعد رجالی، روش‌های بیان توثیق و تضعیف راویان، شیوهٔ تصحیح روایات، بررسی کتب اربعهٔ رجالی، طرق حمل روایات، توثیقات عامه و ... است.

۶۶۷. مشایخ ابن ابی عمیر.

المسلسلات فی الإجازات، ج ۲، ص ۵۸۳.

دربارهٔ ابن ابی عمیر، از جهات مختلف، مباحث گوناگونی مطرح شده است و مؤلف به دلیل اهمیت و جایگاه ویژهٔ وی، این مباحث را مطرح نموده است که عبارت‌اند از:

بیان شرح حال راوی؛

ارائهٔ مباحث ذکر شده در مورد اصحاب اجماع (چون وی از جمله افراد اصحاب اجماع است)؛

حجیت مراسیل وی؛

و شایستهٔ مشایخ بدون واسطهٔ وی (چون شیخ در عدهٔ آورده است: «لا یرون ولا یرسلون إلا عمّن یوثق به»؛

استقصای مشایخ وی به همراه شرح آنها.

این کتاب هنوز به چاپ نرسیده است.

۶۶۸. الممدوحین و المذمومین من الصحابة.

المسلسلات فی الإجازات، ج ۲، ص ۵۸۳.

این کتاب، مشتمل بر شرح حال صحابیان پیامبر ﷺ، اعم از راوی و غیر راوی، به همراه مدح یا ذم در مورد هر یک از آنهاست و هنوز به چاپ نرسیده است.

۶۶۹. من روی عن الثقات.

المسلسلات فی الإجازات، ج ۲، ص ۵۸۳.

این کتاب، در بردارندهٔ روایانی است که در مورد آنها توثیق وارد شده است، به همراه روایانی که از هر یک از آنها روایت دارند. این کتاب، هنوز به چاپ نرسیده است.

۶۷۰. نخبة الأثر فی رجال کتب المعبر.

المسلسلات فی الرجال، ج ۲، ص ۵۸۳.

المعبر تألیف نجم الدین ابو القاسم جعفر بن حسن هذلی حلی (م ۶۷۶ق)، شرح کتاب مختصر النافع تألیف دیگر همین مؤلف است که به صورت فقه استدلالی بوده و مؤلف در لابه لای مباحث مطرح شده، در مورد روایان حدیث، اظهار نظر نموده است. مؤلف نخبة الأثر دربارهٔ این روایان، کتاب یاد شده را تألیف کرده است. محقق تهرانی در الذریعة (ج ۲۴، ص ۴۹، ش ۲۴۱) این کتاب را با عنوان نتیجه الفکر فی تنقیح رجال المعبر، فهرست نموده است.

موسوی اصفهانی، آقا حسن.

۶۷۱. ثقات الرواة. نجف: مطبعة الآداب، ۱۳۸۷ ق، ج ۱، ص ۳۵۵، اول.

کتاب در بردارندهٔ مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف در ذکر اسامی بعضی از روایان حدیث در صدر اسلام، از زمان صحابیان تا ابن غضائری است که در دوازده «طبقه» معرفی شده‌اند و به دنبال بیان طبقه و نام هر راوی، تألیف‌ها و تعبیرهای جرح و تعدیل، به همراه مصدر مورد مراجعه، مشخص شده است.

در آخر مقدمه، مؤلف ویژگی‌های کتاب را مشخص کرده است.

متن کتاب، شامل اسامی رجال موثق و شرح حال آنهاست که بر اساس ترتیب حروف الفبا مرتب شده‌اند، و در بیان توثیقات و شرح حال روایان حدیث، به کتاب‌های مشهور رجالی، مانند کتاب‌های شیخ طوسی، رجال النجاشی، رجال ابن داوود و کتاب‌های حدیثی معتبر، مراجعه شده است.

در توثیقات راویان، علاوه بر تعبیر «ثقه»، تعبیرهایی که دالّ بر توثیق باشند و مورد استناد واقع شده‌اند، آورده شده است.

در شرح حال هر راوی آثار وی، به همراه ذکر نشانی مصدر مورد مراجعه، مشخص شده است.

گفتنی است که تنها جلد اول این کتاب (تا حرف ز) در دسترس ماست.

موسوی خویی، سید ابوالقاسم (۱۳۱۷ - ۱۴۱۳ ق).

۶۷۲. معجم رجال الحديث و تفصیل طبقات الرواة. بیروت، ۱۴۰۳ ق، ۲۳ ج، سوم.

این کتاب، مشتمل بر مطالب زیر است:

مقدمه مؤلف، در ویژگی‌های این کتاب، همراه با چند مقدمه که این مباحث را مورد بررسی قرار داده‌اند:

مقدمه اول: نیاز به علم رجال؛

مقدمه دوم: چگونگی اثبات وثاقت یا حسن راویان؛

مقدمه سوم و چهارم: توثیقات عامه؛

مقدمه پنجم: بررسی احادیث کتب اربعه؛

مقدمه ششم: بررسی کتاب‌های اصلی علم رجال.

متن کتاب، شامل مباحث ذیل است: اسامی راویان کتاب‌های چهارگانه حدیثی شیعه و کسانی که نامشان در منابع اصلی رجال بوده است به ترتیب حروف الفبا، با ذکر احوال هر راوی تنظیم شده‌اند. در مواردی که یک راوی، تحت عنوان‌های مختلف آورده شده است، شرح حال این راوی، در ذیل یکی از عناوین معروف وی بیان شده است و عنوان‌های دیگر به آن عنوان، ارجاع داده شده‌اند.

در شرح حال هر عنوان، ابتدا آرای رجالیان متقدم و نقل قول منابع اصلی رجال ذکر شده است. همچنین فهرستی از راوی و مروی عنه هر راوی، همراه با آمار روایات‌های وی در کتب اربعه، ارائه شده است.

اختلاف تعبیر از یک راوی در کتاب‌های مختلف، با عنوان «اختلاف کتب» و اختلاف تعبیر از یک راوی در نسخه‌های یک کتاب، با عنوان «اختلاف نسخ» مشخص شده است.

مؤلف کتاب، در پایان بسیاری از شرح حال‌ها، دیدگاه خود را مطرح نموده است.

در ذیل هر عنوان، نشانی روایت‌های آن راوی در کتب اربعه در صورتی که مختصر باشند (مثلاً بین پنج تا ده نفر) آورده شده است؛ وگرنه در پایان هر جلد، به دنبال عنوان «تفصیل طبقات الرواة»، تفصیل طبقات راویان در آن جلد، با بیان فهرست نشانی‌های راوی و مروی عنه هر یک از راویان، مشخص شده است.

فهرست‌های تهیه شده بر این کتاب عبارت‌اند از:

دلیل معجم رجال الحدیث، محمد سعید طریحی.

المعین علی معجم رجال الحدیث، سید محمد جواد حسینی بغدادی.

المفید من معجم رجال الحدیث، محمد جواهری.

که قبلاً معرفی شدند.

همچنین عبد الهادی فقهی زاده، مقدمه‌های این کتاب را با عنوان درآمدی بر علم رجال، ترجمه کرده و به طور مستقل ارائه نموده است.

چاپ دیگر: تهران، مرکز نشر الثقافة الإسلامية، ۱۴۱۳ ق، ۲۴ ج، پنجم.

این کتاب، مشتمل بر همان خصوصاتی است که در معرفی چاپ اول همین کتاب به آنها اشاره شد، به همراه ویژگی‌های خاصی که به آنها اشاره می‌شود:

عبد الصاحب خوبی در مقدمه چاپ پنجم متذکر شده است که: از ویژگی‌های این چاپ، آن است که در محتوا و شکل کتاب، تجدید نظرهایی اعمال شده است.

تجدید نظرهای موجود در محتوای کتاب، عبارت‌اند از:

به دنبال عدول مرحوم خوبی رحمه الله از توثیق راویان کتاب کامل الزیارات، به توثیق مشایخ بلاواسطه ابن قولویه، در بعضی از مبانی رجالی و اصول عامه موجود در مقدمه کتاب تغییراتی حاصل شد که موجب تغییر اعتبار بعضی از رجال حدیث، از جهت توثیق و تضعیف گردید.

این تغییرها شامل: بیان شرح حال‌های جدید، اضافه کردن مطالبی در ابواب اختلاف کتب و اختلاف نسخ و طبقات راویان است.

در تغییرهای موجود در شکل کتاب، می‌توان به تصحیح ویرایش کتاب و ارائه آن در ۲۴ جلد، اشاره نمود.

۶۷۳. در آمدی بر علم رجال. ترجمه: عبد الهادی فقهی زاده، تهران: امیر کبیر،

۱۳۷۶ ش، ۱۰۷ ص، اول.

کتاب در بردارنده مطالب زیر است:

مقدمه مترجم در مورد علم رجال، و بررسی ویژگی های کتاب معجم رجال الحدیث و زندگی نامه مرحوم سید ابوالقاسم موسوی خویی تألیف شده است.
متن کتاب، مشتمل بر ترجمه فارسی مقدمه های ششگانه کتاب معجم رجال الحدیث است.

طریحی، محمد سعید.

۶۷۴. دلیل معجم رجال الحدیث. قم: مرکز نشر آثار شیعه، ۷۰۴ ص.

مقدمه مؤلف در زندگی نامه مرحوم سید ابوالقاسم موسوی خویی و بررسی شیوه و فواید حاصل از کتاب معجم رجال الحدیث اوست.
متن کتاب، شامل فهرست اسامی رجال حدیث موجود در کتاب معجم رجال الحدیث و بر اساس ترتیب این اسامی از جلد اول تا جلد بیست و سوم است، به این ترتیب که علاوه بر ذکر نام راوی، شماره جلد و شماره صفحه ای که این راوی را مورد بحث قرار داده، بیان شده است.

ناصری، ریاض محمد حبیب.

۶۷۵. الواقیة دراسة تحليلية. مشهد: المؤتمر العالمی للإمام الرضا علیه السلام، ۱۴۰۹ ق، ج ۲، اول.

مؤلف کتاب در صدد آن است که با ارائه مباحثی، جایگاه «واقفه» در اسناد احادیث را مشخص نماید.

کتاب، در ده فصل تنظیم شده است. در فصل اول تا نهم، مباحث ذیل مطرح شده اند:

مراد از واقفه و اقسام آنها؛

واقفه در تاریخ اسلام؛

اسباب وقف؛

اقوال ائمه علیهم السلام و روش برخورد مسلمانان با واقفه؛

روایات واقفه؛

وکلائی واقفه؛

واقفه در کتاب‌های رجالی شیعه.

فصل دهم کتاب، در پنج قسمت تنظیم شده است که عبارت‌اند از:

اسامی واقفانی که وقف آنها ثابت شده است و سپس رجوع کرده‌اند؛

اسامی واقفانی که وقف آنها ثابت شده، اما رجوع از وقف آنها ثابت نشده است؛

اسامی راویانی که در واقفی بودن آنها اشتباه شده است؛

اسامی جمعی از واقفیان که وقف آنها اثبات نشده است؛

اسامی راویانی که متهم بر وقف شده‌اند.

در مورد اسامی هر یک از واقفه، شرح حال، اقوال ائمه علیهم‌السلام و علمای علم رجال، به

انضمام بررسی و تحقیق مؤلف، آورده شده است.

در آخر کتاب، فهرست‌های مفصّلی از کتاب، ارائه شده است.

نَجّار، محمد علی.

۶۷۶. تصحیح تراثا الرجالی مع التعریف بالمجهولین من رواته. مؤسسة دار الهجرة،

۱۴۱۰ ق، ج ۱، ۶۲۸ ص، اول.

در طول تاریخ تدوین کتاب‌های حدیثی و رجالی در دوران‌های مختلف،

شکل‌های متفاوتی از اشتباه، مانند: انقطاع در سند، سقط، زیاده، تحریف، تداخل

اسامی، جهل نسبت به پدر راوی، و جهل به شهرت و... در اسناد احادیث، وارد

شده است. مؤلف کتاب، ضمن بیان این اشتباه‌ها، تا حدودی قائل به تفکیک در نوع

آنها در دوران‌های مختلف تألیف این کتاب‌ها شده است، به طوری که نوع اشتباه در

اسناد را در دو دوره کلی با عنوان «الشوائب الجديدة» و «الشوائب القديمة»، تقسیم

نموده و بیان داشته است که اشتباه‌های جدید، از قرن دهم هجری به بعد در اسناد

روایات وارد شده‌اند، به این ترتیب که به مرور زمان، در تألیف کتاب‌های جدید،

اشتباه‌هایی در بیان اسناد موجود در کتاب‌های حدیثی و رجالی به صورت

تصحیف، تحریف، تداخل، سقط، انقطاع و... ایجاد شده است.

در متن کتاب، از جلد اول، نود مورد از اشکالاتی که شامل تصحیف و اشتباه یک

راوی به راوی دیگر است، مشخص شده‌اند، به همراه بیان خود اشتباه و نشانی

کامل مصدری که اشتباه در آن واقع شده است.

سپس نشانی کامل مصدری که شکل صحیح از سند را در بر دارد و نیز دیدگاه

مؤلف، بیان شده است.

شایان ذکر است که مشخصات ذکر شده، تنها شامل جلد اول از این کتاب است و جلد‌های دیگر، در دسترس نبودند.

نجف، محمد مهدی.

۶۷۷. الجامع لرواة وأصحاب الإمام رضا علیه السلام. مشهد: المؤتمر العالمی الثانی للإمام

الرضا علیه السلام، ۱۴۰۷ ق، ۲ ج، اول.

متن کتاب، مشتمل بر فهرستی از اسامی ۸۳۱ نفر از اصحاب امام رضا علیه السلام است که با ایشان ملاقات داشته‌اند و از حضرت، کلامی شنیده‌اند، و یا روایتی از قول یا فعل امام، بدون واسطه، نقل کرده‌اند؛ و نیز راویان و اصحابی که در زمان حضرت زندگی می‌کرده‌اند و مطلبی را از ایشان نقل کرده‌اند و یا حضرت، در مورد آنها مطلبی را نقل کرده است.

فهرست اسامی در این کتاب، از مصادر اولیه چاپ شده و چاپ نشده، شامل سیصد عنوان از کتاب‌های اصول، فروع، تفسیر، حدیث، فقه، اخلاق، تاریخ، سیره، تراجم، رجال و ... از شیعه و سنی - که به اسامی بعضی از آنها اشاره شده - تهیه گردیده است.

از هر یک از راویان، تنها یک روایت نقل شده است و به دنبال آن، مصدر مورد مراجعه، مشخص شده است. همین طور، اقوال علمای علم رجال در توثیق و تضعیف راویان، آورده شده است.

به منظور مشخص شدن طبقه راوی و تمییز راویانی که احتیاج به تمییز مشترکات دارند، مروی عنه این راویان، مشخص شده‌اند.

نمازی شاهرودی، علی.

۶۷۸. الإعلام الهادیة الریفة فی اعتبار الکتب الأربعة. مشهد: چاپ‌خانه خراسان،

۱۳۵۷ ش، ۲۲۸ ص، جیبی.

کتب اربعة حدیثی، از مصادر بسیار مهم شیعه در فقه‌اند. نویسنده کتاب، با بیان ادله‌ای در اعتبار این چهار کتاب حدیثی، در نظر دارد که جایگاه محکم این کتاب‌ها را نزد مخاطبان با بیانی استدلالی مشخص نماید.

روش مؤلف در بیان ادلة اعتبار این کتاب‌ها به صورت‌های مختلف است. در مرحله اول، اسناد و راویان احادیث این کتاب‌ها را به صورتی کلی مورد بحث و بررسی قرار داده و سپس اقوال علما در مورد این کتاب‌ها را مطرح نموده است و در آخر، پاسخ‌های خود بر خدشه‌کنندگان را ارائه می‌نماید. مباحث مطرح شده در این کتاب، در پنج فصل و یک خاتمه آورده شده است که عبارت‌اند از:

فصل اول، در اصول اربعمه در کتب اربعه. در این قسمت، ۶۵ مورد از اصولی که از مصادر این کتب‌اند، مطرح شده و طریق هر یک از مؤلفان کتب اربعه به صاحبان این اصول، به همراه شماره سند روایات، ذکر شده است؛

فصل دوم، در بیان اقوال علما در اعتبار «اصول اربعمه»؛

فصل سوم، در وجوب اعتماد بر این اصول، اقوال علما مطرح شده و مورد بررسی واقع شده است؛

فصل چهارم، در بیان سخنان مشایخ ثلاثه در اعتبار کتب اربعه حدیثی؛

فصل پنجم، کلام علما در اعتبار کتب اربعه.

در خاتمه کتاب، در دفع شبهات مطرح شده بر کتب اربعه، مطالبی مورد بحث قرار گرفته است.

در نهایت، بحثی مختصر در اعتبار کتب علامه مجلسی و بیان جایگاه علمی شیخ حرّ عاملی، آورده شده است.

۶۷۹. مستدرکات علم رجال الحدیث. مقدمه: حسن نمازی، قم: حسن نمازی، ۱۴۱۲ق،

ج ۸، اول.

این کتاب، مشتمل بر مقدمه و ۲۸ باب و خاتمه است.

مقدمه کتاب، شامل هشت فصل و خاتمه است در فصل‌های مقدمه، این مباحث مطرح شده‌اند:

فصل اول، تعریف علم رجال؛

فصل دوم، موضوع علم رجال؛

فصل سوم، فایده علم رجال؛

فصل چهارم، تاریخ حیات، اسامی، القاب و کنیه‌های معصومان علیهم‌السلام؛

فصل پنجم، اصحاب اجماع؛

فصل ششم، روایات معصومان علیهم السلام در مدح و ذم؛

فصل هفتم، اعتبار کتب اربعه؛

فصل هشتم، فواید رجالی، شامل امور ثابت کننده وثاقت و حُسن راوی، توثیقات عامه، وقوع راوی در بعضی از طُرُق دلیل بر وثاقت وی است. همچنین چند فایده در بیان روش‌های مؤلف در تألیف این کتاب، آمده است.

در خاتمه، کتاب‌نامه و فهرست مؤلفان رجالی اصحاب ائمه علیهم السلام، مشخص شده‌اند. متن کتاب، مشتمل بر اسامی و بیان شرح احوال دو دسته از رجال است که عبارت‌اند از:

اول، رجالی که در کتاب‌های تنقیح المقال، جامع الرواة و معجم رجال الحدیث، نامی از آنها آورده نشده است.

دوم، بعضی از رجالی که در کتاب‌های ذکر شده، نامشان آورده شده است؛ اما مؤلف این کتاب، در شرح احوال آنها مطالب دیگر را بیان کرده است.

اسامی رجال حدیث، بر اساس حروف الفبا تنظیم شده است.

خاتمه کتاب، شامل کنیه‌ها، القاب و اسامی راویان زن است.

مقدمه حسن نمازی در زندگی‌نامه مؤلف و فهرستی از کتاب‌های چاپ شده و چاپ نشده اوست.

هادوی تهرانی، مهدی.

۶۸۰. **تحریر المقال فی کلیات علم الرجال**. تهران: الزهراء، ۱۴۱۲ ق، ۱۹۶ ص، اول.

کتاب مشتمل بر مطالب زیر است:

تعریف، موضوع و مسائل علم رجال؛

ضرورت علم رجال؛

ادله حجیت اقوال رجالی؛

اقسام راوی؛

روش‌های احراز وثاقت؛

توثیقات عامه؛

الفاظ مدح؛

تعارض جرح و تعدیل؛

نظریه تعویض.

خاتمه کتاب، در بررسی کتاب‌های اصول رجالی است.

در آخر کتاب، فهرست‌های متعددی آورده شده است.

احمد بن محمد.

۶۸۱. رسالة فی نسب الرواة.

الذریعة، ج ۲۴، ص ۱۳۹ (ش ۶۹۴).

محقق تهرانی، به نسخه‌ای از این کتاب، نشانی داده است.

شریف بغدادی، محمد بن علی.

۶۸۲. الرواة.

التراث العربی، ج ۳، ص ۱۳۲.

مؤلف، در مرحله اول، کتاب خلاصة الأقوال علامة حلی (م ۷۲۶ق) را همانند اصل آن در دو قسم ترتیب داده است و سپس در خاتمه آن، هفت فایده رجالی را به همراه زیاداتی که از رجال ابن داوود اخذ نمود و در این کتاب موجود نبوده، مطرح نموده است.

علی بن حسن.

۶۸۳. مشیخة الاستبصار والتهدیب و [کتاب] من لا یحضره الفقیه.

الذریعة، ج ۲۱، ص ۷۱ (ش ۴۰۰۲).

مؤلف، اقدام به استخراج احوال عده‌ای از رجال موجود در طُرُق شیخ ابو جعفر محمد بن حسن طوسی و محمد بن بابویه قمی از کتاب الاستبصار، التهدیب و کتاب من لا یحضره الفقیه نموده است.

اسامی بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند و برای بیان احوال رجال صحیح، حَسَن، موثَّق، مجهول و ضعیف، از کدهایی که به وسیله حروف الفبا تنظیم شده، استفاده شده است.

محقق تهرانی نسخه‌هایی از این مشیخه را مشاهده کرده و نشانی داده است.

مراد علی .

۶۸۴ . رجال المولی مراد علی .

الذریعة، ج ۱۰، ص ۱۴۹ (ذیل ش ۲۷۴).

مؤلف، رجال کتاب من لا یحضره الفقیه را بر اساس حروف الفبا مرتب و تنظیم نموده است.

محقق تهرانی به نسخه‌ای از این کتاب، نشانی داده است.

مؤلف نامعلوم

۶۸۵ . أرجوزة فی الرجال .

الذریعة، ج ۱، ص ۴۷۳ (ش ۲۳۵۷).

محقق تهرانی، نسخه‌ای از این کتاب را مشاهده کرده و نشانی داده است.

مؤلف نامعلوم

۶۸۶ . طبقات رواة الفقیه .

الذریعة، ج ۱۵، ص ۱۴۹ (ش ۹۸۶).

این کتاب، مشتمل بر «دایره»هایی است که اسناد موجود در مشیخة الفقیه، در آنها گنجانیده شده‌اند و در طریق هر راوی، شرح حال وی مطرح شده است و مؤلف در نظر دارد تا طبقه راویان را مشخص نماید.

روش تألیف به این ترتیب است که در هر دو صفحه که در مقابل یکدیگر قرار دارند، هفت دایره رسم شده که هر دایره، در درون دایره دیگر قرار داده شده است و نصف هر یک از این دایره‌ها در یک صفحه قرار دارند. در دایره کوچک‌تر و مرکزی، نام مرحوم شیخ صدوق آورده شده است و در دایره محیط بر این دایره، اسامی بیست یا بیست و چند نفر از مشایخ شیخ صدوق آورده شده است و در دایره محیط بر دایره شیخ صدوق، اسامی مشایخ آنها آورده شده است و این روش، در بیان اسامی مشایخ از هر دایره در دایره بعد، آورده شده است.

طریق هر راوی در یک سطر مشخص شده است و نام آن راوی با قلم قرمز رنگ، مشخص شده است.

اسامی و طریق راویان، بر اساس حروف الفبا تنظیم شده است.

مؤلف نامعلوم .

۶۸۷ . الفوائد الرجالية . تحقیق : محمد حسین مولوی .

منتشر شده در : میراث حدیث شیعه (دفتر اول) ، قم : مرکز تحقیقات دار الحدیث ،
۱۳۷۷ ش ، ص ۲۵۵ - ۳۰۸ .

این کتاب ، در بردارنده چند فایده رجالی است که در پنج مقدمه آورده شده
و عبارت اند از :

مقدمه اول ، تعریف ، موضوع و فایده علم رجال ؛

مقدمه دوم ، مبانی نیاز به علم رجال ؛

مقدمه سوم ، چگونگی رجوع به کتب رجالی ؛

مقدمه چهارم ، تمییز مشترکات ؛

مقدمه پنجم ، مبانی معرفت به مدح و قدح در رجال اسناد .

محقق در مقدمه خود ، مطالبی در معرفی این کتاب ، بیان داشته است .

مؤلف نامعلوم .

۶۸۸ . فهرس الرجال .

التراث العربی ، ج ۴ ، ص ۲۲۹ .

این کتاب ، مشتمل بر فهرستی از اسامی رجال است که مؤلف ، این اسامی را در
جدول های هفتگانه ، مرتب نموده است .

عناوین بعضی از این جدول ها عبارت اند از : شماره مسلسل ، اسامی رجال ، تاریخ
میلادی ، تاریخ قمری و

مقالات رجالی

آقاچانی قناد، علی .

۶۸۹. «ابراهیم بن هاشم کوفی».

علوم حدیث، ش ۱۹ (بهار ۱۳۸۰ ش)، ص ۸۷-۱۰۲.

نویسنده مقاله با بیان این مطلب که شناخت راویان احادیث که در زمان اهل بیت علیهم السلام می زیسته اند، موجب می شود تا ما درک بهتری از مسائل و وقایع مختلف عصر معصومان علیهم السلام و سیر تحوّل و تطوّر احادیث داشته باشیم و در نتیجه، بهره گیری کامل تری از روایات بگیریم، شرح حال ابراهیم بن هاشم کوفی را به همراه فهرست اسامی مشایخ و شاگردان وی، و این که در زمان کدام یک از معصومان علیهم السلام می زیسته است، با استناد به نقل قول هایی از کتاب های رجالی بیان می نماید. نویسنده همچنین به نقش و جایگاه حوزه های درسی کوفه و قم در زمان حیات این شخصیت می پردازد و تأثیری که این حوزه ها بروی گذاشته اند و نیز تأثیری که وی بر این حوزه های درسی داشته است، بیان می نماید.

احمدی فقیه (یزدی)، محمد حسن .

۶۹۰. «فوائد رجالی در آثار امام علیه السلام».

کیهان اندیشه، ش ۲۹ (فروردین و اردیبهشت ۱۳۶۹)، ص ۵۶-۶۵.

نویسنده مقاله، ضمن ارائه گوشه هایی از مباحث درایه ای و رجالی مطرح شده در کتاب های امام خمینی علیه السلام، به دنبال بیان و مشخص نمودن مبانی و نظریات ایشان در علم درایه و رجال است و چون امام علیه السلام، دارای کتاب درایه ای و رجالی مستقلی نیست، این مبانی را با مراجعه به کتاب های فقهی ایشان، گردآوری و ارائه

نموده است.

مقاله، در بردارنده این مباحث است:

بیان تعریف واژه‌های کلیدی ای، همچون: «اصل»، «کتاب»، «تصنیف» و «نوادر»؛ دیدگاه امام علیه السلام بر دلالت «صاحب اصل» یا «صاحب کتاب»، در اعتماد و عدم اعتماد بر آن اصل و کتاب و یا بر صاحب آن؛

بیان معانی بعضی از طُرُق حمل و ادای حدیث، مانند: سماع، قرائت و مناوله، اصحاب اجماع، بعضی از کتب روایی، و بعضی از رجال موجود در اسناد روایات.

اسکندری، محمد مهدی

۶۹۱. «روش دستیابی به اطلاعات کتب رجالی». قم، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، مجموعه مقالات اولین سمینار کامپیوتر و علوم اسلامی، بهار ۱۳۷۲، ۶۳۵ ص (ص ۱۳۹ - ۱۷۳).

مقاله، شامل مباحثی در تقسیم‌بندی کتاب‌های رجالی بر اساس موضوع، مذهب مؤلفان آنها و اصول اولیه و ثانویه است.

پس نوع اطلاعات و شیوه مؤلف هر کتاب در ارائه اطلاعات آنها به طور مختصر بیان شده است و در نهایت، پیشنهاد تهیه نرم‌افزارهایی به منظور دستیابی به اطلاعات موجود در این کتاب‌ها را در محورهای معجم اسناد، موضوعات، الفاظ و عناوین، مطرح نموده و محور اطلاعات ارائه شده در هر مورد را مشخص می‌نماید.

شایان ذکر است که نویسنده، منابع رجالی را کتاب‌هایی دانسته که شامل هرگونه اطلاعات رجالی می‌شوند و بر همین اساس، علاوه بر کتاب‌هایی که شرح حال راویان را در بردارند و یا اسناد روایات را دسته‌بندی نموده‌اند، کتاب‌های حدیثی در بردارنده اسناد را در نظر دارد.

انصاری قمی، حسن

۶۹۲. «امامیه و اصول روایی اصحاب اجماع».

علوم حدیث، ش ۲۱ (زمستان ۱۳۸۰)، ص ۲ - ۱۰.

مؤلف به صورت فشرده به تبیین تاریخچه بحث رجالی اصحاب اجماع پرداخته

و گزارشی از دیدگاه عالمان را نسبت به این نظریه در طول تاریخ، ارائه کرده است. همچنین برداشت‌ها و تفسیرهای مختلفی را که از عبارت کُشی دربارهٔ اصحاب اجماع بوده است، دسته بندی و گزارش کرده است. وی در پایان، چنین نتیجه گرفته که اصحاب اجماع، از فقهای اوّل امامی مذهب بوده‌اند که «کتاب»ها و «اصول» ایشان مورد توجه و عنایت دانشوران آن عصر، قرار داشته است.

افتخار زمان .

۶۹۳. «روشی نو در شناخت راویان حدیث». ترجمه: سید محمد علی رضوی،

علوم حدیث، ش ۱۹ (بهار ۱۳۸۰)، ص ۶۶-۸۶ و ش ۲۰ (تابستان ۱۳۸۰)، ص ۴۶-۷۷. نویسنده مقاله به دنبال آن است که با مقایسهٔ نقل‌های مختلف یک حدیث، امکان دستیابی به نتایجی دربارهٔ خصوصیات راویان حدیث، فراهم نماید. مثلاً برای علم به ضبط و وثاقت راوی، می‌توان روایات وی را با روایات راویان موثق، مقایسه کرد و در صورت موافقت این احادیث در لفظ و حتی در معنا، در می‌یابیم که این راوی، ضابط و موثق بوده است. در این زمینه، نویسنده، حدیث دیدار پیامبر ﷺ با سعد بن ابی وقاص را که دارای نقل‌های مختلف است، مورد مقایسه و بررسی قرار می‌دهد تا نتایج به دست آمده از این روش ابتکاری، آشکار گردد.

باقری بیدهندی، ناصر .

۶۹۴. «اصحاب اجماع».

علوم حدیث، ش ۶ (زمستان ۱۳۷۶)، ص ۵۵-۸۰ و ش ۹ (پاییز ۱۳۷۷)، ص ۸۲-۱۱۹. نویسندهٔ مقاله، ضمن معرفی اصحاب اجماع و بیان شرح حال آنها به بررسی نقش و جایگاه این راویان در اسناد احادیث می‌پردازد. در این مقاله، به پیدایش اصطلاح «اصحاب اجماع»، تعداد این راویان و مدارک اجماع بر آنها پرداخته شده است. سپس ضمن بیان شرح حال هر یک از این راویان، اقوال علمای علم رجال، با ذکر نشانی مصدر مورد مراجعه در مورد آنها آمده است.

بغدادی، محمود .

۶۹۵. «من أعلام الثقات».

رسالة التقریب، س ۲، ش ۷ (ذوالحجّة ۱۴۱۵ق)، ص ۱۷۴ - ۲۱۸ و ش ۱۰ (شؤال ۱۴۱۶ق)، ص ۲۰۲ - ۲۳۱.

نویسنده مقاله، زندگی‌نامه تعدادی از رویان مشهور و ثقه را بیان داشته است، به این ترتیب که علاوه بر بیان احوال این رویان، دیگر مشخصات آنها از جمله: مصنفات، راوی و مروی عنه و مباحثی که در مورد هر یک از آنها درباره گرایش‌های فرقه‌ای و... مطرح شده، آورده است و در هر مبحث، اقوال علمای رجال و نشانی مصادر مورد مراجعه، مشخص گردیده است.

برخی از این رویان، عبارت‌اند از: ابان بن تغلب، ابوالأسود دثلی، ابوجحیفه سوابی، ابراهیم بن میمون، ابراهیم نخعی، ابراهیم بن عمر، احنف بن قیس، انس بن عیاض، اسماعیل بن ابی خالد، اسماعیل اسدی، جاریه بن قدامه سعدی، هانی بن هانی همدانی، زید بن ارقم و....

شایان ذکر است که این مقاله به صورت مستقل در هفتمین کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی در شهریور ۱۳۷۳ ش، با عنوان ثقات الإسلام به چاپ رسیده است.

بهبودی، محمّد باقر .

۶۹۶. «بررسی رجال حدیث: حسن بن علی بن ابی حمزه بطائنی».

فقه، کتاب اول (بهمن ۱۳۷۲)، ص ۲۹۷ - ۳۰۴.

نویسنده مقاله، پس از بیان اقوال علمای رجال در مورد واقفی بودن و دروغ‌پرداز بودن حسن بن علی بن ابی حمزه بطائنی و علی بن ابی حمزه بطائنی، به بحث در چگونگی مراحل حذف احادیث و اسامی کتاب‌های این دو شخصیت از کتاب‌های حدیثی و رجالی پرداخته است و از طرف دیگر، چگونگی تألیف کتاب‌هایی با اسامی مختلف - که همگی آنها روایات خود را از کتاب علی بن ابی حمزه بطائنی اخذ کرده‌اند - مورد بحث قرار داده است. ایشان، اسامی این کتاب‌ها را با این عناوین بیان می‌دارد: تفسیر البطائنی، تفسیر فضائل القرآن، تفسیر النعمانی، بیان أنواع علوم القرآن، الناسخ والمنسوخ، المحکم والمتشابه، وثواب القرآن.

۶۹۷. «طلوع و غروب اصحاب اجماع».

فقه، ش ۴ و ۵ (تابستان و پاییز ۱۳۷۴)، ص ۳۹۷ - ۴۱۴.

نقش و جایگاه «اصحاب اجماع» در فقه شیعه، بر هیچ پژوهشگری مخفی نیست. علم رجال، در صدد آن است که بازگو کننده اسناد و مدارکی باشد تا به این وسیله، اعتبار این اصحاب را برای مخاطبان، مشخص نماید. نویسنده مقاله با معرفی کتاب رجال الکثبی، ضمن بیان و شرح متن‌هایی از این کتاب که در مورد اصحاب اجماع وارد شده است، به نقش اصحاب اجماع در بیان روایات معصومان علیهم‌السلام و احکام اسلام می‌پردازد. سپس به بررسی جایگاه این اصحاب در اسناد روایات و بیان اختلافات مطرح شده در مورد آنها پرداخته است و به دنبال آن، برای مشخص شدن جایگاه اصحاب اجماع در فقه شیعه، اقوال معصومان علیهم‌السلام و علمای علم رجال در اعلم بودن فقهی آنها را مورد بررسی قرار می‌دهد.

۶۹۸. «علم رجال و مسئله توثیق: نقش ابراهیم بن هاشم قمی در حدیث شیعی».

کیهان فرهنگی، ش ۸۰ (بهار ۱۳۷۰)، ص ۲۸ - ۳۰.

بررسی زندگی‌نامه روایان حدیث و توثیق و تضعیف آنها در نقل حدیث، از ارکان مهم مباحث علم رجال است. نویسنده مقاله، ضمن بیان زندگی‌نامه ابراهیم بن هاشم قمی که از اصحاب چند تن از ائمه معصوم علیهم‌السلام بوده است، اقوال علمای رجال را در مورد این شخصیت، به همراه بیان تعداد روایاتی که از هر یک از معصومان علیهم‌السلام، نقل کرده است تا به این وسیله، جایگاه این شخصیت حدیثی در اسناد احادیث، مشخص گردد.

پهلوان، منصور.

۶۹۹. «اسناد و مشایخ روایان صحیفه کامله».

علوم حدیث، ش ۱۲ (تابستان ۱۳۷۸)، ص ۲۶ - ۶۹.

نویسنده مقاله، ضمن بیان جایگاه صحیفه سجادیه در میان مسلمانان، در صدد آن است که با بیان اسناد و مشایخ روایان این کتاب، اعتبار سندی این کتاب مهم را برای مخاطبان خود، مشخص نماید.

متن مقاله، مشتمل بر فهرست اسامی ۳۲ نفر از مشایخ مشهور از روایان صحیفه سجاده است که اسامی آنها بر اساس تاریخ وفاتشان تنظیم شده است و در ذیل هر عنوان، شرح حال مختصری از آن شخصیت و طُرُق هر یک از آنها به صحیفه کامله، با ذکر نشانی مصدر مورد مراجعه، مشخص شده است.

ترکمانی، حسینعلی .

۷۰۰. «ابوهریره و نشر اسرائیلیات و احادیث موضوعی».

علوم حدیث، ش ۱۰ (زمستان ۱۳۷۷)، ص ۱۳۶ - ۱۶۱.
نویسنده مقاله در نظر دارد نقش ابوهریره در نشر ساخته‌های ادیان دیگر و وضع احادیث جعلی در تاریخ صدر اسلام را مشخص نماید.
در مقاله، به بررسی این عناوین پرداخته شده است:
اسامی ابوهریره؛

تعداد احادیثی که از وی نقل شده است؛

اولین راوی متهم به وضع حدیث؛

شیوخ و شاگردان و ناقلان اخبار ابوهریره؛

بی اعتباری احادیث وی؛

ابوهریره، رودروی علی بن ابی طالب رضی الله عنه.

جاودان، محمد.

۷۰۱. «رجال نجاشی، سیر رجال نویسی متقدمان».

کیهان فرهنگی، ش ۳۷ (فروردین ۱۳۶۶)، ص ۱۴ - ۱۶.
نویسنده مقاله، ضمن بیان فهرستی از شانزده کتاب رجالی تألیف شده قبل از کتاب‌های اصول چهارگانه علم رجال شیعه، اقدام به معرفی هر یک از این چهار کتاب اصلی علم رجال می‌نماید و در نهایت، کتاب رجال النجاشی را با تفصیلی بیشتر معرفی نموده، تا به این وسیله به نقش و جایگاه مهمی که این کتاب در علم رجال داراست، اشاره کرده باشد.

در معرفی هر کتاب، زندگی‌نامه مختصری از مؤلف، به‌همراه ویژگی‌های مختصری از آن کتاب، بیان شده است و در نهایت، مصادر مورد مراجعه، معرفی شده‌اند.

جلالی، سهیلا .

۷۰۲. «پژوهشی درباره اصول اربعمئنه».

علوم حدیث، ش ۶ (زمستان ۱۳۷۶)، ص ۱۸۷ - ۲۳۱.

نویسنده مقاله در نظر دارد تا ضمن معرفی «اصول»، نقش و جایگاه این کتاب‌ها را در انتقال احادیث شیعه مشخص نماید.

در این مقاله، این مطالب مورد بحث واقع شده‌اند: معنای «اصل» و تفاوت آن با «کتاب»؛

زمان تدوین اصول؛

تعداد اصول؛

امتیازات اصول؛

سرنوشت اصول؛

فهرست برخی از اصول اربعمئنه.

در ذیل مقاله، مصادر مورد مراجعه، با ذکر نشانی مشخص شده‌اند.

جلالی، عبدالمهدی .

۷۰۳. «ابن عقده و مقام او در حدیث».

علوم حدیث، ش ۲ (زمستان ۱۳۷۵)، ص ۱۷۶ - ۲۰۱.

نویسنده مقاله در نظر دارد تا نقش و جایگاه ابن عقده را در اسناد احادیث شیعه، مشخص نماید.

در این مقاله در مورد مذهب ابن عقده، جایگاه وی در حدیث، مشایخ و راویان وی، به همراه دیدگاه علمای عامه و شیعه، کتاب‌ها و طُرُق وی در اسناد روایات شیعه، مباحثی مطرح شده است.

حاجی تقی، محمد .

۷۰۴. «محدثان و علمای امامی ری (تا پایان قرن چهارم)».

علوم حدیث، ش ۱۲ (تابستان ۱۳۷۸)، ص ۱۲۶ - ۱۵۱.

نویسنده مقاله، ضمن معرفی محدثان و علمای امامی شهر ری، در نظر دارد چگونگی سیر تکوین و گسترش مذهب امامیه در طی قرن اول تا چهارم در این

منطقه را مشخص بنماید.

مقاله شامل معرفی اجمالی شهر ری و معرفی مختصر ۸۸ نفر از فقها و محدثان و روایان احادیث معصومان علیهم السلام ری تا پایان قرن چهارم است. در زیرنویس، اسامی مصادر مورد مراجعه، با ذکر نشانی مشخص شده‌اند.

حسینی آل مجدّد، سید حسن .

۷۰۵. «مراسیل ابن ابی عمیر، بین القبول والرد».

علوم الحدیث، ش ۵ (محرم الحرام - جمادی الآخرة ۱۴۲۰ ق)، ص ۸۴-۹۳.

نویسنده مقاله، در صدد است که برای مخاطبان خود مشخص نماید که: آیا مُرسل‌های ابن ابی عمیر، حجّت‌اند یا خیر؟ به همین منظور، در مرحله اول، معنای مُرسل، اقسام مرسل، معنای عام و خاص، و قول مشهور را در مورد روایات مرسل، بیان می‌نماید. سپس ادله و اقوال ذکر شده در حجّت مرسل‌های ابن ابی عمیر را با ذکر نشانی مصادر مورد مراجعه، بیان نموده و مورد بحث قرار می‌دهد و در نهایت می‌پذیرد که مرسل‌های ابن ابی عمیر، حجّت‌اند.

حسینی جلالی، سید محمد رضا .

۷۰۶. «باب من لم یرو عن الأئمة علیهم السلام فی کتاب الرجال للشیخ الطوسی».

توانا، ش ۷ و ۸ (ربیع الثانی - رمضان ۱۴۰۷ ق)، ص ۴۵-۱۴۹.

نویسنده، این مقاله را برای رفع اشکال در تکرار نام برخی روایان از ائمه علیهم السلام که در ضمن باب «من لم یرو عنهم» کتاب رجال الطوسی تکرار شده، نگاشته است و توجیحات ذکر شده برای تکرار این عناوین را بیان داشته است. وی مصادیق این تکرار عنوان را ۶۹ مورد دانسته است و در ذیل هر عنوان، به توضیح وجه تکرار پرداخته است.

۷۰۷. «کتابی تازه در رجال، با سبکی جدید».

آینه پژوهش، ش ۶ (فروردین و اردیبهشت ۱۳۷۰)، ص ۱۴-۲۳.

شناخت سبک‌ها و روش‌هایی که در متون علمی به کار برده شده‌اند، مهم‌ترین وسیله برای بازیافت محتوای کتاب‌ها و سریع‌ترین شیوه برای دسترسی به مطالب

آنهاست. نویسنده مقاله، ضمن بیان مختصری در سبک‌هایی که در تألیف کتاب‌های رجالی به کار برده شده است، به ضرورت شناخت این سبک‌ها در هر چه بهتر استفاده کردن از این گونه کتاب‌ها اشاره می‌نماید.

پس از این مقدمه، نویسنده به بیان سبک و روشی که مرحوم آیه الله سید حسین طباطبایی بروجردی در تألیف کتاب تجرید أسانید الکافی و تنقیح أسانید التهذیب به کار برده، می‌پردازد تا به این وسیله، نه تنها دسترس یافتن به این کتاب‌ها برای مخاطب آسان باشد، بلکه به جایگاه مهمی که این کتاب‌ها با این شیوه و سبک در علم رجال دارا هستند، اشاره‌ای داشته باشد.

این مقاله، شامل مباحثی در سبک‌شناسی، شامل: جدا سازی اسناد کتب حدیثی و جمع‌آوری در کتابی مستقل، ترتیب اسناد روایات هر راوی در کنار یکدیگر و بیان تعلیقات، جهت رفع نواقص است و نیز بیان مقدماتی که نقش مهمی در تکمیل مطالب کتاب دارند.

در بحث از شیوه مؤلف در تألیف کتاب، این ویژگی‌ها برای آن ذکر شده است: تکمیل نواقص موجود در منابع رجالی، بیان علل حدیث و رفع آنها، آسان کردن منبع در جهت مقصود، احیای علوم حدیث، و مقدمه بودن آن برای فراگیری علم رجال.

۷۰۸. «المصطلح الرجالی: أسند عنه».

تراثنا، ش ۳ (شتاء ۱۴۰۶ ق)، ص ۹۸-۱۵۴.

یکی از اصطلاحات رجالی‌ای که از زمان شیخ طوسی در کتاب‌های رجالی، از جمله کتاب رجال الطوسی وارد شده است، اصطلاح «أسند عنه» است که معنای این اصطلاح، از گذشته مورد بحث و بررسی علمای علم رجال بوده است.

نویسنده مقاله، در نظر دارد ضمن بیان اقوال علما، با بررسی معناهای لغوی و اصطلاحی مشتقات این اصطلاح، معنای روشنی از آن، ارائه نماید.

مطالب مورد بحث در این مقاله عبارت‌اند از:

بررسی معنای لغوی و اصطلاحی «سند»، «مسند»، «أسند عنه»؛

بیان و بررسی اقوال و احتمالات هفتگانه در معنای این اصطلاح؛

تبیین قول مورد قبول نویسنده مقاله؛

عدم دلالت این اصطلاح بر تضعیف و توثیق.

۷۰۹. «المتقی النیس من دُرر القوامیس».

تفاوتها، ش ۲۴ (رجب، شعبان و رمضان ۱۴۱۱ ق)، ص ۱۵۵ - ۲۳۷.

نویسنده مقاله، پس از بیان زندگی‌نامه فاضل دربندی و بیان اقوال علما درباره ایشان، اقدام به معرفی تفصیلی کتاب قوامیس الرجال و الدرایة ی این شخصیت نموده است.

این کتاب، در بردارنده توضیح مصطلحات موجود در علم رجال و درایه، بیان شرح حال رجالی که در مورد آنها اختلاف وجود دارد، معرفی کتاب‌های رجالی، و مطالب دیگری در علم رجال و درایه است.

نویسنده کتاب در ذیل هر عنوان، علاوه بر بیان اقوال علمای رجال و درایه، دیدگاه خود را ارائه می‌کند و فواید آن مبحث را مشخص می‌نماید. مطالب مورد بحث، بر اساس حروف الفبا تنظیم شده‌اند.

نویسنده مقاله، تعدادی از مباحث مطرح شده در این کتاب را انتخاب و بیان نموده است که بعضی از مباحث رجالی آن عبارت‌اند از: اجازات، اصحاب اجماع، اصول اربعمه، الفاظ تعدیل و توثیق، تمییز مشترکات، توثیقات عام و خاص، طبقات، ظن رجالی، تعریف علم رجال، مشایخ اجازه و

حسینی، علیرضا

۷۱۰. «سیستم مترادفات و تمییز مشترکات در معجم رجال». قم: مرکز تحقیقات

کامپیوتری علوم اسلامی، مجموعه مقالات اولین سمینار کامپیوتر و علوم اسلامی، بهار ۱۳۷۲، ۶۳۵ ص (ص ۲۸۵ - ۳۳۱).

هدف از نگارش این مقاله، توجه به دو مشکل جدی از مشکلات موجود در اسناد روایات است. یکی از مشکلات، عناوین مشترک بین دو یا چند راوی، و دیگری عناوین پراکنده یک راوی که در بردارنده دو بحث تمییز مشترکات و توحید مختلفات است و همچنین بیان ضرورت تهیه نرم‌افزارهایی که در این راه، محققان را یاری نماید.

مقاله در سه فصل تنظیم شده است. در فصل اول، سابقه پیشینه مبحث تمییز مشترکات و توحید مختلفات، تبیین راه حل‌های ارائه شده، به همراه بیان عدم کارایی آنها با استناد و مراجعه به کتاب‌های رجالی بیان شده است.

در فصل دوم، عوامل ایجاد اشتراک و مراحل تمییز مشترکات، تبیین و بررسی شده‌اند.

در فصل سوم، مراحل و چگونگی کار در توحید مختلفات، مورد بحث و بررسی واقع شده است.

در فصل‌های دوم و سوم، ضمن تبیین مشکلات ذکر شده و چگونگی مراحل رفع آنها، به نقش و شیوه برنامه‌های نرم افزاری در رفع این مشکلات، پرداخته شده است.

حقدار، علی اصغر.

۷۱۱. «درنگی در علم رجال».

بصائر، ش ۱۴-۱۵ (آذرودی ۱۳۷۴)، ص ۳۰-۳۲.

نویسنده مقاله، فهرستی از بعضی عناوین کلی علم رجال را در غالب اصطلاحات منطقی، تطبیق داده و بیان می‌نماید.

نویسنده، بحث از احادیث را در دو محور کلی بیان می‌نماید که عبارت‌اند از: اول، صورت درون معرفتی، که ناظر بر روایان و متون و اسانید احادیث، و همچنین در بردارنده علم رجال حدیث و درایه حدیث است.

دوم، صورت معرفت‌شناسانه که می‌توان آن را به نام «فلسفه علم رجال» خواند و ناظر بر مباحث و مسائل علم رجال در تشخیص رایی موثق و غیر موثق و... است. نویسنده مقاله، سپس اقدام بر معرفی موضوع علم رجال و بیان تعریف اقسام حدیث می‌نماید.

مباحث دیگر این مقاله که به صورت فهرست، با بیانی مختصر آورده شده‌اند، عبارت‌اند از:

مبادی تصویری و تصدیقی علم رجال؛

حدّ و رسم مبادی تصویری علم رجال؛

عوارض ذاتی موضوع علم رجال؛

علم رجال از علوم حقیقی است؛

قضایای جزئی علم رجال و کبرای کلی در علم رجال.

در نهایت، فهرستی از توثیقات عامه، و فهرستی از کتب رجالی مشهور، و ذکر جایگاه فواید رجالی، به همراه بیان فهرستی از این فواید، ارائه شده است.

حیدری، مرتضی .

۷۱۲. «نظرات فی الأصول الرجالية عند الشيعة الإمامية».

الفکر الاسلامی، ش ۱۳ و ۱۴ (محرم - جمادی الآخرة ۱۴۱۷ ق)، ص ۲۸۷ - ۳۲۲.

قوام و شکل‌گیری هر علمی، بر پایه‌هایی مستقر است که همواره و در هر مبحثی از آن علم، به آن استوانه‌های محکم، مراجعه می‌شود. در علم رجال، رجوع به کتاب‌های معتبر رجالی که از علمای علم رجال صدر اسلام به دست ما رسیده، متداول است و استوانه‌های این علم به حساب می‌آیند.

نویسنده مقاله، ضمن بیان مقدمه‌ای در بیان جایگاه علم رجال در علوم اسلامی، به نقش محوری کتاب‌های اصول رجالی در علم رجال اشاره می‌نماید و این کتاب‌ها را بر اساس محتویات آنها به قسم‌های مختلفی تقسیم می‌نماید. سپس اصول (منابع) رجالی را به دو قسم تقسیم می‌کند که عبارت‌اند از:

۱. اصول رجالی نخستین، شامل رجال الکثی، رجال النجاشی، الفهرست و الرجال شیخ طوسی؛

۲. اصول رجالی ثانوی، شامل: رجال البرقی، کتاب الضعفاء ابن غضائری و رساله اُبی غالب الزراری.

در ذیل هر عنوان، معرفی تفصیلی شامل زندگی‌نامه مؤلف آن کتاب و ویژگی‌ها و مباحث مورد بحث در آن کتاب، بیان شده است.

دریاب نجفی، محمود .

۷۱۳. «دراسة فی علم الرجال».

الفکر الإسلامی، ش ۱ (محرم - ربيع الأول ۱۴۱۴ ق)، ص ۷۳ - ۹۵.

ضرورت علم رجال و نیاز به آن، از گذشته مورد بحث علمای علوم اسلامی بوده است. نویسنده مقاله، با بیان موضوع علم رجال و نیاز به آن و بیان ادله نفی‌کنندگان این علم و طرح مباحث دیگری که در این علم مطرح است، در نظر دارد تا جایگاه و ضرورت این علم را روشن بنماید.

مباحث مطرح شده در این مقاله عبارت‌اند از:

تعریف و حاجت به علم رجال؛

ادله نفی‌کنندگان نیاز به علم رجال؛

معرفی تفصیلی علما و کتاب‌های معروف علم رجال.

۷۱۴. «مع الطوسی فی رجاله».

الفکر الإسلامی، ش ۲ (ربیع الثانی - جمادی الثانية ۱۴۱۴ ق)، ص ۹۴-۱۲۳.

مقاله، ضمن بیان اشکال‌هایی که در مورد بعضی از اسامی راویان در باب «من لم یروا عنهم» و دیگر ابواب کتاب رجال الطوسی مطرح شده است، توجیهاتی را در اقسام مختلف این اشکال‌ها بیان نموده است.

نویسنده مقاله، پس از معرفی راویان معمر حدیث، اشکال‌های مطرح شده را در پنج قسم دسته‌بندی نموده که عبارت‌اند از:

۱. فهرست اسامی رجالی که از اصحاب یکی از معصومان علیهم‌السلام ذکر شده‌اند و سپس، بر عدم روایت آنها تصریح شده و یا در روایت آنها از آن معصوم علیه‌السلام، تردید شده است.

۲. اسامی رجالی که در باب «من لم یروا عنهم» آورده شده‌اند و علمای دیگر گفته‌اند که از معصوم روایت دارند.

۳. اسامی اشخاصی که در باب «من روی عنهم» و باب «من لم یروا» آورده شده‌اند؛ اما قطع بر اتحاد آنها نمی‌توان داشت.

۴. اسامی راویانی که از اصحاب یکی از معصومان علیهم‌السلام و باب «من لم یروا» ذکر شده‌اند، و قرینه‌ای بر هم‌عصر بودن آنها با یکی از معصومان علیهم‌السلام و همین‌طور قرینه‌ای بر درک عصر غیبت و بعد از آن در مورد آنها ذکر نشده است.

۵. فهرست اسامی متشابه، در حالی که متغایرنند و شیخ طوسی آنها را در دو باب، ذکر نموده است.

۷۱۵. «أسند عنه فی رجال الطوسی».

الفکر الإسلامی، ش ۳ و ۴ (رجب - ذوالحجّة ۱۴۱۴ ق)، ص ۱۳۸-۱۸۲.

یکی از اصطلاحات رجالی که از گذشته در معنا و دلالت آن در میان علمای علم رجال مورد بحث بوده است، اصطلاح «أسند عنه» در کتاب رجال الطوسی است.

نویسنده مقاله، ضمن بیان اقوال علما در مورد معنا و دلالت این اصطلاح، در نظر دارد معنا و دلالت روشنی از آن را ارائه نماید.

مطالب مورد بحث در این مقاله عبارت‌اند از:

اقوال ذکر شده در معنای «أسند عنه»؛
 بیان شواهدی بر صحّت معنای مورد اختیار نویسنده مقاله؛
 عدم دلالت این اصطلاح بر جرح یا تعدیل؛
 فهرست اسامی ۳۴۴ نفر از رجالی که در کتاب رجال الطوسی یا تعبیر «أسند عنه»
 وارد شده‌اند.

ذاکری، علی اکبر.

۷۱۶. «نقش تاریخ در دانش رجال».

فقه، ش ۱۳ (پاییز ۱۳۷۶)، ص ۱۹۶-۲۰۹.

نویسنده مقاله، ضمن بیان این مطلب که علم رجال به عنوان مقدمه‌ای برای اجتهاد به حساب می‌آید، این علم را در سه محور کلی می‌گنجاند که عبارت‌اند از: طبقه‌
 راویان، شرح حال راویان، و جرح و تعدیل. سپس ضمن معرفی مختصری از هر
 یک از این سه محور، اقدام به بررسی و تبیین جایگاهی می‌نماید که علم تاریخ در
 رفع مشکلات «شرح حال راویان» می‌تواند داشته باشد و اضافه می‌کند که
 شرح حال‌نگاری، یکی از بخش‌های دانش تاریخ است، به طوری که تبیین
 ویژگی‌های زمان و مکانی‌ای که راوی در آن زندگی می‌کرده است، می‌تواند درک
 صحیح‌تری از آن راوی برای مخاطب ایجاد نماید و از طرف دیگر، در کتاب‌های
 تاریخی، بسیاری از مطالب که در بیان حالات راویان مؤثر است، مطرح شده که در
 کتاب‌های رجالی، این مباحث مورد بحث واقع نشده‌اند. سپس شرح حال مصعب
 بن یزید انصاری را که از کتاب‌های تاریخی اتخاذ شده است، مورد بحث و بررسی
 قرار می‌دهد.

رضایی اصفهانی، محمد علی.

۷۱۷. «دروغبر دازان در حوزه حدیث شیعه».

علوم حدیث، ش ۳ (بهار ۱۳۷۶)، ص ۱۵۵-۱۷۸.

نویسنده مقاله، ضمن معرفی راویان دروغبر داز، در نظر دارد تا به آثار معرفی این
 گونه راویان در اسناد احادیث، و نیز دفع انحرافات در اسناد احادیث، اشاره کند.
 مقاله، شامل شرح حال ۲۲ نفر از راویان دروغبر داز، به همراه ذکر اقوال علمای علم

رجال در مورد آنها و ذکر مصادر مورد مراجعه و نشانی آنهاست.

۷۱۸. «دروغپردازان در حوزه حدیث اهل سنت».

علوم حدیث، ش ۸ (تابستان ۱۳۷۷)، ص ۸۹-۱۱۳.

نویسنده مقاله، ضمن بیان انگیزه‌ها و مراحل تاریخی جعل حدیث و همچنین معرفی راویان دروغپرداز در حوزه حدیث اهل سنت، در نظر دارد به آثار معرفتی این گونه راویان در اسناد احادیث اهل سنت، و نیز دفع انحرافات در اسناد احادیث، اشاره بنماید.

مقاله، شامل فهرستی از انگیزه‌های جاعلان حدیث در جعل حدیث و مراحل تاریخی جعل حدیث، به همراه فهرستی از معیارهای تشخیص احادیث «موضوع» است و شرح حال ۲۷ نفر از چهره‌های مشهور به جعل حدیث در اهل سنت با ذکر اقوال علمای رجال، آورده شده است.

در زیرنویس، اسامی و نشانی مصادر مورد مراجعه، مشخص شده است.

زارعی کرمانی، محمد.

۷۱۹. «جستجویی در ترجمه حسن بن محبوب».

علوم حدیث، ش ۶ (زمستان ۱۳۷۶)، ص ۲۳۲-۲۴۴.

نویسنده مقاله، ضمن مراجعه به کتاب‌های حدیثی و رجالی، در نظر دارد آنچه را که در مورد زندگی حسن بن محبوب، به عنوان یکی از اصحاب اجماع به دست آورده، ارائه بنماید.

در این مقاله، به مباحثی در خاندان، شغل و طبقه حسن بن محبوب در سلسله اسناد احادیث، و زندگی‌نامه وی در کتاب رجال کشی، و نیز تألیفات وی پرداخته شده است.

ساعدی، حسین.

۷۲۰. «نشأة علم الرجال و تطوره».

الفکر الاسلامی، ش ۲۶ (شوال - ذوالحجّة ۱۴۱۲ ق)، ص ۲۰۱-۲۶۰.

نویسنده در مقدمه مقاله خود، وجه نیاز به علم رجال و مراحل رشد و تطوّر این علم را در هشت مرحله بیان نموده است. سپس در متن مقاله، در ذیل عنوان هر یک

از مراحل هشتگانه، چگونگی وجه نیاز به این مرحله جدید و رشد هر مرحله را مورد بحث قرار داده است. ایشان در هر مرحله، فهرست آثار رجالی آن مرحله را به همراه بیان خصوصیات و موضوعات مورد بحث در بسیاری از این کتاب‌ها مشخص نموده است.

فهرست عناوین مراحل هشتگانه تطوّر علم رجال در مقاله عبارت‌اند از:

۱. عصر نبی ﷺ، موضوعیت و مشروعیت علم رجال؛
۲. عصر ائمه علیهم‌السلام، وضع قواعد اساسی در جرح و تعدیل؛
۳. تألیف کتاب‌های رجالی مشتمل بر اسامی رجال بدون جرح و تعدیل؛
۴. تألیف کتاب‌های رجالی مشتمل بر اسامی و شرح حال رجال؛
۵. تألیف جوامع رجالی؛
۶. مراجعه به کتاب‌های حدیثی در مباحث رجالی و اعتماد به آنها؛
۷. ظهور مبانی جدید و قواعد کلی در علم جرح و تعدیل؛
۸. موسوعات رجالی.

ساکت، محمد حسین.

۷۲۱. «زنان حدیث‌پژوه در آسیای مرکزی سده پنجم و ششم هجری».

کیهان فرهنگی، ش ۱۰۵ (دی ۱۳۷۲)، ص ۴۸ و ۴۹.

نویسنده مقاله، ضمن بیان مختصری از چگونگی رشد اسلام در آسیای مرکزی، به بیان جایگاه و نقش زنان این منطقه در حدیث پژوهی و نقل احادیث در قرن‌های پنجم و ششم هجری می‌پردازد. سپس اسامی یازده نفر از این زنان حدیث‌پژوه و ناقل حدیث را ذکر کرده است و شرح حال مختصری از هر یک را بیان می‌نماید. در مقاله، نام و نشانی مصدرهای مورد مراجعه، مشخص شده است.

سبحانی، جعفر.

۷۲۲. «تحقیقی پیرامون: رجال ابن غضائری».

نور علم، ش ۱۵ (اردیبهشت ۱۳۶۵)، ص ۵۵-۶۷ و ش ۱۶ (تیر ۱۳۶۵)، ص ۱۹-۲۹ و ۹۳.

در مورد رجال ابن الغضائری، از دیرباز، مباحث مختلفی در میان علمای علم رجال

مطرح بوده است. این مباحث، عمدتاً در مورد تردید در نویسنده این کتاب، محتویات کتاب و اعتبار آنهاست.

نویسنده مقاله با بیان ادله‌ای به هر یک از این مباحث به صورتی مختصر، پاسخ می‌دهد. متن مقاله، شامل این مباحث است:

زندگی‌نامه حسین بن عبیدالله غضایری و احمد بن حسین بن عبیدالله غضایری؛ چگونگی دستیابی علما به این کتاب؛ آیا این کتاب، تألیف خود غضایری است و یا تألیف فرزند وی بوده است؟؛ ارزش و اعتبار این کتاب، نزد علما.

سید علوی، سید ابراهیم

۷۲۳. «ابن غضایری و رجال او».

مشکوٰة، ش ۲۸ (پاییز ۱۳۶۹)، ص ۱۰۳ - ۱۱۰.

نویسنده مقاله در صدد آن است تا با بیان اقوال علما در مورد ویژگی‌های مختلف ابوالحسین احمد بن حسین بن عبیدالله غضایری، شخصیت وی را معرفی نماید.

مقاله شامل مباحث ذیل است:

نسب غضایری؛

تاریخ ولادت و وفات او؛

ابن غضایری از دیدگاه علمای علم رجال؛

میزان وثاقت وی و توثیقات و تضعیفاتی که از وی ذکر شده است؛

تصنیفات ابن غضایری.

شبییری، سید محمّد جواد

۷۲۴. «أحسن الفوائد فی أحوال المساعده».

تراثنا، ش ۵۳ و ۵۴ (محرم - جمادی الآخرة ۱۴۱۹ ق)، ص ۱۸۰ - ۲۴۰.

نویسنده مقاله، ضمن بررسی احوال شخصیت‌هایی که در نام «مسعده» مشترک‌اند، در نظر دارد تفصیلی بین این شخصیت‌ها ایجاد نماید؛ زیرا بعضی از آنها توثیق شده‌اند و بعضی دیگر، توثیقی در مورد آنها وارد نشده است.

متن مقاله، شامل این مباحث است:

اوصاف اشخاصی که با نام «مسعدة» اند؛
 تطبیق بعضی از این اوصاف بر بعضی از این شخصیت‌ها؛
 وحدت و تعدد مسعدة بن صدقه؛
 اتحاد (یکی بودن) مسعدة بن صدقه با مسعدة بن یسع؛
 اتحاد مسعدة بن زیاد با مسعدة بن یسع؛
 اتحاد مسعدة بن صدقه با مسعدة بن زیاد.

۷۲۵. «الکتاب النعمانی و کتابه الغیبة».

علوم الحدیث، س ۲، ع ۳ (محرم الحرام - جمادی الآخرة ۱۴۱۹ ق)، ص ۱۷۵ - ۲۳۸.
 این کتاب، مشتمل بر روایاتی در مورد غیبت امام منتظر (عج) است.
 نویسنده مقاله به دلیل اهمیت این کتاب، در سه فصل مباحثی را ارائه نموده که شرح
 آن چنین است:
 در فصل اول، تاریخ زندگی نعمانی، مشایخ و شاگردان وی، تاریخ و غرض از
 تألیف این کتاب را بیان نموده است.
 در فصل دوم، مصادر این کتاب با مراجعه به اسناد کتاب و استفاده از قراین مختلف،
 مشخص شده است.
 در فصل سوم، ارتباط بین الغیبة نعمانی و الکافی مورد بررسی واقع شده است.
 در این مقاله، مؤلف به منظور دستیابی به مباحث مطرح شده در هر فصل، به اسناد
 روایات این کتاب و دیگر کتاب‌های حدیثی و رجالی مراجعه نموده و با تبیین طُرُق
 راویان و ارائه اسناد روایات مناسب با عنوان مورد بحث، دیدگاه‌ها و ادله خود را در
 بیان مشایخ و شاگردان نعمانی، کشف مصادر کتاب و ارائه ارتباط بین الکافی و این
 کتاب را مستدل نموده است.

۷۲۶. «نقش تعبیر واسطه در معجم رجالی». قم: مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم
 اسلامی، مجموعه مقالات اولین سمینار کامپیوتری و علوم اسلامی، بهار ۱۳۷۲،
 ص ۶۳۵ (ص ۴۶۷ - ۵۳۱).

مؤلف در این مقاله، نقش تعبیر «واسطه» (مطالب موجود در اسناد، غیر از نام
 راویان) در اسناد روایات و کتب رجالی را از جهات مختلف بررسی کرده است
 و فایده رجالی این بحث و انعکاس آن در معجم رجال الحدیث و دیگر فواید جانبی

آن را تعیین نموده است.

مؤلف در مقدمه به مفهوم تعبیر «واسطه» و پیشینه تاریخی این بحث، اشاره کرده است و مباحث مقاله را در سه محور اصلی ارائه کرده که عبارت‌اند از:

محور اول: بررسی نقش تعبیر واسطه در بیان کیفیت تحمّل روایت؛ در این محور، این مباحث مطرح شده‌اند:

تعبیر واسطه‌ها و طرق هشتگانه تحمّل حدیث؛

مشخص نمودن روایت مستقیم و غیر مستقیم از معصوم علیه السلام، در روایاتی که نحوه حمل آنها روشن نیست؛

ارائه نمونه‌های علمی تأثیر تعبیر واسطه‌ها در اسناد و بحث‌های رجالی و بررسی انعکاس آنها بر معجم رجالی؛

بررسی نقش تعبیر واسطه‌ها در رجال النجاشی؛

تبیین و تمیز نقش اطلاعاتی که از روایان در تعبیر واسطه‌ها وجود دارد و در سند، واقع نشده‌اند.

محور دوم: تبیین فواید جانبی تعبیر واسطه‌ها؛ این فواید در امور ذیل، مؤثر است:

تعیین مکان و زمان روایت؛

تعیین کتاب و مصدر روایت؛

تعیین مؤلف کتاب‌های ناشناخته؛

تبیین اتحاد و عدم اتحاد دو روایت.

محور سوم: ارائه نمونه‌هایی از تعبیر واسطه‌ها در کتب اربعه حدیثی.

شیری زنجانی، سید موسی و جعفر سبحانی.

۷۲۷. «قاموس الرجال و صاحب آن، معرفی یک اثر ارزنده».

کیهان فرهنگی، ۲، ش ۱ (فروردین ۱۳۶۴)، ص ۱۲-۱۴.

این مقاله، مشتمل بر مصاحبه با آیه الله سید موسی شبیری در مورد شهر شوشتر به عنوان جایگاه علم و فقهات و معرفی بعضی از علمای مشهور این شهر است.

سپس روش حاج محمد تقی شوشتری در تألیف کتاب قاموس الرجال، و جایگاه علمی این کتاب در علم رجال، مورد بحث و بررسی واقع شده است.

در پایان، نامه آیه الله جعفر سبحانی درباره کتاب قاموس الرجال، با عنوان «معرفی یک اثر ارزنده»، آورده شده است.

صدیقی نسب، عباسعلی .

۷۲۸. «بزهشی درباره زراره و خاندان اعین».

مشکوٰة، ش ۴۲ (بهار ۱۳۷۳)، ص ۱۳۴-۱۴۹ و ش ۴۵ (زمستان ۱۳۷۳)، ص ۱۲۷-۱۵۰.

یکی از شاخه‌های مورد بحث در علم رجال، بحث از خاندان‌هایی است که به دلیل داشتن کثرت راویان حدیث، مشهور گردیده‌اند.

بحث از خاندان این‌گونه راویان، می‌تواند راهگشای مشکلات در بسیاری از اسناد روایات باشد.

از شاخص‌ترین این خاندان‌ها، خاندان اعین‌اند و بارزترین شخصیت در این خاندان، زراره بن اعین است که از سرآمدترین افراد اصحاب اجماع به شمار می‌آید.

نویسنده مقاله، ضمن بررسی تاریخچه شکل‌گیری این خاندان در اسلام، عمده بحث خود را در مورد زراره بن اعین مطرح نموده است و در ضمن بیان زندگی این شخصیت، به نقش و جایگاه وی در میان شیعیان و اصحاب ائمه علیهم‌السلام در رشد و انتقال احادیث، اشاره می‌نماید.

در این مقاله، فهرستی از اسامی راویان زراره، به ترتیب حجم روایاتی که از وی نقل کرده‌اند، بیان شده است.

صفری فروشانی، نعمة الله .

۷۲۹. «جریان‌شناسی غلو».

علوم حدیث، ش ۱ (پاییز ۱۳۷۵)، ص ۱۰۸-۱۲۶ و ش ۲ (زمستان ۱۳۷۵)، ص ۱۲۱-۱۷۵.

نویسنده مقاله، به نقش و آثار باقی مانده از غلات بر احادیث شیعه و چگونگی برخورد علمای علم رجال با این جریان پرداخته است.

مقاله در دو بخش ارائه شده است:

بخش اول، شامل کلیاتی در زمینه غلو، که در بردارنده معنای غلو و تأثیر آن، و غلو در ذات و صفات است؛

بخش دوم، شامل دیدگاه ابن غضائری و افرادی است که ایشان در کتاب الضعفاء،

آنها را متهم به غلو کرده است.

۷۳۰. «مبانی رجالی امام خمینی (ع)».

علوم حدیث، ش ۱۴ (زمستان ۱۳۷۸)، ص ۳۸-۱۳۸.

نویسنده مقاله در نظر دارد با ارائه گوشه‌هایی از مباحث رجالی مطرح شده در کتاب‌های امام خمینی (ع)، مبانی و آرای رجالی ایشان در زمینه‌های مختلف علم رجال را مشخص بنماید و چون حضرت امام (ع)، دارای کتاب رجالی مستقلی نیست، این مبانی رجالی را با مراجعه به آثار فقهی استدلالی و اصولی ایشان، تهیه کرده است.

مقاله در بردارنده این عناوین است:

دیدگاه‌های امام (ع) در کلیات علم رجال؛

توثیقات خاص و عام؛

بعضی از کتب روایی و بعضی از رجالی که در اسناد روایات واقع شده‌اند.

عاشوری تلوکی، نادعلی.

۷۳۱. «تأملی در مقاله: دروغپردازان در حوزه حدیث اهل سنت».

علوم حدیث، ش ۱۰ (زمستان ۱۳۷۷)، ص ۱۸۰-۱۸۸.

نویسنده مقاله، اشکال‌هایی را بر مقاله «دروغپردازان در حوزه حدیث اهل سنت» مطرح می‌نماید، از جمله: اشکال بر محدودیت مصادر مورد مراجعه، نفی ادعای جعل حدیث تا قرن ششم، نفی بعضی حالات در مورد بعضی از شخصیت‌های ذکر شده، صحیح نبودن استناد به هر کتابی به عنوان شاهد بر مدعا.

عبدالله، محمّد.

۷۳۲. «نقد مقال: مع الطوسی فی رجاله».

الفکر الإسلامی، ش ۵ (محرم-ربیع الأول ۱۴۱۵ق)، ص ۲۰۵-۲۱۰.

این مقاله در نقد مقاله «مع الطوسی فی رجاله» است. نویسنده پس از بیان اشکال‌هایی بر مقاله یاد شده، در اتخاذ مطالب از مقاله‌های دیگر، بسیاری از اشکال‌های مطرح شده از طرف نویسنده بر کتاب رجال الطوسی را بی مورد دانسته است و توجیحات و توضیحاتی در عدم ردّ این اشکال‌ها بیان نموده است.

از جمله، اشکال شده که چرا نام بعضی از راویان به عنوان راوی یکی از ائمه علیهم السلام و در باب «من لم یروا عنهم علیهم السلام» آورده شده است. ایشان در جواب آورده که بعضی از راویان معمر در زمان دو یا چند امام زندگی می کرده‌اند، به طوری که راوی از یک امام بوده‌اند و از امام دیگر، به طور مستقیم، روایت نقل نکرده‌اند، با وجودی که در زمان آن امام، زندگی می کرده‌اند.

بر همین اساس، اسامی این گونه راویان در فهرست راویان یک امام آورده شده است و در مورد راوی بودن از امام دیگر، و یا ادامه حیات داشتن در زمان غیبت، در باب «من لم یرو» هم آورده شده‌اند.

غروی نایینی، نهلا.

۷۳۳. «زنان راوی حدیث امیرالمؤمنین علیه السلام».

علوم حدیث، ش ۱۲ (تابستان ۱۳۷۸)، ص ۷۰-۸۵.

نویسنده مقاله، در نظر دارد با بیان شرح حال و روایات نقل شده از زنان راوی از امام علی بن ابی طالب علیه السلام، نقش زنان را در نقل احادیث، روشن بنماید. لذا با بیان فهرست اسامی ۲۱ نفر از راویان زن که روایات حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام را نقل کرده‌اند، به شرح حال، فضایل و سخنان بعضی از آنها می پردازد. در ضمن بیان سخنان و احوال این بانوان، اقوال علمای علم رجال در مورد آنها، به همراه ذکر اسامی مصادر مورد مراجعه و نشانی آنها مشخص شده است.

۷۳۴. «زنان راوی در آثار سیره نویسان».

فرزانه، ش ۴ (تابستان و پاییز ۱۳۷۳)، ص ۴۲۷-۴۳۰.

نویسنده مقاله با بیان فهرستی از کتاب‌های شیعه و اهل سنت که در بیان شرح احوال مردان و زنان راوی حدیث تألیف شده، طرح و بررسی بسیار مختصر زندگی‌نامه بانوانی که در گذشته، در پیشرفت جوامع اسلامی و انتشار احادیث نقش داشته‌اند، به عنوان نقیصه‌ای در این کتاب‌ها مطرح نموده و متذکر می شود که با وجود این که اسلام و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در احقاق حقوق زنان، سفارش بسیار کرده‌اند؛ اما متأسفانه این قبیل مؤلفان، تنها قسمت محدودی از حجم کتاب را به معرفی زنان در اسلام، اختصاص داده‌اند.

غفار، عبد الرسول .

۷۳۵. «معايير الجرح والتعديل».

الفکر الإسلامی، ش ۶ (ربیع الثانی - جمادی الثانیة ۱۴۱۵ ق)، ص ۱۱۵ - ۱۲۶.

یکی از شاخه‌های مهم علم رجال، شرح احوال راویان حدیث است و یکی از مباحث مطرح شده در شرح احوال راویان، جرح و تعدیل وارد شده در مورد آنهاست و علم به جرح و تعدیل راویان، نقش بسیار مهمی در توثیق و تضعیف آنها دارد.

نویسنده مقاله، با بیان معیارهایی که در مورد جرح و تعدیل وارد شده است، دیدگاه‌های علما در زمینه اقسام جرح و تعدیل را بیان می‌نماید. در ابتدا، جرح و تعدیل را به دو قسمت کلی مجزود از ذکر سبب، و جرح و تعدیل با ذکر سبب تقسیم می‌نماید. سپس اقوال ذکر شده در تعارض جرح و تعدیل را مورد بررسی قرار می‌دهد.

مباحث مطرح شده در این مقاله عبارت‌اند از:

ذکر سبب در جرح و تعدیل؛

تعارض جرح و تعدیل، شامل:

۱. جمع بین نصین یا بین ظاهر و نص؛

۲. قول به تقدیم جارح، مطلقاً؛

۳. قول به تقدیم جارح، با ذکر سبب؛

۴. استفاده از مرجحات.

غفاری، علی اکبر .

۷۳۶. «علم رجال».

کیهان اندیشه، ش ۱۴ (مهر و آبان ۱۳۶۶)، ص ۳۵ - ۵۴.

از دیرباز، علم و معرفت به اخبار صحیح برای عمل به آن، و شناخت اخبار ساختگی برای عدم قبول و اجتناب از آن، موضوع و محور بحث علمای اسلام بوده است. به این دانش که بحث از راویان اسناد روایات را در بردارد، «علم رجال» می‌گویند.

نویسنده مقاله، ضمن بیان جایگاه علم رجال در علوم اسلامی، چند مورد از

مباحث محوری این علم را مطرح می‌کند و به طور مختصر، توضیح می‌دهد.
 مباحث این مقاله، شامل مطالب ذیل است:
 علمای معروف در جرح و تعدیل و رجالیان امامیه؛
 علمای معروف رجال اهل سنت؛
 کتب معروف رجالی شیعه و اهل سنت؛
 اقسام حدیث به اعتبار تحمّل آن؛
 توضیح و بیان الفاظ جرح و تعدیل؛
 اصحاب اجماع؛
 فرقه‌ها و اقلیت‌های مذهبی؛
 معنای مولی؛
 معنای نوادر؛
 کنیه‌ها و القاب و تاریخ تولّد و وفات ائمه علیهم‌السلام؛
 سفرای محمودین یا «نوّاب اربعه»؛
 تقسیم خیر به اعتبار سند یا متن یا راوی.

کریمی، محمد جواد.

۷۳۷. «نقدی بر مقاله: دروغ‌پردازان در حوزه حدیث شیعه».

علوم حدیث، ش ۴ (تابستان ۱۳۷۶)، ص ۱۲۰-۱۲۴.

نویسنده مقاله با ذکر بعضی از مطالب مقاله «دروغ‌پردازان در حوزه حدیث شیعه»، بر بعضی از مطالب ذکر شده در این مقاله، نقد وارد کرده است. موارد نقد عبارت‌اند از:

نقد بر مطالبی که به ابان بن ابی عیاش و کتاب سلیم بن قیس، و احمد بن محمد بن سیار و کتاب نوادر الحکمة و محمد بن علی ابو سمینه و... نسبت داده شده است.

مؤسسة البعثة (قسم الدراسات الإسلامية).

۷۳۸. «مشيخة العياشي عليه السلام».

علوم الحدیث، ش ۶ (رجب - ذوالحجّة ۱۴۲۰ق)، ص ۱۳-۱۱۹.

مقاله حاضر، شامل فهرستی از مشایخ، طُرُق و راویان موجود در اسناد مرحوم

عیاشی است.

در مقدمه مقاله، مطالبی در بیان ویژگی‌های این فهرست، مطرح شده است. در متن مقاله، مطالب ذیل در مورد ابو نصر محمد بن مسعود بن محمد بن عیاشی، مورد بحث و بررسی قرار گرفته است: نام، نَسَب، القاب، عصر حیات، طبقه وی در میان راویان و محدثان، توثیق و تخصص‌های علمی.

پس از آن، طریق‌های شیخ صدوق، مرحوم نجاشی، شیخ مفید و شیخ طوسی به این مؤلف، بیان شده است.

مرحوم عیاشی، در مدارس مختلف و نزد مشایخ متفاوت، به تحصیل اشتغال داشته است. نویسنده مقاله، اسامی مشایخ عیاشی - که شامل ۶۵ نفرند - و اسامی شاگردان وی را از کتاب‌های رجالی و حدیثی جمع‌آوری کرده و بر اساس حروف الفبا تنظیم و ارائه نموده است و در این زمینه، نشانی مصدرهای مورد مراجعه را مشخص کرده است.

در قسمت مصنفات عیاشی، فهرست ۱۹۵ اثر این مؤلف از کتاب‌های مختلف، جمع‌آوری شده و بر اساس حروف الفبا، تنظیم و ارائه شده‌اند. شایان ذکر است که تنها خلاصه جلد اول از تفسیر ایشان - که متأسفانه با حذف اسناد روایات این تفسیر، خلاصه نویسی شده است - در اختیار ماست؛ اما مؤلفان این مقاله، با مراجعه به کتاب‌های دیگری مانند: مجمع البیان طبرسی، شواهد التنزیل حسکانی و کتاب‌های رجالی، توانسته‌اند که ۳۳۳ سند و طریق این مؤلف و ۲۲۸ نفر از راویان و اصحاب ائمه معصومین علیهم‌السلام را که در صدر اسناد وی در کتاب تفسیر ایشان قرار داشته است، مشخص کنند و بر اساس حروف الفبا تنظیم و ارائه نمایند.

مرتضوی، سید ضیا.

۷۳۹. حضور بانوان در نقل حدیث غدیر^۱.

علوم حدیث، ش ۷ (بهار ۱۳۷۷)، ص ۱۶۲ - ۱۷۹.

نویسنده مقاله، ضمن معرفی زنانی که به عنوان راوی احادیث غدیر خم در اسناد روایات این واقعه تاریخی قرار دارند، به نقش و جایگاه زن در اسناد احادیث اشاره می‌نماید.

این مقاله، ضمن بیان زندگی‌نامه مختصری از این راویان، سخنان و استدلال‌های بعضی از آنها را در مورد واقعه تاریخی غدیر خم، بیان کرده است.

معارف، مجید.

۷۴۰. «مقایسه دیدگاه‌های رجالی نجاشی و شیخ طوسی».

مقالات و بررسی‌ها، ش ۶۲ (زمستان ۱۳۷۶)، ص ۳۹-۵۷.

روش‌های مختلفی که علمای رجال در تألیف کتاب‌های خود به کار برده‌اند، مشخص‌کننده اطلاعات آنان در این علم است و از طرف دیگر، تأثیر مستقیم در مقدار اطلاع رسانی به مخاطب خود دارد.

نویسنده مقاله، پس از بیان شرح حال مختصری از زندگی‌نامه مرحوم نجاشی و شیخ طوسی و معرفی اجمالی کتاب‌های رجالی آنها، اقدام بر مقایسه دو کتاب رجال النجاشی و الفهرست شیخ طوسی می‌نماید و با این مقایسه، نه تنها قصد دارد که دیدگاه‌های رجالی و سبک و روش این دو دانشمند را مشخص نماید؛ بلکه به بررسی و تحلیل ریشه‌های اختلاف آنها در روش نگارش کتابشان می‌پردازد.

در این مقاله، عناوین ذیل مورد بحث واقع شده‌اند:

ابوالعباس نجاشی، آثار و دیدگاه‌های رجالی؛

ابو جعفر شیخ طوسی و آثار رجالی؛

مقایسه رجال النجاشی با الفهرست شیخ طوسی؛

وضعیت حوزه دینی بغداد در قرن چهارم و پنجم.

مقیمی، محسن.

۷۴۱. «اسند به عنوان منبع علم رجال». قم: مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی،

مجموعه مقالات اولین سمینار کامپیوتر و علوم اسلامی، بهار ۱۳۷۲، ۶۳۵ ص

(ص ۵۷۱-۵۹۶).

نویسنده مقاله، ضمن برشمردن مشکلاتی چند در اسناد روایات، به این مطلب اشاره می‌نماید که سبک تألیف و هدف مؤلفان کتب اولیه رجالی، رافع این مشکلات نیستند و کتاب‌های بزرگانی را که در رفع این مشکلات تألیف شده‌اند، برشمرده است و روش رفع این مشکلات را تبیین می‌نماید.

مقاله، مشتمل بر بیان اشکال‌های موجود در اسناد روایات، شامل: تحریف، تصحیف، ایضار، تعلق، تحویل و عناوین مبهم در راویان است. سپس عدم توانایی کتاب‌هایی همچون رجال النجاشی و الفهرست شیخ طوسی و امثال آنها را

در دفع این مشکلات، بیان نموده و به دنبال آن، تألیف‌هایی را که در قرن‌های اخیر تألیف شده و در صدد رفع این گونه مشکلات‌اند، معرفی کرده است. نویسندگان، منابع مناسب در رفع این مشکلات را اسناد کتاب‌های روایی، متون احادیث و اطلاعات موجود در لابه‌لای اسناد و کتب روایی دانسته است و در این زمینه، اقدام به معرفی و ارزیابی کتاب‌هایی می‌نماید که در تصحیح و رفع این مشکلات تألیف شده‌اند و در نهایت، اسناد را مهم‌ترین منبع، و تشخیص طبقه راویان را بهترین وسیله برای رفع این مشکلات دانسته و فهرستی از بهترین ضوابط برای تعیین طبقات را برشمرده است.

منصوری، نزار بن عبد المحسن .

۷۴۲. «من أعلام الجمع والتفريق في رواية الحديث».

علوم الحديث، ش ۹ (محرم - جمادی الآخرة ۱۴۲۲ ق)، ص ۲۰۵ - ۲۵۴.

از مهم‌ترین مباحث و فروع علم رجال، بحث «توحید مختلفات» و «تمییز مشترکات» است که در این مقاله با عنوان «الجمع و التفريق» معرفی شده‌اند. موضوع بحث توحید مختلفات، اثبات واحد بودن دو یا چند اسم مختلف، و موضوع بحث تمییز مشترکات، تعیین و تشخیص افراد مختلفی است که با یک نام معرفی شده‌اند.

نویسنده مقاله، ضمن بیان چند سبب از اسباب تعدد اسامی برای یک شخص واحد، اسامی پنجاه نفر از راویانی را که اسامی آنها دارای چنین مشکلی است، مشخص نموده و بر اساس ترتیب حروف الفبا فهرست کرده است. در ذیل هر عنوان، شرح حال مختصر آن راوی با ذکر نشانی مصادر مورد مراجعه، مشخص شده است.

مهریزی، مهدی .

۷۴۳. «کتابشناسی توصیفی کتب تراجم زنان».

آینه پژوهش، ش ۵۱ (مرداد و شهریور ۱۳۷۷)، ص ۸۴ - ۹۱.

نویسنده مقاله، در نظر دارد با یک بررسی اجمالی، مشخص نماید که تاریخ گذشته ما در مورد نقش زنان در پیشرفت جامعه، بسیار کوتاهی کرده است و این

در حالی است که بیان گذشته درخشان و پر افتخار زنان، می‌تواند فواید فراوانی را در پی داشته باشد. لذا بر همین اساس، اقدام به نگارش کتابشناسی تاریخ زنان نموده است.

این کتابشناسی در چند شاخه صورت گرفته است که یکی از آنها کتابشناسی کتب تراجم (شرح حال) زنان است. این قبیل کتاب‌ها در بردارنده زندگی‌نامه و فهرست اسامی زنان راوی احادیث و غیر راوی است.

به دنبال بیان نام کتاب، مشخصات و توصیفی اجمالی از آن کتاب، ارائه شده است.

۷۴۴. «نقش زنان در نشر حدیث».

آینه پژوهش، ش ۴۳ (فروردین و اردیبهشت ۱۳۷۶)، ص ۵۴-۵۶.

نویسنده مقاله، ضمن معرفی کتاب جامع مسانید النساء ابراهیم محمد جمل، به بررسی و تبیین ارزش و اعتباری که اسلام برای بانوان قائل است، اشاره نموده است و به طور اخص، نقش بانوان را در نقل احادیث، مورد بررسی قرار داده است و فهرستی مختصر از زنان راوی و کتاب‌هایی که اسامی زنان راوی در آنها گردآوری شده، مشخص نموده است.

سپس کتاب جامع مسانید النساء را که در بردارنده روایات زنان در کتب اهل سنت و شرح حال بعضی از آنهاست، معرفی کرده و مصادر مورد مراجعه مؤلف کتاب را بازگو کرده و در آخر، اشکالات این کتاب را برشمرده است.

میرشریفی، سید علی.

۷۴۵. «رجال نجاشی، مهم‌ترین کتاب رجال شیعه».

نور علم، ش ۲۵ (اسفند ۱۳۶۶)، ص ۱۶۴-۱۷۸.

نویسنده مقاله، ضمن بیان شرح مختصری از تاریخ تدوین حدیث و علم رجال، به بررسی نقش علم رجال در افشای راویانی می‌پردازد که جعل حدیث می‌کرده‌اند و به این وسیله، به جایگاه علم رجال در حفظ و پالایش روایات معصومان علیهم‌السلام اشاره می‌نماید. سپس زندگی‌نامه احمد بن علی ابوالعباس نجاشی اسدی کوفی، مؤلف کتاب رجال النجاشی را - که یکی از مهم‌ترین کتاب‌های رجال شیعه است - بیان نموده و به بررسی نقش و جایگاه این کتاب در علم رجال می‌پردازد.

در این مقاله، مباحث ذیل مورد بررسی واقع شده‌اند:

تدوین احادیث و آثار اسلامی؛
 تأسیس علم رجال و رجالیان پیشین شیعه؛
 نجاشی، سرآمد رجال نویسان شیعه؛
 امتیازات و ویژگی‌های رجال النجاشی و بررسی ویژگی‌های این کتاب که با تصحیح
 و تحقیق آیه الله سید موسی شبیری زنجانی، به چاپ رسیده است.

نفیسی، زهرا (شادی).

۷۴۶. «روش علامه شوشتری در نقد سند».

علوم حدیث، ش ۱۰ (زمستان ۱۳۷۷)، ص ۷۱-۱۰۲.

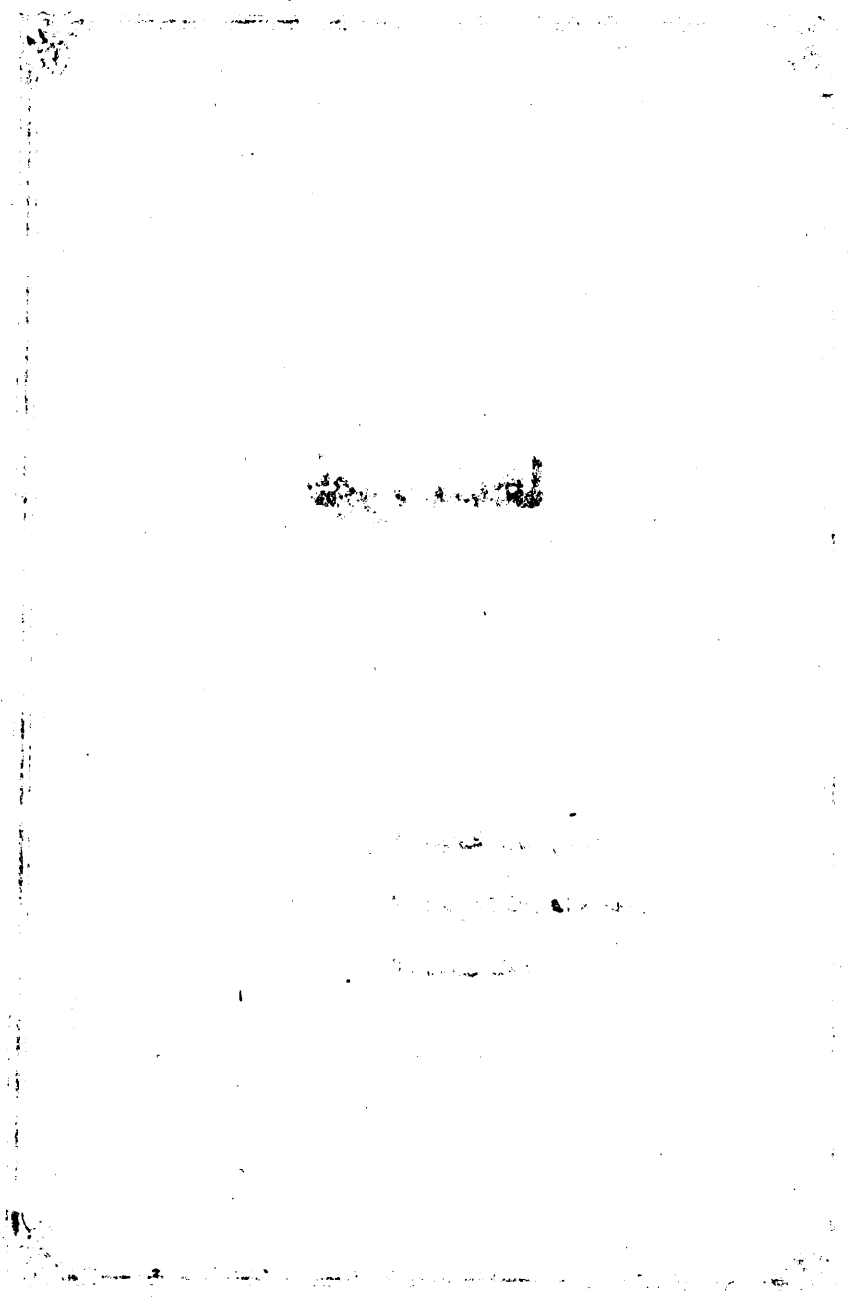
نویسنده مقاله، تأثیری که از جعل، تحریف و دیگر نارسایی‌ها (از قبیل: نقل
 به معنا، مشکلات استنساخ و...) بر احادیث وارد شده است، به طور مختصر، بیان
 کرده است و از طرف دیگر، اقدام به معرفی کتاب الأخبار الدخیلة ی محمد تقی
 شوشتری می‌نماید که احادیث را بر اساس تحریف، وضع و موضوع احادیث،
 دسته بندی کرده است.

در این مقاله به ملاک‌های شناخت تحریف در اسناد روایات از دیدگاه علامه
 شوشتری اشاره شده است.

فهرست کلی این ملاک‌ها عبارت‌اند از: روش‌های شناسایی تحریف در
 سند، وحدت روایات، تبیین اختلاف‌های متنی و سندی روایات و معیارهای
 ارزیابی اسناد.

فهرست‌ها

۱. نمایه پدیدآورندگان
۲. نمایه کتاب‌ها و مقالات
۳. کتاب نامه

نمایه پدید آورندگان

«الف»

ابن حجاج، ابو عبدالله ۲۳
ابن داوود حلّی، تقی الدین حسن بن علی
۱۴۳

ابن داوود قمی، محمّد بن احمد ۷۳
ابن شهر آشوب مازندرانی، محمّد بن علی
۱۳۷، ۱۳۶

ابن طاووس حلّی، احمد بن موسی ۱۴۰
ابن طاووس حلّی، عبد الکریم ۱۴۲
ابن عبدون بزّاز، احمد بن عبد الواحد
۱۱۸، ۱۱۷

ابن فضّال، حسن بن علی ۸
ابن فضّال، علی بن حسن بن علی ۲۴
ابن قولویه، جعفر بن محمّد ۷۶
ابن نوح سیرافی، احمد بن علی بن عباس
۱۱۶، ۱۱۵

ابو الحسن بن عبدالله ۲۰۸
ابوالحسن، سیّد علی ۵۷۲، ۵۷۱
ابو علی کوفی، احمد بن محمّد ۵۵
ابو غالب زراری، احمد بن محمّد بن محمّد
۷۵، ۷۴

آقاجانی قنّاد، علی ۶۸۹
آل کشکول، محمّد علی ۳۹۲، ۳۹۳،
۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶

آل کمونه، عبد الحسین ۴۷۲
آملی طبری، محمّد بن جریر ۹۰
ابرز حسینی حلّی، سیّد حسین ۲۲۶
ابن ابی رافع، عبیدالله ۱

ابن اعرج، سیّد جمال الدین ۱۵۳
ابن أبی طيّ الحلبی، یحیی بن حمید بن ظافر
طایی ۱۳۹

ابن بابویه رازی، منتجب الدین ۱۳۵
ابن بابویه قمی، حسین بن حسن ۹۱
ابن بابویه قمی، محمّد بن علی (شیخ صدوق)
۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴

ابن بطّّه قمی، ابو جعفر محمّد بن جعفر بن
احمد ۹۲

ابن جنّدی جراح، احمد بن محمّد ۸۸

- احسایى، محمد بن احمد بن زین الدین
۳۹۷
احمد بن محمد ۶۸۱
احمد بن نصر بن سعد ۱۱۰
احمدی فقیه (یزدی)، محمد حسن ۶۹۰
اردبیلی، محمد ۲۵۲، ۲۵۱
ارومی تبریزی، اسماعیل ۵۵۶
آزادی کوفی، احمد بن حسین بن عبد الملک
۹۳
ازدی، لوط بن یحیی ۲
استر آبادی، محمد علی بن احمد ۲۲۴
استر آبادی، میرزا محمد ۱۸۱، ۱۸۲،
۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵
استر آبادی، میر محمد باقر ۲۰۱، ۲۰۲
اسکندری، محمد مهدی ۶۹۱
اشعری قمی، سعد بن عبد الله ۳۱، ۳۲، ۳۳
اشعری قمی، محمد بن احمد بن یحیی ۱۸
اصبعی، علی بن عبد الله ۲۷۰
اصفهانى حایری، محمد تقی ۳۸۷
اصفهانى حایری، میرزا عبد الرزاق بن علی
رضا ۵۵۷
اصفهانى، سید اسد الله ۳۷۶
اصفهانى، محمد جواد ۴۱۸
افتخار زمان ۶۹۳
افشار، خداوردی ۲۲۷
افندی، میرزا عبد الله ۲۷۱
اکبری، غلامرضا ۵۷۳
امانی، محمد حسن ۵۷۴
- امیر نجم الدین ۲۲۸
امینی، محمد هادی ۵۷۵
انباری، عبیدالله بن أبی زید ۶۷، ۶۸، ۶۹،
۷۰، ۷۱
انصاری قمی، حسن ۶۹۲
انصاری، مرتضی بن محمد امین ۳۶۹
اوالی بحرانی، محمد بن علی ۲۹۳، ۲۹۴
ایروانی، باقر ۵۷۶
- «ب»، «پ»
- بار فروشی مازندرانی، محمد حسن ۴۸۲
باقری بیدهندی، ناصر ۶۹۴
بجستانی خراسانی حایری، سید میرزا هادی
۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹
بجلی، ابان بن محمد ۹۴
بحر العلوم طباطبائی، سید محمد مهدی
۳۱۴
بحر العلوم، محمد رضا بن محمد مهدی
۳۴۶
بحرانی توبلی کتکائی، سید هاشم ۲۵۷،
۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰
بحرانی، داوود بن حسن ۲۹۵، ۲۹۶
بحرانی دمیستانی، حسن بن محمد ۲۹۲
بحرانی، سید ماجد بن هاشم ۱۸۶
بحرانی، سید هادی بن حسین ۵۵۸
بحرانی قطیفی، احمد بن صالح ۴۲۴،
۴۲۵، ۴۲۶

- بحرانی، محمد بن عبد الله ۲۸۲، ۲۸۳
 بحرانی، یوسف بن احمد ۲۹۰
 بحرانی، یوسف بن عبد الله ۲۸۴
 برقی، ابو عبد الله محمد بن خالد ۴
 برقی، احمد بن محمد بن خالد ۱۵، ۱۶، ۱۷
 بروجردی اصفهانی، منیر الدین ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸
 بروجردی جالبردی، محمد علی ۴۶۲
 بروجنی، محمد حسن ۳۴۹
 بصری، احمد بن عبد الرضا ۲۱۶
 بعض المتأخرین ۳۹۸
 بغدادی، محمود ۵۷۷، ۶۹۵
 بلادی بحرانی، یاسین ۲۹۷، ۲۹۸
 بلادی بوشهری، سید عبد الله ۵۲۶
 بلاغی عاملی، حسن ۲۹۹
 بلخی، ابوزید احمد بن سهل ۳۷
 بلخی خراسانی، مظفر بن محمد بن احمد ۷۲
 بلخی، نصر بن صباح ۲۵
 بهاری همدانی، محمد باقر ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷
 بهبودی، محمد باقر ۵۷۸، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸
 بهبهانی (کرمانشاهی)، محمد علی ۳۱۶، ۳۱۷
 بیرجندی، فاضل ۱۵۵
 پهلوان، منصور ۶۹۹
- «ت»
 تبریزی شیرازی، میرزا لطفعلی بن محمد کاظم ۴۸۸
 تبریزی، محمد باقر بن محمد حسین ۳۰۰
 تبریزی، محمد صالح ۵۷۹
 تبریزی، میرزا محمد علی صفوت ۵۳۴
 تبنینی عاملی، محمد بن علی ۲۲۹
 تجلیل تبریزی، ابوطالب ۵۸۰
 ترابی، علی اکبر و یحیی رهایی ۵۸۱
 ترکمانی، حسینعلی ۷۰۰
 تستری [شوشتری]، عبد الرحیم بن محمد علی ۴۱۹
 تستری [شوشتری]، عبد الله ۱۷۸
 تستری [شوشتری]، محمد باقر ۴۵۸، ۴۵۹
 تستری [شوشتری]، محمد تقی ۵۸۲، ۵۸۳
 تستری [شوشتری]، نور الله ۱۷۶
 تغلبی، عثمان بن حاتم ۱۳۱
 تفرشی، سید امیر فیض الله ۱۸۰
 تفرشی، مراد بن علیخان ۲۰۷
 تمیمی جعابی، محمد بن عمر ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶
 تنکابنی، محمد ۴۰۸، ۴۰۹
 تهرانی حایری، عبد الحسین ۳۷۵
 تهرانی، محمد تقی ۴۶۴
 تهرانی، محمد حسین ۳۶۰

«ج»، «جج»

چهار سوقی، سید میرزا محمد هاشم ۴۴۰،

۴۴۲، ۴۴۱

«حح»

حاجیان دشتی، عباس ۵۸۶

حاجی تقی، محمد ۷۰۴

حارثی عاملی، عز الدین حسین بن عبد الصمد

۱۶۰، ۱۶۱

حایری، ابوالقاسم ۳۷۱

حایری تهرانی، عبد الرحیم بن عبد الحسین

۵۱۵، ۵۱۶

حایری، درویش علی ۴۰۰

حداد عسکری، علی بن محمد بن جعفر ۹۵

حز عاملی جبعی، علی بن سعید ۵۵۹

حز عاملی، محمد بن حسن ۲۵۴، ۲۵۵،

۲۵۶

حزین، محمد علی ۲۸۹

حسن آبادی، محمد جواد ۵۶۰

حسن بن محمد ۳۰۹

حسن زاده آملی، حسن ۵۸۷

حسینی حسینی بغدادی، سید احمد بن محمد

۳۱۵

حسینی آل مجدّد، سید حسن ۷۰۵

حسینی اردبیلی، محمد طاهر ۲۲۳

حسینی اصفهانی، سید عبد الله ۵۵۱

حسینی اعرجی، سید محسن بن حسن ۳۲۰

حسینی بروجردی، سید حسین بن رضا

۳۶۷، ۳۶۶

جابلقی بروجردی، سید علی اصغر ۴۲۰

جامعی حویزی، عبد اللطیف ۲۰۶

جاودان، محمد ۷۰۱

جبلی شامی، یوسف ۱۶۲

جدیدی نژاد، محمد رضا ۵۸۴

جرادینی، علی بن عباس ۲۶

جرجانی، ابو علی احمد بن محمد بن احمد

۱۰۹

جرجانی، احمد بن داوود ۲۱

جزایری تستری [شوشتری]، سید عبد الله

۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷

جزایری، حسام الدین ۲۳۲

جزایری، سید شفیع بن محمد بن عبد الکریم

۳۹۹

جزایری، عبد النبی ۱۷۹

جزایری مشرفی، محمود بن حسام الدین

۲۰۳

جغبی، شمس الدین محمد ۱۵۰

جلالی، سهیلا ۷۰۲

جلالی، عبد المهدی ۷۰۳

جلودی، عبد العزیز بن یحیی ۴۰، ۴۱

جوهری، محمد ۵۸۵

جوهری بغدادی، احمد بن محمد ۱۱۲،

۱۱۳

جیلانی قمی، میرزا ابوالقاسم بن حسن

۳۲۳

- حسینی بغدادی، سید محمد جواد ۵۸۸
 حسینی تفرشی، سید میرمصطفی ۲۰۴
 حسینی جزایری، سید علی بن حسن ۳۸۸
 حسینی جلالی، سید محمد رضا ۵۸۹،
 ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹
 حسینی خراسانی، حسین ۳۵۰
 حسینی، سید حسین ۴۶۳
 حسینی عاملی، سید محمد ۱۶۹، ۱۷۰
 حسینی عاملی، سید یوسف بن محمد
 ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵
 حسینی، علیرضا ۷۱۰
 حسینی قزوینی، سید حسین ۳۱۲، ۳۱۳
 حسینی کمال استرآبادی، محمد رضا ۴۸۳
 حسینی مرعشی نجفی، سید شهاب الدین
 ۵۲۱
 حسینی موسوی عاملی، سید کمال الدین
 ۳۰۱
 حسینی، میرزا نصرالله بن ابوالقاسم ۳۳۲
 حسینی میر سجادی، سید علی ۵۹۰
 حسینی نیلی نجفی، سید علی بن عبد الکریم
 [سید بهاء الدین] ۱۵۱، ۱۵۲
 حقدار، علی اصغر ۷۱۱
 حکیم نجفی، علی ۳۸۹
 حلّی اسدی، یحیی بن حسن ۱۳۸
 حلّی، حسن بن یوسف بن مطهر ۱۴۴،
 ۱۴۵، ۱۴۶
 حلّی حسینی دیباجی، سید نقیب تاج الدین
 محمد بن قاسم بن معیه ۱۴۷
 حمیری، عبد الله بن جعفر ۹۶
 حویزی، سید شبّر ۲۹۱
 حویزی، فرج الله بن محمد ۲۲۵
 حویزی، مساعد بن بدیع ۲۳۳
 حیدری، مرتضی ۷۱۲
 «خ»
 خادم انصاری، محمد تقی ۲۳۴
 خاقانی نجفی، علی بن حسین ۴۶۸
 خامنه‌ای، سید علی ۵۹۱
 خراسانی اصفهانی، محمد جعفر ۲۷۸،
 ۲۷۹
 خراسانی، علی بن حسن ۲۶۱
 خراسانی، محمد جواد ۵۹۲
 خصیبی جنبلائی، حسین بن حمدان ۵۴
 خوئینی قزوینی، احمد بن مصطفی ۴۱۴
 خوانساری ریاضی، ابوالقاسم ۵۶۱
 خوانساری، سید ابو تراب ۴۸۴، ۴۸۵،
 ۴۸۶
 خوانساری، سید جعفر بن مهدی ۳۶۸
 «د»، «ذ»
 دبیلی، محمد بن وهبان ۹۷
 دریاب نجفی، محمود ۵۹۳، ۵۹۴، ۷۱۳،
 ۷۱۴، ۷۱۵
 دزفولی، محمد رضا بن جواد بن محسن
 ۴۹۰

- دستغیب حسینی شیرازی، سید علی محمد
۵۹۵
- دلبری، حسن بن محمد قاسم ۴۰۱
دُنَبَلی خویی، [شهید] ابراهیم ۴۵۴
دُورِی وَرَاق، احمد بن عبد الله ۹۸
دُول قمی، احمد بن محمد ۵۸
دهقان کوفی، حمید بن زیاد ۳۶، ۳۵، ۳۴
دهلوی کشمیری، میرزا محمد ۳۳۰، ۳۲۹
ذاکری، علی اکبر ۷۱۶
- «و»، «ز»
- رازی، ابو زُرعه ۱۴
راضی عبد الله، حسین ۵۹۶
ربعی فیاض، علی بن حسن بن علی بن فضال
۹۹
رشتی، نصیر الدین ۳۶۳
رضایی اصفهانی، محمد علی ۷۱۸، ۷۱۷
رضوی تبریزی، سید علی آقا داماد بن محمد
۴۷۳
رضوی، سید راحت حسین ۵۲۸، ۵۲۷
۵۳۳، ۵۳۲، ۵۳۱، ۵۳۰، ۵۲۹
رضوی، سید محمد ۴۰۲
رضوی کاشانی، سید محمد حسین ۵۹۷
رضوی هندی، سید مهدی ۳۷۰
رواجینی، عباد بن یعقوب ۱۲
رُویدَشْتی اصفهانی، حمیده بنت محمد
شریف ۲۲۲
ریان، ابو نصر ۱۱۱
- زارعی کربانی، محمد ۷۱۹
زنجان، شیخ موسی ۵۵۵
زنجان، فضل الله ۵۲۲
زنجان نجفی، محمد باقر ۴۷۹
زیدی بقال، عبد العزیز بن اسحاق ۱۰۰
- «س»
- سائب کلبی، هاشم بن محمد ۵
ساروی، محمد علی ۳۰۲
ساعدی، حسین ۷۲۰
ساکت، محمد حسین ۷۲۱
ساوجی، نظام الدین محمد بن حسین ۲۳۵
سبحانی، جعفر ۷۲۲، ۵۹۸
سبزواری، آقا عبد الحکیم ۴۸۷
سزاد بجلی، حسن بن محبوب ۹، ۱۰، ۱۱
سَکِیکِی موسوی حسینی، سید نجم الدین
۱۷۱
سماهیچی، عبد الله بن صالح ۲۷۲، ۲۷۳
۲۷۵، ۲۷۴
سمرقندی، حیدر بن محمد بن نعیم ۱۰۱
سید علوی، سید ابراهیم ۷۲۳
سیفی مازندرانی، علی اکبر ۵۹۹
- «ش»
- شاگرد شهید اول ۱۴۸
شاگرد شهید ثانی ۲۳۰

شریف ابو یعلی، حمزة بن قاسم بن علی بن
حسن بن عبید الله بن عباس بن علی رضی الله عنه

۱۰۲

شریف بغدادی، محمد بن علی ۶۸۲

شمس الدین، محمد جعفر ۶۳۴

شهرستانی حایری، محمد حسین ۴۳۳

شهرستانی حسینی حایری، سید محمد علی

۵۵۳، ۵۵۲

شیبانی، محمد بن عبد الله (ابوالمفضل)

۸۷، ۸۶، ۸۵

شیخ الاسلام تبریزی، محمود ۴۱۵

شیروانی در بندی، آغا [آقا] بن

رمضان ۳۷۴، ۳۷۳

«ص»، «ط»

صادقی اردستانی، احمد ۶۳۵

صدیقی نسب، عباسعلی ۷۲۸

صفری فروشانی، نعمه الله ۶۳۶، ۷۲۹،

۷۳۰

صولی شطرنجی، محمد بن یحیی ۳۹

طارمی زنجان، جواد ۴۵۵

طباطبایی بروجردی، سید حسین ۵۳۵،

۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱،

۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷،

۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰

طباطبایی تبریزی، سید محمد حسین بن علی

اصغر ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲

طباطبایی حایری، سید محمد ۳۳۷

شاگرد شیخ بهایی و عبد النبی جزایری ۲۳۱

شاگرد عنایه الله قهپایی ۲۴۷

شامی عاملی (شهید ثانی)، زین الدین بن علی

۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹

شامی عاملی، علی اصغر ۲۳۶

شاه عبد العظیمی، سید محمد علی ۴۶۹

شبر حسینی کاظمی، سید عبد الله ۳۳۳،

۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶

شبستری، عبد الحسین ۶۰۰، ۶۰۱

شبییری زنجان، سید موسی ۶۲۴، ۶۲۵،

۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱،

۶۳۲، ۶۳۳

شبییری زنجان، سید موسی و جعفر سبحانی

۷۲۷

شبییری، سید محمد جواد ۶۰۲، ۶۰۳،

۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹،

۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵،

۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱،

۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶

شجاعی شیرازی، محمد مقیم ۱۸۷

شروقی، علی ۴۲۲

شریعتمدار استر آبادی، علی بن محمد جعفر

۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲،

شریعتمدار استر آبادی، محمد جعفر ۳۵۴،

۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹

شریعتمدار استر آبادی، محمد حسن

۴۴۳، ۴۴۴

شریعتمدار رشتی، میرزارفیع ۳۷۷

- عزاولی نجفی، محمد رضا ۵۶۳، ۵۶۲
 عزیزی، حسین و پرویز رستکار و یوسف
 بیات ۶۳۸
 عسکری، سید مرتضی ۶۳۹
 عصار لواسانی، سید محمد ۵۰۴
 عطاردی، عزیز الله ۶۴۰، ۶۴۱
 عقدایی یزدی، اسماعیل ۳۲۱، ۳۲۲
 عقیقی، علی بن احمد بن علی بن محمد
 ۱۰۳
 علامی، محمد داوود ۱۹۹
 علم الهدی، علی بن الحسین ۱۱۹
 علم الهدی کابلی، سید محمد ۵۲۰
 علوی عاملی اصفهانی، محمد اشرف ۲۷۷
 علوی عقیقی، احمد بن علی بن محمد ۱۹
 علیاری تبریزی، ملا علی ۴۶۰، ۴۶۱
 علیاری تبریزی، میرزا محمد حسن ۵۱۰
 علی بن حسن ۶۸۳
 علی صالح معلم، محمد علی ۶۴۲
 عمی، احمد بن ابراهیم بن معلی ۱۰۴
 عیاشی، محمد بن مسعود ۱۰۵
 غرباوی، ماجد ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵
 غروی ناینی، نهلا ۶۴۶، ۷۳۳، ۷۳۴
 غضایری، احمد بن حسین بن عبیدالله
 ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴
 غضایری واسطی بغدادی، احمد بن حسین
 ۱۳۲
 غفّار، عبد الرسول ۷۳۵
 غفّاری، علی اکبر ۷۳۶
 غفّاری، میرزا حسن ۶۴۷
- طباطبایی، سید حسن ۲۸۱
 طیب تهرانی نجفی، علی بن خلیل ۳۸۴،
 ۳۸۵، ۳۸۶
 طرّیحی، عبد الحسین ۳۸۳
 طرّیحی، فخر الدین ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹،
 ۲۲۰، ۲۲۱
 طریحی، محمد سعید ۶۷۴
 طفیلی، عبد الرضا ۴۱۲
 طوسی، محمد بن حسن ۱۲۶، ۱۲۷،
 ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰
 طه نجف، محمد ۴۴۹
- «ع»، «غ»
- عاشوری تلوکی، نادعلی ۷۳۱
 عاملی اصفهانی، علی ۲۵۳
 عاملی، بهاء الدین محمد ۱۹۳، ۱۹۴،
 ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸
 عاملی، حسن بن زین الدین ۱۷۲، ۱۷۳،
 ۱۷۴، ۱۷۵
 عاملی حناوی، محمد بن علی عزالدین
 ۴۱۰
 عاملی، سید جواد ۳۱۹
 عاملی شامی، محمد بن حسن بن زین الدین
 ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲
 عبدالله ۲۳۷
 عبدالله، محمد ۷۳۲
 عرفانیان یزدی خراسانی، میرزا غلامرضا
 ۶۳۷

«ف»، «ق»

- فارسی آباده‌ای، محمد جعفر ۲۰۵
 فاریابی، جبرئیل بن احمد ۱۰۶
 فتونی عاملی، ابو الحسن، شریف بن محمد
 طاهر ۲۷۶
 فضل‌ی، عبدالهادی ۶۴۸
 فیض کاشانی، محمد بن محسن ۳۰۳
 قاریاغدی، محمد حسین ۳۰۴
 قاسمی، مرتضوی ۶۴۹
 قاضی دزفولی، محمد ۴۰۳
 قاینی بیرجندی، محمد باقر بن محمد حسن
 ۴۹۵، ۴۹۴، ۴۹۳، ۴۹۲، ۴۹۱
 قاینی، حسین ۳۰۵
 قاینی حسینی، سید ابوطالب ۳۷۸
 قرشی کوفی، علی بن محمد بن زبیر ۵۷
 قزوینی حلّی، سید مهدی ۳۹۰
 قصیر خراسانی، محمد ۳۴۷
 قمی، سید جواد بن علیرضا ۴۱۱
 قمی، علی ۵۲۵
 قمی، محمد بن حسن بن احمد بن ولید ۵۳
 قنانی کاتب، علی بن عبدالرحمان ۱۱۴
 قنایی، محمد بن علی بن یعقوب ۱۳۳
 قسهپایی، عنایة الله ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰،
 ۲۴۴، ۲۴۳، ۲۴۲، ۲۴۱
 قهپایی، میر سراج الدین قاسم ۲۴۸

«ک»، «گ»، «ل»

- کاتب، هبة الله بن احمد ۸۹
 کاشانی لاجوردی، سید حسین ۵۰۳
 کاشانی، مؤمن ۱۷۷
 کاظمی، اسدالله ۳۳۱
 کاظمی، عبدالنبی ۳۴۸
 کاظمی، محمد امین بن محمد علی ۳۰۶
 کاهلی، جعفر بن عبدالرحمان ۲۷
 کبّه، محمد حسن ۴۷۴
 کبیر عاملی اصفهانی، سید عبدالله ۳۳۸،
 ۳۳۹
 کتانی، عبدالله بن جبلة ۶
 کجوری، محمد مهدی ۳۷۹
 کراجکی، محمد بن علی ۱۲۰
 کرخی، محمد بن عبدالله بن مهران ۲۸
 کرمانشاهانی، آقامحمود ۳۶۲
 کرمی، محمد جواد ۷۳۷
 کشمیری، شمس الدین محمد ۲۰۰
 کشمیری غروی، سید مرتضی ۴۵۰
 کشمیری، مراد ۳۰۷
 کشی، محمد بن عمر بن عبدالعزیز ۱۰۷
 کلانتری نوری، ابوالفضل ۴۳۵، ۴۳۶،
 ۴۳۷
 کلباسی اصفهانی، ابوالمعالی ۴۳۴
 کلباسی، محمد ابراهیم ۵۶۴

- کلباسی، میرزا کمال الدین ابو الهدی ۵۰۵،
۵۰۹، ۵۰۸، ۵۰۷، ۵۰۶
- کلینی، محمد بن یعقوب ۳۸
- کنی، ملا علی ۴۱۳
- گلپایگانی، محمد ۵۶۵
- گلستانه، علاء الدین محمد ۲۶۲
- گنجی، سید محمد باقر ۴۷۱
- لاهیجانی، صفر علی ۴۰۴
- لاهیجی اشکوری، محمد بن علی ۲۱۵
- لنکرانی، محمد ابراهیم ۴۲۳
- لواسانی تهرانی، میرزا فضل الله ۴۹۶
- «م»
- ماحوزی بحرانی، سلیمان بن عبدالله ۲۶۶،
۲۶۹، ۲۶۸، ۲۶۷
- مازندرانی حایری، ابو علی محمد بن
اسماعیل ۳۱۸
- مازندرانی خواجهوی، محمد اسماعیل
۲۸۸
- مامقانی، عبدالله ۴۸۹
- مبشر، محمد - حبیب ۳
- مجتهد، محمد اسماعیل ۳۴۲
- مجلسی اصفهانی، محمد تقی ۲۱۳، ۲۱۲
- مجلسی، عزیز الله ۲۱۴
- مجلسی، محمد باقر ۲۶۳
- محاربی، محمد بن حسن ۱۰۸
- محدث جزایری، سید نعمه الله ۲۶۴
- محدث جزایری موسوی تستری [شوشتری]،
سید محمد شفیع ۳۶۵
- محسنی، محمد آصف ۶۵۰
- محقق کرکی ۱۵۴
- محلّاتی، اسماعیل ۴۸۰
- محلّاتی شیرازی، محمد علی ۳۷۲
- محمودی دشتی، عباس ۶۵۱
- مختاری مازندرانی، محمد حسین و علی
اصغر مرادی ۶۵۲
- مدرّس رضوی، محمد علی ۴۱۷
- مدرّسی چهاردهی نجفی، میرزا محمد علی
۴۷۰
- مدنی شیرازی حسینی، سید صدر الدین
۲۶۵
- مراد علی ۶۸۴
- مراغی، عبدالفتاح ۳۴۵، ۳۴۴
- مرتضوی، سید ضیا ۷۳۹
- مرزبانی، محمد بن عمران ۷۷
- مرعشی تبریزی، شرف الدین علی بن محمد
۴۳۹، ۴۳۸
- مرعشی، سید علاء الملک ۱۶۷، ۱۶۶
- مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی (واحد
تاریخ و سیره اهل بیت علیهم السلام) ۶۵۴
- مروزی بغدادی، عبدالرحمان بن یوسف بن
سعید خراش ۲۰
- مستعطف، عیسی بن مهران ۲۹
- مستوفی اصفهانی، یحیی بن شفیع ۴۵۶،
۴۵۷

- مسعودی، علی بن حسین ۵۶
 مشکینی، ابراهیم ۶۵۳
 مشکینی، میرزا ابو الحسن ۵۱۱
 مطرخفاجی نجفی، جواد ۵۶۶
 مظفر، محمد حسن بن محمد ۵۶۷
 معارف، مجید ۶۵۵، ۷۴۰
 معروف الحسنی، هاشم ۶۵۶
 مفید هزار جریبی، احمد بن محمد ۴۰۵
 مقیمی، محسن ۷۴۱
 مکی عاملی، سید علی حسین ۶۵۷
 منزوی تهرانی، محمد محسن ۵۵۴
 منصور، نزار بن عبد المحسن ۷۴۲
 مُعِیل قمی، علی بن حیدر علی ۱۶۸
 موحد ابطنی، سید محمد علی ۶۵۸،
 ۶۶۴، ۶۶۳، ۶۶۲، ۶۶۱، ۶۶۰، ۶۵۹
 ۶۷۰، ۶۶۹، ۶۶۸، ۶۶۷، ۶۶۶، ۶۶۵
 موسوی آل خراسان نجفی، سید حسن
 ۵۷۰، ۵۶۹، ۵۶۸
 موسوی اصفهانی، آقا حسن ۶۷۱
 موسوی تنکابنی، سید محمد مهدی ۴۰۶
 موسوی حسینی، نجم الدین ۳۰۸
 موسوی خوانساری، جعفر بن حسین ۲۸۰
 موسوی خوانساری، سید محمد مهدی بن
 حسن ۳۴۳
 موسوی خویی، سید ابوالقاسم ۶۷۳، ۶۷۲
 موسوی شفتی جیلانی، سید محمد باقر
 ۳۵۳، ۳۵۲، ۳۵۱
- موسوی شیرازی، محمد رضا بن اسماعیل
 ۳۹۱
 موسوی عاملی، حسن بن هادی ۴۹۷،
 ۵۰۲، ۵۰۱، ۵۰۰، ۴۹۹، ۴۹۸
 موسوی عاملی، سید عبد الحسین شرف الدین
 ۵۲۴، ۵۲۳
 موسوی مرندی، سید میر هاشم ۵۱۲
 مهریزی، مهدی ۷۴۴، ۷۴۳
 میرشریفی، سید علی ۷۴۵
 مؤسسه البعثة (قسم الدراسات الإسلامية)
 ۷۳۸
 مؤلف نامعلوم ۶۸۵
 مؤلف نامعلوم ۶۸۶
 مؤلف نامعلوم ۶۸۷
 مؤلف نامعلوم ۶۸۸
- «ن»
- ناصری، ریاض محمد حبیب ۶۷۵
 ناینی، میرزا محمد بن محمد هادی ۳۶۱
 نجار، محمد علی ۶۷۶
 نجاشی اسدی کوفی، ابوالعباس احمد بن علی
 بن احمد بن عباس ۱۲۵
 نجف، محمد مهدی ۶۷۷
 نجفی، محمد بن جابر بن عباس ۲۴۹،
 ۲۵۰
 نجفی مسلمی، محمد حرز الدین ۵۱۳
 ۵۱۴

«و»، «ه»، «ی»

- نخعی انباری، علی بن حکم ۲۲
 نراقی کاشانی، احمد بن محمد مهدی ۳۴۰
 نراقی، میرزا ابوالقاسم ۴۴۵
 نصیری شیرازی، نعمه الله ۲۱۰، ۲۰۹
 نظام الدوله، میرزا علی محمد خان ۴۰۷
 نفیسی، زهرا (شادی) ۷۴۶
 نقوی لکهنوی، محمد بن هاشم ۴۵۱،
 ۴۵۳، ۴۵۲
 نقیب، حسن بن احمد بن قاسم ۱۳۴
 نمازی شاهرودی، علی ۶۷۸، ۶۷۹
 نمازی (شیخ الشریعة اصفهانی)، میرزا فتح الله
 ۴۷۵
 نوری طبرسی، میرزا حسین ۴۴۶، ۴۴۷،
 ۴۴۸
 نیسابوری [/ نیشابوری] هندی، محمد بن
 عبد النبی ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷،
 ۳۲۸
 نیلی، علی بن عبد الحمید ۱۴۹
 واقدی، محمد ۷
 وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل
 ۳۱۱، ۳۱۰
 هادوی تهرانی، مهدی ۶۸۰
 هذلی حلّی، نجم الدین ابوالقاسم جعفر بن
 حسن ۱۴۱
 هروی خراسانی، سید مهدی ۳۶۴
 هزار جریبی، محمد علی ۳۴۱
 همدانی کوفی، احمد بن محمد ۴۲، ۴۳،
 ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱،
 ۵۲
 یزدی، ابوالحسن بن حسین ۴۸۱
 یزدی زواری، سید جمال الدین محمد ۴۲۱
 یزدی، عبد الحی بن محمد ۲۱۱
 یزدی مشهدی، احمد بن حسن ۴۱۶
 یعقوب بن شبیه ۱۳
 یقطین، محمد بن عیسی بن عبید ۳۰

نماية كتابها و مقالات

«اصحاب اجماع» (باقرى بيدهندى، ناصر) ٦٩٤

اصلاح و مستدرک رجال الطوسى ٥٣٦

اطلالة على الرجال و الحديث ٥٣٧

اعلام الاعلام فى الرجال ٤٥٠

الاعلام الهادية الرفيعة فى اعتبار الكتب

الأربعة ٦٧٨

إكسير المقال فى مشاهير الرجال ٤٦٣

اكيل المنهج فى تحقيق المطلب ٢٧٩

اكمال منتهى المقال ٣٩٢

«اماميه و اصول روايى اصحاب اجماع»

٦٩٢

انتخاب الجيد من تنبيهات السيد ٢٩٢

الانتصار للناينى فى صحّة الكافى ٥٧٢

الايجاز فى قواعد الدراية و الرجال ٣٥٤

ايجاز المقال فى معرفة الرجال ٢٢٥

ايضاح الاشتباه ١٤٤

ايضاح المقال فى توجيه أقوال الرجال ٣٢٩

أحسن التراجم لأصحاب الإمام موسى

الكاظم عليه السلام ٦٠٠

«الف»

«ابراهيم بن هاشم كوفى» ٦٨٩

«ابن عقده و مقام او در حديث» ٧٠٣

«ابن غضايرى و رجال او» ٧٢٣

«ابوهريره و نشر اسرئيليات و احاديث

موضوع» ٧٠٠

إتقان المقال فى أحوال الرجال ٤٤٩

الأخبار فى ترجمة آل ميثم التمار ٦٠٤

اختيار معرفة الرجال، المعروف بـ«رجال

الكثي» ١٢٦

إرشاد ذهن النبىه فى شرح أسانيد من لا

يحضره الفقيه ٢٧٢

إستقصاء الاعتبار فى شرح الاستبصار ١٨٨

«اسناد و مشايخ راويان صحيفه كامله» ٦٩٩

«أسند عنه فى رجال الطوسى» ٧١٥

الاشتمال فى معرفة الرجال و من روى عن امام

امام ١١٢

- «ب»، «پ»، «پ»
- «باب من لم یرو عن الأئمة: فی کتاب الرجال»
للشیخ الطوسی ۷۰۶
بحوث فی علم الرجال ۶۵۰
بحوث فی فقه الرجال ۶۵۷
بحوث فی مبانی علم الرجال ۵۷۹
«بررسی رجال حدیث: حسن بن علی بن ابی حمزه بطنینی» ۶۹۶
بررسی زندگی علی بن یقظین ۵۷۳
البضاعة المزجاة (شرح روضة الکافی) ۳۰۴
البلغة الصافیة والتحفة الوافیة ۲۷۳
بُلغة المحدثین ۲۶۶
بهجة الآمال فی شرح زیدة المقال ۴۶۰
پژوهشی تطبیقی در احادیث بخاری و کلینی ۶۵۶
«پژوهشی درباره اصول أربعمئة» ۷۰۲
«پژوهشی درباره زراره و خاندان اعین» ۷۲۸
پژوهشی در تاریخ حدیث شیعه ۶۵۵
- «ت»، «ث»، «ث»
- التاریخ ۱۰۴
تاریخ آل زراره ۶۶۰
تاریخ ابن بابویه ۷۸
تاریخ ابن الغضائری ۱۲۱
- «أحسن الفوائد فی أحوال المساعد» ۷۲۴
أخبار الرواة ۶۵۸
أرجوزة ۳۱۵
أرجوزة فی الرجال ۶۸۵
أساس المطالب ۴۰۳
أسانید الاستبصار ۵۳۵
أسانید الأمالی شیخ الطائفة و مجالسه ۶۲۶
أسانید کامل الزیارات و أعلام أسانیده ۶۲۴
أسماء الرجال ۳۰۵
أصحاب الإجماع (موسوی شفتی جیلانی، سید محمدباقر) ۳۵۲
أصحاب الإجماع (شیرازی زنجانی، سید موسی) ۶۲۵
أصحاب الإجماع و ثلاثون من فطاحل العلماء ۶۵۳
أصحاب الإجماع و مشایخهم ۶۵۹
أصحاب الإمام أمير المؤمنین عليه السلام و الرواة عنه ۵۷۵
أصحاب النبی صلى الله عليه وآله الممدوحین، وأصحاب أمير المؤمنین عليه السلام ۲۷۸
أصدق المقال فی الدراية والرجال ۵۶۲
أصول علم الرجال ۶۴۸
أصول علم الرجال بین النظرية والتطبيق ۶۴۲
أصبط المقال فی ضبط أسماء الرجال ۵۸۷
أنموذج الرجال ۳۶۲

ترتیب خلاصه الأقوال (مجلسی، عزیرالله)

۲۱۴

ترتیب خلاصه الأقوال (طُریحی، فخرالدین)

۲۱۷

ترتیب رجال شیخ الطایفة ۲۳۸

ترتیب رجال الکشی (بحرانی، داوودبن حسن)

۲۹۵

ترتیب رجال الکشی (جزایری مشرفی، محمودبن

حسام‌الدین) ۲۰۳

ترتیب رجال الکشی (قهپایی، عنایةالله) ۲۳۹

ترتیب رجال النجاشی (خادم‌انصاری، محمد

تقی) ۲۳۴

ترتیب رجال النجاشی (قهپایی، عنایةالله)

۲۴۰

ترتیب رجال النجاشی (بحرانی، داوودبن حسن)

۲۹۶

ترتیب فهرست الشیخ ۲۴۱

ترتیب الفهرست للشیخ الطوسی ۲۷۰

ترتیب فهرس الشیخ منتجب‌الدین ۵۴۹

ترتیب الکشی ۱۶۳

ترتیب مشیخة [کتاب] من لا یحضره الفقیه

(طُریحی، فخرالدین) ۲۱۸

ترتیب مشیخة [کتاب] من لا یحضره الفقیه

(عاملی، حسن‌بن‌زین‌الدین) ۱۷۲

ترتیب مشیخة [کتاب] من لا یحضره الفقیه

(گلستانه، علاء‌الدین‌محمد) ۲۶۲

ترتیب مشیخة [کتاب] من لا یحضره الفقیه

(یزدی، عبدالحی‌بن‌محمد) ۲۱۱

تاریخ علم الرجال ۵۹۶

«تأملی در مقاله: دروغ‌پردازان در حوزه

حدیث اهل سنت» ۷۳۱

تبیان المقال فی علم الرجال ۴۷۱

تتمیم الافصاح فی ترتیب إیضاح الاشتباه

۲۸۰

تتمیم رجال النیلی ۱۵۳

تجرید أسانید الکافی وتنقیحها ۵۳۸

التحریر الطاوسی ۱۷۳

تحریر المقال فی کلیات علم الرجال ۶۸۰

تحفة الرجال و زبدة المقال ۲۷۴

تحقیق عن أسانید الصحیفة السجادیة ۵۳۹

تحقیق المقال فی شرائط الرواة و اهل الرجال

۵۲۷

«تحقیقی پیرامون: رجال ابن غضایری»

۷۲۲

تذکره العلماء ۳۷۰

تراجم جمع من الرواة ۴۷۶

ترتیب اختیار الرجال للکشی ۲۳۲

ترتیب أسانید کتاب التهذیب ... ۵۴۲

ترتیب أسانید کتاب الخصال، کتاب معانی

الأخبار ... ۵۴۳

ترتیب أسانید کتاب الکافی ... ۵۴۰

ترتیب أسانید مناقب ابن مغازلی ۶۲۷

ترتیب أسانید و رجال أسانید (أو طبقات ...

۵۴۵

ترتیب أسانید و فهرست الرجال شیخ صدوق

۶۳۳

- تعليقات منهج المقال ٥٢٢
- تعليقات نقد الرجال ٣٥٠
- تعليقات و حواشی رجالية على رجال عبد
اللطيف الجامعى ٢٠١
- التعليقة البهبائية ٣١٠
- التعليقة السجادية ٢٠٧
- التعليقة على اختيار معرفة الرجال ٢٠١
- تعليقة على توضيح المقال ٢٤٦
- تعليقة على الرجال الكبير (كلباسى، ميرزا
كمال الدين ابوالهدى) ٥٠٥
- تعليقة على رجال الكبير (مرعشى تبريزى ،
شرف الدين على بن محمد) ٢٣٨
- تعليقة على منهج المقال ٥٤٦
- تعليقة على منهج المقال للاسترايادى ٥٢٠
- تقريرات السيد أبو تراب فى الفوائد الرجالية
٥٦٥
- تقريرات سيد أبى تراب الخوانسارى فى
الرجال ٢٨٧
- تقويم الرجال ٣٢٤
- تكلمة رجال أبى على ٢٠٠
- تكلمة رسالة أبى غالب الزرارى ١٢٢
- تكلمة نقد الرجال ٣٢٨
- تلخيص خاتمة الفوائد الغاضرية ٢٥٨
- تلخيص خلاصة الأقوال ٥٦٠
- تلخيص خلاصة العلامة ٢١٨
- تلخيص الرسائل الرجالية ٢٦٥
- تلخيص الفهرست ١٢١
- ترجمة خلاصة الأقوال ٣٠٠
- ترجمة أبى بصير وإسحاق بن عمار ٢٨٤
- ترجمة سهل [بن زياد] ٢٩٠
- ترجمة محمد بن اسماعيل (عاملى، بهاء الدين
محمد) ١٩٣
- ترجمة محمد بن اسماعيل (المبدوة فى بعض
أسانيد الكافى) ٢٤٩
- ترجمة محمد بن اسماعيل (موسوى عاملى ،
حسن بن هادى) ٢٩٧
- ترجمة محمد بن أبى عمير ٢٨٩
- ترجمة محمد بن سنان ٣٧٢
- تسمية من روى عن أمير المؤمنين عليه السلام من
أصحابه ١٣
- تسمية من شهد مع أمير المؤمنين عليه السلام (ابن
ابى رافع، عبيد الله) ١
- تسمية من شهد مع أمير المؤمنين عليه السلام (همدانى
كوفى، احمد بن محمد) ٢٣
- تصحیح الأسانيد ٢٥١
- تصحیح تراثنا الرجالى مع التعريف
بالمجهولين من رواته ٦٧٦
- تصحیح سند تفسير العسكرى ٣٨٠
- تعريف رجال من لا يحضره الفقيه ٢٥٧
- التعليقات الرجالية ٢٥٣
- تعليقات على أسناد الأحاديث ٦٠٢
- تعليقات على خلاصة الأقوال ١٧٥
- تعليقات على الرجال الكبير ٢٣٦
- تعليقات فى الرجال ٢٢٨

- تليخيص المقال فى معرفة الرجال ، سنكى
١٨٣
- تميز المشتركات ٥١٧
- تميز المشتركين ٣٩٣
- التنبهات السنية فى المصطلحات الرجالية
٣٩٤
- تنبيه الأريب فى إيضاح رجال التهذيب ٢٥٨
- تنبيه أهل الكمال والإنصاف ٣٣٠
- تنزيه القيمين ٢٧٤
- تنقيح احوال الرواة ٥٢٨
- تنقيح أسانيد التهذيب ٥٤١
- تنقيح المقال ٢٩٩
- تنقيح المقال فى أحوال الرجال ٤٨٩
- تنوير المرأة ٥٢٥
- توضيح الأسناد المشككة فى الكتب الأربعة
٦٠٣
- توضيح الاشتباه والإشكال ٣٠٢
- توضيح المقال ١٨٤
- توضيح المقال فى علم الرجال ٤١٣
- تهذيب المقال فى تنقيح كتاب الرجال ٦٦١
- ثقاة الإسلام ٥٧٧
- ثقاة الرواة (شهرستانى حسنى حارى، سيد محمد
على) ٥٥٣
- ثقاة الرواة (موسوى اصفهانى، آقاجسن) ٦٧١
- جامع الأقوال فى معرفة الرجال ، سنكى
١٦٤
- جامع أشتات الرواة والروايات ١٤٩
- جامع الرواة ٢٥٢
- الجامع فى الرجال ٥٥٥
- الجامع لرواة وأصحاب الإمام رضا عليه السلام ٦٧٧
- جامع المقال فيما يتعلق بأحوال الحديث
والرجال ٢١٩
- جامع المقال فى معرفة الرواة والرجال ٣٣٤
- الجرح والتعديل ٢٠
- «جريان شناسى غلّو» ٧٢٩
- «جستجوى در ترجمه حسن بن محبوب»
٧١٩
- جلاء الأبصار فى شرح الاستبصار ٤١٢
- جواهر الكلمات فيما يتعلق بأحوال الرواة
٤٠٥
- چهار كتاب اصلى علم رجال ٥٩١
- «ح»
- حاشية خلاصة الأقوال ١٥٦
- حاشية رجال ابن داود ١٥٧
- حاشية على الاستبصار ٢٢٢
- حاشية على التعليقة البهبائية ٤٥٩
- حاشية على تليخيص الأقوال (استرآبادى، ميرزا
محمد) ١٨٥
- حاشية على تليخيص الأقوال (سماهيجى ،
عبدالله بن صالح) ٢٧٥
- «ج» و «چ»
- جامع الأقوال فى علم الرجال ٢٢٩

- حاشیة على تلخیص الأقوال (شجاعی شیرازی،
محمّد مقیم) ١٨٧
- حاشیة على تلخیص الأقوال (عاملی شامی،
محمّد بن حسن بن زین الدین) ١٨٩
- حاشیة على تلخیص الأقوال (نصیری شیرازی،
نعمة الله) ٢١٠
- حاشیة على تلخیص الأقوال (موسوی عاملی،
حسن بن هادی) ٤٩٨
- حاشیة على تهذیب الأحكام ١٦٦
- حاشیة على خلاصة الأقوال ١٩٠
- حاشیة على خلاصة الأقوال فی علم الرجال
(حسینی نیلی نجفی، سیّد علی بن عبد الکرم)
١٥١
- حاشیة على خلاصة الأقوال فی علم الرجال
(حارثی عاملی، عزالدین حسین بن عبد الصمد)
١٦٠
- حاشیة على خلاصة الأقوال فی علم الرجال
(حسینی عاملی، سیّد محمّد) ١٦٩
- حاشیة على خلاصة الأقوال فی علم الرجال
(بهرانی، سیّد ماجد بن هاشم) ١٨٦
- حاشیة على خلاصة الأقوال فی علم الرجال
(عاملی، بهاء الدین محمّد) ١٩٦
- حاشیة على خلاصة الأقوال فی علم الرجال
(حویزی، مساعد بن بدیع) ٢٣٣
- حاشیة على خلاصة الأقوال فی علم الرجال
(ماحوزی بهرانی، سلیمان بن عبد الله) ٢٦٧
- حاشیة على رجال ابن داوود (تستری
[شوشتری]، عبد الله) ١٧٨
- حاشیة على رجال ابن داوود (تنکابنی، محمّد)
٤٠٨
- حاشیة على رجال البکشی ٢٤٢
- حاشیة على رجال النجاشی (بهرانی قطیفی،
احمد بن صالح) ٤٢٤
- حاشیة على رجال النجاشی (عاملی، بهاء الدین
محمّد) ١٩٥
- حاشیة على رجال النجاشی (قهیبائی، عناية الله)
٢٤٣
- حاشیة على رجال النجاشی (کلاتری نوری،
ابوالفضل) ٤٣٥
- حاشیة على فهرس الشيخ مستجب الدین
١٩٤
- حاشیة على منتهی المقال فی علم الرجال
(خوانساری، سیّد ابوتراب) ٤٨٥
- حاشیة على منتهی المقال فی علم الرجال
(طیب تهرانی نجفی، علی بن خلیل) ٣٨٤
- حاشیة على منتهی المقال فی علم الرجال
(مرعشی تبریزی، شرف الدین علی بن محمّد)
٤٣٩
- حاشیة على منتهی المقال فی علم الرجال
(موسوی عاملی، حسن بن هادی) ٤٩٩
- حاشیة على منتهی المقال فی علم الرجال
(نوری طبرسی، میرزا حسین) ٤٤٧
- حاشیة على منهج المقال فی علم الرجال
(جزایری تستری [شوشتری]، سیّد عبد الله)
٢٨٥
- حاشیة على منهج المقال فی علم الرجال
(استرآبادی، میرزا محمّد) ١٨٢

- حاشية على منهج المقال فى علم الرجال
(عاملى شامى، محمد بن حسن بن زين الدين)
١٩١
- حاشية على منهج المقال فى علم الرجال
(نصيرى شيرازى، نعمة الله) ٢٠٩
- حاشية على منهج المقال فى علم الرجال
(قهبايى، عناية الله) ٢٤٤
- حاشية على منهج المقال فى علم الرجال
(افندى، ميرزا عبدالله) ٢٧١
- حاشية على منهج المقال فى علم الرجال
(بحراني قطيفى، احمد بن صالح) ٤٢٥
- حاشية على منهج المقال فى علم الرجال
(مدرسى چهاردهى نجفى، ميرزا محمد على)
٤٧٠
- حاشية على نقد الرجال (جزايرى تسترى)/
شوشترى]، سيد عبدالله) ٢٨٦
- حاشية على نقد الرجال (مجلسى اصفهانى،
محمد تقى) ٢١٢
- حاشية على نقد الرجال (قهبايى، عناية الله)
٢٤٥
- حاشية على نقد الرجال (محدث جزايرى،
سيد نعمة الله) ٢٦٤
- حاشية على نقد الرجال (بهبهانى، كرمانشاهى)،
محمد على) ٣١٦
- حاشية على نقد الرجال (شريعتمدار استرآبادى،
محمد جعفر) ٣٥٧
- حاشية نهاية المقال ٥٢٩
- حاوى الأقوال فى معرفة الرجال ١٧٩
- الحاوى فى رجال الشيعة الإمامية ١٣٩
- حديقة النظار [/ الأنظار] فى مشيخة الفقيه
والتهذيب والاستبصار ٣٩٥
- حسن المقال فى أحوال الرجال ٣٨٨
- «حضور بانوان در نقل حديث غدیر» ٧٣٩
- حلّ الإشكال فى معرفة الرجال ١٤٠
- حواشى خلاصة الأقوال ١٧٦
- حواشى على تلخيص الأقوال ٢٠٥
- الحواشى على خاتمة المستدرک ٤٥٦
- حواشى على رجال الكبير ٣٨٩
- حواشى فى أحوال رجال مشيخة من لا
يحضره الفقيه ٣٤٩
- حواشى النجاشى ٥٥٠
- حواشى نقد الرجال ٣٦٥
- حواشى و تعليقات على رجال ابن داوود
٢٠٠
- «خ»
- خاتمة تفصيل وسائل الشيعة ٢٥٤
- [خاتمة] جامع المعارف والأحكام ٣٣٣
- خاتمة مستدرک الوسائل ٤٤٨
- خزائن الأحكام ٣٧٣
- خصال الكمال و بعض ما روى فى مناقب
الرجال ٧٢
- خلاصة الخلاصة ٥٩٢

- خمسون و مائة صحابی مختلف ۶۳۹
خیر الرجال ۲۱۵
- «و»
راویان مشترک ۶۳۸
الرجال ۲۵۵
- رجال ابن البرنیه ۸۹
رجال ابن بطریق ۱۳۸
رجال ابن محبوب ۹
رجال الآقار فیه شریعتمدار ۳۷۷
رجال الأمير نجم الدین ۲۲۸
رجال أبی أحمد حیدر ۱۰۱
رجال أبی بکر محمد بن یحیی بن العباس
الصولی الشطرنجی ۳۹
رجال أبی زید البلخی ۳۷
رجال أبی محمد جبرئیل ۱۰۶
رجال أبی مخنف لوط ۲
رجال أبی المفضل الشیبانی ۸۵
رجال أبی المنذر هاشم بن محمد بن السائب
الکلبی ۵
رجال أسانید (أو طبقات رجال) کتاب...
۵۴۷
رجال أسانید أو طبقات رجال کتاب التهذیب...
۵۴۸
رجال أسانید أو طبقات رجال کتاب الکافی...
۵۴۴
رجال البرقی ۱۵
رجال التفرشی ۱۸۰
رجال تلمیذ الشهید الثانی ۲۳۰
- «د»، «س»
در آمدی بر علم رجال ۶۷۳
«دراسة فی علم الرجال» ۷۱۳
درجات الأصحاب ۴۱۶
الدرجات الرفیعة فی طبقات الشیعة ۲۶۵
الدرر اللوامع الغرویة فی الرجال ۴۸۰
دُرر المقال فی علمی الدراية والرجال ۵۶۴
الدرّ الفتیق ۴۳۶
«درنگی در علم رجال» ۷۱۱
دروس تهیدیه فی القواعد الرجالیة ۵۷۶
دروس فی علم الرجال ۵۹۰
«دروغپردازان در حوزه حدیث اهل سنت»
۷۱۸
«دروغپردازان در حوزه حدیث شیعه» ۷۱۷
دلیل معجم رجال الحدیث ۶۷۴
ذکر من روی الحدیث من بنی ناشرة ۱۱۳
ذکر من روی عن جعفر بن محمد رضی الله عنه من
التابعین وقاریهم ۱۴
ذکر من روی من طرق أصحاب الحدیث أن
المهدی رضی الله عنه من ولد الحسین رضی الله عنه ۱۰۹
ذکر من روی مواخاة النبی لأمیر المؤمنین رضی الله عنه
۵۹
ذکر من لقیه من أصحاب الحدیث و عن کل
واحد منهم حدیث ۷۹

- رجال الشيخ مرتضى الأنصارى ٣٦٩
- رجال الشيخ يوسف بن عبد الله البحرانى
٢٨٤
- رجال الشيعة ١١٩
- رجال الطوسى ١٢٧
- رجال عثمان التغلبى ١٣١
- رجال العلامة الحلّى ١٤٥
- رجال علم الهدى ٣٤٧
- رجال على بن الحكم ٢٢
- رجال الفاضل البيرجندى ١٥٥
- رجال الفاضل يوسف الجبلى الشامى ١٦٢
- رجال كتاب الإختصاص ٦٤٣
- رجال الكشميرى ٣٠٧
- رجال لابن الغضائرى ١٣٢
- رجال محمّد بن عمران بن موسى المرزبانى
٧٧
- رجال محمّد بن عمر الواقدى ٧
- الرجال المختارين من أصحاب النبى ﷺ
٨٠
- رجال المستخرجة من آثار الشيخ المفيد
٦٤٤
- رجال المولى أبى الحسن (ابوالحسن بن عبد الله)
٢٠٨
- رجال المولى أبى الحسن (تنكابنى، محمّد)
٤٨١
- رجال المولى صفر على ٤٠٤
- رجال المولى مراد على ٦٨٤
- رجال تلميذ الشيخ البهائى والشيخ عبد النبى
الجزائرى ٢٣١
- رجال تلميذ المولى عناية الله القهبائى ٢٤٧
- رجال حبيش ٣
- رجال الحسين بن حمدان ٥٤
- رجال الخاقانى ٤٦٨
- رجال السنة فى الميزان ٥٦٧
- رجال السيد أسد الله الإصفهانى ٣٧٦
- رجال السيد بحر العلوم، المعروف بالفوائد
الرجالية ٣١٤
- رجال السيد جواد العاملى ٣١٩
- رجال السيد جواد القمى ٤١١
- رجال السيد شفيح ٣٩٩
- رجال السيد محمّد ١٧٠
- رجال السيد محمّد بن معصوم الرضوى
٤٠٢
- رجال السيد محمّد طاهر ٢٢٣
- رجال السيد مهدي القزوينى الحلّى ٣٩٠
- رجال السيد مهدي الهرورى ٣٦٤
- رجال السيد نجم الدين ١٧١
- رجال الشيخ اسماعيل الأرومى ٥٥٦
- رجال الشيخ شمس الدين محمّد بن على بن
الحسن الجبعى ١٥٠
- رجال شيخ عبد الله ٢٣٧
- رجال الشيخ عبد اللطيف جامعى ٢٠٦
- رجال الشيخ محمّد بن جابر ٢٥٠
- رجال الشيخ محمّد حسين ٣٦٠

- رجال المولى مؤمن الكاشانى ١٧٧
رجال الميرزا على محمد خان ٤٠٧
رجال الميرزا نصر الله ٣٣٢
رجال النائنى ٣٦١
رجال النجاشى ١٢٥
«رجال نجاشى، سير رجال نوىسى متقدّمان»
٧٠١
«رجال نجاشى، مهم ترين كتاب رجالى شيعه»
٧٤٥
رجال النيسابورى ٣٢٥
رجال النىلى ١٥٢
الرجال والنسب ١٥٨
الرسائل الرجالية (موسوى شفتى جيلانى، سيد
محمدباقر) ٣٥١
الرسائل الرجالية (كلباسى اصفهانى، ابوالمعالى)
٤٣٤
رسالة ابوبصير ٣٦٨
رسالة أبى غالب الزرارى و تكلمتها ٧٤
رسالة الدراية والرجال ٤٣٣
رسالة فى أحوال أبى بصير (جهارسوقى،
سيدميرزامحمد هاشم) ٤٤٢
رسالة فى أحوال أبى بصير (موسوى خوانسارى،
سيدمحمد مهدى بن حسن) ٣٤٣
رسالة فى أسانيد التهذيب و بيان احتمالاتها
و ما يتعلّق بها ٢٢٠
رسالة فى أصحاب الإجماع (طباطبائى،
سيدحسن) ٢٨١
رسالة فى أصحاب الإجماع (كلايترى نورى،
ابوالفضل) ٤٣٧
رسالة فى تحقيق حال أبان بن عثمان ٣٥٣
رسالة فى ترجمة أبى بصير ٤٦٦
رسالة فى تزكية الراوى ١٩٢
رسالة فى تعيين محمد بن اسماعيل ٢٦٩
رسالة فى دراية الحديث وقواعد علم
الرجال ٤٦٤
رسالة فى الدراية والرجال (مدّرس رضوى،
محمدعلى) ٤١٧
رسالة فى الدراية والرجال (لنكرانى، محمد
ابراهيم) ٤٢٣
رسالة فى عدم اعتبار قول علماء الرجال لكثرة
اشتباهاهم ٢٩٧
رسالة فى الفوائد الرجالية ٤٩١
رسالة فى مسائل الدراية والرجال ٣٩٧
رسالة فى معرفة الصحابة ٢٥٦
رسالة فى معرفة مشايخ الإجازة من
الرواة ٣٢٣
رسالة فى الموثقين ٣٤٤
رسالة فى نسب الرواة ٦٨١
رسالة فى وجه الحاجة الى علم الرجال و بيان
أصحاب الإجماع ٤٧٩
رسالة و جيزة فى الرجال ٣٠٨
الرشاد اللى إيضاح المراد من الحلبى فى
الأسناد ٦٠٦
الرشحات ٤٠٦

- رموز الأقوال و كنوز بروز أحوال الرجال ۴۲۷
- زندانگانی حضرت عبد العظیم علیه السلام ۶۴۰
- رواشح السماویة فی شرح الأحادیث الإمامیة ۲۰۲
- زندان راوی در آثار سیره نویسان» ۷۳۴
- زنگنه حضرت عبد العظیم علیه السلام ۶۴۰
- زیادات علی أبی العباس بن سعید فی رجال جعفر صادق علیه السلام ۶۵۴
- الرواة ۶۸۲
- زندگی راویان مشترک فریقین از امام جعفر صادق علیه السلام ۱۱۵
- الرواة عن أهل البيت ۹۰
- الرواة والفلاح ۸۸
- «س»، «ش»
- روح الجوامع فی المهذب من الكتب الجوامع الرجالية ۴۶۷
- سبل الهدایة فی علم الدراية ۳۸۵
- سجل الأحوال من الرجال ۵۵۲
- سراج المنیر ۳۴۱
- «روش دستیابی به اطلاعات کتب رجالی» ۶۹۱
- السعی الحیث فی تعیین المراد من المثنی الحناط ... ۶۰۵
- «روش علامه شوشتری در نقد سند» ۷۴۶
- السلاسل فی الحاق الأواخر بالأوائل ۲۸۲
- سماة المقال فی علم الرجال ۵۰۷
- «روش نو در شناخت راویان حدیث» ۶۹۳
- «سند به عنوان منبع علم رجال» ۷۴۱
- روضه العارفین ۲۵۹
- «سیستم مترادفات و تمییز مشترکات در معجم رجال» ۷۱۰
- زاد المجتهدین فی شرح بلغة المحدثین ۴۲۶
- شرح رجال الطوسی ۶۶۲
- زبدة الأقوال فی خلاصة الرجال ۲۲۶
- شرح رجال الکثی ۶۶۳
- زبدة الرجال (افشار، خداویردی) ۲۲۷
- شرح طرق الشیخ الطوسی ۳۵۵
- زبدة الرجال (حسن بن محمد) ۳۰۹
- شرح عدّة کلینی فی الکافی ۳۸۱
- زلات الأقدام فی الأخطاء الرجالية ۵۰۶
- شرح الفوائد الرجالية (عقداوی یزدی، اسماعیل) ۳۲۱
- «زنان حدیث پژوه در آسیای مرکزی سده پنجم و ششم هجری» ۷۲۱
- شرح الفوائد الرجالية (طیب تهرانی نجفی، علی بن خلیل) ۳۸۶
- زنان دانشمند و راوی حدیث ۶۳۵
- شرح الفهرست للطوسی ۶۶۴
- «زنان راوی حدیث امیر المؤمنین علیه السلام» ۷۳۳

- شرح مشیخة الاستبصار ٥٦٨
شرح مشیخة التهذیب ٣٣٨
شرح مشیخة تهذیب الأحكام ٥٦٩
شرح مشیخة تهذیب الحدیث ٢٧٧
شرح مشیخة شیخ الطائفة والشیخ الصدوق ٢٦١
شرح مشیخة الفقیه (جهارسوقی، سید میرزا محمد هاشم) ٤٤٠
شرح مشیخة الفقیه (طباطبایی تبریزی، سید محمد حسین بن علی اصغر) ٣٨٢
شرح مشیخة الفقیه (مستوفی اصفهانی، میرزا یحیی) ٤٥٧
شرح مشیخة الفقیه (موسوی آل خراسان نجفی، سید حسن) ٥٧٠
شرح مشیخة الفقیه (روضة المتقین) (مجلسی اصفهانی، محمد تقی) ٢١٣
شرح مشیخة من لایحضر ٣٣٩
شرح وجیزة الرجال ٣٩٨
شعب المقال فی أحوال الرجال ٤٤٥
الشَّمَل المنظوم فی مصنّفی العلوم ١٤٢
الشیخ المفید وعلوم الحدیث ٦٤٥
الشیعة من أصحاب الحدیث ٤٥
الشیعة من أصحاب الحدیث وطبقاتهم ٦٠
- صراط المستقیم فی التمییز بین الصحیح والسقیم ٥٠٨
ضوابط الأسماء واللّواحق ٢٢١
ضوء المشکاة الکاشف عن وجوه الروایة والرواة ٤١٠
طبقات الرواة (بجستانی خراسانی حایری، سید میرزا هادی) ٥١٨
طبقات الرواة (تهرانی حایری، عبدالحسین) ٣٧٥
طبقات الرواة (عاملی، بهاء الدین محمد) ١٩٧
طبقات رواة الفقیه ٦٨٦
طبقات الشیعة (اشعری قمی، سعد بن عبد الله) ٣١
طبقات الشیعة (زیدی بقال، عبد العزیز بن اسحاق) ١٠٠
الطبقات الکبری فی أصحاب النبی و الأئمّة علیهم السلام ٦٦٥
طرائف [/ طرائف] المقال فی معرفة طبقات الرواة ٤٢٠
طرق من روی رد الشمس ٩٨
«طلوع و غروب اصحاب اجماع» ٦٩٧
«ع»، «غ»
- عدة الخلف فی عدة السلف ٤٦٢
عدة الرجال ٣٢٠
علل الحدیث ٥٧٨
- «ص»، «ض»، «ط»
صحیفة الصفا فی ذکر أهل الإحتبا ٣٢٦

الفوائد الرجالية (عاملى، بهاءالدين محمّد)
١٩٨

الفوائد الرجالية (مازندرانى خواجوى، محمّد
اسماعيل) ٢٨٨

الفوائد الرجالية (بحرانى، يوسف بن احمد)
٢٩٠

الفوائد الرجالية (حسينى قزوينى، سيد حسين)
٣١٣

الفوائد الرجالية (بحرالعلوم، محمّد رضا بن محمّد
مهدى) ٣٤٦

الفوائد الرجالية (جهارسوقى، سيد ميرزا محمّد
هاشم) ٤٤١

الفوائد الرجالية (كّبه، محمّد حسن) ٤٧٤

الفوائد الرجالية (خونسارى، سيد ابوتراب)
٤٨٦

الفوائد الرجالية (قاينى بيرجندى، محمّد باقر بن
محمّد حسن) ٤٩٤

الفوائد الرجالية (كلباسى، ابوالهدى) ٥٠٩

الفوائد الرجالية (نجفى مسلمى، محمّد حرز الدين)
٥١٣

الفوائد الرجالية (خونسارى رياضى، ابوالقاسم)
٥٦١

الفوائد الرجالية (مؤلف نامعلوم) ٦٨٧

فوائد الرجالية (كجورى، محمّد مهدى) ٣٧٩

فوائد رجالية (مراغى، عبدالفتاح) ٣٤٥

الفوائد الرجالية للمحقّق الكركى ١٥٤

الفوائد الطوسية و الدروس الرجالية ٤٩٢

علم درايه، رجال و تراجم (تقريرات درس آية الله
سيد موسى شيرى زنجانى) ٦٤٩

«علم رجال» ٧٣٦

«علم رجال و مسئله توثيق: نقش ابراهيم بن
هاشم قمى در حديث شيعى» ٦٩٨

عمدة المقال فى تحقيق احوال الرجال ٣٣٧
العنديل فى تمييز الصحيح من العليل ٥٩٧

عوائد الأيام من مهمات أدلة الأحكام ٣٤٠
العوائد القروية فى شرح الفوائد القروية

٤٩٣

عين الغزال فى الرجال ٤٩٦

عيون الرجال ٥٠٠

غالبان، كاوشى در جريانها و برآيندها ٦٣٦
غاية الآمال فى استعلام احوال الرجال ٤٢٨

غوالى سبائك المقال فى نبذ من علم الرجال
٥٦٦

«ف»، «ق»

فائدة فى أصحاب الإجماع ٣٢٢

فائدة فى الفاظ التعديل ١٦٥

الفائق فى رواة و أصحاب الإمام الصادق عليه السلام
٦٠١

فائق المقال فى الحديث و الرجال ٢١٦

فرهنگ اصطلاحات و مفاهيم رجالى ٦٥٢

الفوائد الرجالية (ابوالحسن، سيد على) ٥٧١

- فهرست کتب عدوی ۱۱۱
 فهرست مارواه من الکتب و الأصول ۷۶
 فهرست المصنّفات ۱۲۴
 فهرس الرجال ۶۸۸
 فهرس الکافی و أبوابه و أحادیثه و الجرح
 و التعديل لرواته ۱۶۷
 فی المکینین بأبی بصیر ۵۸۳
 قاموس الرجال ۵۸۲
 «قاموس الرجال و صاحب آن، معرّفی یک اثر
 ارزنده» ۷۲۷
 قواعد الرجال و فوائد المقال ۵۱۴
 القواعد الرجالية ۶۶۶
 القوامیس فی علم الرجال ۳۷۴
 القول الجلیّ فی میسر و ابنیه محمّد و علی
 ۶۰۷
 القول الصراح فی البخاری و صحیحہ الجامع
 ۴۷۵
- «ک»
- کاشف الحجاب عن وثاقه من روی عنه
 الأصحاب ۵۳۰
 کاوش های علمی در رجال و اسانید روایات
 اهل سنت ۶۴۷
 کتاب التاریخ (ابن عبدون بزاز، احمد بن عبد الواحد)
 ۱۱۷
 کتاب أخبار بغداد و طبقات أصحاب الحديث
 بها ۶۱
- الفوائد الغاضرية فی علم الرجال و مصطلحات
 المحدثین ۳۹۶
 الفوائد الغروية ۳۷۸
 الفوائد کاظمية (وجیزة المقال) ۴۹۵
 «فوائد رجالی در آثار امام علیه السلام» ۶۹۰
 فواید الوحید البهبهانی ۳۱۱
 فهرس أسانید بصائر الدرجات ۶۲۹
 فهرس أسانید الفهرست ۶۳۱
 الفهرست (دهقان کوفی، حمید بن زیاد) ۳۴
 الفهرست (قمی، محمّد بن حسن بن احمد بن ولید)
 ۵۳
 الفهرست (ابن بابویه قمی، حسین بن حسن) ۹۱
 الفهرست (ابن بطّة قمی، ابو جعفر محمّد بن
 جعفر بن احمد) ۹۲
 الفهرست (حمیری، عبدالله بن جعفر) ۹۶
 الفهرست (ابن عبدون بزاز، احمد بن عبد الواحد)
 ۱۱۸
 الفهرست (کراجکی، محمّد بن علی) ۱۲۰
 الفهرست (طوسی، محمّد بن حسن) ۱۲۹
 فهرست ابن بابویه ۸۱
 فهرست أصول ۱۲۳
 فهرست أسانید الاختصاص ۶۲۸
 فهرست أسانید تأویل الآیات در تفسیر ابن
 ماهیار ۶۳۰
 فهرست أسانید مأخذ کتب الايضاح ۶۳۲
 فهرست أسماء علماء الشيعة و مصنّفیهم
 ۱۳۵

- کتاب المشيخة ٩٣
کتاب المقال فی معرفة الرجال ٢٩٣
«کتاب النعمانی و کتابه الغيبة» ٧٢٥
«کتابی تازه در رجال، باسبکی جدید» ٧٠٧
کشف الأسرار ٥٢٦
کشف القناع عن وثيقة من روى عنهم أصحاب
الاجماع ٥٣١
کشف المقال فی معرفة أحوال الرجال ١٤٦
کلمة حول إبراهيم بن عبد الحميد ٦٠٨
کلمة حول الحسين بن عثمان ٦٠٩
کلمة حول حفص الأعور ٦١٠
کلمة حول عبد الملك بن عتبة ٦١١
کلمة على هامش رسالة أبي بصير ٦٢٣
کلمة فی أبي سعيد العصفري ٦١٢
کلمة فی تعيين المراد من اسماعيل الجعفی
٦١٣
کلمة فی تعيين المراد من العزرمی أو ابن
العزرمی فی الأسناد ٦١٤
کلمة فی حمزة بن القاسم ٦١٥
کلمة فی سليمان بن جعفر البصری، ورواية
الحسن بن أبي الحسين الفارسی ٦١٦
کلمة فی عبد الله بن القاسم ٦١٧
کلمة فی علی بن جعفر ٦١٨
کلمة فی علی بن عبد العزيز ٦١٩
کلمة فی عمرو بن خالد ٦٢٠
کلمة فی المراد من أبي الحسن العیدی فی
الأسناد ٦٢١
کلمة فی المراد من أبي سعيد القمّاط ٦٢٢
کلیات الرجال ٣٢٧
الکلیات الرجالية ٣٣٥
کلیات فی علم الرجال ٥٩٨
«ل»، «م»
لبّ اللباب فی علم الرجال ٣٥٦
لطائف الأقوال فی معرفة الرجال ٤٢١
«مبانی رجالی امام خمینی علیه السلام» ٧٣٠
مبدأ الآمال ٤٢٩
المبدأ والمآل ٤٣٠
متقن المقال ٣٨٣
مثالب رواة الحديث ٣٢
مجال الرجال ٣٥٨
مجمع الرجال ٢٤٦
المجموعة الرجالية ١٩٩
مجموعة الفوائد المتفرقة ٤٤٣
محدّثات شيعه ٦٤٦
«محدّثان و علمای امامی ری (تا پایان قرن
چهارم)» ٧٠٤
مختصر جامع الرواة ٣١٢
مختصر خلاصة الأقوال ١٥٩
مختصر رجال مولانا محمد باقر ٢٩١
مختصر الكلام فی مؤلّفی الشيعة ٥٢٤
مختصر المقال ٥١٠
مختصر المقال فی معرفة الرجال ٢٩٤

- مختلف الرجال ٥٠١
 مرآت الأخيار فى أحوال الرجال ٥٣٤
 مرآة المراد فى تحقيق شبهات رجال الإسناد ٤١٤
 المراجعات ٥٢٣
 «مراسيل ابن ابى عمير، بين القبول والرد» ٧٠٥
 مرقة النقاة ٥١٩
 مستدركات علم رجال الحديث ٦٧٩
 مستدرک خلاصة الرجال ٤٨٨
 المستطرفات من الكنى والألقاب والأنساب ٣٦٦
 مسلك الفطن النبوة ٤٥١
 مشايخ ابن أبى عمير ٦٦٧
 مشايخ الثقات ٦٣٧
 مشايخ الشيعة ١٦١
 مشايخ فقه و حديث در جماران، كُلين و دَرَشْت ٦٤١
 المشتركات ٣٧١
 المشتركات فى الرجال ٢٢٤
 مشكل الرجال فى منتهى المقال ٤٥٥
 المشيخة (سزادبجلى، حسن بن محبوب) ١٠
 المشيخة (رواجينى، عباد بن يعقوب) ١٢
 مشيخة الاستبصار ١٢٨
 مشيخة الاستبصار والتهديب و [كتاب] من لا يحضره الفقيه ٦٨٣
 مشيخة التلعكبرى ٣٠١
 مشيخة التهذيب ١٣٠
 مشيخة الشهيد محمد بن مكى العاملى ١٤٨
 «مشيخة العياشى» ٧٣٨
 مشيخة الفقيه (ابن بابويه قمى، محمد بن على) ٨٢
 مشيخة الفقيه (شمس الدين، محمد جعفر) ٦٣٤
 مشيخة النجاشى ٥٩٣
 المصايح ٨٣
 المصايح فى ذكر من روى عن الائمة عليهم السلام لكل إمام ١١٦
 «مصطلح الرجالي: أشدّ عنه» ٧٠٨
 مصفى المقال فى مصنفى علم الرجال ٥٥٤
 مظاهر الآثار ٤٤٤
 معالم العلماء فى فهرست كتب الشيعة وأسماء المصنّفين منهم قديماً وحديثاً... ١٣٧
 «معايير الجرح والتعديل» ٧٣٥
 معترك الأقوال فى أحوال الرجال ٣١٧
 معترك المقال فى علم الرجال ٢٨٧
 معجم الثقات من جامع الرواة ٥٩٥
 معجم الثقات و ترتيب الطبقات ٥٨٠
 معجم رجال أبى المفضل ١٣٣
 معجم رجال الحديث و تفصيل طبقات الرواة ٦٧٢
 معجم مصطلحات الرجال و الدراية ٥٨٤
 المعجم الموحد ٥٩٤
 معراج أهل الكمال اللى معرفة الرجال ٢٦٨
 معرفة الأحوال فى علم الرجال ٥٦٣

ملخص المقال فى تحقيق أحوال الرجال

٢٥٢

ملخص المقال فى الدراية والرجال ٥٠٢

الممدوحين و المذمومين (جراذينى، على بن

عباس) ٢٦

الممدوحين و المذمومين (كرخى، محمد بن

عبدالله بن مهران) ٢٨

الممدوحين و المذمومين (ابوعلى كوفى،

احمد بن محمد) ٥٥

الممدوحين و المذمومين (ابن داود قمى،

محمد بن احمد) ٧٣

الممدوحين و المذمومين من الصحابة ٦٦٨

مناقب الرجال ١٨

مناقب رواة الحديث ٣٣

«من أعلام الثقات» ٦٩٥

«من أعلام الجمع والتفريق فى رواة الحديث»

٧٢٢

منتخب الأقوال فى إجمال أحوال الرجال

٢٣٢

منتخب تلخيص المقال ٢٥٢

منتخب الرجال ٢٦٩

منتقى الجمال ١٧٢

«المنتقى النيس من دَرَر القواميس» ٧٠٩

منتهى الآمال فى تميم زبدة المقال ٢٦١

منتهى المقال فى أحوال الرجال (رجال

أبى على) ٣١٨

من حدّث هو و أبوه عن النبى ٦٣

المعرفة برجال البرقى ٨٢

معرفة الرجال (جرجاني، احمد بن داود) ٢١

معرفة الرجال (حلى حسيني ديباجى، سيدنقيب

تاج الدين محمد بن قاسم بن معيه) ١٢٧

معرفة رواة الأخبار ١١

معرفة الناقلين (بلخى، نصر بن صباح) ٢٥

معرفة الناقلين (عياشى، محمد بن مسعود) ١٠٥

«مع الطوسى فى رجاله» ٧١٢

معيار التميز فى شرح الوجيز ٣٢٢

المعين على معجم رجال الحديث ٥٨٨

معين النبى فى رجال من لا يحضره الفقيه

٢٩٨

المفيد من معجم رجال الحديث ٥٨٥

«مقايسة ديدگاههاى رجالى نجاشى و شيخ

طوسى» ٧٢٠

مقتصر المقال فى علم الرجال ٥٥١

مقدمات نهاية المقال فى تحقيق أحوال الرجال

٥٣٢

[مقدمة] مقابس الأنوار و نفايس الأسرار

٣٣١

مقياس الرواة فى كليات علم الرجال ٥٩٩

ملخص المقال فى أحوال الرجال (شبر حسيني

كاظمى، سيد عبدالله) ٣٣٦

ملخص المقال فى أحوال الرجال (حايرى

تهرانى، عبدالرحيم بن عبدالحسين) ٥١٥

ملخص المقال فى أسماء الموثقين

و المتعمدين من الرجال ٦٥١

- من روى حديث غدیر خم (تمیمی جمایی ،
محمد بن عمر) ٦٤
- من روى حديث غدیر خم (شيباني، محمد بن
عبدالله) ٨٦
- من روى الحديث من آل أعین ٢٣
- من روى الحديث من بنی هاشم و موالیهم
٦٥
- من روى عن أبی جعفر محمد بن علی عليه السلام
٥٢
- من روى عن أمير المؤمنين عليه السلام ٤٨
- من روى عن الثقات ٦٦٩
- من روى عن جعفر بن محمد عليه السلام من الرجال
١٠٢
- من روى عن الحسن والحسين عليهما السلام ٤٦
- من روى عن زيد بن علی عليه السلام ٤٧
- من روى عن زيد بن علی بن الحسين عليهما السلام
٨٧
- من روى عن الصادق عليه السلام ٣٦
- من روى عن علی أمير المؤمنين عليه السلام ٩٧
- من روى عن علی بن الحسين عليهما السلام ٥٠
- من روى عن علی عليه السلام قسيم النار ٤٩
- من روى عن علی عليه السلام من الصحابة ٤١
- من روى عن فاطمة عليها السلام من أولادها ٥١
- من روى من نشأ من آل أبی طالب ٩٥
- من روى النص على الأنمة الإثنی
عشر عليهم السلام ٢٦٠
- من روى عن أصحاب الإجماع ٤٧٧
- من روى عن الدرابة والرجال ٥١٦
- منظومة فى الرجال (آل كمونه، عبد الحسين)
٤٧٢
- منظومة فى الرجال (بحرانی، محمد بن عبدالله)
٢٨٣
- منظومة فى الرجال (بروجردى اصفهانی ،
ميرالدين) ٤٧٨
- منظومة فى الرجال (تستری / شوشتری) ،
عبدالرحيم بن محمد علی) ٤١٩
- المنظومة الوجيزة فى الدراية والرجال ٥٠٣
- المنهج الرجالی والعمل الرائد فى الموسوعة
الرجالية ٥٨٩
- منهج المقال فى تحقيق أحوال الرجال ١٨١
- منية الرجال فى شرح نخبة المقال ٥٢١
- الموالى الأشراف و طبقاتهم ٦٦
- الموسوعة الرجالية الميسرة أو معجم رجال
الوسائل ٥٨١
- الموضحة ٤٣١
- مهذب الأقوال فى أحوال الرجال ٥٥٩
- «ن»
- نتيجة الخلف فى ذكر السلف ٣٢٨
- نتيجة المقال فى علم الرجال ٤٨٢
- نجاشی، راوى شناس يزرك ٥٧٤
- نخبة الأثر فى رجال كتب المعبر ٦٧٠
- نخبة المقال فى تمييز الاسناد والرجال ٥٨٦
- نخبة المقال فى علم الرجال (بحرانی، سيد
هادى بن حسين) ٥٥٨

- نخبة المقال فى علم الرجال (حسينى بروجردى،
سيدحسين بن رضا) ٣٦٧
- «نشأة علم الرجال و تطوره» ٧٢٠
- نقد الايضاح ٣٠٣
- نظام الأقوال فى معرفة الرجال ٢٣٥
- «نظرات فى الأصول الرجالية عند الشيعة
الإمامية» ٧١٢
- نظم اللثالى فى علم الرجال ٤٥٣
- نقد الرجال ٢٠٤
- «نقد مقال: مع الطوسى فى رجاله» ٧٣٢
- «نقدى بر مقاله: دروغيردازان در حوزه حديث
شيعة» ٧٣٧
- «نقش تاريخ در دانش رجال» ٧١٦
- «نقش تعبير واسطه در معجم رجالى» ٧٢٦
- «نقش زنان در نشر حديث» ٧٤٤
- نكت الرجال ٣٥٩
- النوادر عن الرجال (كاملى، جعفر بن عبدالرحمان)
٢٧
- النوادر عن الرجال (بجلى، ابان بن محمد) ٩٤
- نهاية الآمال فى ترتيب خلاصة الأقوال ١٦٨
- نهاية الآمال فى كيفية الرجوع الى علم الرجال
٣٨٧
- نهاية الآمال لطالبى معرفة الرجال ٤٨٣
- نهاية الدراية ٥٠٢
- نهاية المقال فى علم الرجال ٥٣٣
- «و»، «ه»
- الواقفية دراسة تحليلية ٦٧٥
- الوجيزة فى الدراية والفوائد الرجالية ٥٥٧
- الوجيزة فى الرجال (مجلسى، محمدباقر) ٢٦٣
- الوجيزة فى الرجال (موسوى شيرازى، محمد
رضابن اسماعيل) ٣٩١
- وجيزة فى علم الرجال ٥١١
- وصلة سلاسل الأخيار اللى رواة الأخبار
٥١٢
- هداية الدراية فى أصحاب الإجماع ٤٠٩
- هداية المحدثين الى طريقة المحمدين
٣٠٦

كتاب نامه

١. أعيان الشيعة، السيد محسن الأمين (معاصر)، تحقيق: حسن الأمين، بيروت: دار المعارف للمطبوعات، ١٤٠٦ق، ١٠ج.
٢. إقبال الأعمال، السيد ابن طاووس (رضى الدين على بن موسى بن جعفر بن طاووس)، تحقيق جواد القيومي الإصفهاني، قم: مكتب الإعلام الإسلامي، رجب ١٤١٤ق، ٣ج، أول.
٣. أمل الآمل، محمد بن حسن الحرّ العاملي (م ١١٠٤ق)، تحقيق: سيد احمد حسيني. بغداد: مكتبة الأندلس، ١٣٨٥ق، ٢ج، أول.
٤. أنوار البدرين، على البلادي البحراني (م ١٣٤٠ق)، تصحيح محمد علي محمد رضا الطبسي، قم: مطبعة بهمن، ١٤٠٧ق، ٤٣٣ص.
٥. بهارستان، محمد حسين آيتي، مشهد: مؤسسة چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسي، ١٣٧١ش، ٤١٨ص، دوم.
٦. تميم أمل الآمل، عبد النبي القزويني (ق ١٢)، تحقيق: سيد احمد الحسيني، قم: مكتبة آية الله المرعشي، ١٤٠٧ق، ٢٢٢ص.
٧. التراث العربي في خزانة مخطوطات مكتبة آية الله العظمى المرعشي النجفي، السيد احمد الحسيني، قم: مكتبة آية الله العظمى المرعشي النجفي، ١٤١٤ق، ٦ج، أول.
٨. الدرر الواقية، السيد ابن طاووس (رضى الدين على بن موسى بن جعفر بن طاووس)،

- تحقیق: جواد القیومی الإصفهانی، قم: مؤسسة النشر الإسلامی، التابعة لجماعة المدرسين بقم المشرفة، ۱۴۱۶ق، ۲۵۸ص، اول.
۹. الذریعة إلى تصانیف الشيعة، آقا بزرگ الطهرانی (محمد محسن المنزوی)، قم: مؤسسة مطبوعاتی اسماعیلیان، ۱۴۰۸ق، ۲۵ج، اول.
۱۰. رجال الطوسی، محمد بن حسن الطوسی (م ۴۶۰ق)، تحقیق: جواد القیومی الإصفهانی، قم: مؤسسة النشر الإسلامی، ۱۴۱۵ق، ۵۶۰ص، اول.
۱۱. رجال النجاشی، احمد بن علی النجاشی (۴۵۰ق)، تحقیق: سید موسی الشیبیری الزنجانی، قم: مؤسسة النشر الإسلامی، ۱۴۱۸ق، ۴۹۳ص، ششم.
۱۲. رسالة أبي غالب الزراري، ابو غالب الزراري، تکمیل ابو عبد الله الغضائری، تحقیق: السيد محمد رضا الحسيني، قم: مركز البحوث و التحقيقات الإسلامی، ۱۴۱۱ق، ۳۵۶ص، اول.
۱۳. روضات الجنات، محمد باقر الموسوی الخوانساری، تحقیق: اسد الله اسماعیلیان، قم: مهر استوار، ۱۳۹۲ق، ۸ج.
۱۴. ریاض العلماء، عبد الله الأفندی الإصفهانی (ق ۱۳)، تحقیق: السيد احمد الحسيني، قم: مطبعة الخيام، ۱۴۰۱ق، ۵ج.
۱۵. شذرات الذهب فی أخبار من ذهب، عبد الحی بن عماد الحنبلی (م ۱۰۸۹ق)، دار الفکر، ۸ج.
۱۶. فرهنگ بزرگان اسلام و ایران، آذر تفضلی - مهین فضایی جوان (معاصر)، مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۷۲ش، ۷۴۵ص، اول.
۱۷. الفهرست، النديم (محمد بن ابی یعقوب اسحاق)، تحقیق: رضا تجدد الحایری المازندرانی، تهران، ۱۳۵۰ش، ۴۲۵+۱۷۲ص.
۱۸. فهرست کتب الشيعة و أصولهم، محمد بن حسن الطوسی (۴۶۰ق)، تحقیق: سيد عبد الله الطباطبائي، قم: مكتبة المحقق الطباطبائي، ۱۴۲۰ق، ۶۷۶ص، اول.
۱۹. فهرست نسخ خطی کتاب خانه مجلس شورای اسلامی، علی صدرایی خویی، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۷ش، ۳۸ج، اول.

۲۰. فهرست نسخه‌های خطی کتاب خانه عمومی حضرت آیه الله العظمی مرعشی نجفی، سید احمد حسینی، قم: کتاب خانه آیه الله مرعشی، ۲۸ج.
۲۱. فهرست نسخه‌های عکسی مرکز احیاء میراث اسلامی، سید احمد حسینی اشکوری، قم: ستاره، ۱۴۱۹ق، اول.
۲۲. لؤلؤة البحرين في الاجازات و تراجم رجال الحديث، يوسف بن احمد البحراني (م ۱۱۸۶ق)، تحقیق: سید محمّد صادق بحر العلوم، النجف: النعمان، ۱۹۶۹م، ۴۶۳ص، دوم.
۲۳. لسان الميزان، احمد بن علی بن حجر العسقلانی، بیروت: دار الکتب العلمیة، ۱۴۱۶ق، ۷ج.
۲۴. مجمع الرجال، عناية الله القهبائی، تصحيح و تعليق: السيد ضياء الدين الإصفهانی، قم: مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، ۷ج (۳ مجلد).
۲۵. المراجعات، عبد الحسين شرف الدين، تحقیق: حسین راضی، قم: مؤسسه دار الکتب الإسلامی، ۵۴۸ص.
۲۶. المسلسلات في الاجازات، السيد محمود المرعشی النجفی (معاصر)، قم: مکتبه آیه الله العظمی المرعشی النجفی العامة، ۱۴۱۶ق، ۲ج.
۲۷. مشیخة النجاشی، محمود ذریاب نجفی (معاصر)، قم: مؤلف، ۱۴۱۳ق، ۴۶۹ص، اول.
۲۸. مصفی المقال فی مصنفی علم الرجال، آقا بزرگ الطهرانی (محمّد محسن المنزوی)، تحقیق: احمد منزوی، تهران: نشر عترت، ۱۳۷۸ق، ۶۲۶ص، دوم.
۲۹. معجم مؤلفی الشیعة، علی فاضل القائینی النجفی، مطبعة الوزارة الارشاد الإسلامی، جمادی ثانی ۱۴۰۵ق، ۵۲۸ص، اول.
۳۰. میزان الاعتدال فی نقد الرجال، محمّد بن أحمد الذهبی، تحقیق: علی محمّد معوّض - عادل احمد عبد الموجود، بیروت: دار الکتب العلمیة، ۱۴۱۶ق، ۷ج، اول.
۳۱. نامه دانشوران ناصری، جمعی از فضلا و دانشمندان دوره قاجار، قم: مؤسسه مطبوعاتی دار الفکر، ۹ج، دوم.

فهرست نشریات

۱. آینه پژوهش (دو ماه نامه)، صاحب امتیاز: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، قم، ش ۱- ۷۰.
۲. بصائر (ماه نامه)، صاحب امتیاز: سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، ش ۱- ۳۰ (بجز ۲۸ و ۲۹).
۳. ثرائینا (فصل نامه)، صاحب امتیاز: مؤسسه آل البيت علیهم السلام لإحياء التراث، ش ۱- ۶۷.
۴. رسالة التقريب (فصل نامه)، صاحب امتیاز: المجمع العالمی للتقريب بين المذاهب الاسلامیة، ش ۱- ۳۰.
۵. علوم حدیث (فصل نامه)، صاحب امتیاز: دانشکده علوم حدیث، قم، ش ۱- ۲۲.
۶. علوم الحدیث (دو فصل نامه)، صاحب امتیاز: دانشکده علوم حدیث، تهران، ش ۱- ۹.
۷. فرزانه (فصل نامه)، صاحب امتیاز: معصومه ابتکار، تهران، ش ۱- ۸.
۸. فقه (فصل نامه)، صاحب امتیاز: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، قم، ش ۱- ۲۸.
۹. الفكر الإسلامی (فصل نامه)، صاحب امتیاز: مجمع الفكر الإسلامی، قم، ش ۱- ۲۹.
۱۰. کیهان اندیشه (دو ماه نامه)، صاحب امتیاز: مؤسسه کیهان، قم، ش ۱- ۸۴.
۱۱. کیهان فرهنگی (ماه نامه)، صاحب امتیاز: مؤسسه کیهان، تهران، ش ۱- ۱۸۴.
۱۲. مشکوة (فصل نامه)، صاحب امتیاز: بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی، مشهد، ش ۱- ۶۹.
۱۳. مقالات و بررسی ها (سال نامه)، صاحب امتیاز: دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران، تهران، ش ۱- ۶۸.
۱۴. نور علم (دو ماه نامه)، صاحب امتیاز: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، قم، ش ۱- ۵۴.